V O N D E L.

I.

ALLE DE WERKEN

VAN

JOOST VAN VONDEL.

UITGEGEEVEN DOOR

BERNARDUS BOSCH,

RUSTEND PREDIKANT VAN DIEMEN.

Te Dordrecht, bij
DE LEEUW EN KRAP.
Te Bergen op den Zoom, bij
VAN RIEMSDIJK EN VAN BRONKHORST.

J. V. VONDELS

POËZIJ.

J. V. VONDELS

AENLEIDINGE

TER

NEDERDUITSCHE

DICHTKUNSTE.

Die van zijnen Geest naer den Parnas gedreven, in den schoot der Zanggoddinnen nedergezet, en Apollo toegeheilight wort, dient zijne genegenheit en yver door hulp van de Kunst, en leeringe te laten breidelen; anders zal zulk een vernuft, hoe gelukkigh het ook zy, gelijk een ongetoomt paert, in het wilt rennen; terwijl een ander Dichter, door kunst en onderwijs getoomt, den hengst slacht, die, onder eenen goeden roskammer en berijder, met roede en sporen getemt en afgerecht zijnde, overal by kenners prijs behaelt. Natuur baert den Dichter; de Kunst voedt hem op, dies geraekt niemant tot volmaektheit, dan die de natuur te baet heeft, waer uit de kunst haer leven schept.

Neemt hy voor in Nederduitsch, zijn moederlijke tale, te zingen; des hoeft hy zich zoo luttel te schamen als de Hebreen, Grieken, Latynen, de gebu-

ren

ren der Latynen, en zoo vele andere uitheemſche volken, die hierom noch by alle de weerelt, en elk by zijne lantſlieden, eere in leggen. Wat onze ſpraek belangt, die is, ſedert weinige jaren herwaert, van baſtertwoorden en onduitſch allengs geſchuimt, en gebouwt, en geeft den leerling nu veel vooruit, om naer den palmtak in dit renperk te rennen, tegens en voorby henlieden, die met zulk een zure moeite en arbeitzaemheit dit ſpoor onlangs begosten te leggen. Zoo men uit hunne gedichten en ſchriften, ook uit Neërlantſche hantveſtboecken, de eige manieren van ſpreeken by een zamelt, en zich eigen maekt; daer is een ſchat van welſprekenheit by der hant, veel tijs gewonnen, en middel om noch maghtigh in nieuwe koppelwoorden (waer in onze ſpraek niet min gelukkigh dan de Griekſche is) aen te winnen, zoo men met oordeel te werke ga.

Deze ſpraek wort tegenwoordigh in 's Gravenhage, de Raetkamer der Heeren Staten, en het hof van hunnen Stedehouder, en 't Amſterdam, de magtighſte koopſtadt der weerelt, allervolmaekſt geſproken, by lieden van goede opvoedinge, indien men der hovelingen en pleiteren en kooplieden onduitſche termen uitſluite: want out Amſterdamſch is te mal, en plat Antwerpſch te walgelijk, en niet onderſcheidelijk genoegh. Hierom moeten wy deze tongen matigen, en mengen, en met kenniſſe beſnoeien, ook niet al te Latijnachtigh, nochte te naeu gezet en nieuwelijk Duitſch ſpreeken, maer zulks dat de tonge haer eigenſchap niet en verlieze, waer van de hervormers onzer ſpraeke niet geheel vry zyn.

Men

Men vermijde, gelijk een peſt, de woorden tegens den aert onzer tale, te verſtellen; een evel daer doorluchtige Italianen, Spanjaerden en Franſchen ook van ſiek zijn. Wy mogen hier in nochte Grieken, nochte Latijnen navolgen. Wort hier tegens gezondigt, terſtont verlieſt de ſpraek haren luiſter, en ons oor wraekt dat geluit; eenen valſchen klank, die de muzijk der tale bederft. In oude Hollantſche liederen hoort men noch een natuurlijke vrypoſtigheit, vloeientheit, en bevallijken zwier; maer het gebrak den eenvoudigen Hollander aen opmerking en oeffening, om zijn geeſtigheit, uit een natuurlijke ader vloeiende, krachtigh op te zetten, en te voltoien.

Het rijmen moet hy zich eerſt gewennen, om rijkdom van woorden en rijmklanken gereet te hebben, zonder het welk de vaerzen kreupel en verleemt zouden vallen, en zelfs aertige vonden en gedachten hunne bevallijkheit verliezen. Hierom waer het geraden eerſt eenige heilige of weereltſche hiſtorien, ook verzieringen, uit Virgilius, Ovidius, Amadis, en Bokatius, te rijmen, om zich van de rijmkunſte meeſter te maeken, en op de baen te geraeken. Men magh om het rijm en de maet de tael niet vervalſchen, en gelijk een kint ſtamelen en ſtruikelen. Het rijmwoort ſchijnt niet gevonden om het rijm te vinden, maer zy zoo geſtelt of het geen rijmterm waer. Het vaers ſchijne ook geen rymlooze rede, maer trekke den aert van een vaers aen, en ſta wakker op zijne voeten. Heeft het gene zenuwen, zoo hangt het ſlap en vadzich: is het te gedrongen, zoo ſtaet het ſtijf, gelijk een lantsknecht in ſijn harnas.

De stijl zy zedigh, en geen stomp mes gelijk. Het scherpt de zinnen, en maekt een goede pen zich te gewennen een zelve zaek en zin op verscheide manieren te bewoorden, en cierlijk uit te drukken. Vaerzen willen gaerne vriendelijck en zuiver zijn: want de Zanggoddinnen zijn maeghden, aen wie vriendelijkheit en zuiverheit betaemt. Voertmen somtijts eenige harde vaerzen in, dat moet uit geen gebrek, maer uit de stoffe geboren, en ter zaeke vereischt worden. Bynamen moeten niet ledigh staer, nochte voor stopwoorden dienen, maer de beelden slachten, die eenen balk of het gewelf onderstutten, en hun werkdoende, met een tot cieraet des gebouws strekken.

Wie voor Poëet wil gaen, moet van een rijmer wel Poëet, maer van Poëet geen rijmer worden; anders gaet men van de hooghste in de laeghste schole, en op de A B bank sitten. Loven hem hierom de slechthoofden, dat verguit den rijmer, gelijck een krans van boterbloemen den kinkel. De laurier wort den Dichter niet van den gemeenen hoop geschonken, maer van zulken, die met kennisse en zekerheit de kroon uitreiken, en het snaterbekken der aekstieren van zwanezang onderscheiden.

Rijmers, die eerst hun A B opzeggen, vallen verwaendelijk aen 't zwetzen, gelijck de quakzalvers, om hun zalfpotten te venten. Die wat verder komen, laten zich voorstaen datze grote bazen in de kunste zijn, en zwetzen kunstiger, doch het is met woorden van anderhalven voet lang, of een doorgaende bravade, en louter blaeskakerije. Al-

dus

dus winnenze gunſt by den ſlechten hoop, die den mont vergeet toe te doen, en gelijk naer hemelval gaept. d'Alleroutſte en de beſte Poëten zijn de natuurlijkſte en de eenvoudigſte. De nakomelingen, om hen voorby te rennen, vielen uit eerzucht of aen het ſnorken en poffen, of vernisſen en blanketten. Dat behaegde in het eerſt, gelijk wat nieuws, den min verſtandigen, en klonk den nieuwsgierigen, gelijk een donderſlagh, in d' ooren: doch het verwonderen duurde een korte wijl, en de wakkerſte oogen zagen hier door; en d'outſten tegens de jonger werken in de ſchale van een bezadight oordeel, opgewogen, vielen de leſten te licht, en d' outſten behielden den verdienden prijs.

Om dan opgeblazenheit en kreupelheit te vermijden, zal men niet plat op d'aerde vallen, en in het ſtof kruipen, nochte doorgaens al te ſnel zonder noot aenjagen, maer op zijn pas voortdraven, en wel letten waer men rijzen, waer men wenden en keeren moet; en, gelijk een goet muzikant, den toon naer den aert der zaeke weten te ſchicken, dan laegh, dan middelbaer, dan hooger. Zommigen heffen hoogh op, en laten het uit onvermoogen laegh vallen. Een goet zangmeeſter kent ſijne ſtem, en ſpant de keel niet uit hare kracht. Lichtvaerdige dertelheit, zotte pracht, en onvoegelijke overdaet is geen cieraet, dat een gezont oordeel vergenoeght. Elk ding wil met zijn eige maniere van ſpreeken uitgebeelt, en niet al te verre gezocht worden.

Verciert ge uw vaers naer den ſtijl der Rederijkkunſte, hael het niet te wijt, maer blyf by een voegelijke

 lijke

lijke verwe, en binnen het bestek van verstaen te willen wezen. Zal een ander uwe rol verstaen, verstaze eerst zelf te dege, en spreek klaer. Eenigen schrijven alwillens duister en willen zich zelfs niet verstaen; op dat men zich hier over verwondere, en hun dit tot wijsheit toeschrijve. Anderen schryven slecht van heerlijke dingen, en schilderen de zon met houtkole.

Een leergierige lette wel op de lessen en regels der kunste, gevonden uit het voorbeelt der treflijkste Dichteren. Hy bevlijtige zich, om daglijks toe te nemen in kennisse van verscheide wetenschappen, om, is het niet van alles volmaektelyk, dat zwaer ja onmogelijk valt, ten minste ter loop van vele dingen kennis te heben, om sijn werk naer den eisch uit te voeren. Zoo trekt en vergadert de honighby haer voetsel uit alle beemden en bloemen. Het waer raetzaem Salomons wijze spreuken, Cicero, Seneka, en Plutarchus werken van de zeden, en het leven der doorluchtige mannen, en diergelijke schriften te lezen, en te herlezen. Wie in den vloet dezer pennen zwemt, zal overvloejen van zinrijke gedachten en vaste stellingen. De Beeldenaer van den geestrijken Ridder, Cesar Ripa, nu in Nederlantsch verduitscht, bestellen geesterijke vonden, om het werk levendigh uit te drukken en rijkelijk te bekleeden.

Kennis van uitheemsche spraeken vordert niet weinigh, en het overzetten uit vermaerde Poëten helpt den aenkomende Poëet, gelijk het kopieren van kunstige meesterstukken den Schilders leerling. Dees begint eerst van eenige leden en deelen, eer hy

een geheel lichaem tekent ; en eerſt van een geheel lichaem, eer hy een hiſtorie van verſcheide beelden ordeneert, en gantſche vertooningen op het panneel, als op een tooneel, ſtelt. Wanneer de deelen, elk in 't byzonder wel waergenomen zijn, dan zal het geheele werk wel volgen, daer men niet aen beginnen magh, voor dat men een vaſt begrijp, hant, en handelinge van de byzondere deelen hebbe. Zoo ziet men den beſten meeſteren de kunſt af, en leert, behendig ſtelende, een' ander het zijne te laten. Wie leerzaem is, late zich de beginſels, die altijt moeielijk vallen, niet verdrieten. De kleenen leeren zoo aen ſtoelen en banken gaen : daer na, ſtouter en ſteviger geworden, durvenze afſteeken, en behoeven geene onderſteunſels meer : anders vergaept men zich te verwaent aen eige inbeeldingen, en vervalt in grove misſlagen, terwijl men wijzer dan zijn leitsman wil geacht zijn. Aldus heeft Virgilius, de Prins der Poëeten zelf, ook van Homeer en anderen vele ontleent, en uit de Griekſche tale met zulk een oordeel ingevoert, dat hy 'er onſterflijken lof uit haalde. Evenwel indien gy eenige bloemen op den Nederlantſchen Helikon plukken wilt, draeg u zulks, dat het de boeren niet merken, nochte voor den Geleerden al te ſterk doorſchijne.

Op zijn eige riemen zich op dit gevaerlijke vaerwater begevende, moet men zijne kracht overwegen, eer het ſchip zee kieze. Menigten lijden hier ſchipbreuk, die, door verwaentheid aengevoert, ja vervoert, zich te vroeg en te diep op dezen Oceaen wagen, en niets is 'er ſchadelijker als

 eige

eige liefde, die fraie vernuften verblint, en onderhout. Die naulix twee of zes goede regels weet uit te werken, wil een lierdicht opzetten. Die qualijk een lierdicht kan, wil voort een treurfpel fpelen of een heldenwerk trompetten. By trappen klimt men eenen tooren op, en niet zonder trappen, ten zy met gevaer van den hals te breeken. d'Een bereikt langfamer, d'ander fneller den top der volkomenheit; hoewel men hier naulix volkemenheit vint, om dat die de maat van 's menfchen vermogen overtreft.

Beveel het papier niet terftond al wat u in den zin fchiet, maar toeft uwe inbeeldingen, vonden en gedachten ofze der penne en den dagh waerdigh zijn. Gy ziet hoe de hoenders, den kop in de lucht ftekende, met fmaek en nafmaek drinken, en de gezonde fchapen het gras erkauwen. Zoo doende zullenze de bladen niet met beufelingen beflaen, en dingen, die niet om het lijf en hebben, nochte den lezer met den ydelen dop, zoeken te paeien, maer met pit, en een keerne van goeden fmaak verzaden. Het luit ook fpottelijk een nieuwe wijze op de baen te brengen, als 'er geene kunft in gemerkt wort.

Boven al let wel op de orde of den draet van uwe rede, en het vervolg van zaeken: want zelfs geleerde bazen, die groot fchijnen, zijn somtijs wifpelturigh, fpringen van den os op den ezel, en mengen alle elementen onder een.

Een zelve zaek dikwils te zeggen en herzeggen, geeft armoede en gebrek van ftoffe te kennen, en be-

behalve dat het verveelt, voeght het de rederijkheit niet. Ontbreekt het u aen vonden en stof, zijt liever kort dan verdrietigh lang.

Zet gy een werk op van eenen langen adem; laet het in 't midden, nochte in 't einde niet bezwijken, maer doorgaens volstaan, over al zich zelf gelijk zijn, en zijnen meester nergens beschamen. Wie zijn zwakheit gevoelt, dient nootzaekelijk raet te zoeken by anderen, en elk meester in zijn kunste en ambacht te gelooven, en de volmaakste manieren van spreken en werken by hen uit te kiezen. Een rechtschapen Dichter slachte de stroomen, die niet af maer altijt toenemen, en met eenen vollen boezem endelijk in de rijke zee uitbruizen. Hoe het werk grooter is, hoe daer meer kunst en oordeel toe vereischt wort: en gelijk de schilders in kleene beelden de gebreken en misslagen kleen rekenen; zo openbaert zich de misstellinge en 't gebrek, naar de grootheid der personaedjen en zaeken, te grooter.

De leergierige volge dezen guiden regel, die zich wijt uitstrekt, om zijn werkstuk doorgaens gelukigh uit te voeren, dat is, dat hy lette op den staet, eigenschap en gesteltenis van elke personaedje en zaeke, en die elk naer heur natuur uittekene. Wie dit maghtigh is, en daer den slagh van heeft, kan veel velts winnen, en zal altijt binnen de palen der voegelijkheit blijven; een deught, die in Virgilius zo heerlijk en goddelijk boven alle zijn overvloedige kunst deugden uitmunt. Nu behoef ik niet in 't breede en wijtloopigh t'ont-

nauwen hoe men zich te ſchikken hebbe naer eens ieders ampt, oude, kunne, lantsaert, gelegenheit, hoedanigheit, en wat des meer zy. Aldus geeft een kunſtigh ſchilder elk dingh zijn eigen verf. Wie de natuur allernaest volght, die is de rechte Apelles, en zoude, gelijk d'aeloude penſeelen, niet alleen menſchen, maer zelfs dieren en vogels verkloeken.

Maer om veiliger en vaſter te gaen, geef uwe dichten niet in uwen eerſten yver aen den dagh. Laetze een goede wijl onder u ruſten: ga 'er dan eens en anderwerf, ja zevenwerf, met verſche zinnen over: want ons oordeel is, naer de geſteltenis der herſſenen, gelijk de lucht, ſomtijts helder, ſomtijts betrokken.

Een Dichter heeft zijne luimen: hierom laet het gedicht van eenen Ariſtarchus, ja verſcheide keurmeeſters keuren. Deſe zullen uitmonſteren al wat misſtaet, zoo wel dat de kunſt, als de zeden betreft, waer in menigmael deze goddelijke wetenſchap jammerlijk misbruikt wort: en gelijk het zwaerſte meeſt weeght, zoo moet men zich wachten voor ongebondene en oneerlijke woorden en vonden, daer niet dan laſter voor den Dichteren in 't algemeen uit ontſtaet: want dit gaf oorzaek dat eertijts de Rederijkkamers geſlooten, de tooneelen verbooden wierden. Indien men bordeelſpreuken en ſpreekwoorden, en vuiligheit van hoeren en boevejaght uitbant, zoo zal de Schouburgh een eerlijk tijtverdrijf ſtrekken, en ook voor deftige lieden openſtaan. Wie zich hier tegens ver-

loopt,

post, bederft de zeden, en den luister van zijn werk.

Jooken uwe ooren naer eenen vleier, die elk naer den mont spreekt, gy bedrieght niemant dan u zelven. Haetge den openhartigen bestraffer, die geene gebreeken verschoont, zoo blijftge daer in steeken. Zulke eigenzinnigen, of eer krankzinnigen, zijn niet te raden, randen meenighmael in hunne razende koortse al raeskallende de geneesmeesters aen, en leeren wie men schuwen moet. Zy willen hun ontstelt en misstelt werk van geene fixe lezetters aengetast nochte gehandelt hebben, en schrikken voor de moelijkheit en pijne van het misstelde been te herstellen, en in het rechte lidt te voegen, zonder eens te bedenken dat de Goden de beste dingen voor zweet en arbeit verkoopen. Zy liefkoozen hun wanschepzels, gelijk een aep zijne jongen. Een omzichtigh en leerzaam geest bemint Apolloos zonneschijn, die alle vezeltjens en stofkens ontdekt.

Kunsten, die den broodzak vullen, en alleen den buik dienen, zijn haest goet genoegh: een Dichter behoort hemelval en de spraek der Goden te spreeken. De hemelsche Poëzy wil niet op den middeltrap, maer moet in top staen, en op den toetssteen van een beslepen oordeel proef houden, naer de wetten by de Geleerden daer toe voorgeschreven, waer toe wy gewezen worden.

Ondertusschen heb ik deze korte Aenleidinge ter Nederduitsche Dichtkunste, op het aenhouden der leergierigen, by my aldus, gelijk een ruwe schets,

ſchets, ontworpen; om de welke naer den eiſch op te maeken meer bladen papiers noodigh waren: daerom ſla ik voor dezen tijt de voeten en maet der vaerzen, en den ommetrek en aert van allerhande rijmen en dichten over.

Veele andere dingen willen liever met de levendige ſtemme en voorbeelden, dan met de penne beduit worden: derhalve te wenſchen waer dat geestrijke vernuften, onder het beleit van geleerde Mecenaten, hier over ſomtijts onderling raetpleegden, en zoo eenen nieuwen Parnas, naer den ſtijl van Italië, oprechten, daer men, zonder afgunst, onzijdig elks oude en nieuwe dichtentoeſte; zoo wel om de ſchoonheit en aertigheit te volgen, als om onze misſlagen, uit een edele eerzucht te mijden, en door dien middel de Neêrlantſche Poëzy haren vollen glans te geven. t'Amſterdam, 1650. den 25 van Grasmaent.

NOODIGH

BERECHT

Over de nieuwe Nederduitſche misſpellinge.

Sedert eenige jaren herwaert had Nederduitſchlant het geluk dat vernuftige Schrijvers en Letterkunſtenaers loflijk hunnen yver beſteedden in onze Spraek te ſchuimen, te zuiveren, te verrijken, en te regelen, door ſchriften, of letterkunſtigh onderwijs; waerover wy tegenwoordigh niet voorneemen ons inzicht, onder verbeteringe van letterwijzen, te melden, dan alleen wat de misſpellinge belangt, in het verdubbelen der klinkletteren, by weinigen begonnen in te voeren; gelijk (om een voorbeelt te ſtellen) voor *Vader*, *Vaader;* voor *Vrede*, *Vreede;* voor *Koning*, *Kooning*; en diergelijke walgende verdubbelingen van klinkletteren meer; quanzuis om de langkheit van den klank der ſyllabe of lettergreepe uit te drukken, en niet te lezen *Vadér*, *Vredé*, *Koning'*: welke verdubbelinge ik, gelijk ook eertijts van wijlen den hooghgeleerden Heere *Voſſius* zelf, oordeele een ganſch ongerijmde en overtollige misſpellinge te wezen, tegens den voorgang van Hebreen, Griekken, Latijnen, Italianen, Spanjaerden, Franſchen, Hooghduitſchen, en andere tongen: en ſchoon men dezen voet van verdubbelen al volgde, noch blijft evenwel de twijfelachtigheit

der

der langkheit of kortheid des klanks der ſyllabe of lettergreepe, in een ongelijk grooter getal van andere woorden, daer de klank lang valt, op d'eerſte of tweede of derde lettergreep, gelijk by deze voorbeelden blijkt, namelijk op d'eerſte, in *áfgaen;* op de tweede, in *beerín;* op de derde in *koopvaardý:* het welk ik noodigh vondt aen te wijzen, om den inbreuk van deze wilde woestheit te ſtuiten, de Nederlantſche pennen voor d'aenſtootelijke klippe dezer miſſelijke misſpellinge te waerſchuwen, en zulk een inkvlak uit onze boeken te wiſſchen.

MDCLIV.

HORATIUS:

Leef lang: vaer wel. of ſlaet gy beter gelt als dit
Zoo deel het ruſtigh me: zoo niet beſtem mijn wit.

* *
*

J. V.

J. V. VONDEL

AEN ZYNEN

AFWEEZENDEN VRIENT,

Gehecht aen den eerſten druk zijner Poëzye, in den jaare MDCXLIV uitgegeeven.

De kunst is langk, en 't leven kort, zeide Hippokraet. Niemant wort met de kunst, wel met eenen trek tot de kunst geboren. Men klimt, al hijgende en zweetende, van langer hant, de ſteilte van Parnas op. Oeffeninge en wakkerheit wetten het vernuft, en ſtruikelen leert opmerken; zoo dat men, na verloop des tijts, te rugge ziende, misſtellingen en dolingen, in rijmen of anderzins begaen, leert wraken; ook riekt, hoe alles niet met een even goede luim gedicht zy. De goede vader Homeer ſluimert zelf by wijlen. Een zelve ſaizoen is jaerlix het zelve niet; en vruchten en bloemen, uit eenen zelven ſtruik en ſteel geſproten, verſchillen dikwils niet luttel. Hierom wenſchte ik liever een deel mijner groene en onrijpe vaerzen onherdrukt; en hebbe het herdrukken, som-

mi-

mige jaeren, gestuit: doch nu uit u vernemende, hoe Hartgers *op het sterk aenhouden eeniger Mecenaten en beminderen der Nederduitsche Poëzye, gezint is mijn verstroide gedichten, by een te zamelen, en op een nieuw in het licht te brengen; zoo zal ik, mijns ondanks, moeten gedoogen, dat men voor kunst mede op veile eenige rijmen, en regels, nutter gescheurt, en verworpen. Indien men by die Verscheide Gedichten voege het Verwoeste Jerusalem, Gysbrecht van Aemstel, voort mijn andere treurspelen, als Elektra, de Maegden, de Gebroeders, drie Josephs, Peter en Pauwels en de Maegdebrieven, by* de Wees *uitgegeven; Zoo bint men in eenen bondel al wat ik voor mijn eigen werk reken, behalven vier of vijf Saterdichten (bestaende in regelen van twalef en dartien lettergrepen) en noch een Lierdicht, de Deught ter gedachtenisse gezongen, zonder nu van Palamedes Treurspel te reppen. Onderwint zich iemant voortaen noch iet anders van 't verleden op mijnen naem, buiten mijn kennis en bestemminge, te drukken; men houde dat niet voor mijn, maer voor een anders werk, of in verscheide harssenpannen gegoten, en hergoten, gelijk Hekuba, en zommige kleinigheden, by my alleen niet gerijmt. Ik verwerp ook al wat,*

onder

onder boven gemelde gedichten niet begrepen, oit door my ontijdigh voortgebroght, en op papier gekrabbelt, van mijnen vrient Vers, *of iemant anders uitgegeven, den dagh onwaerdigh, en den nacht der vergetenisse toegedoemt zy. Bejegent de lezer nu, in dat ongelijke werk, van overal by een verzamelt, noch iet wrangs en onsmakelix; hy ontschuldige het naer het saizoen, waer in die vrucht gewassen is, of boete zijnen lust met het beste uit te pikken, tot dat de tijt hem noch wat rijpers aanbiede, en vergenoege: hoewel de Griekfche Theognes zeit, dat Jupijn zelf niet een iegelik vergenoeght, het zy het regene, het zy (dat noch meer te verwonderen is) de zon schijne. Zoo veel most ik u antwoorden, op uwe verwittiginge. T'huis,* 1644. *den derden van Lentemaent.*

Des Dichters Voorrede geftelt by den druk zijner Poëzye van den jaere MDCL, quam met den voorgaanden brief geheel overeen: behalven dat 'er wierdt achtergelaten 't geen de Dichter aangaende de dichten, die hy voor de zijne erkende, of verwierp, in dien brief hadt gemeldt.

J. V. VONDEL

Tegens de valſche

DRUKMUNT,

GANGBAER OP ZYNEN NAEM,

Geſtelt voor den Hollantſchen Parnas.

Ik kon JAKOB LESCAILLE niet weigeren eenige van mijne dichten by te zetten, om onder dit werk te zaeien. De gewinzucht zommiger boekverkooperen, meenende uit mijnen naem winſt te trekken, ontzien niet op een byzonder blat, of in boeken, in Hollant en elders, op mijnen naem te drukken dichten by anderen gedicht, en inzonderheit in Zuidthollant, daar men op den titel van VONDELS poëzye, drukt en herdrukt, en vermeert veele dichten, daer ik zoo weinigh kennis en ſchult aen hebbe, als het kint dat noch te baeren ſtaet. Men vergult dit noch glimpelijk met eene voorrede dat het mijn eigen werk is, maer my te zijner tijd ſta te bezorgen dat het in een beter ordre geſtelt werde. Tegens deze ongeſchiktheit, en moetwillige boosheit ſchieten my geene wapens dan mijn gedult over. De lezers, wien het luſt een anders dicht op mijnen naem te lezen, mogen zich ondertuſſchen hier mede ketelen, my ſtaet het te gedoogen. 't Amſterdam 1660, den 20 in Grasmaent.

AAN

NEERLANDS GROOTSTE DICHTERES

MEJONGVROUWE

PETRONELLA MOENS

WORDT

DEZE NIEUWE UITGAVE

DER WERKEN

VAN DEN

VADER DER NEDERLANDSCHE DICHTEREN

JOOST VAN VONDEL

OPGEDRAGEN

DOOR

DOOR

HAAREN HEILWENSCHENDEN

VRIEND

B. BOSCH.

VOOR

VOORBERIGT.

Eene nieuwe uitgave der gedichten van JOOST VAN VONDEL, dien vader der Nederlandſche poëzij, zal gewis bij mijne landgenooten welkom zijn. — De werken van dien Dichter komen zeldzaam bij elkander voor; nog zeldzamer zijn de beste drukken. — Zo wij deze aleens ontmoeten, worden ze op zulk een' hoogen prijs gewaardeerd, dat de kunstenaar, die al dikwerf geen man van een ruim beſtaan is, zich dien ſchat niet kan eigenen.

In groote en kostbare boekerijen van ons Vaderland worden de beste drukken van VAN VONDELS werken zorgvuldig bewaard; dit is een deel der rijken en aanzienlijken. — Den man van minder vermogen mag dit zeldzaam gebeuren. Een gedeelte van VAN VONDELS werken is voor hem reeds eene rijke bezitting; maar eene volledige verzameling dezer werken van

den besten druk zou voor hem een toevallig geluk wezen.

Daar nu de Dichtkunst aan geen rang of ſtaat van menſchen is verbonden, ſtelden wij om gemelde redenen, uit liefde voor die edele kunst, den Boekverkooperen VAN RIEMSDIJK en VAN BRONKHORST voor, om eene nieuwe uitgave van VAN VONDELS werken te vervaardigen. — Deze Heeren waren daar toe aanſtonds gereed, verzochten mij de hand hier aan te willen leenen, maakten hun voornemen door de nieuwspapieren bekend, en werden door Vaderlandſche kunſtenaars ten ſterkſten aangemoedigd. — Kort na deze bekendmaking komen de *Dordrecktſche* Boekverkoopers, de Heeren DE LEEUW en KRAP, te voorſchijn, met verzekering aan die van *Bergen op Zoom:* dat zij reeds voor eenige maanden dergelijk berigt aan het *publiek* gedaan hadden — reeds met drukken begonnen waren, doch in gemeenſchap met hun wel wilden voordgaan, mids ik het opzigt over deze uitgave wilde op mij nemen. — Hoe veelvuldig en uitgeſtrekt ook mijne bezigheden waren, moest ik echter bij mijn gegeven woord volharden. — Dit vriendlijk — edelmoedig aanbod werdt dan aangenomen, en het werk,

om

om des te ſpoediger gereed te zijn, op de drukpers van VAN RIEMSDIJK en VAN BRONKHORST overgebragt.

Wij ſtreelen ons met een' goeden uitſlag dezer onderneming, alzo elk liefhebber der dichtkunst nu ongevoelig bezitter kan worden van alle de werken van dezen grooten Dichter. Dit durven wij te meer verwachten, nu wij de uitgaven, die altijd voor de besten gehouden zijn, in taal en ſpelling, ſtipt, met de grootſte nauwkeurigheid gevolgd hebben. —— Men begeert VONDELS werken, en daarom moesten ze onveranderd *zijne* Werken blijven.

Het geen wij van VAN VONDEL en zijne werken wilden melden, zullen wij achter het laatſte ſtukjen plaatzen.

Volgends onze berekening zal het geheele Werk vijftien of zestien ſtukjens, van dezelfde dikte als dit eerſte, uitmaaken.

Voor 't overige wenſchen wij: dat onze Vaderlandſche Dichters meer een' VONDEL mogen

navolgen — en een grooter getal hem mag evenaaren!

B. BOSCH.

BERGEN OP ZOOM,
den 13 van *Herfstmaand*, 1792.

AAN

AAN DE

NEDERLANDSCHE

DICHTEREN.

Kom, Vaderlandſche Kunstgenooten!
De Voedſterling der poëzij,
Die Neêrlands dichtchoor heeft ontſloten,
Treedt weêr voor 't oog der maatſchappij.
De tijd moog' 't ſchoon metaal ontluistren,
Hij kan geen waaren roem verduistren —
Neen, VONDEL blijft nog even grootsch —
Nog even vrij, als toen deze aarde
De kiem van zijn beſtaan bewaarde,
Omſluiërd met het ſtof des doods.

Wat zoekt ge in 't puin der choorgewelven,
Van *Latium* of *Griekenland*,
De lier der ouden op te delven,
Daar Vrijheid hier uw ſnaaren ſpant?
Waarom uw eigen ſtem gedwongen
Naar de uitſpraak van verſtorven tongen?
Moet NAZO — moet ANACREÖN
De zuivre min der grootſche Belgen
In dartle galmen woest verzwelgen?
Neen — Onſchuld ſchept uit eedler bron.

Verwondring houdt ons opgetoogen
Bij 't godlijk kunstwerk van HOMEER;
Wij ſlaan, vol eerbied, pinkende oogen
Voor een TIBULLUS luister neêr,
HORATIUS! zo ſtout, zo edel —
De lauërs om uw' fieren ſchedel
Verrukken elk gevoelvol hart;
Maar onze lier, geſtemd op toonen,
Geſchikt voor Noordſche Bato's Zoonen,
Herhaalt uw' Zuidergalm verward!

Na-

Natuur doet hier haar grootheid glooren;
Verſcheidenheid van melodij
Vereenigt zich, uit al haar chooren,
In algemeene *harmonij* —
Een ſchelle toon klieft warme luchten;
Het Noorden zuist door teedre zuchten —
Is Filomeel, in 't dennenwoud,
Voor zachte zielen minder ſtreelend
Dan 't goudgeel choor, dat, vlug en ſpeelend,
Zich vrij op *Tenerifſe* onthoudt?

Mijn dichter zong, in Vrijheids-beemden,
Op eigen Vaderlandſchen toon;
Zijn oeffning vondt het ſpoor der vreemden,
En ijverde om hun gloriekroon.
HOMEER! hij volgt uw krijgsklaroenen,
Terwijl Bataaſſche lauërs groenen.
Uw ſcherp vernuſt, ô JUVENAAL!
Zien wij in VONDELS geest herleeven —
Zijn hekelzang doet onrecht beeven,
En heerschzucht bloost voor Vrijheidstaal.

 OVI-

OVIDIUS! zo rijk in vinding,
Mijn Dichter ſchetst uw beeldenleer,
Ja, niet misleid door volksverblinding,
Bezielt hij Neêrlands daaden weêr —
Hij vormt van onderſcheiden zeden
Ook handelende bezigheden,
Voor 't nuttig ſchouwtooneel geſchikt —
Geſchiedkunde, opgeſierd door klaarheid,
Ziet zich het ordenlint der waarheid
Vol zwier om hals en borst geſtrikt.

Kom, Vaderlandſche Kunstgenooten!
Volgt — volgt den Roem der maatſchappij,
Die Neêrlands dichtchoor heeft ontſloten,
Tot eeuwige eer der poëzij.
Kom, blijft den prins der Dichtren volgen —
Bedilzucht, om zijn' roem verbolgen,
Beſchimp' den Vaderlandſchen toon —
De letterdief moog' lauren ſaamlen,
Door *Rome's* Dichtren na te ſtaamlen —
Voor ons pronkt VONDELS gloriekroon.

B. BOSCH.

Bergen op Zoom, den 13
van Herfstmaand 1792.

OP

OP DE

NIEUWE UITGAVE

VAN

VAN VONDELS

WERKEN

DOOR MIJNEN

WAARDIGEN VRIEND EN KUNST-GENOOT

BERNARDUS BOSCH.

Gekroonde VONDEL! die, tot Neêrlands eeuwige eer,
Uw gouden citer thands door 't ruim heelâl doet klinken;
Sla uw onſterflijk oog op 't aardſche zangchoor neêr,
En zie uw lauërkrans met nieuwen luister blinken.
De Drukkunst ſchenkt uw' naam een zigtbre majesteit,
Die wegſmelt in den glans der grootſche onſterflijkheid;
Toen gij aan 't perk des tijds uw dichtlier hebt gehangen,
Toen hief de aardsëngleurei een godlijk feestlied aan —
Geen wonder, 't hemelchoor verrukt door uw beſtaan,
Had weêr een' broeder — weêr een zangkoraal ontvangen.

Uw

Uw naam, op borstjuweel der teedre poëzij,
Zo fchoon, zo grootsch gemaald, vertoont der Belgen glorie;
Vol eerbied fchrijft de hand der dankbre maatfchappij
Uw roemrijk leven in haar vrije volkshiftorie.
De breedgevlerkte tijd verbergt uw grootheid nooit —
Neen — 't paradijsgebloemt, door dichtkunst gul geftrooid,
Blijft met het morgenwaas der lachende onfchuld pronken;
Uw dichtvuur treft ons hart — wij offren aan dien gloed
Al de eerftelingen van een' oeffenenden moed —
En 't licht der eeuwigheid huwt aan onze offervonken.

* * *

Europa luistert nog naar VONDELS grootfchen toon,
Waar op de Vrijheid, door zijn lippen, heeft gezongen;
De Heerschzucht wraakte uw lied, ô fiere Bardenzoon!
Geen gouden halsband heeft uw ftoutheid ooit bedwongen.
Mijn Vaderland! het licht, dat VONDELS geest befcheen,
Blinkt door het ftuivend puin der aardfche wisfling heên —
Dit licht blijft Vrijheidtuin met Edens verw befchildren,
Het glorieloof luikt op — de zangprijs hangt ten toon,
De helm van *Bato's* kroost pronkt met geen heldenkroon,
Maar kunstmin duldt niet, dat zijn eerzucht zal verwildren.

Neen,

Neen, 't kwijnend Vaderland bouwt wijsheids heiligdom;
En eedle kunsten biedt de plegtigſte offeranden;
Der wetenſchappen choor —— maakt ſchimp en laster ſtom;
Terwijl voor VONDELS beeld de glorievuuren branden:
De glans dier heldre vlam bekoort het goddlijk oog,
En maalt op Neêrlands heil een zagten regenboog,
Die tot getuige van 's lands ouden roem blijft pronken.
Bataaſſche poëzy behoudt haar majesteit; ——
Vier uw triumfen vrij, ô Onbeſtendigheid!
Nooit wordt een VONDEL aan uw zegekar geklonken.

* * *

De kunstmin kroont zijn lier met nieuwe lauwerblaân.
'k Zie zijn gedachten weêr aan 't gapend niet ontwrongen,
De Drukkunst geeft op nieuw elk denkbeeld zijn beſtaan,
En ademt zaligheên op Vaderlandſche tongen.
De vrije lucht weêrgalmt door VONDELS poëzij,
Die grootſche weerklank van der Englen melodij ——
Zijn krijgsmuzijk ſmelt weg in teedre liefdezangen,
Zijn ſchelle bekeltoon bedwelmt de huichlarij,
En domheid voelt het juk van trotſche dwinglandij — -
ô VONDEL! 't nageſlacht moet nog uw' lof vervangen!

Al de eedle vruchten van vernuft en waar gevoel
Doen 't Vaderlandſche hart een' hemelwellust ſmaaken;
Ja, VONDELS glorie blijft der ſtoutſte dichtren doel,
En doet in Nederland de zucht naar eer nog blaaken.
HOMEER voert *Trojens* naam op de echo van zijn lied,
Hij vest haar grafnaald aan den oever van het niet;
Der eeuwen fluiër wordt door SAPPHO's galm bewogen.
VIRGILIUS bewaart *Karthago's* naam en ſtand,
Zij overleeft haar puin —— mijn kwijnend Vaderland
Zal, eeuwigbloeiënd, op zijn VONDELS eerkroon boogen.

* * *

De toorts der tweedragt ſteekt zijn zangdrift niet meer aan,
Mijn vrije Dichter leeft met heel natuur bevredigd,
Zijn gouden citer durft de ſtoutſte galmen ſlaan,
Wanneer een Engel Gods het ſterflijk kroost verdedigt;
Het eeuwig zeedlijk recht geeft dan zijn' zangtoon zwier,
En moedige onſchuld draagt de paradijslaurier ——
Geen ſnoode Heerschzucht boeit het vlekloos rein geweten.
Onſterflijk zangchoor! 'k voel — ik voel uw zaligheid ——
Ik zie een flaauwe ſtraal van Godlijk licht verſpreid ——
Dat licht leert mij 't gevoel van 't wisſelend lot vergeten.

Kom,

Kom, Landgenooten! zingt — volgt VONDELS fieren tóon —
Uw Dichter — die de nijd getergd heeft door zijn zangen,
Toen hij voor EIGENBAAT der duivlen zegekroon
Met ſtoute vingren vlocht uit kronkelende ſlangen,
Uw Dichter, toegewijd *aan God en 't Vaderland*,
Biedt aan de zangnimf van uw VONDEL thands de hand,
En weert het onkruid van haar ſchoonbebloemde paden —
Hij wenkt uw dichtchoor naar volmaaktheids heiligdom —
Welaan! de Laster vlieg' op vleermuis-vlerken om —
Mijn Vriend rust in de ſchaauw van VONDELS lauërbladen.

PETRONELLA MOENS.

Bergen op Zoom den
12 van Herfst-
maand, 1792.

* *
*

J. V.

ZEGEZANGEN.

OP HET VEROVEREN VAN GROL, AAN DE VRIJE NEDERLANDEN.

Toen Kakus berghgedrogt, en vee- en menfchefchaecker,
En boere- en burgerplaegh, en vier- en vonckebraecker,
  Voor Herkles voeten lagh verwonnen in zijn rots;
  Liep al het Tijbervolck den zoon des Dondergodts
Met lofzang te gemoet, en d'Aventijnfche landen
Hem eerden met autaer, en plegtige offerhanden,
  Met bekren, facklen, en gewijden populier;
  En prenten zijnen Naem, die Thebe maeckt zoo fier,
Op gout en marmer niet alleen; maer in een harte,
Het welck, vol danckbaerheit, den heilandt hunner fmarte
  Tot aen de ftarren droegh: maer wat voor offerwijn
  En eer bereit uw ziel, ghij volcken die den Rijn,
En Wael, en IJsfelftroom uwe ackeren ziet fchuuren?
Wat eere reedge toe, met alle uw bondgebuuren,
  Voor Welhems dappren zoon, die heldere heldenbaeck?
  Die 't landt niet heeft geveeght van ondier, reus, of draeck;
Maer 't landtbederflijk Grol van 's Dwingelands bezetting,
Die beeck en beemden, met de giftighe befmetting
  Haers adems t'onbruick maeckte, en doodlijck quijnen deê,
  Op ackers en in fteên, de menfchen en het vee.
Komt heerlijckheên verknocht met Gravebanden, mijter,
En Hartoghfcepter, komt; ik heffe, met mijn cijter,
  Aldus de reien aen, en ga de fcharen voor.
  Volgt handt aan handt, en geeft mijne oorlogs-maet gehoor.

J. V. VONDELS
VEROVERING VAN GROL,
DOOR
FREDERIK HENRIK;
PRINCE VAN ORANJE.

Ick zing den legertoght des Princen van Oranje,
Die 't heir van Spinola, en al de maght van Spanje
  Met zijn flagordens tarte, in het bestoven velt,
  En Krijgsvooght Dulcken Grol deed' ruimen met gewelt.
Ghij die van 's hemels troon d'oorlogen hier om lege
Bestiert, en onzen Helt vereerde met de zege,
  Daer al 't vereenigt landt uw' heilgen naem om looft;
  En danckbaer lauweriert des overwinners hooft;
Geleij mijn Zangheldin, die goddelijck verbolgen,
Verrukt wordt, om den krijgh in 't harrenas te volgen,
  En oogh in 't zeil te flaen, voor 't algemeene best,
  Hier, na den Berghfchen graef, daer, na d'omringde vest;
En ghij, ô Frederick! die fier en trots te paerde
Voor Hollants vrijdom vecht, en ijvert met den zwaerde;
  En 't volck, dat hier gefchoolt krielt als een bijenzwarm,
  Verdadight door Gods kracht, en uwen ijsren arm;
Indienge t'een'ger tijt, van 's lants bekommeringen
En zorgen wat ontlast, mijn ruw gedicht hoort zingen,
  Zoo oordeel heusch van hem, die, door uw deugt gewinkt,
  Geen leidftar kent, als 't licht dat op uw' helmtop blinkt.
De kansfe (federt dat de Witte bergh voor Prage
Verftreckte een treurtooneel van Bemens nederlage,

En d'oude Baiervorst, uijtvoerder van den noot,
Stadts eene zijde won, toen d'andre zijde vlood)
Scheen heel end al gekeert. De jongst gekroonde Koning
Wert balling, met den hoofthandhavren zijner krooning:
En Gabor, die een wijl 't Bucquoifche leger ftuit,
Most Presburgh, en op 't lest gansch Hongarijen uit.
De Vorften vielen af, en zoenden 's Keizers tooren:
Elk zwoer bij Ferdinand: de Palts gingh gladt verloren.
De Koning Kristiaen hiel 't ros noch bij den toom,
En floot Tilli den pas van Elve en Wezerftroom.
Zelf Maurits zagh zijn kroon ontluistert van twee fteden;
En, zweetende om 't ontzet van d'een, was overleden;
Zijn' broeder ruimende in de lang bekleede plaets,
Tot heil der burgerije, en eere des foldaets.
Oranje was verheugt met dezen nieuwen Heere;
En 't vrije Nederlant, op zijn gevelde fpeere
En uitgetoge kling, het hooft hief in de lucht,
En fchepte nieuwen moedt, in tegenfpoets gerucht.
De princelijke vrucht des huwelijcx, en 't flechten
Des Oldenzeefchen wals, na kloeck en manlijck vechten,
Zagh 't vaderlant, vol hoops, gelijck een voorfpel aen,
Dat alles onder hem ten beste zou vergaen.
't Was duister, en het hof, na 'et woelen, overrompelt
Van vaeck, gerust lagh in vergetelheid gedompelt;
En vee en vogel zweegh in 't midden van den nacht,
Door eenen diepen flaep betovert en verkracht;
Wanneer Prins Henrick docht, dat voor zijn bedfté nader
En nader quam de Geest van wijlen zijnen Vader,
Met flependen gewade en tabbert van fatijn:
Van wezen en gebaer, juist in dien zelven fchijn
Men van hem tuigt, dat hij, na 'et jongfte middag-eten,
Gerezen van den disch, en, zonder iets te weten
Van lagen of bedrogh, tradt buiten zijne zael.
Zoon, fprak hij, waerde zoon, verfchrick niet voor mijn tael.

Ick ben uw Vader zelf: 'k ben Welhem, wiens gebeente
En asch noch waekt om u, en over mijn gemeente:
  Schoon ofwe u zijn ontruckt door een onrijpe doot;
  Toen 't wondenbloet besprengde, in 's voesters lieven schoot,
Uw teere onnoozelheid, hierinne noch geluckigh,
Dat haer begrijp 't verlies niet kon bekennen druckigh.
  Wat leghtge logh en traegh, verflenst, en slap van moedt,
  En druckt de pluimen, zoon? die passen op den hoedt.
Of zeide u oit mijn Faem, of leerde u mijn histori,
Dat ick dus heb geleid de grondvest onzer glori,
  Die zonder weêrga bralt de gansche weereld door?
  Op op dan in 't geweer, en volgh het heldenspoor
Van Keisren, Hertogen, van Princen, en van Graven,
Die alle uit ons geslacht steil naer de starren draven.
  Of sluitge vrede met den wreeden avontvorst?
  Zoo spreekt hij, en vergramt ruckt op zijn bloote borst,
En toont het gapen van een eeuwigh bloende wonde,
Verdwijnt voor 't sluimeroogh in 't duister, voor de sponde.
  Maar 's Princen hevigheid gaf voort den slaep de schop.
  Hij grijpt naer 's vaders schim, en vlieght vertorent op,
En roept om wapens, en verdaghvaert d'oorlogsbende.
Zijn Gemalin ontwaekt, het hof raekt overende.
  Och, zeitze, lief, hoe is 't? wat schiet u in den droom?
  Wat spoock of u vervaert, die veiligh zijt van schroom?
Geen edelmoedigh paert zich anderwerf laet nopen:
Zoo doet geen heldenhart dat alles voor zich open
  En niets gesloten ziet. Vergeefs word aengezocht
  Door Staten, die van zelf belust is tot den tocht:
Maer tot het Grolsch beleg zich langsaem laet bewegen,
Die wickt eer dat hij waeght. Een stercke stadt, gelegen
  Vijf uuren van de grens, op 't vlack en ruime, wien
  Des vijandts ruitren staen van allezins t'ontzien:
Daer 't zwaer en kostlijck valt om voorraet te bekomen:
Daer nergens voordeel is van landweer of van stroomen:

Dies fluit hij 't ongeraên te wagen onzen Staet
Om 't voordeel van een ftadt: zijn' broeder quam te baet
Als hijze dwong, dat toen de Spanjaert had te ftrijen
Met Franfche dapperheên, en Turck in Hongarijen:
Nu heeft de Vorst des Taegs op ons het oog alleen.
Zelf Maurits aengeport vont onlangs zwarigheên
In dees belegering, en ftreeck hier over 't oordeel,
Dat hij zijn erf Breda, zou winnen met meer voordeel.
Noch kan zich Welhems zoon niet van gebeên ontflaen:
Wien Grol tot fcha gedijt die houden 'er op aen:
Dat 's vijants krijgsvolck klaegt oproerigh om betaling,
En 't flaeuw Madril meer tijts beheeft tot ademhaling:
Dat, zoo het brengen durf de benden in het velt,
Elck muiten zal om 't eerst, om 't achterftalligh gelt:
't Heeft fchijn van reên, doch kan den Vorst niet heel vernoegen,
In 't overwegen, of de zaken avrechts floegen
Tot quetfing van den ftaet; zij fmeken even graegh,
En fmijten endlijk hem gezeglijck over ftaegh.
Flucx flaet de trommel, men bevracht platboômde ponten
En fchepen met gefchut, met krijgtuigh, kruit en lonten:
Men prest de ruiterij en wagens over al,
En vloten, zwanger van foldaten, zonder tal.
Maes, IJsfel, Wael, en Leck van witte zeilen krielen.
De Vlietgodinnen zien ontelbare oorloghszielen
En fchepen toegerust, en onderfchooren 't vlot,
En duwen 't tegens ftroom; begunftigende 't lot
Dat hun te beurte viel, die voor de vrijheit ftrijen,
En witte vlieten, die geen zwarte Spanjaerts lijen.
Een fchansfe leidt er op de drooghte, 's Gravenwaert (†)
Geheeten, daer men om van alle zijen vaert:
Hier vloeit de Wael, en daer de Rijnftroom, neffens weilant
En ackers; en gekloofc, befpoelt en fchuurt het eilant,

(†) *Schenckenfchans.*

Daer Burgerhart (*) wel eer, van koninglijcken ſtruick,
Als hooft van d'eedgeſpan, voor 't wettige gebruick
Des gouden vrijdoms, Rome in zijnen ſchilt dorst varen;
Geſterckt met wapens, moed, en zoete en zoute baren.
Dees vesting ſtrekt nu 't hooft, waer op, zoo woest en wildt,
De Dwingelant van 't west zijn dreigementen ſpilt,
En ſchuimbeckt, knarsſetant, met poſſen, blazen, ſnorcken,
Gelijk een everzwijn, 't welck woedt op boerevorcken
Gansch ijdel en vergeefs; wanneer 't alom benart
Den jongſten moortſteeck krijgt, en voelt de doot in 't hart.
Hier was 't beſtemde velt, daer 's Princen maght verzaemde,
Met allen nootdruft, die tot zoo een' toght betaemde.
't Jaer neigde zich ten oeghst, de korenair die zwol,
Toen 't heir langs ſterck Brevoort quam aengerückt op Grol,
In Zutfens graeflijckheit is deze ſtadt gelegen,
Door Neêrlants oorlogh in vermaertheit opgeſtegen;
Om haer gelegentheit bij Karel, d'eer van Gent,
Wel eertijts waart geſchat, voor uitheemsch dreigement
En inbreuck, om de grens tot beuckelaer te ſtrecken.
De Slinck aen d'eene zij gaet kruit en oever lecken,
En dubbeleert de graft; zes bollewercken, hoogh
En logh van aerde, met een nimmer ſluimrende oogh,
Der vesten veiligheidt vertrout is te behoeden;
Gelijk de walſcherm grimt ten tijde van vermoeden.
De Krijgsvooght (†), wien de wacht en toezicht was belast,
Vol achterdenckens, had zijne Overſten te gast
En toefdeze zoo ſpa, dat ree de ſtarren daalden.
De muskadel gaf 't brein de ſporen, daerze ſmaelden
Op Frederick, noch jong in lant- en krijgsbeſtier,
En die zich zengen zou quam hij te na bij 't vier.
Om bet op eer en eed zijn Hopliên te doén dencken,
Dee Dulcken ſchuimens vol den grooten roomer ſchenken,

(*) *Claudius Civilis.* (†) *Matthijs Dulcken.*

Die Bacchus op zijn feest zou voegen, daer de hant
Eens kunstenaers op had, met stift van diamant,
De wapenen gesneên van al de koninghrijcken,
Daer in triomf Filips mede is gewoon te prijcken;
Den schilt van Portugal, Kastiljen, en Leon,
Sicilje, Murcia, Granade, en Arragon,
Met d'overige prael. Spitsbroeders, wien de wallen
(Zoo spreeckt hij ongedeckt, zij luistren met hun allen)
Vertrouwt zijn, die wel eer Graef Maurits zelf niet kon
Verovren, toen zijn moet bezweeck voor Mondragon,
Noch eens voor Spinola; ick maen uw dapperheden
Tot quijting van uw trou; want 't leit mij op de leden
Dat Hollants leeuw ons dreigt. Zij morden met den mont.
En wachten 't rustigh elk voor zich, wanneer terstont
De Faem hun tijding brengt, op 't gieren van haer pennen;
Hoe Staten ruiters vast de stadt met kracht berennen.
De maeltijt is gesteurt: men scheidt 'er, en elck past
Te volgen, 't geen hem wort van hooger hant belast.
Zoo ras het morgenroot, met toien en blancketten
Opheldcrend, hun toont de vliegende kornetten,
En dat de wachter niet dan Wapen Wapen kraeit,
't Ontvouwen vendel flucx ter hooge vest afwaeit:
De krijgsraet gaet belaên in arbeit, om met eere
't Belegh te wederstaen, ten dienst van hunnen heere.
Maer 't volgzaem heir genaeckt zoo ras niet 't volk te paert
Of, op 's Veldheeren woort, zoo steeckt de schup in d'aerdt.
Men sterckt zich tegens ramp van binnen en van buiten:
Men rijgt den ommekreits met schansfen en reduiten:
Al 't leger wort in drie hooftlegers afgesneên.
Men fluit d'omringde stadt, als met drie nieuwe steên.
De Veltheer, Maerschalck Ernst, en Amirael der baren,
Elck hunnen oort hier op 't zorgvuldigste bewaren.
Gelijck d'ervarentheid beschrijft den Russen beer,
Die, ziende te gemoet het strenge winterweêr,

Niet lloft, maer van den noot een schrander overweger,
Bij tijde voorraet sleept van honigh in zijn leger;
  Zoo mede op 't overlegh des Princen nimmer moe,
  Voert Zutfen dagh op dagh hem allen nootdruft toe.
Het isser drock, de baen die roockt van wagenwielen:
Dus ziet men in den herfst vernuftle mieren krielen,
  Die versch geplondert graen opleggen onder 't dack.
  Men schroomt hier wint noch weêr, noch regens ongemack,
Die hele dagen druipt, en 't spoor verdrenkt door 't lecken,
En 't hijgend ros, ten buick in 't slick, verbiet te trecken.
  De ruiters, mijlen verre in 't ronde, maejen 't voer,
  En zegenen hun paert door 't vloecken van den boer.
Waer 's krijgsmans lemmer blinkt, daer moet de ploeg verroesten.
De lantman bout en zaeijt, de krijgsliên komen 't oesten.
  Maer d'Inquisiti barst, terwijle dit gebeurt,
  Met kracht ten afgront uit, daer 't aerdrijck voor haer scheurt;
't Wanschapenste gedroght, geen geesten uitgezondert,
Geweckt door 't grof geschut daer Frederik mee dondert.
  Zij komt in onzen nacht, uit d'eeuwge duisternis,
  ('t Hair rijst te bergh, mij gruwt) zoo gruwelijck als z'is,
De vierde Zuster van de doodse Razernijen,
Die zwanger gaet van moort, en snootste schelmerijen:
  Gifmengster, stokebrant, die strick en stroppen draeit,
  Bloetvrienden ophitst, krijgh en vijantschappen zaeit,
Onnoeslen brantmerckt, en verheerlickt den verrader.
De zusters haten haer: zelf Lucifer de vader
  Begrimtze van ter zij: op 't backes kleeft een korst
  Van etter stanck en bloet: de pruick is vuil bemorst
Van zwarte slangen, die vocht uitslaen en beschimmelen.
Men hoortze biezen, en men zietze afgrijslijk grimmelen.
  Een moorshuit levende afgestroopt haer middel kleet:
  Een wolfs en beereklaeu drukt d'aerde, waerze treet:
De vuist en klaeuwen zijn in bloet geverft: zoo vatze
Een menschen ongeltoorts al brandend: zij bekladze,

Zij zweitze gins en hier; het vet bedruipt het ſtof.
Ontzinnigh ſtaptze zoo naer Brusſel in het hof.
Een Spaenſche Kardinael, noch jong, en min geſlepen
Op 't kerckelijck, maer bet op weereltlicke grepen,
Onrustig droomde dat, daer d'avondſtar opklaert,
De goude en zilvere eeu in koper was veraert:
Dat Flippes, uitgeput door woeckeraers eñ papen
En oorlogen, 't gout, om gelt begaen, most ſchrapen
Van zijnen gouden ſtaf, en 't dierbaerst van de kroon
Te pande zetten, ja met bedelſchat zijn' troon
In Neêrlant ſtutten; daer hij ruiters noch ſoldaten
Mogt bruicken tegens 't heir der ingeſpanne Staten:
Hij, bang voor muiten, heeft tot weêrſtant luttel moedts.
In dezen droom verſchijnt die gruwel voor zijn koets:
Hij zietze in 't ende, en ſpreekt dus tot haer ongenade:
Wel kettervlegel wel, ghij komt verwacht, maer ſpade.
Monarchenpijler, ſlot en zorgh van 't heiligdom,
't Is tijt en meer dan tijt, eer 't wort onveiligh, om
't Ontwaken in den noot. De Graven van Nasſouwen
Te velde ons dagen met vlambrakende kortouwen:
Op Henrix harnas barst d'alſloopende Fortuin,
Als ziedend zeeſchuim breeckt op ſteenrots en op duin:
Wij ſuſſen, en hij zweit den ſchitterenden degen,
En houdt de ſtadt van Grol, in 's Konings ſpijt, belegen:
Men troost ons post æen post op 't gelt van Genua:
't Verlangen d'uuren reckt, en och, wat volgt 'er na?
Zij antwoort: trouſte zoon van 't fier gemijtert Rome,
En prat gekroont Madril; ſteeds overwellekome
Bij Flippes en Urbaen, ghij draegt met mij den last
Van 't ſcheldende ongedult, dat door dit marren wast:
'k Heb lang de tijding wech: op zacht gepluimde bedden
Noch gulde ledekant is onze zaeck te redden
Met ijdle ſufferij: van elders wacht geen gelt,
Maer tegens Neêrlants maght de Nederlanden ſtelt

In overwight; op op, en help de beude aen 't fteigeren;
Schaf middelen door dwang, en ftrafze die het weigeren:
Men vorder tot ontzet het heir in volle krits:
Ick voer het aen, en wil hun voorgaen in het fpits.
Zoo fprack zij, en verftak zich voort in 't fchemerdoncker,
De Kardinael rijst op, en noch bij ftargefloncker
Graef Hendrick, Izabel en Spinola vergaert,
Waer aen hij op dees wijs zijn zorgen openbaert:
Indien 't voornemen is den toom te laten glijen,
En Hollants landvooght, 't hooft van alle ketterijen
En 't zamenrottingen, te kransfen met deze eer,
Dat hij vermeester', door gebreck van tegenweer,
Ons dierverworve grens, en allerfterckfte fteden,
Zoo heeft Bourgonje fchier een eeu te lang geftreden:
Men draegh hem liever op 't gefcheurde Nederlant,
Eer hij een ftuck gefchuts voor flot of vesting plant;
Eer hij weêr 't platte lant om Brusfel blaecke en brande:
Zoo pronkt hij met min roems, en ons beklad min fchande:
Maer zijtge eenmoedigh tot het tegendeel gezint,
En 't lesfchen dezer vlamme, eer zij meer krachts gewint,
En flaet in Vlaenderes en Brabants hooge daken;
Zoo red zijn Majefteit in dit verloop der zaken:
Perst boer en edelman en burger, dat elck fchaf
Het geen de noot vereischt, op peen van hoogfte ftraf.
Toen fprack de dappere Ambroos: 't valt lichter aen te raden
Dan uit te voeren, en op 's volleex neck te laden
Een' last te lastigh voor hun rammelend gebeent,
En dien de Geestlijckheit noit dulde. De gemeent
Heeft u te dancken, dat de dorpen ftaen verlaten,
De beste fteden doods, daer 't gras begroeit de ftraten:
Dit wintge, wange blaest den katholijcken Vorst
Zoo reuckeloos in 't oor, dat hij den handel fchorst,
De ftroomen fluit, en uw gezegh zoo veel doet gelden,
Datwe al met ondanck ons vergeefs daer tegens ftelden:

Zoo woudge'r ook me door (want eer en was geen rust)
Toen 't leger over ijs befloegh de Veluwkust:
Toen ftaecktge naer het hart van Hollants fieren leeu al,
En Aernhem kreegh een bres van uw gewrongen fneeubal.
Toen loeg de Bergfche Graef, zoo kittelt hem 't verwijt.
Het Spaensch gemoet te meer, door d'Italiaenfche fpijt,
Tot barftens toe verkropt, wierp vonken op door d'oogen;
En had d'Aertshertogin niet tusfchen twee gevlogen;
Des Genuees waer ree getekent met der vuist;
Want papenijver is in 't raetflaen onbefuist:
Maer't flaen gemist,ontbrackt den wraecklust aen geen vloecken:
Dat hij haer Hoogheit na haer aenzicht wist te doecken;
Dat d'oorloghskosten verre opwoegen zijn trofeen:
Dat hij een vreemdling was in Spanje, die alleen
Zijn eer bevordrend durf den ingeboren tergen,
Een bloodaert, onlang noch met fchant gejaeght van Bergen,
En duifent ftreken meer van diergelijcke ftof.
Vrou Ifabel hier op: genoegh, dit luit te grof,
De tijt wat anders eischt als lasteren en kijven.
Men paeie 't volck met munt, en ga het heir befchrijven:
Maer wie van beide voert 't gelichte krijgsvolck aen?
Ambrofius, die, daer hij zich mistrout te gaen,
Graef Henrick gaerne zend, op mislijckheit van hopen,
Schoof dezen last op hem, die zich misfchien liet nopen
Door eeuwigh wroekend leet, ontfangen t'Erkelens
Of hij 't den Prince moght infchenken na zijn wensch.
Maer eer Kastilje deed de ruiterbenden draven,
Lagh ondertusfchen 't heir der Staten vast begraven,
En 't werck, dat onlangs noch ontworpen was en leegh,
In 't kort tot het beftek van zijn volmaecktheid fteegh:
Gelijk het beerjong, ruw geworpen, door 't gekoester
En licken, zijn geftalt allengs toont aen zijn voester.
Het maeckfel doet zich op, door ommetreck der leên:
Nu kan men kop en rugh en pooten onderfcheen.

't Wiskunftige vernuft des wackren legerbouwers
Den Prins tot roem dijt, in 't verwondren des befchouwers,
Die nauwelijx gelooft 't geen hij met oogen ziet,
't Gewelt dat zoo gezwint is opgehaelt uit niet.
Van buiten wel verzorght had eerst de ftadt te lijen,
Die op drie oorden wert genaeckt met galerijen,
En fel gemorfelt met kortouwen en mortiers.
Prins Henrick fchijnt een Godt, in 't blixemen des viers,
Die uit den hoogen woet, tot heil der heeren Staten,
Met donderklooten, en bars barftende granaten,
Op poort, op torenfpits, en burgerhuifen, zelf
Op 't heilig kloosterdack, en kerckelijck gewelf;
Dat honden jancken en half doode menfchen huilen,
En zich verfteken bang in kelders en in kuilen:
Gelijk wanneer Jupijn, in 't droefte van den nacht,
Uit eene wolcke berst, en wringt met volle kracht,
Op wederfpannigh volck en hemelhooge floten,
Den fchitterenden gloet, waer van met verf verfchoten
Het aerdrijk fiddert, en ontfteltheid maeckt gedwee
En t'effens krimpen doet de zondaers en het vee.
De Vader beuckt en breekt bergtoppen, langs hoe grammer:
En waer de brant opgaet, daer ftijgt tot hem het jammer.
De walfcherm wil vergeefs het dempen van de gracht
Beletten; 't werreck fpoeit, al fchiet men dagh en nacht.
De Veltheer is foldaet; hij onderkruipt de wallen,
Daer in de galerij de dooden om hem vallen;
En ruiter, daer musket noch flang zijn' moedt vervaert,
Schoon kloot en kogel huilt, van onder 't briesfchend paert,
Of hem om d'ooren fnort. Hij laet de buien doorflaen.
De krijgsliên volgen braefst, daer brave Vorften voorgaen.
Ten lesten al de maght des Ibers, opgeprest
Van over Maes en Rijn, na 't Zutfenfche gewest,
Komt legren in 't gezicht van 's Princen legertenten.
Men zeij graef Henrick had, met dolle dreigementen,

Gezworen voor 't autaer, daer hij den offer at,
t'Ontzetten door zijn deugt d'omringde koningsſtadt,
Al zou zijn graeuwe kop, van 't lijf geklonckeu, ſpringen
Fel over 't ſchittren heen der bloetverwantſche klingen.
Met hem zwoer 't Ierſche bloet ons neêrlaegh voor altoos,
En wat verbastert is van Lelie en van Roos:
Het Loteringer volck, beſloten van drie vlieten;
En die tot lavenis het Rijnſche vocht genieten:
De Zwitſerlandſche bond, die 't Spaenſche vaendel zwaeit,
En tegens ons gekant, met breede zwaerden maeit:
En watter wort beſpoelt van Arno, van den Tiber:
De bitſe Bourgonjon, de geel gebraden Iber:
De krabbende Krabat, voor Icker uitgepickt,
Wiens ſcharpe ſabel hackt, wiens nare kreet verſchrickt:
De Gulicker, die fier en trots zit in den zadel,
En meer op vroomheit ſtoft, als onverdienden adel;
En die uit Napels, milt van tong en vreck van hart,
Ons vloecken, neffens de meineedige Lombard.
De Prins heeft op de komst des Graven niet geſlapen,
Maer waekte nacht op nacht, en hiel zich ſtaeg in wapen:
Zelf ging hij ronde doen, en ſliep als ſlecht ſoldaet,
Alleen op zijne beurt; beneden zijnen ſtaet.
En Venus morgenſtar, uit 's hemels heldre plecken,
Met lust, bij trommelſlagh den krijgshelt af zagh trecken,
Wanneer 't herboren licht beſtreeck der bergen kruin:
Daer zat hij rustigh op zijn' Amſterdamſchen ruin,
Een klepper, nimmer moe van briesſchen, ſteigren, krabbelen,
En afgerecht, om met 't hoefijzer fel te grabbelen
In Spaenſche troepen: daer hij ſchrick en ruimte maeckt;
Wanneer zijn meester, nu op 't ſtrengtſte aen 't woên geraeckt,
Pistolen los druckt, daer musket, trompet, noch trommel
Na wetten luistert, in het midden van 't gedrommel
Der duizenden, beſtuwt van graeſſelijcken krits,
Al edel-Nasſaus bloet; van 's legers wachter, Witz,

Des Vorsten oogh en hant, verhit op d'oude prijzen:
Grenu, die t'IJzendijck gansch Vlaendere doet ijzen:
  Van Lokren, die bezorght het tuigh des blixemspels:
  En voorts van Fransche, Britsche, en Schotsche kolonels;
Al borsten afgerecht op het slaghorden sloopen,
Op Amiranten jagt, op 't Donnenharnas stroopen.
  Ick zie 'er Schmelsing woên, des krijgsraets tong en pit,
  En Staeckenbroek den toom, en Stijrum het gebit,
En Bacx der ruitren spoor, Fama met Brederode,
Kandale en Kourtemé, met Harwood, nimmer bloode,
  En Hauterive, met zijn' macker Chastillon,
  En Veer, der Britten helm, beschittert van de zon,
Brock, Cissel, Hendersum, die lof voor leven kiezen,
En Eusum, Eisinga, beide oorlogsvierge Vriezen.
  Hier onder munt hij uit, met Errenst Kazimir,
  Wan d'een zijn' standert voeght bij 's anderen banier,
Als waer een tweede Mars ten zadel uitgewossen,
Met harrenas en helm, bezwaeit van vederbossen.
  En twijffeltge wie 't is, in 't kluwenen van 't stof,
  En midden in 't gewoel, die van Borgonjes hof
Gevreest wort? merk hem aen 't veldteken van oranje,
Geciert met gouden kant, en blaeuwe en zilvre frangie:
  Dat 's Fredrick Henrick zelf, der vromen burgh en wijck,
  Die noch, om 's grootvaars bloet, wrockt tegens Oostenrijck,
En om zijn vaders moort op Spanje blijft gebeten;
Beschermheer van 's lants recht, en 't ongekreuckt geweten.
  Na dat de Bergsche graef nu Lingen heeft voorzien,
  Hij 't Statenleger met zijn leger komt bespiên,
En tracht vergeefs ons hier den toevoer te beletten;
Mits 's Princen toeverzicht doet Lochem sterck bezetten;
  Dies van de Borckel hij zich nederslaet in 't oost
  Der stadt, daer Kazimir zijn wapens is getroost;
En waer men vreest voor noot, daer spoeit zich d'arbeit dapper:
Men delft en schanst, en zet zich op zijn aenkomst schrapper.

Daer grimmen tegens een twee helden onzer eeuw,
Als d'oude tiger grimt op eenen jongen leeuw,
Wiens voordeel hij benijt, en heeft zijn' toorn geflepen,
En fcharp gebit gewet, om 's vijants opgegrepen
En versch bebloeden roof uit klem van krommen klaeuw
Te rucken met gewelt: nu zwelt hij paers, nu blaeu
Van gramfchap; maer de ftaert des leeuws begint te krullen,
De maen te rijzen, en de muil heel naer te brullen,
Uit zijnen fchuilhoek, daer hij 's tigers aenval wacht.
Soo grimde Amilkars zoon op d'onverfchrockte maght
Van Scipio, die om Karthago te beleggen
Wel d'Afrikanen door d'Europers durf ontzeggen,
En na een' zwaren flagh hem ruimen doet de ftadt,
Die Rome in zijn gemoedt noch korts verflonden had.
Een eicken bosch, gemengt met populier en elzen,
Streckt legerwaert, waer in de Satirs, met omhelzen
En fnoepen bezigh, zich verfteken voor het licht,
Min fchoon voor hun als fchaemt, in 't bloozende aangezicht
Der teere joffren, die beknelt op 't onverzienfte
Met tranen lijen, dat de Minne naer verdienfte,
Haer fiere fpijtigheên, den minnaers dick betoont,
Nu door verkrachten met een lompen bocxvoet loont;
Wiens adems ftanck, wiens kin te fcharp en borftelhairigh,
Haer handelt t'onbefchoft, te ruw en onmewarigh.
Dit woudt was van den Graef verkoren tot een laegh,
Om den belegeraer, als met een ftorremvlaegh,
Van hier op 't onvermoedst bij doncker aen te rannen;
En 't fcheen als of de nacht waer met hem aengefpannen,
Op dat hij hebben mogt in 't vechten betre kans;
Vermits de maen ging fchuil, en alle ftarreglans
Gedooft was in haer kleet, en 't windeken de loveren
En bladen ruisfchen dede, om beter te betoveren
Het opgefteken oor der fchiltwacht, op de punt
Van 's legers hoorne, daer 't de List op heeft gemunt.

Met dobble schaduw dan bedeckt daer aen komt ijlen
De vijant, en bekruipt met schuppen, spaên en bijlen
Den legerwal, en ruckt de palissaden uit,
En wacker hacktze om verr': met slaet de wacht geluit,
En schiet en weckt alarm. Een deel der flosse knechten,
Dit perreck toevertrouwt, noch ongereet tot vechten,
Van vaeck beschoten, en door waken afgeslooft,
't Gevaer komt wecken, eer het iemant schier gelooft:
De wackerste en de flucxste al verr' zijn in getal min,
En staen zoo haest niet schrap, de Spanjaert heeft den wal *in*,
En geeft van boven vier op d'onze bij de gis.
Schichtige vlam op vlam klieft dicke duisternis,
Met ijsselijck gedreun van dreunende musketten,
Vermengt met veltgeschreij, gevollegt van trompetten
En trommels, dat zelfs moedt in bloode borsten zent:
Zoo jaeght een oogenblick al 't leger overendt.
De Schotten in den oort van Errenst, juist in 't trecken
Om op d'allarremplaets hun wake te volstrecken,
Op 't princelijck bevel, vernemende den noot,
Voort vliegen derwaert aen, en tarten zelf de doot.
De dolheit woedt om 't felste, en hier in 't eerst te konnen
Den aenval wederstaen, is half den strijt gewonnen.
Een vaendrigh, om den staet te redden in gevaer,
Die Samsons kracht noch voert in 't grijze en zilvren hair,
Tot Schotlants eeuwige eer, met klem van duim en vingeren
Beknelt de princevaen, en durfze rustigh slingeren
Tot over 's vijants hooft, die naer hem steeckt en schiet:
Hij hoort de kogels wel, maer hij en vruchtze niet,
Of min als leeuwenmoedt 't gehuil der wreede wolven;
En hout hier stant, gelijck een steenrots, tegens golven
En storremwinden opgewassen hecht en vast,
Op 't bulderen der zee nocht drift noch donder past.
Een Bourgonjon van spijt schier bijt zijn eige lip af:
Zijn vuist in 't vaendel vliegt, maer scheurt 'er slechts een slip af.

De Buſſeſchieter van Graef Errenſts halve maen
Ontwackt terwijl, en ſteeckt het logge koper aen;
Wiens buick, bezwangert van ſalpeter, ijzers, looden,
Baert blixems, donders, dreun, aertbevingen, en dooden.
Geen Etna, die den halfgebranden Reuze parſt,
Met meer geſchals en ſlaghs en tiers en onweêrs barſt,
En braekt in d' ope lucht viervlammen roock en vonken,
En tot vergrooting van zijn holen en ſpelonckèn,
Steenrotſen, afgeruckt van rotſen met gewelt,
Ten hemel wentelt, en door gloet tot aſſche ſmelt.
Geheel Trinakrie, van ſchrick gedoodverft, davert.
Zelf Jupiter die vraegt, wat aerdſch gebroet weêr klavert
Ten berreghſtapel op, door blixemzucht vervoert;
Zoo dick Enceladus zijn moede lenden roert.
Des legers hoorne woedt gelijck de ſtier te Londen;
Die nu den aenval der op hem geſchonne honden
Op 't ſpits der hoornen vangt, en luchtig opwaert licht,
Zoo datze al janckende, door eigen lijfs gewicht,
In 't nederboſſen, rugh en neck en beenen breken.
Mars woelt in zijnen oegſt, met houwen ſchieten ſteken;
De levende vervult terſtont des dooden plaets:
De vijant ſtorremt fel, al is 't met luttel baets,
En altijt min; vermits door 't Princelijck beſchicken
Ons krijgsliên meer en meer door bijſtant zich verdicken:
Gelijck men daer de vloet felſt aenſlaet zwaerder dijckt.
Nu groeit Prins Henrix hart, graef Henrix moedt bezwijkt,
En aerzelt boſchwaert in, tot dat hij met zijn' krijgsraet
Houdt ſtant,daer 't woudt een ruimte omgroeit met ruigt' en rijs laet,
Die als een ſchoutooneel beſloten in de blaên,
Bij nare ſchemering, ten zuiden in een laen
Of dreve, wiens geboomt, geplant ſtaende op drie rijen,
't Oogh met een vrij gezicht laet weiden van ter zijen;
Van waer zij onvermoed (hier ijverigh verzaemt,
Op 't raetſlot van 't geen voort hun dapperheên betaemt)

Een overijslijck spoock recht op hen aen zien stappen;
Is 't in 't verschiet geen spook, zo zijn 't zijn eigenschappen,
Den helschen poel ontleent, om uit te gaen voor mom.
Elck veinst zijn vrees, elck gaept, al t' zamen staenze stom,
Verwondert wat 'er naeckt tot Godts of 's menschen lachter.
Een fackel sparckt van voor, en worpt haer schaduw achter
Het gruwelbeel', en eer de twijffel iets besluit
Zoo nadert het, en 't komt op d' Inquisiti uit;
Die volgens haer belofte, om 't krijgsvolck aen te hissen,
Rampsaligh hollen loopt door droeve duisternissen:
In 't midden houdse stant, elck bid haer godheit aen,
Wiens keel, een grove klock, aldus begint te slaen:
Hij weest voor Godt en ons een ijdele verschooning,
Die waent, men hebbe zich voor godsdienst en den Koning
Gequeten; neen gewis, wat meer wort hier vereischt:
Men is, toen 't stormen was op 't schoonste, weêr gedeist,
En laet de stadt in noot, gelijck haer torenvieren
Getuigen; en ghij zult de ketterfche banieren
Eer lang ter poorten in zien trecken, zoo 't ontzet
't Belegen krijgsvolk in verlegentheit niet red:
Waerom ick u met ernst vermaen, mijn lieve zoonen,
Aen Roomsche mijters, en aen Katholijcke kroonen
Verbonden door geloof, en dier gezworen eedt,
Dat ghij u zelve niet zoo schandelijck vergeet.
't Verjaert op huiden, dat die hemelcier Marije,
Die zaelge Moedermaeght tradt in haer heerschappije,
Daer zij met zon en maen sneeuwitte zolen schraeght,
En Gode en Godes zoone en Engelen behaeght;
Van derwaert zal zij ons den zegenpalm door bidden
Verwerven van haer kint, en stercken ons in 't midden
Van allerleij gevaer: dus geeft mijn woort gehoor,
En rant den vijant aen met ijver; dat 's u voor.
Zoo sprackze, en vloogh voor uit: en teffens al de slangen,
Die om haer hooft bezwalckt door een geslingert hangen,

Zich rechten overent, en piepen, en de zucht
Van 't doodelijck vergif vergiftight al de lucht.
Heer fchut die Razernij! de pruick lijckt een verbolgen
En ijflijck brullend meir: al d' Overften die volgen
Hun leitsvrou, die de voorft beklimt den legerwal,
En geeft een' fchreeu op, dat al d' Ickers voor 't gefchal
Tot in den laeghften boôm des afgronts zich ontzetten,
En 't naer geluit verdooft van tromm'len en trompetten.
Al brandend fmacktze zoo haer fackel in den troep
Der vijanden, en fteeckt met overwinning-roep
Een heldenhart tot in den boefem der foldaten,
Hier vecht men hant aen hant. De moort is uitgelaten.
De loopgraefwachters zien den oort van Kazimir
Gelijck in lichten brant, en golvend zwavelvier:
Zij twijfflen of de flaep 's volx kracht en zin betovert,
Waer door de vijant hen te lichter heb verovert,
En branden algelijck te ftreven derwaert aen:
Dat naulijcx d' Overften dien ijver wederftaen,
Om 't ampt hun opgeleit, hen trou te doen bekleeden.
De ftadt leit op haer luim met waken en gebeden,
En wenfcht vaft, dat de fchaer der vijanden doorboort,
Zij haer' verlosfer magh door blij opgaende poort,
Onthalen met triomf, langs overflaende brugge,
En den belegeraer, op omgekeerden rugge,
In aftoght lachen uit, met fpot en fchimpgekrijfch:
Gelijckze ons eertijts, al verbaeft voor den Marquijs,
Opbreken zagh en vliên van zegerijcke veften,
Toen zoetelaer en tros den roof gedé ten beften.
O ongegronde hoop die in uw zinnen viel!
Wanneer Prins Henrick wijckt, zoo zal hij met zijn ziel
En leven wijcken, door het fisfen der quetzuuren,
Van koegel kling of fpies, ontfangen voor ftadts muuren,
En deze fchandvlack rein afwisfchen met zijn bloet:
Heiduk, Krabat, noch fpoock, noch Spanjaert zal den moedt

Van Hollants fieren Leeu verflensfen zien, noch flaeuwen,
Zoo lang hij nagels rept aen zijn fcheurziecke klaeuwen,
En tanden in den muil, van bloet beklat van outs,
Kaftilje ftoft te prat en ijdel op veel gouts
En zilvers; oorloghsdeught kan dwingelanden dwingen,
Tijran, laet Potozij en alle uw mijnen fpringen,
En zet uw fchatten vrij al t'effens in de fchael;
De deught weegt zwaerder dan het wightighfte metael:
En hebtghe 't noit gelooft, nu geeftze 't u te voelen;
Daer vaft op moortgefchreij, op klincken en krioelen,
Op ijfren ftaelen loôn en kopren harnasklanck,
Belloon haer krijgsliên voert ten reie, zonder dwangk.
De vuiften zijn verwart; wie zal de tweedraght temmen?
't Vergoten bloet dat fist en fchuimt, en wil niet ftremmen.
Dees heeft nu kans, nu die; nu kentmen naulijx 't fcheel.
d'Aenvoerfter endelijck, met fchorre en heefche keel,
Haer troepen maent te rugh, die al te noode wijcken,
En fleepen wagens meê verlaên met verfche lijcken.
Prins Hendericx trompet Graef Henrick fchenckt 't geleij,
En noot hem, zoo 't hem luft, ten derdemael ten reij.
Hij komt den naeften nacht: de Veltheer zietmen rucken
In ernst na Errensts oort met acht metale ftucken,
Met zoo veel wagenen, van kruit en loot vermast,
En duizent muskettiers, tot welkomft van zijn' gast;
Die walleght van 't bancket, en hangt, op datwe fchroomen,
De lonten op een rij al brandende in de boomen,
Recht of hij quaem zoo breet en weits aentrecken; doch
Men merreckt en belacht 't gevonden krijgsbedrogh,
De Saters al verlieft nieusgierigh 't lontvier kusfen,
En zengen baert en kin, in ftcê van brant te blusfen,
En vlieden janckende van pijne boschwaert in,
Hoe kort volgt fmart den luft van reuckelooze min!
Nu raeckt de galerij des Brits de punt van 't bolwerck.
Men mijnt van wederzijde, en wroet gelijck de mol fterck.

De walfcherm fpringt in 't end, door kracht van 't monnixkruit:
Het aerdrijck beeft en berft, en flaet een dof geluit:
En mengelt lucht en aerde, en vlam en roock en dampen,
Die wellen opwaert, en bezwalcken 's hemels lampen.
Een dicke waesfem drijft van onder uit den gront,
En 't fchijnt als of de Hel hier opent haren mont.
De ftadt gaet fchuil; het oogh kan nauwelijx bemercken
Gelijckenis van wal, van toornen, of van kercken.
De zon der overhant ftont nu in haer geboort,
Juist onder aen de kim; maer 't lot, gelijck verftoort
En nijdigh; om ons vreught te matigen met evel,
Dat heerlijck fchijnsfel wou vertoonen door een' nevel;
Dies zij 't met 't leste loot op Hollants Amirael
Gemunt had, Hij te na met zijn ooghappelftrael
Befichtigde wat vrij, op 't uitterfte der loopgraef,
Daer flus Prins Henrick ftont, wat hem de mijn voor hoop gaef:
Duik, duik, Nasfaufche bloem, duick neêr op uwen fteel,
Roept Venus naulijx, of de Prins hoort 't beckeneel,
Beklaeglijck ongeluck, helaes! van Willem (*) kraecken.
Met geeft de Stadt zich op; en op den Vorst der daecken
Schijnt d' overhant, gelijck een zon, die eerze fterft
Met purper en zwart bloet haer goude glansfen verft.
Vorst Frederick die worpt zijn hellemet ter aerde,
En eert met deze klaght het heldenlijck na waerde:
Was 't om dit noodlot dan, ô Dochter van der Noot (†)!
Dat ick uw' Bruidegom most rucken uit uw' fchoot;
Daer ghij hem onderhielt met uitgeleze weelde:
Daer hij u zijne ziel, en ghij hem d' uwe deelde:
Daer ghij, met ketens van fijn gout en zacht albast,
Hem ftrengelde aen 't korael van uwen mont zoo vast,

(*) *Willem van Nasfau, Heer van der Lecke, L. Admiraal van Hollandt.* (†) *Anna van der Noot, Dochter van den Heere Karel van der Noot.*

Als eertijts Androomaech haer' Hector hiel gegrepen,
Toen zij hem in den droom om Troies vest zagh ſlepen;
Zo leg de ſchult op mij. Had eer hem loot of ſtael,
Toen op den Spaenſchen boôm hij ſtont hiel bij Reael (*),
Getroffen ver van mij, het zoume zachter treffen:
Doch graf noch uitvaert zal uw' naem zoo hoogh verheffen,
Manhafte Jongeling, als uw manhaftigheit,
Navolghſter van de ziel, die uit het lichaem ſcheit.
Maer hoe, mijn Kallioop, ghij had bijkans vergeten
Ons treurende Princes, die t' elkens ziet bekreten,
Wanneer de hemel ſchreit, gedurende 't belegh,
De regen duchtze worpt veel hinders in den wegh;
Dien Hollants ſchermheer tot 's volx zege poogt te banen;
Weshalleve haer hart, haer edel hart, in tranen
Verdrenckt, zoo dickmael 't lant met plasſen onder loopt
De liefde vreest eer 't zwaerst dan zij ten beste hoopt.
Indien het weêr beſtaet een weinigh op te klaren,
Gelijcktze een zomerzon, bedruppelt van de baren,
En 't root, dat door het vocht van hare kaecken gloeit,
Luickt op, als purper van een roos met dau beſproeit.
Geen lachen lust haer, ſchoonze wat verquickt na 'et quijnen.
Vindze iet behaghelijcx, zoo moet ze zich verpijnen,
Zij reckt de tijt, zij zucht, 't verlangen is te groot:
Dan neemtze Willem eens op haren zwangren ſchoot,
En om den vader, die te velde leit, beladen,
Zoo zoeckt zij in den zoon haer minne te verzaden,
En klaeght: onnoozel wicht, hoe luttel dencktge 't naer:
Och die eens weten moght hoe 't met uw' vader waer:
'k Heb jonge tijding, dan de jongſte is niet geboren:
Een bood ten achteren, en nimmermeer te voren,

(*) *Laurens Reael, voordeſen Oitgeneraal in Oostindien en daerna Schepen en Raedt der Stadt Amſterdam.*

In oorlogh keert een uur triomf in nederlaegh,
Hoe zaligh zouze zijn, die hem eens wederzaegh,
Zoo frisch en zoo vol moeds, gelijck hij van mij scheide
Na 't kussen, toen mijn oogh en gunst zijn koets geleide,
En omzagh duizentmael. Mijn uitverkoren helt,
Wat isser meenig spits op uwe borst geveld?
Wat isser schuts gelost? wat snorren 'er al looden,
Om u te leveren aen 't koninghrijck der dooden?
Noch was mijn Godt uw schilt, tot 's haters ongeluck:
Maer dat 's lants ijver niet te reuckloos u verruck,
En dieper in gevaer, dan 't wel uw plicht voeght, dompel.
Mij dunckt al onder 't volck mort eenigh vremt gemompel.
Zoo steentze, en d' oogen staen vol waters t' elckemael;
En door het vocht kristal blickt hier en daer een strael
Van 't schemerend gezicht: ja zatze in Venus wagen,
Zij waer niet ongelijck de Schoonheit, om het jagen
Bekommert van Adoon; daer ieder ritslend blad
Haer' boezem uitperst: och doods muil heeft hem gevat!
In deze parssing komt de blije bode geronnen;
Lang leef de Prins, Mevrou, de stadt die is gewonnen.
Met gaen de schroeven los, daer 't hart mede is beknelt,
En alle droefheit vlught, de blijschap wint het velt.
Zij valt op hare knien, en streckt, om Godt te loven,
Haer handen en 't gemoedt vol lofs aldus naer boven:
Godt, die mijn smeken hoort van 's hemels hoogen troon,
En op den wagen van triomf ons zet ten toon,
In 't aenzicht van de Nijt, doorhackelt met quetsuuren,
Ontfanghen, toenze Grols met wal omtrocke muuren
t' Ontzetten zich vermat; Godt, die op mijn gebeên,
Dees stadt geschoncken hebt de vrij vereende steên;
De krijgsliên en hun hooft bewaert in 's oorlogs stormen;
Wat offer schencken wij uw hoogheit, die toch wormen
En stof en assche zijn voor uwe majesteit?
Ontfang, voor wieroock, mirrhe, en gout, ons danckbaerheit.

Die 't hart te kennen geeft met 't roeren van de lippen,
Berg Hollants ſtuurman, Heer, die driftigh tusſchen klippen,
De goe gemeente in een behoude haven ſtuurt,
En tem den Spaenſchen haet, zoo lang uw goetheit duurt.
Toen klonck de blijſchap op met zegeklocken helder,
Uit vruchtbre Betuwe, en het ſtrijdbre lant van Gelder,
Uit Zutfen, Deventer, uit Doesburgh, Kampen, Zwol,
En alle plecken, wie 't veroveren van Grol
Tot rust ſtreckt: Vries en Zeeu, en Stift en Hollant ſchateren:
Vlietnimfen haer perruick ten vrijgevochte wateren
Uitbeuren met haer ſtem, en dansſen op den vloet,
En Zefijr voert den Vorst dien zegegalm te moet:

Keer Melker, dien de ſchrick gejaeght heeft in de bosſen:
Bezoek uwe oude buurt: vermast met vet uwe osſen,
In 't vette Mastebroeck of Betuw zonder ſchroom,
En drenck uw weeligh vee aen Schmelſings IJsſelſtroom.

Ghij mooght, gelijckge plagt, met Elsken veilig ſlapen,
In hazelare ſchaeu, terwijl uw macke ſchapen
Afſcheeren 't Veluwgroen, gelost met witte wol.
Keer Melckerbuur, aij keer, Prins Frederick heeft Grol.

Keer Melckerbuur, dien ſchrick gejaegt heeft in de bosſen:
Ghij zult 't geroofde lam meer van geen ſtropers losſen:
De Spanjaert is geen wolf die zonder tanden bijt:
Prins Henrick temt zijn' aert, en maeckt hem kiezen quijt.

Ghij zult bedruckt niet zien voortſtuwen uwe koeien,
Die, van 't gewoone voêr verſteken, deerlijck loeien:
Geen Dulcken zal u meer afparsſen berrentol,
Keer Melckerbuur, aij keer, Prins Frederick heeft Grol.

De burgers ftadigh bang voor vangen en voor fpannen,
En in de ftadt dus lang uit open velt gebannen,
Verlangen naer uw pijp, al is Graef Henrick dol,
Daer antwoort Melkers fluit: Prins Frederick heeft Grol.

Dus zongenze, als Euroop, die al van outs een ftar was,
Zagh van den hemel al haer Koningen in 't harnas;
Hier 't leger van Guftaef en Zegemont om 't rijck:
Daer d' oorlogsvloot vermengt van Kaerle en Luidewijck:
Gans Duitslandt over Elf beftoken Denemercken,
Godt vader, badfe, wil dien Jongeling toch ftercken,
Die eenig wort gelieft van al wat Spanje haet,
En onderfchoor door hem den vrijgevochten Staet.
Gebruick wat vaderlijck de ftrengheit uwer roede,
Mijn Nederlant heeft lang gedropen van den bloede.
De vrijheit is geleit in 't koftelijck ciment
Van dierbaer burgerbloet: en zoudge nu in 't endt
Gedoogen, goede Godt, dat woefte en woênde handen,
Dien pijlaer, opgerecht in zee en waterlanden,
Met ijzer ftael en vier, verdelgen van den gront,
En wraeck met fchimp de plaets zou toonen daer hij ftont?
Och, nimmer moet het fchiên, dat Spaenfche flavernije
De vrome necken druck van Hollants burgerije:
Geef liever dat de helt, handhaver van den leeu,
Der volcken heilant ftrecke, in dees bekommerde eeu:
Dat hij die vrouwen wenscht en maeghden te misbruicken
Door fchennis, 't puick der jeugt tot heilloos parleduicken,
En 't graven in de mijn, met godloos goutgefchreij,
En al de mannen heeft verwezen op de gleij;
Bedaere, en wete, dat de hemel heeft befloten
Der mindre Vorften groeij, tot tuchtiging der grooten.

MDCXXVII.

ZEGEZANG
TER EERE VAN
FREDERIK HENRIK,
BOSCHDWINGER,
WEZELWINNER,
PRINCE VAN ORANJE.

Den edelen, grootachtbaren, eerentfeste, wijzen en voorzienigen Heeren, mijnen Heeren den Burgemeesteren en Regeerderen der wijdtberoemde koopſtadt AMSTERDAM.

GHij Burgervaders van dees hooghgemelde Stadt,
Die rijck van burgerij, van ſchepen, pracht en ſchat,
Verſtreckt des oorloghs ziel, het oogh der vrijeſteden,
Waer doorghe in Statenraet als Godn wort aengebeden,
Geviert van onzen Vorst, die zich op Godt verlaet,
Op u, en op zijn deught, wan 't heir te velde gaet;
Ik bid ontſlaet u wat van 's Lands bekommeringen,
Nu d' algemeene vreught mijn' geest bekoort tot zingen,
Mijn Zangheldinne volght het triomfeerend zwaert,
Dat Spanjes Monarchij en Ooſtenryck vervaert.

WIe is hij, dien de lauwer voeght,
En met een aenzicht zoo vernoeght,
Gezeten op den zegewagen,
Nu keert van 's vijants nederlagen?

Is 't ook de schutter (*), wiens geweer
De lantsinet Pijthon lei ter neêr,
Om wien de volcken vrolijck dringen,
En hupplende een triomfliet zingen?
Oft is 't d'uitdager (†) van de moeit,
Die Hijdraes bloedende aders schroeit;
Wien danckbaerlijck Thebaensche scharen
Toewijen kercken en autaren?
Of is 't een helt van 't oude Room;
Die op den vijantlijcken boôm,
Tot weering van gemeene ellende,
Geluckig d'oorloghstoomen mende?
Of is het 's weerelts wonderding,
De Macedoonsche jongeling (§),
Die, toen het jonge Tijrus schempte,
De zee met 't oude Tijrus dempte,
En smoorde zoo veel stof en puin,
En Libans cederrijcke kruin,
Tot dat hij stormde uit haren zetel,
Die elck te trots was en vermetel?
Neen, 't is geen helt van d'oude tijt,
Maer Fredrick, Henrick, die de Nijt,
En al die hem zijn eer misgonnen,
Al worstelende heeft verwonnen:
Die d'Oldenzeelsche vesten dwong:
Die Wezel innam met een' sprong:
En Grol heeft tot zijn winst gestreken,
Dat tweemael 't leger op zagh breken:
Die met zijn volck, te voet, te ros,
Verovert heeft 's Hertogenbosch,
Dat tweemael 't leger op zagh breken?
O groote winst van weinig weken!

(*) *Apollo.* (†) *Hercules.* (§) *Alexander de Groote.*

O temmer van dat woest gedroght,
Daer noit geen kamper tegens moght!
Kan haet en nijt dien broek verduwen!
Kon die moerasdraeck dan met ſpuwen
Van vier en voncken, vlam en roock,
Met overijslijck ijsren ſpoock,
Zijn' vijant niet ten poel uitjagen?
Dit ondier, oorzaeck veeler plagen,
Staegh knabbelt heldenbeen verwoet,
Het leckte Truxes (*) edel bloet,
En vatte, ſchuw van ſtale banden,
Graef Hohenlo met ijsre tanden.
Maes, Wael en IJsſel, Leck en Rhijn
Vergiftigt het met boos venijn.
Naest Godt zij lof den roem der Vorſten,
Aen wiens granaten 't is geborſten.
Wie zou gelooven kunnen, dat
Een oude en noit gewonne ſtadt,
Gewoon te zwaeien 't oorlogsvendel;
Die ſleutel was en grenzegrendel,
En trots, als Brabants pijler ſtont,
En Hollant ſcheide, en Brabants gront,
Zoo onverziens, zoo ongewroken
Geſloept zou leggen afgebroken,
Door 't woên des Hollantſchen ſoldaets?
Dat d'eer van Tilburgh zijne plaets
Zou laten d'eere van Oranje?
Dat d'Oorloghszetel van Hispanje,
En Iſabels doorluchte troon
Zou open ſtaen voor Welhems zoon,
Tot ſchrik van Flippes bontgenooten?
Breda had een' Baron verſtooten:

(*) *Ferdinand Trupes. Siet P. C. Hoofts Hist. in 't 22. Boek. p.* 983.

Het was dan recht dat een Baron
Den Bosch most ruimen voor dees zon:
Dat 's Hertoginnebosch most worden
Des Princen bosch, naer 's hemels orden.
Aij lieve, zie toch eens 't gedrang
Van 't vrije Nederlant met zang
En ſpel voor Hollants heilant krielen:
Hoe burgers en hoe boere zielen,
Hoe out en jong, hoe vrou en maeght,
En wie 't gemeene gunst toedraeght,
Al lachend door malkandren zwieren:
Hoe vrolijck ſteên en dorpen vieren,
En luien in 's verwinners feest;
Die als een hopman onbevreest
En rustigh 't heir vooraen geleide,
Op 't vlacke van de Moockerheide;
Alwaer hem inviel 't waerde lijck
Van zijnen oom graef Luidewijck;
Die hier in 't harrenas gebleven,
Of na den ſlagh gevaên, most ſneven
Door Spaenſchen haet, zoo ſchendigh wreet
Als hij zich vroom en eerlijck queet:
Terwijl hij denckt aen deze dingen,
Gevoelt hij ſcherpe prickelingen,
En wraeck opziedend 't edel bloet
Verdubbelt zijnen oorloghsmoedt.
Verwijl hij zich ten oorlogh ruste
Zoo doodverft hij de Vlaemſche kuste.
De ſtercke ſteên, hoe vast bemuurt,
Van Maes, en Rijn, en Schelt geſchuurt,
Gevoelen 't bange zweet uitbreken,
Hij houdtze in twijffel met zijn treken:
En Handwerp wacht zijn heir aen boort
In 't harnas. Schielijck ruckt hij voort,

En draeft op pijp, trompet, en trommel
De Maesbrugh over naer den Dommel;
  En vroegh voor bot, voor bloeiend blos,
  Op 't velt komt vallen voor den Bosch,
Met ruiterbenden, nau om noemen,
Gelijck de bijen op de bloemen.
  Dit zagh de grijze Grobbendonck.
  Men magh eens dencken hoe dit klonck
Gelijck een donder in zijn ooren,
Hij lachte en grenickte uit den tooren,
  Toen hij op Meij den eerften dagh
  Hier Mars den Maiboom planten zagh:
Maer 't lachen hem verging ten leste;
Toen hij omringen zagh de veste,
  Die zoo veel rampen had geftuit,
  En meermaels loegh ons legers uit:
Die, federt menze lest ontzette,
Noch bet op haer verzekring lette;
  Met fchans bij fchans, en werck op werck,
  Van graft aen graft en hoornen fterck.
Hier lagh nu 't hooft der Heeren Staten,
Flux quam bij 't leger der foldaten
  Een boerenheir. Men wroet, men flaeft:
  De bijl die kerft, de fchup die graeft.
Veel bosfchen worden omgehouwen
Om eenen Bosch; zoo veel landouwen
  Geplondert kael van ruighte en rijs,
  Geen veltnimf vlecht nu krans om prijs;
Geen Pan nocht Satijr hoort men queelen,
Om 't derven van hun lustprieelen,
  En nare fchaduw, die natuur,
  Aenqueeckfter van het minnevuur,
Gevlochten had tot vrientlijck vrijen,
Boeleeringen, en fnoeperijen.

De deught, gewoon naer lof te ſtaen,
Zich maeckte een princelijcke baen,
Sloegh mijlen dijx door waterplasſen,
Door diepe meeren en moerasſen.
Zij ſtiert de vlieten met een' toom,
En damt met kracht den Dommelſtroom:
Zij durf hier d'oude kil verleiden,
En 't meir een nieuwe plaets bereiden:
Daer t'hans de visſcher zet zijn fuick,
Beurt 't lant de mosſige perruick
Nu onverdroncken in het hooge,
En vraeght: wat Godt ſcheit vocht en drooge,
En binnen eenen andren boort
Bedwingt de watren door zijn woort?
Daer t'hans de visſchen zwanen azen
Nu legerpaerden weeligh grazen:
En om het leger bruiſcht de zee,
Die flus onwinbaer maeckt de ſtee.
Dat heet zoo breet als Cijrus weiden,
Die met d'Eufraetſtroom te verleiden
Bedwong het pratte Babilon,
Zoo ras de ruiter waden kon.
'k Zie dorpen, hier in 't ront gelegen,
Als met een ſnoer aen een geregen,
Met dubble graft, en ſchans op ſchans,
d'Ontzetter heeft hier kleene kans.
Ick zie 's Hertogenbosch vergrooten,
En 't leit in 's Princen wal beſloten,
Wiens kronckeligen ommekreis
Verſtreckt een zomerzonnereis.
O Boschmaeght, rekent tot uw vordel,
Dat met zoo rijck een' legergordel
Uw vrijer uwe lenden nijpt,
Uit liefde hij zijn' degen ſlijpt,

Op dat hij u den grijze ontrucke,
En 't heiligdom uws bloesfems plucke.
  De Kriste Koningen alom
  Begroeten uwen bruidegom;
Zoo verr' heeft zijn kortou gedondert.
De grootste Vorsten al verwondert
  Bezoecken hem van wijd en veer,
  Om deel te hebben aen deze eer:
Zoo luit heeft zijn trompet geklonken;
Der Staten achtbaerheit, gezoncken
  Vrij lager dan haer voorigh heil,
  Die overschrijt 't gezette peil,
Door 't braef bestaen van uwen minner,
Den allerstoutsten stedewinner.
  Filippes zent Gezanten uit
  Om vorderen het vreêbesluit,
Hij port den Keizer zorgh te dragen
Om Fredrick van den Bosch te jagen,
  't Welck zal verplichten kroon aen kroon,
  Als waer belegen zijn persoon.
Men sluit dan, op der Vorsten bede
En eisch, met Denemarcken vrede,
  Om Spaensche en Oostenrijksche maght
  Te paren tegens Hollands kracht.
Zoo veel gewoels aenschout de zonne,
Tot redding dezer Roomsche Nonne.
  Te Brussel, onder 't Boschbelegh,
  Daer twistme om d'appel van 't gezegh:
Waer heen met deze razerije?
Graef Henrick, met veltheerschappije
  Gemoedight, komt ten lesten aen;
  De tiger zal den leeu verslaen:
Het is hem mogelijck vergeten
Hoe fel hij wiert voor Grol gebeten:

Met schup en spaden hij bij nacht
Den Dommeldam te breken tracht:
Maer die het leger onderkruipen
In doots vergetelnat verzuipen,
En 't grof geschut dat dondert in
't Hooghhartig heir der Hertogin;
't Welck moedeloos te rugh moet wijcken,
Wij visschen hun verdroncke lijcken,
Ja Hollants Herkules en helt
Den vijant wacht in 't vlacke velt,
En durf zijn veilligheit misbruicken.
Hij denkt niet eens om 't oogh te luicken
Ten slaep, als of hij waer gewoon
Te waecken eeuwigh met de Goôn.
Hij luistert watter wort gemompelt.
En, als Achil in Stijx gedompelt,
En scheutvrij tegens kling en kloot,
Zoo geeft hij zich op 't spitste bloot,
En leit slechts toe op hoornenwringen,
Op naderen en mijnespringen:
En in die Vorsten worstelplaets
Verzelt de vroomheit des soldaets,
En wroet, bij zonne- en maneschijnen,
In stof van loopgraef en van mijnen,
Gehaspelt tot aen 's hemels troon,
Vermengt met vlammen, roock en doôn,
Met Kolonellen en soldaten,
Die eerlijck hunnen dienst verlaten,
Met eenen oock alle oorlogsramp:
En zijn door dien ontsteken damp,
Als in triomf voor ieders oogen,
Met Mavors wagen opgetogen,
Op dondertoonen fijn en grof.
Dit lijckt nu bij 't Olijmpisch stof,

Als een kartouſcheut in mijn dichten,
Bij 't ſnorren van geſchote ſchichten;
Al maekt het Pindarus zoo fier,
Om ſtijf te ſtoffen op zijn lier,
Van Grieckenlants vergode zielen:
Op 't bernen van gezwinde wielen,
Ten renſtrijt licht gevoert voor uit;
Terwijl de raden van d'afuit
Op roockend rijswerck, zoo veel trager,
Voor dezen Delfſchen blixemdrager
Den wegh door ongewroete duin
Opbanen langs der vesten puin:
Uitlachende oude kinderſtrijen;
Wien 't groot gevaer der galerijen,
Waer door mijn helt den hemel naeckt,
Gelijck een klucht in d'ooren ſmaeckt.
Hier volgen Britten, Schotten, Vrancken,
En Duitſchen ons Nasſauſche rancken,
Bebloet bekrozen en bezweet:
Of zoo zich ergens Vranck vergeet,
Komt Breauté (*) den floffen wecken;
Wiens groote ſchim in deze plecken
Noch ongewroken waert en ſpoockt,
En 't harte zijner lantsliên koockt,
Om wraeck te nemen aen den woede,
Die hem doorſchoot met koelen bloede,
En verſde valbrugh en ſtepoort
Met ſprengklen van zoo vuil een' moort (†)
Een ope wond, die lang wil ſmarten
Der Vrancken eedle en ſtrijtbre harten.

(*) *Karel van Breauté.*

(†) *Siet P. Bors Hiſtorie, in 't begin van 't* 37 *boek, en Thuan. Hist. lib.* 124.

De Bosdraeck 't hooft opbeurt naer Vucht,
En snoffelt in de bange lucht,
Vermits de watren hem ontzincken.
Zijn kiezen laet hij grimmigh blincken,
En hoopt vast elcken oogenblik
Dat hem d'ontzetter hulp beschick.
De Berghgraef ziet geen eer te halen.
Met binnen 's Princen storrempalen
Het hooft te steecken tegens 't spits,
En vreest des legers Lijnceus Wits (*).
Hij gaet ziin krijgsheil elders zoecken;
Dies hem de Bosschenaren vloecken,
En Grobbendonck zijn hartzeer kropt.
Het daeghlijx quetsen 't gasthuis propt,
En 't kerckhof mest. De Brit en Fransfen
Gaen strijcken met de Vuchterschansfen
Ernest en Willem 't achterst klooft.
De Veltheer kneust het draeckenhooft,
En Brero sloopt de flincke lenden;
De rechte, Pinsen met zijn benden,
Het ondier woelt en worstélt lang,
Als eertijts deze waterslang,
Die vruchtbaer van doorsnedene aren,
Niet dede als nieuwe koppen baren.
Terwijl men 't eene lidt doorvlimt,
Zoo leit een ander hooft en grimt.
De sprengklen bloets zijn nieuwe zaden.
O vruchtbaer velt van oorloghsdaden!
Maer wat voor een verbaest gerucht
Veroorzaeckt ons de Veluwvlucht?
Och IJssel, zijtge in slaep betovert!
Alreede is uwen stroom verovert:

(*) *Jacob Wits, Wachtmeester des legers.*

De wollef jaeght uw schapen na,
Tot uwe en tot uw nabuurs schâ.
Wien zal ick deze rampen wijten?
Het moet met recht den Prince spijten,
Dat 't geen hij lang te vore spelt
Bij reuckloos brein niet meer en gelt.
Ghij waert gelijck verstrooide lammers,
Had Hollants Herder d'Amsterdammers
Om u t'ontzetten niet beroert;
Die voor en na de vlagge voert.
De Burgemeesters van den IJstroom
Hanthaven vlijtigh IJsfels vrijdoom.
De vruchthoorn van Europe stut
Verbaesde steden met geschut,
En kruit, en loot, en oorlogslieden,
En graen, om 't hooft den beer te bieden,
Die om den biekorf woelt ontrust,
En lagen leit de Betuwkust:
Maer Kazimir en Stirum waecken,
Tot redding der verlege zaecken,
En treffen, volgens 's Princen last,
Op d'oorden, daer de vijant bast.
De vijant kan het zelf getuigen,
Hoe noo de vrije hals wil buigen,
Om op te nemen 't slaefsche juck.
De noot maekt d'onbeslepe tuk,
De vrijgevochte will'ge slaven.
Men ziet veel mijlen lants begraven,
En schansfen rijzen zonder end,
Elx lusthof zonder leet geschent.
De Vechtvliet opent dijck en sluizen;
Dies zoute en zoete baren bruizen
En weiden over vee en stal:
Die 't al wil houden waeght het al:

't Is voor den vrijdom al ten beste.
Doch wint hij d'Amersfoortſche veste:
Dat veelen ſchielijck vreeze gaf.
Maer Hattem ſlaet zijn ſtormen af,
En Elburgh fier hem voeder weigert.
Het briesſchend paerd komt aengeſteigert
Op Harderwijk: zijn hoef alree
Het ſtrande ſchud der zuider zee:
Noch wil 't niet luistren naer de wetten
Der Keizerlijcke krijgstrompetten;
Op dat het onvermogen blijck
Van 't Spaenſche en bastert Roomſche rijck.
Laet Flips en Ferdinand zich kittelen
Met overijdele eerentittelen:
Of Kukuli wat weeldig weit,
's Lants Veltheer op zijn luimen leit.
De blijde boô komt aengeronnen,
Die uitblaest: Wezel is gewonnen.
Graef Henrick ziet verbaest te rugh,
En ſteent om zijn gebroke brugh,
Zijn korenſchuur, zijn' blixemkoker.
Loſano vloekt hij en den moker,
Die poort en poortſlot brack te tij,
En inliet Diedens (*) ruiterij,
Prins Henrick lost zijn ſchut al tevens.
Al 't lant, al 't leger is vol levens.
Men zwaeit de Wezelſche banier.
De Vuchter toren bralt met vier.
O Wolf (†), die past voor Mavors wagen!
O Gent, die Gent noch ſult belagen,
En ſtormen op der Staten leer.
De muurkroon drucke uw kruin met eer.

(*) *Otto van Gent en Oyen, Heer van Dieden.*
(†) *Kapitein Wolf, Gouverneur van Brevoort.*

Die blixem Brussel trof van boven,
Toen 't zich vermeten dorst beloven,
Eer lange binnen Amsterdam
Te vieren met de zegevlam.
O Prins, Godt heeft u uitgekozen.
't Geen anderen dwaes verreuckeloozen,
Dat brengtge' wederom te recht,
Al zijtghe aen 's legers zorgh gehecht:
Gh'ontruckt een stadt des vijants tanden,
Terwijl hij glori zoeckt met branden
En blaecken van de boerenhut,
Die naulijx wint en regen schut;
Terwijl hij, van verdriet verbolgen,
De wapenloozen gaet vervolgen;
Den lautman met zijne ega bloot,
De kinders bergende in haer' schoot,
Al schreiende ackers doet verlaten,
Uit schrick der schennende Kroaten;
Geen strijtbaer slagh, maer wreet in 't woên,
Als op een duifken een griffoen:
Misschien in 's vijants heir betrocken,
Om Hollant daer mede aen te locken,
Dat onbeluit de Spanjaerts dolf:
Maer 't gelt ons even beer of wolf.
Most Fredrick niet den Boschdraeck temmen?
Hij zouze wacker leeren zwemmen
Den IJssel over en den Rijn.
Zij voelen 't voorspoock van die pijn.
't Verlies van Wezel komtze wecken,
En roept: 't is tijt te rugh te trecken.
Verfaegt verlatenze Amersfoort,
Geplondert tegens eer en woort.
Hun vloecken Cerberus vervaerde;
Vermits al watze met den zwaerde

Oit wonnen in den Duitſchen ſtrijt,
In Wezels onweêr ſchipbreuck lijt.
Noch laten de beſchote wallen
Van krijgelheit den moedt niet vallen;
Maer ſtreng geparst van 't bitter lot,
Zoo vliênze met gebeên tot Godt,
En al zijn Heilgen. 's Vollex ijver
Aenroept den Euangeliſchrijver
Sint Jan den opperheiligh aen,
Dat hij zijn hooftkerck bij wil ſtaen.
Men offert op de hooge autaren:
Men wieroockt tusſchen kerckpilaren,
Naer Roomſche zede, en viert alom
Met ommegang, en heiligdom.
Kapellen, kloosters, kercken, ſtenen,
Gewijde en ongewijde weenen.
Zij hopen dat op 't allerlest
Geen hemelhulp de heilge vest
In 't alleruiterst zal ontbreken;
Al ſchijntze een weeskint, gantsch verſteken
Van menſchentroost in dit gevaer:
En hij die voormaels wonderbaer
Den vijant floegh met duizent vreezen,
Door een doot lichaem, nau verrezen,
Door 't plompen van een' losſen ſteen,
Door 't roeren van een trom alleen;
Zal middel ter verlosſing vinden.
Maer 't is vergeefs, mits weêr en winden
't Nasſausch geſlacht ten dienſte ſtaen,
De graft uitmalen aen en aen.
Voor 's Princen godtheit neigt zijn horens
De Maes: 't geſchut dat ſchud de torens,
En dondert reis op reize los,
En beuckt het bolwerck van den Bosch

Bellone blixemt met granaten,
Met ſtorm op ſtormen uitgelaten.
De Veltheer ziet de zege blij
Ten ende van zijn galerij;
Daer koevoet hamers en houweelen
Volendigen de krijgskrackeelen.
Zoo ras de jongſte mijne ſpringt,
De ſtadt geknielt genade zingt,
En kust des overwinners handen,
Tot glori der vereende landen;
En wort der landen medelidt,
Met 't overtreffelijck bezit
Van allen vlecken, ſteên en dorpen,
Die haer gebiet zijn onderworpen:
Dies danckt, o Staten, uwen Helt,
Die 't onverwinnelijck gewelt,
Uw' ſtaet ten goên, beſtont te kneuzen,
In 't aengezicht der Bergſche Reuzen,
Welck dreighden met een trotſe treê
Te ſtappen door ons legerzee:
Maer die niet ſuſt voor 't luide ſchreeuwen,
Dit is de leeu der waterleeuwen;
Die ſtant hiel als een ſtijl dat pas
In 't perck dat hem bevolen was:
Die noo 't gegreepen wou verliezen,
Toen ſuffers ree den aftoght bliezen,
En had beſtemt te vliên ter noot
In een onſterſelijcke doot.
Waer op zal Spanje wijders hopen?
Voor Hollant leit heel Brabant open.
Zelf Henegou en Lutzenborgh
En Namen brandſchat ſchaft uit zorgh.
Ons vlieten voelen geen beſmetting:
En met een eenge ſtadts bezetting

Befparen wij een legers last.
De Betuw durf geen uitheemsch gast
Den vrijen disch met dalers decken.
Zoo veele fterckten, fteden, vlecken,
En waerden voelen ademtogt;
Die eerst door daeglijx ramp bezocht,
Van loopers, ftroopers, ftokebranden,
Van knijpers, knevlers, ruw van handen,
Alle oogenblick met ope tesch,
Verwachten het getrocken mes
Op bloote keel; de fchuur aen kolen,
Op 't kloppend hart gelaên pistolen;
Dies roepe een ieder nu uit lust:
Een Godtheit holp ons aen dees rust;
Toen Spanje wou Euroop verbazen:
Toen d'Oostenrijcker opgeblazen,
Had van den Donau met zijn heir,
Verwinner tot aen 't Baltisch meir,
Gansch Duitschland in zijn bloet verzopen,
En droomde Hollant t'overloopen,
Ja ftofte van den hoogen ftoel:
De leeuw leit in den modderpoel
Gefneuvelt door te veel te willen:
De Boschkrijg zal zijn krachten fpillen.
Nu hang, wie wil, tot zegemerck,
In hofgewelf, in zael en kerck,
De Thurenhoutfche ruitervanen,
Borgoenfche kruisfen van Maranen,
En Vlaemfche ftanders, die vol moedts
Wel tuigen ftorting van veel bloets;
Dees overwinning raeckt de wolcken,
En ftreckt tot vrucht der vrije volcken.
Dat ander Overfte braveer
Met bijnaem, en met tijteleer,

En ftoffe en zwelle op Azianer,
En op De Groote, en Afrikaner:
't Vernoeght ons dat de fchelle Faem,
Hem noemt Boschdwinger bij zijn' naem,
Die als August komt ingereden.
Bout zijn' triomfboog op twee fteden,
Die als onfloopbre zuilen zijn,
Waer tusfchen vlieten Maes en Rijn.
Fortuin in 't alleropperst houde
Een weegfchael, fijn van loutren goude,
Die 's Konings fcepter, 's Keizers kroon,
En 's Tibers Mijter luisterfchoon,
Noch lichter vint dan 's Princen degen;
Die dees Meduis heeft afgeflegen
Het fchaedlijck hooft, toen Pallas milt
Hem fchonck den kristalijnen fchilt.
Godt wil den grooten Henrick fparen,
En rijcklijck reeken zijne jaren,
En zeegnen hem met moedt en raet,
Die wijze wetten blincken laet:
Die vaderlijck, en recht als fpeelend,
De burgerlijcke wonden heelend,
Den vijant op de hielen treet
Zoo fchielijck, dat hij 't naulijx weet,
En doet hem ftaen tot zijn genade;
En haelt met woecker in de fchade
Van zijn Breda, om 't welck onnut
Kastiljes kroon is uitgeput.
Op 't rijzen van Prins Henrix fterre
Hein (*) veel geluckiger van verre
Keert van Matanee aen onze ree,
Als l'Heremijt (†) van Lima dee.

(*) *Pieter Pieterszoon Hein.* (†) *Jacob l'Heremite.*

Hoe most Havaen uw hart bezwijcken,
Toen ghij uw Koninghs zeil zaeght ſtrijcken
Voor 's Princen vlaggen al benout?
Toen ghij het zilver en root gout
Zaeght plondren, en de purperoegſten,
Die Hollant dreighden te verwoesten?
De ſchim van Attabaliba
Vernam 't, en huppelde om uw ſcha:
Om dat men hem de zenuw kerfde,
Die niet door deught zijn ſcepters erfde;
Maer ſchoot, met voordeel van geweir,
In 't moedernaeckt en weerloos heir.
Dat heet den draeck op 't hart te trappelen,
Den wachter der Hesperiſche appelen,
En na 'et verovert Indisch vlies
Hem zuchten doen om 't Boschverlies,
In Lisſabon en out Siviljen.
De ſchrick ſchud beide de Kastiljen:
Als of ons vloote Kartageen
Geplondert had en afgeſtreên;
Daer zoo veele afgeſlaefde zielen
Vol hoops najuichen onze kielen,
Aen 't bruizen door den Oceaen,
Met ſchat tot zinckens toe verlaên:
't Is tijt dat Spanjes beurt zich wende.
Hier is, hier is het oorloghsende.
Prins Welhem heeft den gront geleit,
Zijn nazaet vrijdoms muur geleit
In root ciment van 't bloet der helden;
Niet zonder Raetsman, dien men zelden
Ter weereldt als een Fenix zocht;
Maer Fredrick heeft het werck volwrocht,
En d'opperoverwinnings kroone
Gezet voor Kristenrijk ten toone

Op 't ſpits der vrijheit, 't oorloogswit.
Maer vrijheit, hantveſt, wat is dit?
Zijn 't enckle krachtelooze klancken?
Niet niet, ô edelſte aller rancken!
Laet ieder eignaer hier af zijn.
De vrijheit als een zonneſchijn'
Op allerhande ſlagh van menſchen,
Die om 't gemeene beste wenſchen.
Men maeck van 't Kristelijck geloof
Geen plondering en ſnooden roof:
Men onderdruck geen vroom gewisſe,
Met boeten en gevangenisſe;
Maer laet Godt rechter van 't gemoedt.
Uw Vader kocht dit met zijn bloedt.
Zoo dit geſchiet, zoo zal de vrije
In liefd tot Hollants heerſchappije
Ontvoncken; zoo zal ieder een
Om 't beste bidden van 't gemeen:
Zoo zultge voelen 's hemels zegen,
Uw' vijant ſchricken met uw' degen:
Zoo zultghe zijn der vromen wijck,
Het voorbeelt van gansch Kristenrijck,
En leven op de tong der geesten;
Tot datghe, moe van aerdſche feesten,
En levens zat, uw ſterflijckheit
Laet hier beneên van elck beſchreit;
't Onſterflijck wort van Jupijns vogel
Op gouden wagen met zijn' vlogel
(Die t'hemwaert neight, die oirſprong nam
Uit Duitschlants Keizerlijcken ſtam,
En Adelaers in ſtanders zwaeide,
Zoo dickmael Mavors oorlogh kraeide)
Gevoert ten hoogen hemel, daer
't Ontmoet de zaelghe heldenſchaer;

Den Grootvaêr Adolf met zijn neven,
Gestreden in het eeuwigh leven.
Mij dunckt ik zie alree van verr'
Zijn aenschijn schittren als een ster,
Wien Hollant wieroockt met gebeden:
Om dat hij 't hooft van 's vijants steden;
Opofferde, als een heiligh pant,
Zijn Vaders graf, zijn Vaderlant.
MDCXXIX.

TRIOMFTORTS

OVER DE NEÊRLAEGH DER

KONINGLIJKE VLOTE OP HET SLAAK.

't Gewapent Schelt ging t'zeil, met dit geschreeu:
Dat gelt, dat gelt den Leeuw
Zijn hartebloet, zijn ziel, te vet gemest;
Doorschiet hem in zijn nest.
Het wacker dier, hoe vreesselijck men riep,
Zich veinsde, als of het sliep.
De vloot, hier door gemoedight, nader quam.
Haer draken spogen vlam,
En zwavelvier, granaten, loot, en stael;
Dies Hollants Amirael
Hem noopte, dat hij rees, getergt tot wraeck,
En sloegh zijn' klaeu in 't Slaack.
De maen bezweem, besprengkelt van het nat,
Van brein en bloet bespat,
Verdooft van al 't gejammer en 't gekarm,
Erbarm, erbarm, erbarm.
Als Xerxes, zonder hart, uit Griecken vloot,
Zoo viel Graef Jan in 't boot,

Met Barbançon. 't Was roei, eer alles blijf.
Marije, bergh ons lijf.
Die roof bleef ons van schepen, volck, en schut.
Al d'arbeit was onnut.
Leer, stoffer, leer, hoe snel een oogenblick
Veel jaren smoort in 't slick.
En ghij, die hier te landt 't gewisse plet,
En doemt uw eijge wet,
En nijpt, en grijpt: zie toe, zie toe, zie toe:
Rechtvaerdich is Godts roe.

MDCXXXI. *Patriæque Patrique.*

LIJCKOFFER

VAN

MAEGHDEBURGH,

ONTSTEECKEN OP

HET HOOGH AUTAER BIJ LEIJPZICH,

DOOR DEN

ONVERWINNELIJCKEN KONINGHLIJCKEN HELDT,

GUSTAEF ADOLF,

ARM DER DUITSCHE VRIJHEIT.

Op Zanggodin, en huw uw heldenluite
Aen 't zegespel der koningklijke fluite,
En volgh de maet van Saxens trommeldans:
Bohemen vlught, en Zweden wint de kans.
Fortuin verkiest, om d'eeu, uit zoo veel koppen,
Een hoeft, om dat, tot walgens toe te kroppen

Met rooffchat en triomfen, reis op reis,
Tot glori van een keizerlijck paleis.
Wie met dees eer bewieroockt vaert ten grave,
Eer hij veraert; bedanck haer voor die gave;
Wart menigh, daerze lang meê heeft gepopt,
Verbastert, en ten troon wort uitgefchopt.
Tillij (*) getuight van dezen keer der dingen:
Tillij, voor wien de floten openfpringen;
Voor wiens gezicht heel Duitschlant ruimt het velt:
Wiens zwaert bereickt den Donau en de Belt.
Is 't wonder dat zijn moedt te dartel fteigert,
En ieder kunne en oude 't leven weigert,
Daer d'Elve koockt, door 't gloeien harer kolck,
Onnozel bloet van overrompelt volck?
Daer Kristiaen (†), uit Brandenburgfchen ftamme,
Met Valckenbergh (§) in d'algemeene vlamme,
Op 't heet autaer, den jongften flagh verbeit,
En niemant zwicht, voor dat de noot hen fcheit?
De Razerij door 's legers wreede tenten
Van bant geflaeckt, hier alle de elementen
Opprest, ten val van 't overoude Stift,
En d'asch wort in den wint en ftroom gezift.
Hier ftont de moeder met haer zeven vruchten:
Zij ftort geen' traen, noch 't hart en kan niet zuchten.
Zij druckt de borst met 't zuigeling, haer kroost:
De reste kermt vergeefs, om hulp en troost.
z'Is ftom: dat's: Godt niet ick kan u befchutten.
't Een fmoort in roock, het ander drenckt in putten,
Het ander fpringt in 't Papenheimfche vier,
En zij en 't kleen in 't punt van een rappier.

(*) *Johan Serklaes, Graef van Tilly.*

(†) *Christiaen Willem, Marckgraef Brandenburg.*

(§) *Frederik van Valkenburg, Krijgsoverfte der Zweden binnen Maegdeburgh.*

De blixem fchent zoo boom met tack en wortel:
En d'Arent kluift zoo d'opgegrepe tortel.
Haer pluim verfluift, haer teêr gebeente kraeckt,
En 't zieltje fteunt, eer 't aen zijn doot geraeckt.
Des kreunt zich niet die Godheit aller vogelen,
Die 't Roomfche rijck befchaduwt met haar vlogelen;
Schoon d'Oder drenckt den fier gekroonden Leeu,
Die over zee zijn ftappen liet in 't fneeu.
Dees heeft beflecht met Pool en Moskovijter
Zijn erfkrackeel, en vlamt op Habsburgs mijter,
Die Zweden tergt. Zie toe, baldadigh Praegh,
Zijn mane rijst, en fpelt een torenvlaegh,
Zwijgh Oostenrijck, die bruller uit den Noorden
Zal grabblen alle uw ftanders, root van moorden.
Tirol, misbruick uw weelde niet zoo ftraks,
Vergeltghe zoo die noothulp van den Sax!
't Verdruckt geloof *) dat telt 's verlosfers uuren,
Eer Leipzich ziet, van zijn verwonne muuren,
Het briefchend ros vertreên 't gefchudde lant:
En fchrap, om ftrijt, GUSTAEF en FERDINAND.
O Karels zoon, wiek wiek uw kracht te voren,
Ghij daeght hem, die tot zege wert geboren,
En zoo veel lants geploeght heeft met zijn zwaert;
En acht uw kroon tot zijn triomf gefpaert.
Dees ftem verdwijnt bij trommels en trompetten,
Daer vaen op vaen, kornetten op kornetten
Aentrecken, dat de hemel dient geftut,
En d'afgront duickt en davert van 't gefchut.
Der Gotten Godt, die luister van mijn eerdicht,
Ter wolcke quam uitberften, als een weerlicht
En blixemftrael, toen 't lot in twijffel hing,
Eer 't aerts gewelt in roock en ftof verging.

(*) *'t Verdruckte volck.*

Jupijn, en Mars die woên met vier en donder,
Het onweêr duurt: de zon gaet op en onder,
En d'avont groet den Koningklijcken helt,
Die 's Keizers maght verſtroit in 't bloedigh velt.
Den Veltheer en afworſtelaer der jaren
Bezwijckt het hart door 't gapen zijner aren,
En bergt het lijf. Hoe draeft hij nu zoo trots,
Die onlangs was een ſtrenge geesſel Godts!
Die d'eerbaerheit, van moorders uitgetogen,
Verſtickt in bloet, zach ſchenden voor zijn oogen,
En leemtigh ſchuim, een hant vol overſchots
Verkrachten en ſchoffeeren met veel ſpots.
Hoe luttel dacht hij toen, in 't ſpel der pijpen,
Dat Meiburgs zaet in Leipzichs klaij zou rijpen;
En al zijn vee, gemest op dezên ſtal,
Door Laplants bijl most ſchaffen vleesch te Hal?
Wat gruwel trapt met Kristen hoofts banieren
Op maeghdepalm, tot ſchennis van laurieren,
En ſchaeckt 'er weeu en wees haer' roozekrans,
Op 't verſche lijck van vaders en van mans!
Die tijrannij past Turcken en Maranen,
Och hemel! ſtrem op 't aanſchijn deze tranen
En kuiſchen dan tot paerlen altemael;
Dit zuiver bloet, dees' ſprengklen tot korael,
Ons Zangheldin heeft lust, met die juweelen
Verciert, voor moortautaer op treurtooneelen
Te vieren dien beſchreielijcken dagh,
Die Godt nocht heilig kerckenrecht ontzagh.
Mijn dicht zich ſchaemt te leeren grijze hairen
Den wrevel treên, den overwonnen ſparen;
Voor al, voor al der maegden lieflijck oogh,
Daer Herkules voor offert knods en boogh.
Geſcheurde pruick en tranen doen verdwijnen
Die droeve wolck, daer Romers en Sabijnen

In woeden met een blint en ſtreng gevecht,
Waer Venus ſchreit, gaen hooge vloeden ſlecht.
Met recht verwelckt die zege, zonder zegen,
Door maeghdenroof en vrouwekracht verkregen.
De Troiſche Vorst ontzagh zijn hant te ſleen
Aen ijders vloeck, daer Troje om most vergaen.
Der dieren prins, in d'ijsre kou, betoonde
Zijn heuſcheit, die de bleecke nimf verſchoonde.
Hij lonckt verlieft op dat aenminnigh beelt,
En quispelſtaert, en blaeckt, en vrijt, en ſtreelt.
Dat hart bezit zoo veel van 't edelmoedigh,
Hoe verſt een Graef zijn poenjarts dan zoo bloedigh?
Hoe ſleept men zoo Kasſandren uit haer kerck?
Hoe ſmet hij zoo zijn wapen, en zijn merck?
Lof Luidewijck, den roem van 't Euangeli,
Die zelf Rochel, ontwijster zijner leli,
Genade ſchenck, toen 't mergh was uitgeteert:
En, zonder wraeck, haer poort en vest vermeêrt!
Zoo wint men, met de ſteên, der menſchen harten,
Wat balsſem kan nu heelen deze ſmarten?
Indien de wraeck dan holt, en wederwraeckt;
Hij draeght de ſchult, die lammers wolven maeckt.
Wat Albaes zwaert en fackel heeft gebrouwen,
Zal Nederlant en Spanjen eeuwigh rouwen.
De weerelt brant door eenen Faëton,
Die roeckloos ment den breidel van de zon.
Wie zich aen 't vier des oorloghs niet wil zengen,
De gal der ſtraf met honighraet leer' mengen.
De zondaer kust de roê, en blijft haer vrient,
Die lieflijck quetst, wanneer hij 't ſtreng verdient.
Een heelzaem artz, die 't leven noô zagh ſterven,
Magh ſnijden, niet den krancken gansch bederven.
Het Keizerdom is ingewijt tot heul,
't Verſtreck' den volcke een vader, en geen beul;

Indien het vol k veroirsaeckt zulcke wonden;
De heer die biechte en boete oock al zijn zonden.
Hij pars geen ziel: hij breeck geen Kristen Recht,
't Geloof is Godts, geen aertschen Keizers knecht.
O Serklaes, denck uit helm noch harrenasſen
Die moordvleck uit te schuuren noch te wasſen.
Uw grafschrift zij: „ Tillij (elck schreij', die 't hoort)
„ Heeft Maegdeburgh verdelgt door maegde moort."
Nu schuwt hij, als een havick zijnen drijver,
Den klaeu des Leeus der Vinnen, heet van ijver,
Die flincks en rechts het al aen flarden rijt,
Wat voorvoets hem dien vetten roof benijt.
Godts arrem maeit met zijn gerechte zeisſen
Een' ijsren oegst, en deckt den gront van Meisſen,
Veel mijlen velts met lijcken zonder tal,
Vergeefs gevloôn: de Doot is overal.
De Doot verſlint, verscheurt met ſtale tanden,
Een roode zee, die bruist door d'ackerlanden,
De klepper gaet, tot aen den buick, te wedt,
En wascht zijn zweet en ſtof in 't lauwe bed.
Zoo dreef de snê van Alexanders sabel
Den dootschen schrick vooruit naer Suze en Babel.
De Perſiaen gevoelde, veel te laet,
Wat die vermoght, wiens jeught hij had versmaet.
Zoo ſtort de bloem en 't puick des Roomschen adels
Bij Kannas neêr uit haer vergulde zadels;
En 't Kapitool alle oogenblicken hoort
En ziet verbaest Kartago voor de poort.
Guſtaef, aldus met Nasſau aengeſpannen,
Op eenen tijt vermeestert twee graef Jannen;
Van welcken d'een (*), gedreven van den noot,
Te paerde vlught, en d' ander (†) met den boot.

(*) *Tillij.* (†) *Graef Jan van Nasſau.*

Die neêrlaegh kneust de hoop der heerschappije
Van Oostenrijcks gedroomde Monarchije.
De Vrijheijt, die weêr aêm schept, zonder zorgh,
Looft Godt, den Helt, Keur Sax en Brandenborgh.
De Kristen Helt wort in triomf ontfangen,
Bestuwt met roof, met vanen, dicht behangen,
Vereert met lijcken, in hun tomb geleit;
Waerom van vreugt 't verloste Duitschlant schreit.
't Zeeghhaftigh Hooft sprack danckbaer, na het knielen:
„ Dees wraeck van Godt strecke offer voor de zielen
„ Van Maeghdeburgh, wiens ingetrapte kruin
„ Begraven leit in eeuwigh smoockend puin."
Vaer voort Gustaef, ghij vorstenmorgenwecker:
Ga voor den Paltz, ten bergh op, aen den Necker:
En 't vier des krijgs met wapens uitgeblust,
Wisch Adolf uit, en schrijf: Gustaef August.
MDCXXXI.

STEDEKROON.
VAN
FREDERIK HENRIK,
OP DEN GROOTEN TRIOMF VAN
MAESTRICHT
EN D'ANDERE STEDEN EN SCHANSSEN.

Op de wijze: *Van Periosle.*

Die bange nacht (*), toen Alexanders (†) dolck
Zich droncken dronck in lecker burgerbloet,
En grimmigh borst uit d'onderaerdsche kolck,
Gelijk een slang, getrapt van vijants voet,
De lucht besmet en beemt en waterval
Met pest en blaeu vergift en groene gal,

(*) *Den 29 van Zomermaent*, 1579.
(†) *Alexander Farneze, Prins van Parma.*

Die nacht gedenckt hoe droef de Trichtſche Maeght
Geſleept geboeit op haren oever zat,
Gedootverft en door vier en vloet gejaeght,
En afgewaeckt, en ſtrijdende afgemat (*).
Zij klaeghde 't leet den Vaderlijcken Stroom,
Wiens geest verſcheen in haer' benaeuden droom.

Een bloedig zweet brack hem van alſins uit,
En hing als kralen aen zijn biezenhair,
Hij ſteende, en ſloegh in 't ende een heesch geluit:
Mijn Dochter, die op 't oorloogsmoortautaer
Uw zuchjes en bedruckte traentjes loost,
Grijp moet, mijn kint, grijp moet, en wees getroost.

't Is waer, ghij zijt de bloem uws maeghdoms quijt
Dat 's nootlot, en 't belieft den hemel dus,
Maer ſus, mijn ſchaep, daer koomt een andre tijt.
Zoo ſpreeckend gaf hij haer een hartekus,
En wischte met zijn kleet (hij zuchte diep)
Het roode bloet, dat langs haer' boezem liep.

Daer komt een tijt (zoo voer hij lieflijck voort)
Die rekening van Spanjen eiſchen zal,
En ſusſen 't landgeſchreij van dezen moort,
En troosten uw langduurig ongeval:
Dan zal de Wraeck den Spanjaert, als een haes,
Doen ommezien, en jagen over Maes.

Die helt is een beloofde Frederick,
Uw' wreecker en beſchermer in den noot,
Der vromen ſchilt, der dwingelanden ſchrick.
Dees zal beleeft u koeſtren in zijn' ſchoot;
Na dat ghij hebt, geketent van Farnees,
Een halleve eeuw gekermt ſlavin en wees.

(*) *Ziet P. C. Hoofts Hist. in 't* 15 *boek. p.* 641.

Al treuren nu uw ſtraten, doots en woest,
  Aij zie dat met geduldige oogen aen,
Zoo lang tot dat in Parmaes rijpen oegst
  Oranje koom de ſtrenge zeisſen ſlaen,
En zelfs mijn Maes en 't fier beſchanſte Schelt
Zich buigen voor een maghtiger gewelt.

Dan ſla op uw' Verlosſer 't blij gezicht,
  En wij hem de verdiende Stedekroon,
Vlecht Boschloof om de Schiltſtar van Maeſtricht,
  En hef hem hoogh in 't gout van Neêrlants troon.
Dan ruim uitheemsch gebroetſel velt en ſlot,
En Brabant kniel' voor Hollants Wapengodt.

Ick zie alreê (mijn geesten worden vlugh)
  Den blixem, die mijn vochten vliet verzengt,
Alreede tors ick meer als eene brugh,
  Een weeck robijn mijn klaer kristal beſprengt.
De gallem baeuwt 't geſchut na, zonder mont,
En tart het Spaensch en machtigh Roomsch verbont.

Hun antwoort is niet ſchaers van donderkruit,
  En Mars zijn rol volſpeelt op 't wreet tooneel;
En d' uitvaert van Kaſtilje wort beluit
  Met onweêr van kortouwen, grof van keel:
De Vrijheit op dit graf haer' ſtandert plant,
In 't aenzien van Filips en Ferdinand.

Zoo wort met vier het eeuwigh vier gebluscht,
  Zoo vreet de vlam des hemels taeie roe,
En Henrick houdt de heirbaen van August,
  En ſluit de poort van 't gruwlijck oorlogh toe.
Vaer wel, mijn hart, leer harden, en zwijg ſtil,
Zoo droop hij door haer armen in zijn kil.

MDCXXXII.

BESTANT
TUSSCHEN
POLEN EN ZWEDEN,
AEN
DANTZICK.

Schoone Star van 't vruchtbre Pruisfen,
    Koningin van 't Noortsch gewest,
    Die de Zevestarre lest
Dracide op uwe[illegible] [illegible]in, en 't ruisfchen
    Durft verbieden aen d' Oostzee,
    Als het storremt op uw ree;

Parel aen de kroon van Polen,
    Die ghij eert in zoet en zuur:
    Bijkorf, groote korenschuur,
Wie de nootdruft is bevolen
    Van zoo menigh lant en Rijck:
    Veler menschen burgh en wijck:

Brant nu van uw trotse veste
    Los al 't zwangere metael,
    Dat het als een blixemstrael
Sch[illegible]tre van het Oost in 't Weste;
    Dat men 't, als een donder, hoort
    Baldren buldren Zuid en Noort:

Want de Goddelijcke Vrede
    't Zwaert des Gottischen soldaets,
    En de sabel des Sarmaets
Weder zegelt in de scheede,
    Willigh zonder schrick of dwang,
    Vijfmael vijf en een jaer lang.

Vraeghtghe naer de rechte reden,
'k Zagh Gustaef en Zegemont
Vreedzaam tot een vast verbont
In een' heldren hemel treden,
En vergeten aerdsch krackeel
Om een zaliger juweel.

'k Zaghze rust voor oorlogh kiezen,
En hoe zij dien zachten zin,
Ja der Englen eendraght in
Hunner kindren boezem bliezen.
'k Zagh de Vrede op elcke kroon
Dalen van den hooghsten troon.

Nu en hoeftghe niet te duchten,
Dat de kleppers zonder tal
Gaen vertrapplen over al
Ceres oegst en goude vruchten:
Dat men 't alles hang en waegh
Aen een droeve nederlaegh.

'k Zie den Wijsfel uit zijn kanen
Schudden tegens hongersnoot
In uw' opgedanen schoot
Maght van opgeleide granen.
'k Hoor uw weelde wederom,
Na het zwijgen van de trom.

Vladislaus triomfeerde,
Toen hij Osman maeckte vlugh,
En hem uitloegh op den rugh;
Oock toen 't heir der Scijten keerde
Schendigh met geboge knien,
Om zijn hof in brant te zien.

Nu en is geen minder zege,
Dat hij binnen zijn palais
Kust dien vorderlijcken pais:
Dat de pais hem zwaerder wege
Als de Koninglijcke ſtaf,
Dien hem 't wettigh erfrecht gaf.

Op zijn heiligh voorbeelt volgen
Alle vorſten van Euroop,
Die, geheilight door den Doop,
Haten dat men ſmoor' verbolgen,
Root van moort, vermast van roof,
't Zaet van 't Kristelijck geloof.

Dat hem alle Kriste tongen
Daer voor dancken: dat zijn lof,
Streck' der dichtren rijckſte ſtof.
Eeuwigh werd zijn eer gezongen
In triomf op 't allerblijst
Van de monden, die hij ſpijst.

Dat, als d'Ister 't hooft opſteecke,
Hij gelijck een zuil blijf ſtaen,
Tegens wie de Turckſche maen
Haer gekneusde horens breecke,
En zij bleeck het godloos bloet
Weder afwasſche in haer' vloet.

MDCXXXV.

OP DE NEÊRLAEGH DER

TURKSCHE VLOTE.

AEN

VENETIE.

H O R. *Vix una sospes navis ab ignibus.*

De Leeuw van Hollant, niet gezint
Meer Kristensch bloet te storten,
Loopt met sint Markus Leeu voor wint
Den Turck zijn vleugels korten,
En geeft hem, onder Uwe vlagh,
Bij Smirne trots den Koningsslagh.

Daer leit d'Erfvijant ankervast,
En hobbelt op de baren,
Terwijl zijn Maen van hoogmoedt wast,
Die niemant denckt te sparen,
Alreê heeft Ottoman zijn hooft
De Kroon van Kandie belooft.

De Tarter, stout op deze vloot,
Komt draven recht op Polen,
Hij dreight ons hier met hongersnoot,
Vermeet dat lant in kolen
Te zetten, en eerlang zijn' moedt
Te koelen aen 't Sarmaetsche bloet.

Maer Godt, die d'eer van 't Kristendom
Noch hanthaeft onder 't schreien,
Sloegh zelf in 't Hollantsch hart de trom,
Om tegens hondert glaien
En galeassen, wel getroost,
Een kans te waegen in het Oost.

De Batavier, van outs gewoon
'tRomainsch Gebiet te ftercken,
Treckt weder op, en fpant de kroon
Te water met zijn vlercken,
Tot afbreuck van het Turcksch gewest,
En voorftant van 't Gemeene Best.

De Basfa fchimpt op 't kleen getal
Op vijftien oorloghsfcheepen,
En ftoft: wij zullenze in de val
Des inhams zien benepen.
Zij komen echter voor den dagh,
En RIVA voertze naer den flagh.

De Sultan dondert zonder nut
Met zwangere kortouwen,
De blixem van ons grof gefchut
Gefchoten, met betrouwen
Op een gezegende overhant,
Zet fchip bij fchip in lichten brant.

Zij kappen d'anckers buiten hoop,
En drijven d'een op d'ander,
O dreigementen van Euroop,
Hoe blaecktghe nu elckander!
Hoe druipt uw peck in d'oogen van
Den lantverflindenden Tiran!

De fnelle wint komt zelf de Faem
Met vier en ftof verrasfchen,
Konftantinopel ziet zijn' naem
En hof en ftroom met asfchen
Met voncken, roock en fmoock bedeckt,
En dat de Maen van 't Rijck betreckt.

Nu schrick niet meer voor Mahomet,
Noch Agars Vorstendomen:
Als d'Opperste den Leeuwsklaeu wet,
Is 't met hun omgekomen,
Ghij ziet hoe Faroos heir verdrenckt
Nu d'Opperste u de zege schenckt.
MDCXXXVI.

VRIJE ZEEVAERT

ONDER DE VLAGGE VAN DEN DOORLUCHTIGEN ZEEHELDT, MARTEN HARPERTZ. TROMP, RIDDER, L. AMIRAEL VAN HOLLANT EN ZEELANT.

Pulchrumque mori succurrit in armis.

De plaegh van inheemsch en uitheemsch,
't Gedroght, dat met zijn dolle honden,
In 't bloedigh moorthol, aen den Teems,
Den Grooten Herder had verslonden,
Zich droncken zoogh aen 's Konings strot,
En knaeghde, op 't Koninghlijck geraemte,
Den romp, van hooft en kroon geknot;
Die moortpest, zonder Godt en schaemte,
Nu vlammende op een' verschen buit
Van Fransch gewas, quam nederzacken,
En dreef voor stroom den bloetstroom uit,
Om balgh en buick met roof te packen;
Maer die den afgront palen stelt,
En ketent helsche monsterdieren,
Ontfonckte 't hart van onzen Helt,
Tot voorstant van zijn Batavieren.

Dees zagh den gruwel in 't gezicht,
Die helsch, met vijfmael veertien koppen
De zon bedroefde, en 't hemelsch licht,
En, om ons zee haer keel te ſtoppen,
Zich dwers voor Hollants kielen ſmeet;
Waer op de Ridder aen quam rennen
Op zijne vleugels, vlugh en breet,
Voorzien met vijfmael veertien pennen.
Hij voerde een ſlaghzwaert in de vuist,
Het Monſter braeckte donderklooten,
Granaten, blixems, baldert, bruischt;
Bedreef gewelt met ſtaert en pooten;
Blies roock en ſmoock, en vlam en vier
Uit zijne kieuw, en kopre keelen:
Maer Hollants Perſeus trof het Dier,
Dat zalf noch kruit de borst zal heelen.
Drie volle dagen hiel hij 't ſtaan,
Hoe beet het op zijn ijsre tanden!
Hoe ſchoot het toe! gelijck d'Orkaen
Op d' Indiaenſche golf en zanden;
Tot dat het endlijck, afgemat,
Geſcheurt, verminckt, begon te deizen,
En liet ons rijcke vloot, van ſchat
En rijckdom zwanger, henereizen:
Hoewel 't alree de vrucht vermant,
Verſlonden had, ten roof geſchoncken
Aen zijn alvratigh ingewant,
Van moort en dieſſtal dol en droncken.
Dus quam de Hollantſche Amirael,
Die voor geen' zeehelt vlagh moet ſtrijcken,
Een man, gelijck een punt van ſtael,
Bij geen Romainen te gelijcken,
Zijn' Maesſtroom in, en wert begroet
Van 't Vaderlant, en Zeven Staten,

Die hem verschenen te gemoet,
Ten trots van all' die vroomheit haten.
Wie vreest nu schutgevaert, of scherp,
Of zeegevaerte, en waterſmetten?
O HARPERTSZOON, ghij zijt ons harp!
O TROMP, men zal uw deught trompetten,
Waer 's hemels gunst ons Zeevaert bouwt,
U komt een Scheepskroon toe van gout.
MDCLIII.

SCHEEPSKROON

BEHAELT, IN DEN SCHEEPSTRIJT, BIJ LIVORNE,

DOOR DEN DOORLUCHTIGEN ZEEHELT,

JOAN VAN GALEN,

AMIRAEL DER HOLLANTSCHE VLOTE, IN DE MIDDELANTSCHE ZEE.

Tempora navali fulgent roſtrata corona.

Zou de Leeuw van Hollant ſlaeuwen,
Na een zeegevecht of twee?
Neen, hij ſlaet al weêr zijn klaeuwen,
Op de Middelantſche zee,
Onder het Tuskaenſche ſtrant,
In het hart van Engelant,
Ruckt en ſcheurt het voort aen ſlentren,
Schreeuwt nu dat hij niet durf entren.
Kielen neemt hij op zijn tanden,
Steeckt haer buskruitkamers aen,
Als zijn grimmige oogen branden,
Die gelijck twee lonten ſtaen

In het hooft, wanneer hij raest,
Vier en roock ten neus uit blaest,
En het zeeſchuim komt gedropen
Uit zijn' muil, in bloet verzopen.
Om den Zeevloeck t'achterhalen
Past maetroos op zijn getij,
En de moedigheit van GALEN
Zet nu alle zeilen bij,
Daer hij vijftien roovers ziet,
Buiten Medices gebiet,
Tuimelen op zoute gronden,
Als een jaght van waterhonden.
Valt nu, riep hij, valt aen 't ſtroopen;
Dieven, tuck op ſcheepsverraet,
Die een' Fenix af kunt loopen,
Daer men zich op trouw verlaet,
En al ſtil, aen 's Hertoghs kust,
Onder zijne vleugels rust,
In den ſchoot der vrije haven,
Daer men weet van gier, noch raven.
Zijt ghe krijghsmans, haelt uw ſtaerten
Niet verbaest, als rekels, in,
Nestelaers in zeegevaerten;
Geen patrijs in Engelsch tin,
Geene ſausſen ſchaft men hier,
Bij het brandende oorloghsvier;
Hier beſchoit men andre tonnen
Als de brouwer brouwt te Lonnen.
Hier geld bulderen, noch ſtampen,
Noch geen borstweer van een mijl,
Rustigh boort aen boort te klampen,
Is der Batavieren ſtijl.
Dus riep GALEN: op dat woort
Klampt men moedigh boort aen boort,

Dat de borst en ribben kraecken,
Onder het ſalpeterbraecken.
Al de kusten van Tuskanen,
Gansch Livorne, op muur en trans,
Duizent duizent Italjanen
Zagen zeewaert wien de kans
Van dit onweêr in de lent,
Van dit dondrende element,
Zwavelvier, en lucht, en baren,
Eerst verſlinden zoude, of ſparen.
GALEN, in zijn been geſchoten,
Staet op 't ander eens zoo vast,
Even trots, en onverdroten,
Als een ſteenrots, voor de mast;
Even rustigh, even fier,
Onder d'ijzers, in het vier;
Wel getroost zijn lijf en leven
Voor ons Vaderlant te geven.
Niemant ſchrickt 'er aen te vallen,
Te beſpringen 't godtloos hol;
En al ſtormmen, van de wallen
Afgeſtorremt, even dol
Overweldigt men in 't lest
Het verdadight draeckenest,
In zijn eigen net gegrepen,
Uitgeſpannen voor ons ſchepen,
Onder 't vliegen van de voncken,
Daer het oorloghsonweêr ruischt,
Een geſprongen, twee gezoncken,
Drie verovert voor de vuist,
Kiezen d'andere, op die lucht,
Liever een gewisſe vlught,
Om in zee het lijf te bergen,
Dan den Waterleeuw te tergen.

Laet nu Livius vrij pralen
Met zijn helden op papier:
Weeght hun deught op tegen GALEN,
d'Eer van Hollants zeebanier;
Vraeght den Hertogh, die het zagh,
Wie zijn kusten met den dagh
Van dees glori quam beſchijnen,
Daer de Pesten voor verdwijnen.
Dat heet eerst de ſtraet te vegen
Van dit heilloos ſchuim en ſlijck.
Smirne loopt ons vloten tegen,
Om het Perſiaenſche Rijck
In den Batavier te laên,
En te ſtreven herwaert aen,
In 't gezicht van 's Konings Vlegel,
Zonder Godt, en wet, en regel.
Dat heet nu de zee bevrijen,
En den handel voor gevaer.
Zoo verwisſelt men Turkijen,
En al d'Italjaenſche waer
Aen onze Indiaenſche vracht,
En wat Neêrlant, uit zijn kracht,
t'Zamenhaelt, en kan verzinnen,
Om de Beurs vol gouts te winnen.

VERLOSSINGE VAN VALENCIJN

DOOR ZIJN KONINGKLIJCKE HOOGHEIT

D. JOAN VAN OOSTENRIJCK.

Fugat nubes, ſolemque reducit.

De Staet van 's Konings Nederlanden
Ontſtelt, zagh over 't hooft van 't volck

Opkoomen eene donckre wolck
Van oorloge, en 't bederf voorhanden.
De legerſpringkhaen deckte 't velt,
Verſlont den oegst, en 't weeldigh koren,
De lantzaet gaf den moedt verloren.
De Welvaert vlughte voor 't Gewelt.
Trompetten, trommels, en kortouwen,
Gebriesch van paerden, veltgeſchreij
Het krijghsvolck voerden aen den reij,
Om d'eedle Bruit van Henegouwen.
De Stadt en legers ſtaen in brant,
En roock, en ſmoock, en buskruitnevels.
De blixem ſtraelt op muur, en gevels,
En wal. Het weêrlicht over 't lant.
De bodem davert van den donder
Der elementen, die om ſtrijt
Hier worſtelen. Het aerdtrijck ſplijt
Tot zijnen navel toe van onder.
Het ſtormende onweêr duurt. De maght
Der Staetzucht, die de Vrede dompelt,
De rust der weerelt overrompelt,
Stont tweewerf pal, en in haer kracht,
Tot datze voelt den ſtrijt hervatten
Met grooter moedt, de derde mael,
Waerop, voor 't ſchitterende ſtael,
Haer benden van elckandre ſpatten.
De Helt, na 's vijants nederlaegh,
Gaet ſtrijcken met de krijghsſtandaerden,
Geſchut, en roof, en wagenpaerden,
En vaeght veel ſteden van dees plaegh.
Men zuchte een ganſche maent, bij duister,
In die benaeude lucht, om troost,
Tot dat de glans van 't helder Oost
Ten leste doorbrack met zijn' luister.

Toen quam de Zwaen (*) van Valencijn,
Niet meer geschut voor dam en sluizen,
Verheught het bloedigh Schelt afbruizen,
Met s'OOSTENRIJCKERS zonneschijn;
Terwijl in deze blijde stralen
Haer buuren, Rijssel, Kamerijck,
En 't oude Doornick, te gelijck
Haer adem en haer hart ophaelen.
Zij zingt, daer zij den PRINS ontmoet,
En buiten d'ope poort bejegent:
O Oorloghshelt van Godt gezegent,
Rij binnen, op 's verlosten groet.
Rij binnen, die aen 's Vaders kroone
Twee perlen hechte, door beleit
En onverwonne dapperheit,
Te Napels, en te Barcelone.
Longone danckt u voor uw deught,
Herstelt in d'oude heerschappije.
Voor uwen arm bezwijckt Turckije,
Dat op de zee u laegen leit.
Het Neêrlant bouwt zijn rust en hoope
Op uwe vroomheit, na veel smart,
Onthaelt u met een dancbaer hart,
Opgaende Zon van 't droeve Europe!

MDCLVI.

(*) *Stadswapen.*

OP DEN
ZEETRIOMF
DER HEERSCHAPPIJE VAN
VENETIE.

Tum demum movet arma LEO.

Noch leeft de Zeeleeuw van Sint Marck,
En keert met afgeruckte snuiten
Van zeegálajen, fors, en sterck,
Op trommelslagh, trompet, en fluiten,
Al brullende, uit het bloedigh perck.
Hij komt, en heeft een' roof van schepen
En monsters met zijn' klaeuw gegreepen.
Hij keert op 't júichen en den groet
Van duizenden verloste slaven,
En laet den zouten watervloet
Gedeckt met aes voor visch en raven,
En root geverft van heilloos bloet.
De kust van Kreten, alle wateren
En eilanden van blijschap schateren.
Hoe stofte 't hof, toen Ottoman
Zich wapende met Barbarijen;
Toen out Karthage in een gespan
Te water gingk met gansch Turckijen,
En wat de zee beschieten kan.
Zoo quamenze uit de Dardanellen,
Om Christus Rijck de wet te stellen.
De wint, hoe gunstigh, spande 't zeil.
De riemen repten zich, als vlogels.
De hemel scheen hun niet te steil,

De wolcken ſchrickten voor die vogels;
  Erfvijanden van 's weerelts heil.
De Turckſche maen durf zich beloven
De zon der Kruisvlagge uit te doven:
  Maer toen, na 't oorloghsonweêr, 't licht
Van Godts Evangelist aen 't ſtraelen,
  Bijzantium, in zijn gezicht,
De Maen van Mahomet zagh daelen,
  Voor zijn kasteelen, al te dicht,
En zijnen Basſa, bij de ſlippen
Gegreepen, pas den Doot ontglippen;
  Hoe waentghe wiert het toen te moe?
Het zagh den wint en krijghskans keeren,
  Al teffens, en ons vier de roe
Des Christendoms in gloet verteeren
  Tot roock, en ſmoock, en asſche toe,
En 't overſchot van zijn bravade
Vervoert, en ſtaen tot ons genade.
  Naest Godt, den grooten zegenaer,
Heeft zich de Batavier gequeeten
  Met raet en daet, op 't zeealtaer
Van Vader Mars, en Agars keten
  Geruckt van Godts verdruckte ſchaer:
Want Hollants Zeeleeuw hanthaeft ſnedigh.
Sint Markus Leeuw, en ſtont noit ledigh.
  Al maetight nu Marcelloos lijck
Den zeetriomf des Staets met rouwe;
  Hij leeft bij Godt en Christenrijck,
Verbonden aen zijn deught en trouwe,
  In noot der vroomen burgh en wijck.
Augustus neef (*), het licht der braven,
Wert met dees ſtaetſi niet begraven.

MDCLVI.

(*) *Marcellus.*

VRIJE ZEEVAERT NAER OOSTEN.

Sic cunctus pelagi cecidit fragor.

Nu ſtaet de vaert naer Oosten open.
OBDAM bezegelt 's lants verbont.
De Zweedſche zeedraeck leght gekropen
Aen weêrzij van den Oreſont.
OBDAM doorhieuw hem met zijn ſabel.
Het hooft aen Kroonenburgh hangt ſtijf
Gewoelt, gebonden met een kabel.
De ſlingerſtaert en 't achterlijf
Ter komme in van Lantskroon gedreven,
En krimpende van bijstre ſmart,
Gekorven, zonder hoop van leven,
Verlangen naer 't gemiste hart:
Maer hart en vraetige ingewanden,
Gezoncken, volgen wint en ſtroom,
In Oost- en Noortzee, langs de ſtranden.
De walvisch ſlickt het bloedigh groom:
En Fredrick toont de kopre tanden,
Van 't Poolſche vleesch en bloet noch vuil?
Van Perſeus, d'eer van Zeven Landen,
Euroop ten dienst, uit 's monſters muil
En ijsren kaeckebeen geklончken.
Gansch Denemercken op de been,
Van groote vreught en blijſchap droncken,
Haelt WASSENAER, uit alle ſteên,
Al juichende in, den ſalamander,
Die leven ſchepte in 't zeedraecks vier.

Hoffchilder Mander, volgh den ftander,
Volgh rustigh 's Konings zeebanier,
En Hollants vlaggen: val aen 't maelen.
Helt WASSENAER beftelt u ftof,
Om met dien wapenroof te praelen,
Op Fredricksburgh, dat fenixhof.
Zoo fta die zeeftrijt voor elx oogen,
Zoo lang het zeelicht van OBDAM
Den helfchen nacht van nijt en logen
Befchaemen zal, van ftam tot ftam.
Zoo kneust men Xerxes tirannije.
Daer leght de vijfde monarchije.

MDCLVIII.

TRIOMF VAN KOPPENHAGEN

ONDER

FREDERICK DEN DERDEN,

KONING VAN DENEMERCK EN NOORWEGEN &c.

Æneadæ in ferrum pro libertate ruebant.

De Noortfche Nimroth, onverzaet
Van moort, en roof, en nederlaegen,
Zwoer koning FREDRIX hof en ftaet
En ouden rijxftoel Koppenhaegen
In d'asch te leggen. Op dien voet
Quam hij drij poorten overvallen,
Maer vont 'er FREDRIK, groot van moet,
Bij nacht in 't harnas op de wallen.
Hij vont 'er Hollants Amirael,
Helt Wasfenaer, die, fel gebeeten,

Zijn krijghsvloot, als een blixemstrael,
Met kracht de kruin had ingesmeeten.
Daer queet zich Pichelaer, en Schack,
Slaghpennen aen des konings wiecken.
Matroos noch Batavier ontbrack
In zijnen plicht, tot dat, in 't kriecken
Des dageraets, allengs de dagh
Ontsloot een treurtooneel, vol zielen,
Die om de vesten, in dien slagh
En storm op storm, ter aerde vielen,
Of doot, of hallef doot, in 't sneeuw,
In 't bloedigh sneeuw, om 't reedtst, begraven.
Zoo brack de dagh aen, op 't geschreeuw
Om zoo veele Oversten, en braven,
En amptenaren, die ten stut
Des dwinglants dienden, die, te bloode,
Zelf buiten scheuts van 't grof geschut,
Hen in hun doot joegh, al te snoode.
Toen droop hij, als een weerwolf, door,
En, met den staert in zijne beenen
Getrocken, zuchte op 't schendigh spoor,
En, over d'oude vesten heenen,
Eens ommeziende, ziet de vaen
Des vijants op het bolwerck zwaeien.
Hij hoort de trommels zege slaen,
Trompet en tromp triomfe kraeien.
Dat klinckt bij inheemsch en uitheemsch,
Gelijck een donderslagh, in d'ooren.
Nu zoeck' hij noothulp aen den Teems,
Of berste, vol verdriet en toren,
Uit wanhoop van een betre kans.
Zoo smilt' zijn leger, zonder glans.

MDCLIX.

TRIOMF
OVER
FUNEN.

Fulmina Belli.

O Koppenhaegen, steeck de kruinen
Nu in de wolcken met uw kroon:
Uw Koning triomfeert op Fuinen.
Hoe klinckt zijn velttrompet zoo schoon,
Bij vreemdeling, en ingezeten!
De triomfeerder sluit gewelt,
En roof, en schennis aen een keten.
De braefste Ruiter schuimt de Belt,
Geeft vier op strant, en schans, en wallen
Van Nieuburgh, uit zijn zeekasteel.
De brave bondtgenooten vallen
Aen 't stormen. Elck bewaert zijn deel.
Ziet adelaers en trotse leeuwen
Den klaeu in 't hart der Sweden slaen.
Aij hoort hoeze om genade schreeuwen,
En strijcken vlag, en standertvaen.
Dit heir, dat stus al 't eilant klemde,
En blanck in 't harnas brieschte op strant,
Staet uitgeplondert in het hemde,
Versmacht van roock, geroost van brant.
De lant- en zeeslang, booze Wrangel,
Die, in den kouden wintervorst
Gebergt, met zijnen scherpen angel
Noch stack naer Fredricx hart, en borst,
Ziet, in 't gevangen vrouwetimmer,
Zijn gade schreien naer de lucht,

Die Hedewich [noit tros was flimmer
Noch onbefchaemder oit berucht,]
Holp plonderen de hoftapijten
Op Fredricxburgh, te bijster fnoot,
Het kopren dack aen flenters rijten.
Nu ftaetze voor het krijghsrecht bloot.
Hoe krimpt Gustaef, die 't hof der Koeren
Zoo fchendigh tegens eer en eedt
Durf trappen en naer Lijflant voeren,
Zich mesten met zijn nabuurs zweet!
De ftoockebrant, die 't graenrijck Polen,
Geduurende den ftilleftant
Van wapens, zette in bloet en koolen,
Om zich te warmen bij dien brant,
Gevoelt de maghten, die hem drucken,
En ftreng de flaghpen in zijn vlucht
Hem uit den taeien vleugel rucken.
Vaert voort: zoo fchept de zeevaert lucht,
De beurs en handel geest en leven.
Vaert voort: ruckt uit. Hij ftort: hij zinckt
En is gereet den geest te geven,
Die door de Christe weerelt ftinckt.
Plompt hij in zee met al dat roemen,
Men zal de zee naer hem vernoemen.

MDCLIX.

OP HET GEZEGENT VOORSPEL

VAN DEN

ZEESTRIJT.

Non illi imperium pelagi, sævumque tridentum
Sed mihi forte datum.

De Zeevaert, een Andromeda, gebonden,
Geketent, vreesde, op 't vrijgevochten ſtrant,
Het zeegedroght van 't koningmoordend Londen,
Dat in zijn' balgh veel ſchepen had verſlonden:
Maer Perſeus, of de zeemaght van ons lant,
Op 't vliegend paert, der Staeten vloot, geſtegen,
Verſcheen in 't endt, ten troost en toeverlaet
Der bleecke maeght, om onderſtant verlegen.
Het ſchrickdier weeck voor 's Ridders blancken degen
Naer 't krijteſtrant, van roofzucht nooit verzaet.
Het braekt vast gal, dat al de baren groenen,
En bruischt en brult, gelijck een noortſche orkaen.
De Ridder volght, en weet van geen verzoenen.
Hij dreight het in te vaeren, en harpoenen.
Geluckt dien helt dat loffelijck beſtaen,
Maetroos zal 't haest aen ſtucken ommedeelen,
En zieden het al zingende tot traen,
Daer duizenden van kopre donderkeelen,
En alle zeetrompetten onder ſpeelen,
Tot blijſchap van den vrijen Oceaen.
Zoo wort de maeght ontketent aen de haven.
Dan giet de zee haer' ſchoot vol rijcke gaven.

MDCLXV.

DE
HAVENSCHENDERIJ
TE
BERGEN IN NOORWEGEN.

Stetit acri fixa dolore.

Men kon den helſchen wrock en aert
Van Haet- en nijt en haere wercken
Noit levendiger zien en mercken,
En welck een' gruwel afgunst baert
Dan hier, daer zij niet ſchroomt te tergen
Te quetſen 't recht der Majeſteit,
Door ſtout beſtaen en ſnoot beleit,
Gebleecken voor het Noortſche Bergen.
Daer grimtze, uit eene halve maen
Van ſchepen, hecht aen een geſloten,
En braeckt vast vlam en donderklooten
Ter keele uit, als een krijghsorkaen.
De nootweer prickelt Batavieren
En FREDRIX floten van om hoogh
Te groeten uit dien waterboogh
De havenſchennende banieren.
Het Brittenlantſche zeegeſchreij,
Gemengt in roock en vlam en zwavel,
Verheft zich, als uit 's afgronts navel,
En antwoort op dien oorloghsreij.
De Nijt zwoer Smijrnes oogst te ſleepen
En d'Indiaenſche geur en lucht
Naer nieu Algiers, daer 't hof noch zucht
Op 't lijck van Jorck, om 't hart beneepen.
Het hout en ijzer knarst en kraeckt,

Zoo bulderen de ſtormen 's winters.
De roofvloot berst en ſpringt aen ſplinters.
  Vergift en gal is 't watze braeckt.
In 't endt bezwijckt het valsch betrouwen.
  De ſcheenen branden voor dit vier,
  Dat gloeit te heet. Voort voort, van hier.
Hackt af, hackt af uwe ankertouwen.
  Nu vlught het zeegewelt te ſpa,
Gelijck een waterſlang, wiens leden
Van 't wagenradt wert overreden.
  De roofvloot ſleept de lenden na.
Geene aerdtſche maght bepaelt de baren
  En handelvrijen Oceaen,
  Zoo moet het koningsmoorders gaen.
Zoo moeten havenſchenders vaeren.

MDCLXV.

DE ZEETRIOMF
DER
VRIJE NEDERLANDEN.

Scena ut verſis diſcedat frontibus, utque
Purpurea intexti tollant aulæa. BRITANNI.

Nu den hemel lof geſchoncken.
Nu eens rustigh omgedroncken,
  En met 's lants triomftrompet
  Eenen hoogen toon gezet
Op de neêrlaegh van dees plaege,
Gansch Europe, uit nieu Karthage,
  Toegezworen, in 't beſtaen
  Van den ganſchen oceaen,

Waer zijn zeekasteelen drijven,
Trots een zeewet voor te ſchrijven,
  Als een zeegodt, wiens gezagh
  Alle volken overmagh.
Noit beſchaduwt Xerxes 't water,
Noch Antoon en Kleopater
  Met zoo ſtout een' overmoedt,
  Droncken van geluk en ſpoet,
Als 't gewelt van Groot Brittanje
Elk braveerde op 't rijx kampanje,
  Toen helt Monk, en Askuë
  Quamen bruizen over zee,
Daer de vloot der Vrije Landen
Ankerde op de Vlaemſche ſtranden:
  Maer zij hadden op dat ſpoor
  Geenen dronken Bacchus voor,
Licht gewapent voor dien ſchreier
Met den grooten Berkemeier,
  En Silenus, die noch nat
  Avrechts op den ezel zat:
Neen bijlo, zij vonden gasten,
Mars, die, vliegende op de masten,
  Met de witte koningsvlagh,
  Tot een' ſchrick van 't Britsch gezagh,
Neêrquam ſtijgen, toen hun rompen
't Hooft met ſtoppen en met pompen
  Bovenhielden, en half doot
  d'Amiraelen van de vloot
Zagen bij den hals gegreepen.
Robbrechts hulp met nieuwe ſchepen
  Stuite geen verbaesde vlught,
  Na vier etmael, daer de lucht
Zwart hing van ſalpeterwolcken,
Als of d'afgront, uit zijn kolken

Opgedondert, dol van ſpijt,
Wekte een' nieuwen reuzeſtrijt.
TROMP ſchijnt ſcheutvrij, en verandert,
Moedigh op den leeuweſtandert,
Zevenmael van kiel op kiel.
Toen de noot hem overviel
Quam helt RUITER aengeſchooten,
Streven door de donderklooten,
Als een ſalamander, fier
Ongezengt in 't oorlogsvier,
Onder blixems van kortouwen,
Met een ongeſchokt betrouwen.
Drijwerf doudrenze op het meer
Door Brittanje heene en weêr,
Met grofzwangre ſchutgevaerten,
Tot met ingekrompe ſtaerten
Alle waterhonden vlugh,
Na de vierde mael, den rugh
Biedende, zich zeewaert deilen,
En met uitgezette zeilen
Heenedruipen, zonder moedt,
Door een zee van Engelsch bloet.
Askuë, nu lang verlaeten,
Brengt op 't hof der Vrije Staeten
Zelf de tijding uit den ſlagh:
En de witte koningsvlagh
Wort in 't hofgewelf gehangen.
TROMP, met volle vreught ontfangen,
Tuight hoe Stuarts Waterroos
Zonck in 't water voor altoos.

ↀDCLXVI.

ZEGEZANG

OVER DEN ZEESTRIJT DER DOORLUCHTICHSTE

HEEREN STAETEN,

DOOR DEN WELEDELEN EN GESTRENGEN HEER

MICHAËL RUITER,

LIEUTENANT AMIRAEL DER VRIJE NEDERLANDEN.

Arma virumque cano.

I. ZANG.

Laet d'oude dichters hun papieren
Met droomen kluchten en verzieren
  Stoffeeren, en het eerste schip,
Dat uit Tesfalie dorst vaeren,
Naer Kolchos stuuren op de baren,
  Door 't zeegevaer der logenklip,
Om eene schaepevacht te haelen:
Het lustme in d'oorloghsvloot te praelen,
  Die, trots op RUITER, uit Goeree
En Tesfel, zulk een' slagh durf waegen,
Om 't schuim der Brittenlantsche plaegen
  Te veegen uit de vrije zee.
Het lustme met triomftrompetten
Een' onverzierden toon te zetten
  Op zulk een heerlijck watervier,
Ontsteeken, daer de beide stranden
Den zeeschrick KAREL zagen branden,
  Ten prijs van Hollants zeebanier.
Laet Londen 't volk met logens paeien:
Het hoort ons roode haenen kraeien.

I. TEGENZANG.

Dat 's recht. Van 's weerelts aenvang troffen
Noit heldendichters rijcker ftoffen
Om hoogh te ftreven, en in lij
Te leggen out Athene en Rome,
Schoon Perfeus eenen zeedraek toome,
In enklen fchijn en fchilderij.
Wij vliegen hier, zoo d' ouden razen,
Op geene vliegende Pegazen:
De waerheit hoeft geen logendicht,
Noch valfche verwen, fchoon in 't blacken,
Zij tekent 's lants gefchiede zaeken,
Zoo klaer gebleeken als het licht.
Men magh dees zege aen 't licht vertrouwen,
Men zalze in raethuismarmer houwen,
Ter eere van den vrijen Staet,
Doch eerst ten prijs van 't Hooft der heeren,
Door welx gena wij triomfeeren,
Als zij Brittanje nederflaet,
En dwingt de koningsvlagh te ftrijken,
Een maght betoomt alle aerdtfche rijken.

II. ZANG.

De Turkfche keizers fchepten hoope
De zon van 't aengeftreên Europe
Te dooven met hun halve maen,
Toen Stuart uit zijn ballingfchappen
Verwaent den rijxtroon op kwam ftappen,
Ten dootfchrik van den oceaen.
'tIs droef dat een befneên zich kittel'
Met een', die, trots in zijnen tittel

Zich noemt beschermheer van 't geloof,
Op 's rijx triomfboogh, stout in 't roemen,
Zich durf den Britschen Zeegodt noemen,
Verhit op Christenlantschen roof.
't Is droef, het droefst dat menschen hoorden,
Hoe hij in 't wreet gevangensmoorden
Falaer en Neroos overtreft,
Maer 't hoogste hof blijft niemant schuldigh,
Al hoort het eene wijl geduldigh
Des volx geschreij, dat zich verheft
In top naer 's hemels hooge stoelen,
Noch wil hijze al de voeten spoelen.

II. TEGENZANG.

Wort Godts gezalfde een zeevrijbuiter?
Zie toe, zie toe: een eenigh RUITER,
Die Afrika van wederzij
Van Britten Turck en Moor, op steelen
En stroopen heet, uit straatkasteelen
Kon dondren, komt u weder bij.
De hemel heeft hem uitgezondert,
Terwijlge uw bontgenooten plondert,
En, in gevloekten roof verarmt,
Op uwen hals haelt duizent vloecken.
Hij komt u op den Teemsstroom zoeken,
Die averechts 't geloof beschermt.
Gedenk hoe gij den Staet der landen,
Die u herstelde, en op zijn handen,
U t' scheep geleide uit 's Gravenhaegh,
In uwe hoope hebt verslonden,
Ter schennisse der vreverbonden.
Verdiende ons noothulp zulk een plaegh?
Gij zult uw straf rechtvaerdigh draegen,
Zij staen niet stil, die andren jaegen.

III. ZANG.

De ſtam van Stuart moet zich ſchaemen,
Dees wist noit middelmaet te raemen.
  Hij lijdt onnozel, zonder ſchult,
Op Puriteinſche hofſchavotten,
Van bittere Engelſchen en Schotten,
  Of leert onſchuldigen gedult.
Gij ſpiegelt traegh u aen een' ander,
Misbruikende den oorloghsſtander,
  Geheel Europe tot verdriet,
En eerst uwe eigene onderdaenen,
Gedompelt in een zee van traenen
  En Christensch bloet, dat gij vergiet;
Daer Monk, uw heilant, en Berklaien
Uit zee uw krijtſtrant overſchreien;
  Daer Monk, gewenkt van Aſkué
Om noothulp door 't beſproken teken,
Uit noot hem in den noot laet ſteeken,
  Eer 't zeekasteel verzinkt in zee,
Met hondert dubble zeekortouwen
Wat kan de hooghmoedt ſchootvrij bouwen!

III. TEGENZANG.

Waer voerde oit Ruiter, zoo rechtſchapen
In zijnen ſchilt het eêlſte wapen,
  Voorzichtigheit en krijgsbeleit,
Het oogh in eene hant van boven,
In 't midden van dien gloênden oven,
  Geſterkt van Godts almogenheit.
Dees zeehelt gaf de maet en wetten
Aen zoo veel ſtemmen van trompetten.

Kortouwe en donderbusse, in een,
Als naer de zangkunst, hecht gesloten,
En rolde, op korte en lange nooten,
Den oorloghsgalm op 't water heen.
Meerminnen, Meermans, Tritons hooren
Den bas en bovenzang der kooren
Van Mars, gesteegen in de mars,
Die met de koningsvlagh kwam daelen
Al juichende, op de zeekoraelen,
In 't houte en ijsre krijghsgeknars,
En 't wijfelen der oorloghskansfen,
Nu zwijgen d'oude harnasdansfen.

TOEZANG.

Geluk en heil, doorluchtste STAETEN,
Met zulk eene zege, zonder gae,
Behaelt, tot heil der onderzaeten
En 't Christendom, door Godts genae,
Zoo moetze uw vlooten vrij geleiden
Aen alle kusten oost en west,
Zoo lang de dagh den nacht zal scheiden,
Zoo dempe uw vier dees waterpest,
Dees helsche poelslang van de Britten,
Terwijlwe in uwe schaduw zitten.

MDCLXVI.

ZEEGEVIER DER VRIJE NEDERLANDEN OP DEN TEEMS.

Est mollis Flamma Medullas.

Wie in Maroos zee wil visſen
Volgh der Staten ſchrandren vont,
Zette 't vischnet op den gront,
Leere ſtaetgeheimenisſen,
Noit voorheene klaer verſtaen.
Nu kan elk dit raetſel raên.
Amſterdam en Britsch Karthage
Worstlen onderling om ſtrijt:
Want de Brit elx vaert benijt,
Alle kusten tot een plaege.
d' Opgeworpe zeegodt Jork (*)
Eigent zich Neptunus vork.
Hij verbiet de zee te roeren,
En gebiet dat elk de vlagh
Strijke voor zijn zeegezagh.
Hij heeft recht de vlagh te voeren,
En te rooven wat hem lust,
Van den Teems tot Indus kust.
Onder ſchijn van trek tot vrede
Speelt de ſchalk, tot 's nabuers ſcha,
Zijne Paisrol in Breda:
Maer men kent Leicesters zede,

(*) *Neptunus Britannicus.*

Die meineedigh en veraert,
Elk naer 't hart ſteekt met zijn' ſtaert.
Hierom vont 's lants raet geraeden
Op te waeken, en uitheemsch
Met een zeemaght op den Teems
Alle gronden door te waeden,
t' Onderzoeken door een' helt
Hoe die rijxpols was geſtelt.
Nieu Karthago, bang voor tasten,
Woelt hier tegens aen met kracht,
Stopt de ſtroomen, ſterkt de wacht,
Spant de ketens, ketent masten,
Zinkt de Schepen, damt de kil,
Ziet niet aen wat helpen wil.
Batavieren, uitgelaeten,
Bruizen, dat het ijzer knarst,
En de keten breekt en barst
Van dit Turkſe Damiaten
Op den Teemsſtroom, naer den ſtijl
Van het Sparen aen den Nijl.
Stuardts ruiterijen woelen
Jork en Monk, gevlught op ſtrant,
Zien hun vloot en ſlot in brant
Van een zeekoorts, niet te koelen,
Voelen hoe, als Maro leert,
(*) *Zachte vlam het mergh verteert*,
Londen voelt zijn krachten ſmelten,
Staet noch eens in vier en gloet
(†) Die de koorts in d' adren voedt:
Nieu Karthago rijdt op ſtelten.

(*) *Est mollis flamma medullas.*

(†) *Vulnus alit venis, & caeco carpitur igni.*

(*) Withal, Hof en Parlement
Vloeken RUITER, WIT, en GENT.
Stil te zwijgen kan niet baeten:
Want de vierpijl, die hen prangt,
(†) Dootlijk in de zijde hangt.
Stoffers, terght nu Zeven Staeten.
Schent verbonden, eer en trou,
Groeit in Schellings brant en rou.
(§) Al de ſcheepsbou blijft nu ſteeken,
En wat trots ten hemel ſteegh,
Alle havens leggen leêgh:
Hun gekorve masten ſpreeken,
En de brantſchat, ſix betaelt,
Op dien Ruitertoght gehaelt.
Tot een eeuwigh zeegeteken
Zal het zeeſlot, groot van faem,
Dat, gevreest om Karels naem,
Alle havens aen wou ſteeken,
Met een zeepest en bederf,
Pronken voor 't Oostindisch werf.
Zeeraet, ſpaer geen gout, noch parel,
Noch doorluchtig diamant

(*) *It clamor ad alta atria: concusſam Bachatur fama per urbem. Lamentis, gemituque & fœmineo ululatu tecta fremunt, reſonat magnis plangoribus æther. non aliter quam ſi immisſis hostibus omnis Carthago, aut antiqua Tijrus, flammæque furentas culmina perque hominum yolvantur perque deorum.*

(†) *Hæret lateri letalis arundo.*

(§) *Non cœptæ asſurgunt turres: non arma juventus exercet, portusve aut propugnacula bello tuta parant: pendent opera interrupta, minæque murorum ingentes, æquataque machina calo.*

Aen een scheepskroon, om parmant
Dien veroveraer van KAREL
Rijk te kroonen, dat de nijt
BRAKEL 't hart toebraeke uit spijt.
Eer den zeehelt met een wapen,
Hang zijn slaghzwaert in 't gestarnt,
Dat den Brit in d'oogen barnt,
Die de zee wil overgaepen,
En verslinden al wat zeilt,
Hollant heeft zijn' gront gepeilt.
MDCLXVII.

DE
ZEELEEU
OP DEN TEEMS.

Jaculatus puppibus ignes.

Ik, de Koning van de Britten,
Ben door openbaere blijk
Gode zelf alleen gelijk,
Dat 's gerust en stil te zitten,
Aen te zien, in top gevoert,
Hoe 't zich al rondom mij roert:
Want van Kalis tot aen Doever
Hangt ons waterketen vast,
Dat 'er niet een enkle mast
Doorsluipt tusschen elken oever,
En ons dondrende metael,
Brant al 's aerdtrijx kusten kael.
Thetis offert ons haer' vollen
Schoot, van schatten overlaên,

En de vader Oceaen
Moet zijn wateren vertollen,
Zwichten voor ons zeegewelt,
Dat den zeegoôn wetten ſtelt.
Zoo ſprak Karel, trots gezeten
Op den troon, daer onlangs prat
Zijn onthalsde vader zat:
Doch die treurrol ſcheen geſleeten,
Schoon de ſtam van Stuard leert
Hoe het weereltsdom verkeert.
d' Allerhooghſte, die met wenken
In een' oogenblik het al
Wat zich opblaest brengt ten val,
En verwaentheit in kan ſchenken
Wat zij anderen bereit,
Hoorde dees vermetenheit.
Hierop bruist de vloot der Staeten
Naer den Teems, daer Brittenlant
Trots zijne ijsre keten ſpant:
Maer wat kan een keten baeten,
Als de Leeu van Hollant brult,
En de zee met dootſchrik vult?
Hij rukt ſtael, als ragh aen flarden,
Sloopt kasteelen langs het ſtrant,
Steekt met zijn gezicht den brant
In de ſchepen. Wie kan 't harden!
Voor het vier van 't leeuwenoogh
Vliegt het magezijn om hoogh.
Karel, die de trotſe ſchepen
Zaeght verbranden in uw nest,
En uw zeeſlot, 's nabuurs pest,
Met een' klaeu naer Tesſel ſleepen,
Zeghme, ô ſcherpe waterroe,
Hoe was toen uw hart te moe?

Toen de Zeeleeu uwen ſtandert
  Streek, en, zonder ſchrik en ſchroom,
  U braveerde op uwen ſtroom,
En Breda, van toon verandert,
  Leerde zwichten voor dees kans,
  Van onſterfelijken glans?
Riddert vrij met kousſebanden:
  RUITER, GENT, en Ruwaert WIT
  Toonen u het rechte pit
Van 's lants adel, die de tanden
  Den verwaenden hoogmoet biet,
  Die noch Godt noch mensch ontziet.
    MDCLXVII.

DE VREEPIJLAER
DER
VRIJE NEDERLANDEN.

Æquora tuta ſilent.

Nu een eeuwigh zegeteken
  Van den zeepais opgehaelt
In de lucht aen 's hemels ſtreeken,
  Heerlijker dan Memfis naelt,
Op het hof der Zeven Staeten,
  Vaderen van 't vaderlant,
In wiens ſchaduwe onderzaeten
  Rusten, door de ſterke hant
Van het hoogh gerecht verdaedight,
  Dat dien zeedrack 't hooft verplet,
Met triomfe ons begenadight,
  En in 't erf der zeevaert zet.

Laet, zoo wijdt de dijning ſtrant ſchaeft,
d' Afgront basſen uit zijn kolk;
't Waterrecht, van Godt gehanthaeft,
Komt uit 's oorloghs donkre wolk
Voor den dagh met ſchooner glansſen,
Houwt nu op dien Vreêpijlaer
's Lants gezegende oorloghskansſen,
Al het doorgeſtaen gevaer,
Zoo veel dapperheên van braven,
Die zich kweeten voor den Staet,
Ondermijnt en ondergraven
Van 't onthoofde lantverraet,
En Leicesterlijke treken,
Door de blaeuwe vlagh gebroet,
Om den burgerkrijgh te kweeken,
In een zee van heldenbloet.
Houwt hier op het brandend Londen,
Aengeſteeken van Godts hant,
Tritons, dolfijns, waterhonden,
Schutgevaerte, op zee en ſtrant.
Elders drijft de Tucht de branders
Van den Teemsſtroom met haer zweep,
d' Overhant braveert met ſtanders,
Dieze op KARELS zeeſlot greep.
Elders wil de Goutzucht booren
In een gout- en zilvermijn:
Maer zij breekt den ijsren horen
Op het ſlot van Kormantijn.
Elders vaert een bosch van vlooten
FREDRIK Kroonenburgh voorbij,
Gibralter ziet van zijn ſlooten
Duizent vlaggen op een rij,
Langs Tuskane en Barbarije,
Weeligh vliegen af en aen,

Doever, alle zeevooghdije
  Eens voor eeuwigh afgeſtaen,
Ziet de Schipvaert op haer vlogels
  Moedigh zweven heene en weêr
Als een wolk van watervogels,
  Onbepaelt van ſtrant en meer.
Ginder ſpant de wint de doeken,
  Die, niet langer achterom,
Beide d' Indien bezoeken,
  t' Huis en uitheemsch wellekom,
Ingehaelt met ope deuren,
  d' Oceaen, van ſmook geſtikt,
Wort met Indiaenſche geuren
  Opgeholpen en verquikt,
Ginder 't vreêverbont bezegelt,
  In Breda, die vredeſtadt;
Een verbont, dat woestheit regelt,
  En aen bant leght op een bladt.
's Lants Hooghmogentheit, der ſteden
  Toevlught, zit voor 't Hollantsch hof,
In haer kracht, en aengebeden,
  Met onſterfelijken lof.
Eene kroon met zeven ſtraelen
  Geeft een' luister om het hooft,
Die de Zevenſtar in 't praelen
  Met geſteente en gout verdooft.
Keizers, Koningen, Gezanten,
  Al wie tegens ſlaefſchen dwang
Zich in 't blanke harnas kanten,
  Van den op- en ondergang,
Komen haer van verre groeten,
  Treên in onderling' verdragh,
Daer 't gewelt voor haere voeten
  Leght verwonden ſlagh op ſlagh,

Zij verwelkomt alle heeren,
d' Oorloghsamptenaers ſtaen reet
Uit te voeren 't hoogh begeeren,
Naer den eisch van hunnen eedt.
Elk ontziet in plicht t'ontbreeken.
Elk moet zwijgen: zij magh ſpreeken.

MDCLXVII.

DE GEZEGENDE ADELAER

VAN

LEOPOLDUS,

BIJ DEN RAÄBSTROOM.

Victor ab Auroræ populis, & littore rubro.

Nu blijkt het klaer hoe 't hoogh beleit,
Veel meer dan 's menſchen brein kan vatten,
Der dwingelanden onbeſcheit
Belet in 't woeden uit te ſpatten:
Want toen de Turckſche Rijxvizier,
Door zijnen menſchenroof in Meeren
Gemoedight, zwoer met zwaert en vier
Den Roomſchen Adelaer de veêren
Te korten, in zijn volle vlught,
Dat die, als ſtof, voor wint verſtoven,
Beſtont hij trots, uit blinde zucht,
[Wat durf verwaentheit zich beloven!]
Oock tegens alle krijghsgebruick,
Langs eene brug van leêr en koorden,
Te rucken over borst en buick
Des Raäbſtrooms, daer langs de boorden

Het gantsche kruisheir hem verwacht.
Noch wint hij echter d'overzijde,
En sloopt de heirwacht, die met kracht
Den beer den overtoght benijde.
Hier blixemt Oostenrijck naer toe,
Doch moet geperst wel tweewerf wijcken,
En na zes uuren, worstlens moe,
Staet in beraet het kruis te strijcken
Uit noot voor Achmets halve maen:
Maer (*) Raimont, van Godts hant gesteven,
Vermaentze tegens dien orkaen
Door kling en kogel aen te streven.
Hij draeftze zelf in 't harnas voor,
Op 't zeste paert, en rept de handen.
Hij moedightze, op zijn bloedigh spoor,
Op Godts erfvijandt los te branden.
De regementen volgen hem,
Met nedervellen en met sloopen.
Trompet noch trom verdooft zijn stem.
Zoo wint men door den drang een open,
En jaeght den vijant in den stroom,
Wiens keel, gestopt van doode vloecken
En levenden, nu los van toom,
Uit noot een andre kil loopt zoecken.
Zoo bruischt Janitzer, en Spahij,
En Tarter, en Albaner heenen,
Komorre en zijne vest voorbij,
Den Donau af, tot vreught van Weenen,
Daer LEOPOLDUS juicht en leeft,
Nu d'Opperste den Roomschen koning
Zoo zegenrijck gehanthaeft heeft,
Op 't jaergetijde van zijn krooning.

(*) *Graef van Montecuculi 's Keijsers Veltheer.*

LAUWERKRANS

TER EEUWIGE GEDACHTENISSE

VAN ZIJNE EXCELLENTIE DEN GRAVE

CURTIUS CHRISTOFFER KONINGSMARK,

GENERAEL IN KANDIA.

Genus insuperabile bello.

Wat Duitsche Flakkus zet nu best
Den heldentoon met schelle snaeren
Op dezen krijgshelt, die de vest
Van Kandie, ruim dertigh jaeren
Bestormt, verdadighde in het endt,
Een gantsche maent lang op de wallen
Van Sint Andries, doormijnt, geschent,
Gescheurt, geschokt, en ingevallen,
In het midden van het blixemvier,
Kortouwen, donderkloot, en donder.
Dit eischt een koningklijke lier,
Een krijghstrompet. ô Wereltswonder!
Men zagh hier oorloghsbeleit,
En raet en daet zich openbaeren,
En moedt, en rijpe ervaerentheit
In 't hooft, met geene grijze haeren
Bezaeit. Laet Titus veder vrij
Nu stillezwijgen van Romainen:
Wij streven Kurtius voorbij.
Die Ridder moet geen' Duitsch verkleinen.
Dempte een Romain de helsche pest
Vrijwilligh, op het paert gezeten:
Dees heeft een' Etnaes brant gelescht,
En Ottoman, op 't kruis gebeeten,

In 't uiterste gewont, gestuit
Op 't eenigh punt van zijnen degen,
Gedwongen tot een vreêbesluit,
En wapenstilstant, trots verkregen,
Venetie en heel Christenrijck
Ten dienst. Laet alle d'ouden stoffen
Op dapperen, der volken wijk:
Zij zagen Hektor nederploffen,
En helt Achilles door 't geweer
Van Paris, een half man, verslagen.
Nu dooft een eenigh helt al d'eer
En glans der ouden, op den wagen
Men staetsie omgevoert ten toon.
Sint Mark onthaelt de deught, met offer.
Zelf Rome vlecht een lauwerkroon,
En triomfeert met dien CHRISTOFFER,
Dien Christusdraeger, groot van faem,
Waer van de waerelt zal gewaegen,
Zoo lang de volken Christus naem
En heiligh merk op 't voorhooft draegen.
Nu stemmen naem en heldenwerk.
Nu heet hij billijk KONINGSMERK.
MDCLXX.

OP DE DOORLUCHTIGE ZEGE VAN GRONINGE.

Alias inter caput extulit urbes.

O GRONINGE, pilaer en hooftstadt van de Vriezen,
Van waer begint men best t'ontvouwen uwen lof?
Uw bouheer Grunus most u tot zijn wijk verkiezen,
Zo vroeg voor Christus komste, en boude hier zijn hof;

Of liever, zo men zegt, de broêr van 't hooft der Franken
Ontworp u arm en flecht, nu, festigh jaer geleên
En noch vijf hondert, most gij uwe ſtichters danken,
Die u bevestighden met toornen, graft en ſteen:
Maer namaels, aengegroeit in maght en burgerijen,
Ontzaeghtge min 't gewelt, en droefde menighwerf
Het wisſelbaere lot des oorloghs onder 't ſtrijen,
Doch noit met meer gevaers van 't uiterſte bederf,
Dan toen de Keurvorst en de Vorst van Munſter t'zamen
Geſterkt met Franſche maght, u vielen op het lijf,
Met gloênde kogelen u overſtulpen quamen,
En teffens out, en jongk, en maeght, en man, en wijf
Zich quijtende, noch ſtorm, noch dootsgevaer ontzagen,
Tot dat de vijanden verlieten uwen wal,
Na zulck een zwaer verlies, en droeve nederlagen,
Waerop de zegegalm zich uitſpreide overal.
Uw ſchermheer RAVENHOOFT hebt gij, naest Godt, te loven
Voor uw behoudenis. Dees terger van de doot
Bewaekte u, tot dat gij het onheil quaemt te boven,
En ſtont de ſtormbuij uit van bommen, vier en loot.
O GRONINGE, uit het puin en asch en ſtof verrezen,
Vergeet de weldaet niet, die Godt u heeft bewezen.

MDCLXXII.

J. V. VONDELS LOF- EN EERRIJMEN.

BEGROETENIS AEN FREDERIK HENRIK, PRINS VAN ORANJE.

Op den intreê van zijn Stadthouderſchap over de vereenighde Nederlanden.

Hollantſche Maeghden, vlecht Oranje met laurieren,
En kraunst nu Frederick, die in het lantbeſtieren
Met moet en ijver treet, en ſterckt dees teedere eeuw.
Alrede ontvonckt het hart van onzen grooten Leeuw:
Hij beurt verſchrikkelijck het hooft op uit de baren.
En ſchud zijn mane vast, en zwaeit zijn grijze hairen,
En kropt met hoovaerdij en trotsheit zijne borst.
Hij ſlaet het heusch gezicht naer dezen braven Vorst,
En neight eerbiedelijk tot driemael voor zijn voeten.
Op op, mijn Zanggodin; verſtout u meê te groeten,
In 't midden van den drang, den princelijcken Helt,
En beuckelaer des lants, die 't Kastiljaens geweld,
En lang geſteurde maght van Oostenrijck zal ſtuiten.
En onzen tuin met gaêr evl chte harten ſluiten.
Veel heils, veel heil, ó Vorst! die dezen last aenvaert,
En Veltheer op uw' zij den degen gort, en 't zwaert

Tot ons verdediging. Wij zien de burgerijen,
En groote fteên alreede opluicken en verblijen.
Meer eendraghts wort gefpeurt, meer liefde, en minder haet.
Op uwe trommel treet de wackere foldaet
Veel moediger. Het paert dat fchuimbeckt, en met briesfen
Het Spaensch genet uittart; en om des vijants driesfen
En dreigen lacht de bloem van uwe ruiterij;
Die draeft op uw trompet, ftofweckende, daer ghij,
Zoo blanck in 't harrenas, bezwaeit met groene veeren,
Aenbrallen komt als Mars, en vellen uwe fpeeren,
En lozen uw pistool, op die gedreven zijn
Als blixems van een' oost- en westerfchen Jupijn.
Dit is niet nieus: ghij hebt dit fchaeckfpel meer geplogen,
En vroegh uit moeders borst den Spaenfchen haet gezogen,
Al federt Welhem lagh, ô droeve vadermoort!
Befprenckelt van veel bloets in 't laeuwe bloet gefmoort,
Bevocht van tranen, die betuighden 't bitter fcheien,
't Hof was met droeven galm gepropt, en onder 't fchreien,
En jammren wert verdooft uw kinderlijcke ftem
Ghij trockt geen voebre melck, maer hartzeer uit de mem;
Recht of het lot uw borst wou tegens rampen queecken,
Op datghe moght beftaen, om onzes tijts gebreecken
Te heelen, om gevaer, en zonder krom te gaen
Met neêrgebuckten hals, de ftormen uit te ftaen.
Achilles teeder brein wert Chirons zorgh bevolen:
Hij lagh op Pelion gemackelijck ter fcholen;
Daer wert hem ingefcherpt met zang, die 't harte trof,
Geen minnekoozerij, maer krijgh en heldenlof:
Heel anders gingt met u, in 't queecken en in 't koefteren;
Ghij waer 't weêrbarftigh lot als aanbefteet te voefteren:
Dat u van kintsbeen aen gaf oeffeningh voor fap,
En voerde u meê, beftuwt van 't puick der Ridderfchap,
Verre over duin en dal, door hagen, ftruicken, bosfen,
Te vellen lans en fpeer, pistool en bus te losfen

Was dagelijx vermaeck. Ghij leefde in vlam en vuur
Met kool ontwierpt ghij niet veltslagen op een' muur,
Noch maelde met een' staf, koelmoedigh overweger,
Hier stormen, daer een schans, en ginder weêr en leger
Wat verder eene vloot, die Lisscbon vermant,
Of plondert aen den Taegh, of steeckt een zee in brant.
Neen neen, ghij voerde 't heir op d' alleruiterste oorden,
Daer ghij, hoe jong en teêr, de schorre donders hoorde,
En met uwe oogen zaeght, en waert niet eens bedut,
De blixems van het grof en van het klein geschut,
En wolcken aen het ruim des hoogen hemels zweven,
Met roock van slangen, en kortouwen dicht beweven.
Ghij naeckte nauwelijx de grenzen uwer jeught
Of gaeft een proefstuck van uw' aert en oorloghsdeught,
Op Vlaendres kusten; daer, nieusgierigh alle duinen,
Vermaeckt met u te zien, opstaken hare kruinen.
Dees bodem had Fortuin, of eer de Wapengodt
Geheilight datm'er zou met ijsren hantschoen 't lot
Op worpen, of Nassau gedempt zou zijn van Spanje,
Of 't moedigh Aragon zich buigen voor Oranje.
Men overwoegh 't gevaer. Uw broeder zat gereet
Op een toombijtend paert, zoo zat uw jongkheit meed;
Hij sprack uit open helm: Eelaerdigh bloet, 't is heden
Dat Mars ons heeft ter feest in 't vlacke velt gebeden;
Hier gelt geen weigeren; men gunt ons keur van twee,
Op 't spits te rennen, of op 't zwalpen van de zee.
Twee wegen staen 'er voor ons open. d'Ooren suizen,
De golven ginder, daer de zwarte Spanjaerts bruizen.
Hoe nu toe FREDERICK? ick zie het rouwt u niet,
(Met schudde ghij uw pluim) noch rekent dit verdriet,
Maer wenschelijck dat ghij die stonde mooght beleven,
Om dwers door loot en stael naer zulck een' palm te streven:
Dat voeght een heldenhart, 't is waer, ghij draeght u vroom:
Dat past een zulke telgh, geteelt van zulck een' boom:

Doch 't past mij wederom voorzichtiglijk te letten
Op u, en roeckeloos niet t'effens op te zetten
De glori onzes ſtams; den Iber voor altoos
Dien roem te laten dat ons huis leit hopeloos.
Ga heen dan, groote hoop van uwen grooten Vader,
Beveelme deze zorgh, en dezen last te gader,
En geef u binnen boorts. Zoo hij dees woorden ſprack
Vernamen d'Overſten hoe u de moedt ontſtack,
Gelijck een jonge leeu (die veel heeft toegenomen
In krachten, maer geheel zijn' wasdom niet bekomen.)
Als hem de herder port, op dat hij hem ontjaeght
Den roof, daer hij op vlamt, en van na bij belaeght:
Twee blicken ſpalckt hij op, het dier beſtaet te grimmen,
En grimt eens van ter zij, terwijl zijn hairen klimmen.
Hij ſnuift ten neus uit vier en vlam en damp en roock,
Dat elck een aerſling treet: zoo deed ghij datmael oock.
En borst ten lesten uit aldus: ick iemant wijcken!
Ick ſcheep gäen, nu hier ſtaet zoo braef een' prijs te ſtrijcken!
Zoo deê mijn grootvaêr niet, de Keizer Adolf, doe
Hij hertogh Albrecht voer met zijnen degen toe,
En ſleet zes uuren, mat van houwen, ſteecken, kerven;
En achte 't heerlijck in zijn rusting zoo te ſterven:
Gelijck een helt, die woedt voor 's rijx gerechtigheit,
En van het leven eer als van de kroone ſcheit.
't Geleden ongelijck verjaert ten dezen dage.
't Voorvaderlijcke bloet volhard in zijne klage,
En na drie eeuwen eischt 't uitvoeren van de ſtraf.
Laet ons verzoenen dan het Keizerlijcke graf:
Indien we niet ontaert zijn van der oudren zede,
Verwinnen laet ons beide, of ſterven hier ter ſtede.
Mijn ziel verlaet mijn lijf eer dat ick u verlaet.
Zoo reedt ghij naer den ſlagh, veel blijder dan men gaet
Ter bruiloft, om met vreught met lachen, en met reien
De tortſen van een bruit ten bedde te geleien.

'T Moedgevend veltgefchreij vloogh 's hemels hooge zael,
En d'overhant hing lang vertwijfelt in de fchael.
Tot driemael weeck ons heir, eer ghij met ruiterbenden
Van alle kanten troft den vijant op de lenden,
En zijn flaghordens floopte, en braeckte aliins door,
Als een geftutte vloet, en waterftroom; waer voor
Geen rijzenhooft, geen dam, geen paelwerck blijft beftendigh:
En die zijn' adem fchept in 't open, en te fchendigh
In 't kort het platte lant zet in een bare zee,
En ruckt en fleept met zich de ftallen en het vee.
De groote Henrick, die u gaf zijn' naem te voeren,
Niet vreesfelijcker oit ging onder 't heir rumoeren
En weien, daer du Maine in 't velt had luttel harts,
Toen hij 't ontquam met zijn bloetdorftige Guifards.
De Wael, de Spanjaert vloodt, vermengt met Italjanen.
Zij lieten u de prael van hun Bourgoenfche vanen.
d'Aertshertogh, van veel fchrix gedootverft, wert gered.
Mendoze bleef gevaên op 't bloedige banket.
Hij zagh het dorre velt alom met naeckten decken:
Het dorftigh zant het bloet der groote Donnen lecken.
De triomfeerder zat hier zegenrijck te prijck.
Het flus hoovaerdigh heir was nu een droevigh lijck.
Zoo vond ghij 's Gravenhaegh, daer cijteren en veelen
U wellekomden met muzijck van maeghdekeelen.
Indien ick volgen zou het fpannen uwer tent,
Uw toghten wijd en zijdt, de fteên van u berent,
Haest waer ick afgemat. 't Vernoegtme nu van verre
t'Aenfchouwen 't flickeren van uwe opgaende ftarre,
O Hollants eenge hoop in velerleij gevals!
Ghij zijt het, Frederick, die 't erfdeel van den Palts
Woud vrijen, toen men had eendraghtelijk befloten
Te fluiten Spinola: maer valfche bontgenoten
Weêrhielden uwen arm, en fcherp gelaên pistool;
Hun' meineed weerde 't vier van polver en van kool;

Zoo dat de Rijn van ſpijt zijn hoornen ging verſchuilen;
En Duitslant moght hem van den gront op hooren huilen.
't Heught Bruſſel noch hoe 't hof door vreeze was ontzet;
Toen 't voor zijn poorten hoorde uw ſpelende trompet;
En toen d'Infante zelf, ten trans uit van den tooren,
Het brieſchen van uw' hengst ving met beſtorven ooren,
En haer ſpeelhuizen aen zagh ſteeken van uw toorts;
Zoo dat de ganſche ſtadt bereên wert van een koorts.
Maer onverwonnen helt, na zoo manhaftigh ſtrijen
Hebt ghij u onder 't juck van Venus moeten vlijen,
En dulden dat de Min uw' boezem heeft geraeckt,
En als van Herkules zijn zegefeest gemaeckt;
En blijvende ongequetst in 't haglen veler ſchichten
Most voor uw Amelije en hare ſchoonheit zwichten;
Toen minne uit 't gittezwart u van hare oogen ſchoot,
En door den pantzer zondt een heet onzichtbaer loot.
Ghij ſloeght aen 't quijnen, tot zoo lang ghij waert genezen,
Van die u had gewont met haer aenminnigh wezen;
't Welck dezen roem alleen voor veel Vorstinnen erft,
Dat aller Princen doel in zijn beſchouwen ſterft,
Wanneerghe met uw lip de leli leest uit roozen,
Die op haer kaken friſch van levend purper bloozen.
O eer van 't huis van Solms! die Hollant heil belooft,
En weeldigh in uw' ſchoot den grooten Veltheer ſtooft,
Wanneer hij uit den ſlagh bezweet komt ingereden,
En 't harnas nu ontgespt aen zijn vermoeide leden;
Omhels uw' bruideghom, ghij princelijcke bruit,
Zoo datter rijze eer lang een vrome Oranje ſpruit,
Daer 's vaders hart in leeft: die rustigh aen durf ſpannen
Met vijanden van prat gepurperde tijrannen;
En kneuzen hem den neck, die zoo vermetel nu
Op zilvervloten ſnorckt, en mijnen van Peru.
Omhels uw' Bruidegom, vorstinne van Oranje,
Zoo trou gelijck ghij deed dat pant van groot Britanje;

Elizabeth, die, als 't heelheiligh ſteenenpuick,
Omſcheenen had met glans haer blinckende perruick,
En 't flinx geluck haer zont in droeve ballingſchappen,
Ghij volghde trouwelijck met troostelijcke ſtappen;
Geſpeel in blijde weelde, en in rampzaligh ramp;
Gezelſchap in triomf, en na verloren kamp.
De hemel boet' 't verlies, en geefze weêr te keeren,
En 't out Keurvorſtendom met zege te vereeren.
Vorst Frederick weet raet tot boete van die ſcha:
Schoon of Madrid uitſtroit: wij zingen lijfs gena:
Schoon of Bourgonje juicht, en huppelt om ons wallen,
Om datwe voor een poos een weinigh ſluimervallen,
En eenigh misverſtant, en burgertwist ons dreight.
Maraen, uw aenſlagh faelt. Een ieder is geneight
Te volgen Frederix gezegende banieren,
En in 't Oranje velt den leeu te laten zwieren.
Vorst Frederick in 't hart des volcx geſchreven ſtaet:
't Geen olie is de wond, dat is hij onzen Staet.
Hij dempt wraeckgierigheit, die lange was aen 't bloeden,
En ſtrengelt lieffelijck der burgeren gemoeden,
En murwt het ſteenen hart, en levert het gedwee,
En lockt en wenckt van nieus den zegen uit der zee.
Koophandel wackert weêr, die trager ſcheen en luier:
De koe belooft meer rooms uit haer' geſpannen uier,
En treet tot aen den buick in 't verſche klavergras;
En d'acker zeit ons toe een heerelijck gewas,
En rijcken overvloet met volgepropten hoorne.
Filippus merckt dit vast, en zwelt van nijt en toorne;
Noch feller nu hij ziet, hoe 't forsſe Zwedenrijck,
En Denemarck ons ſtut met zijn gevelde pijck;
Hoe de gevlerckte Leeu, de Roos, de Franſche Leli
Ons zweeren hunne trou bij 't heijligh Euangeli.
Wat ſtaen wij dan beducht, en als beklemt van ſchrick.
Het vaderlant dat roept: ghij ziet hoe Frederick

Niet minder gezint uw leet te doen verhuizen:
Gelijck Timoleon ging vegen Sirakuisen
Van aller borgren haet, den wreeden Dionijs:
Of zoo als Konons zoon; wiens dapperheit en prijs
Athenen langen tijt heeft loffelijck gezongen:
Of als Epaminond, roem van Thebaensche tongen.
Ick zie den Hollander gehart te velde gaen,
En keeren zegenrijck met rijcken roef verlaên,
De Spanjaerts zijn in roock en vlammen opgevlogen.
Hij zelf heeft Spinola gestroopt en uitgetogen
Het scheutvrij harrenas, en brengt zijn' degen meê,
En ziet, een tweede Naij, die volght, en smeekt om vreê.
Hollanders, bid hij, staakt dit diersch en heftigh woeden.
Wij zijn van worstlen mat, Soldaten zijn Godts roeden.
Mijn konings lant en strant treurt jammerlijck en woest.
De vloeck des oorloghs smelt, en quist zijn' gouden oegst.
Filips erkent u zelf voor vrijgevochte mannen,
En borsten, die het kaf kunt uit het koren wannen:
Die 't Brabants gasthuis vult met ijsselijk gekarm,
Met krijghsliên zonder been, met hopliên zonder arm,
Geschoten in 't belegh voor 't noit verovert Bergen;
't Welck geen ding minder lijt als porren en als tergen;
't Welck van geen aerslen weet met zijnen ijsren rugh,
Ja in zijn legerplaets maeckt zelf Valosko vlugh.
Gaet handelt wandelt weêr langs all' mijns konings stranden,
En boeit en ketent Mars, en laet hem knarssetanden
Met zijn' bebloeden beck. Bemuurt hem in een slot,
En knoopt den bant des vreeds: waer vrede is daer is Godt.
Ick zie 't verbont gemaeckt: het volck wort goedertieren.
Ick zie de vredefeest op speeltooneelen vieren.
Ick zie de vredevlam, die drift van wolcken leckt!
Ick zie hoe als een kleet de vrede 't lant bedeckt.
Ick hoor Vorst Frederick van alle tongen roemen.
Ick hoor hem Vrederijck, en Vredevader noemen.

Ick fmaeck zijn goedigheit. Ick voel zijn' heufchen aert,
Ick rieck den zoeten reuck van vrede, die hij baert.
Bekrachtigh Frederick dan 't geen wij ons verbeelden.
Leef met uw Amelije in voorfpoet en in weelden,
Ter tijt toe binnen Delf het heiligh grafgefteent
Uwe afche ontfange in vreê bij 't vaderlijck gebeent.

MDCXXV.

OP DE BEELTENIS VAN VORST FREDRICK HENRICK.

Wie, in dit aenfchijn ziet, moet niet in liefde blaken?
Wat vijant fchout dit aen, en fiddert niet bedeest?
Dit 's Frederick, die ftant hielt in 't verloop der zaken,
En binnen wert bemint, van buiten wert gevreest.

Anders.

Waer dit gelaet op ftraelt, daer moet een hart ontdoien,
Al waer het diamant tot water fmolt het dra:
Waer 't vijant krijght in 't oogh, daer moet het heir verftroien:
Mendoze in Vlaenderlant, voor Bergen Spinola.

Anders.

Zoo zal hij eeuwig zijn de glori van Oranje,
En Hollants fchut en fcherm, van Keizerlijcken ftam:
Zoo zal hij zijn de fchrick van 't opgeblazen Spanje,
Die Beieren ontruckt 't geen hij zijn bloet ontnam.

Anders.

Al ruckte burgertwist den degen uit der ſcheede;
Al ſtonden (God verhoed's) de ſteden tegens ſteên;
Men maeckte om zijnent wil op ſtaenden voet weêr vrede,
Zoo flux maer Frederick met dit gelaet verſcheen.

OP ZIJNEN HELM.

Dit ijsren hooft van 't hooft, dat over zoo veel hoofden
Gezagh heeft, daer vaeck 't roode en blaeuwe vier uit ſprong,
Kreegh builen, daer men ſtael en beckeneelen kloofde.
's Lands Hopman past die hoet, gelijck een Turk zijn wrong.

PLUIM.

Hairtoiſel en perruick een bruit voeght tot cieraedje;
Des Veltheers hellemet een zwaeiende pluimaedje,
Die, als de ruiterij kan vaen nocht ſtandert zien,
In 't heetſte van den ſtrijt, haer tot kornette dien'.

RUSTING.

Dat hart, dat heldenhart, daer Vrankrijx vierde Henrich
In oorloght met zijn' geest, ſchuilt veilig onder mij.
Wat rusting Vorſten deckt, ick deck der Vorſten vendrigh,
Die Hollants vrijdom vrijdt, terwijl ick hem bevrij.

SPOOREN.

Wat is een vorſtenbant om 't hair van laffe zielen,
Als bagge zonder glans, en purper zonder naem?
Maer ſporen ſtreng gegespt aen ſtrengen hopmans hielen,
Die nopen minst het ros, en allermeest de Faem.

SPEER.

Laet andre in ringeſteeck en kinderſpel uitmunten,
Daer kloot noch koegel huilt, daer kling noch ſlaghzwaert klinkt;

Vorst Fredrick met dit punt rent aen op duizent punten.
Vreet roest een ander ſpeer, zijn punt en ijzer blinckt.

PISTOOL.

De blixem, van Jupijn geſlingert, trof noit beter
Op reuzenborst, als ick, bezwangert van ſalpeter,
In Fredrix ijsren vuist, wanneer hij in een' ſlagh
Zoo dicht quam, dat hij 't wit van vijants oogen zagh.

ZWAERT.

Dit is 't op 't ruggebeen geſchaert van Spaenſche ruggen;
Het zij dat Frederick den vijant had op 't vlack,
Of ſtopte een' waterſtroom, en ſloegh zijn legerbruggen
Van lijven, die hij velde, en ſabelde, en doorſtack.

PAERT.

Bucefal was een ſpoock gelijck, toen Alexander
Teegh achter Porus her, en dreef hem op de vlught;
Dit meê, toen Frederick vocht onder Vrijheits ſtander,
En onder Nieupoort roock de zoete Vlaenderlucht.

BREIDEL.

Daer ſtof en pulverroock des hemels torts verduistert,
Daer trommel en trompet 't gezagh verdooft op 't ruim,
Vorst Fredricks klepper noch naer 's breidels wetten luistert.
Wie praelt met diamant, ick prael met woedend ſchuim.

ZADEL.

De deught ſtaet niet zo zeer in vorſtelijcken adel,
Of koninckliijken ſtam, of oock in keizren bloet,
Als in Prins Fredrix hart, gewasſen uit den zadel;
Daer 't leeft, gelijck Jupijn op zijnen arendt woedt.

OP DE BEELTENIS
VAN
MEVROU
AMELIA.

Had Paris dees beloncket in 't midden van Godinnen,
Had hem Amelia befcheenen met een' blick,
Hij hadze fchoonst geroemt: nu fchonck haer Frederick
d'Oranjenappel, als aen d'eere der Vorftinnen.

Anders.

Dees Venus kan den Vorst met minnevlam verwarmen,
Wanneer hij in 't albast, en fneeu fmelt van hare armen:
Als hij verflingert druckt dat purper en korael,
En met zijne ooren vangt haer honighzoete tael.

Anders.

In fterflijck aenfchijn blinckt onfterfelijke fchoonheit,
Die Frederick den Helt als in triomf ten toon leit.
Dus ftroockt Amelia des grooten Veltheers borst.
Oranje uit haren fchoot verwacht den jongen Vorst.

Anders.

Dit is de morgenftar, die, eer 't begint te dagen,
Den hemel overlicht van Fredrix ledekant:
Hij zou om dees Heleen tien jaren wapens dragen,
Of troosten zich een' flagh op Vlaendres bloedigh ftrant.

Iet zeldzaems in 's Gravenhaegh.

De Rijnfche Muskadel, gehuwt aen goude Oranjen:
Een Venus van den Haagh: een Thetis van Britanjen:
Twee Fredricken, gaêrgefmolten tot een ziel,
En daer gansch Kristenrijck een wakende oogh op hiel.

GEBOORTKLOCK
VAN
WILLEM VAN NASSAU
EERSTGEBOREN ZONE DER DOORLUCHTIGHSTE PRINCEN
FREDERICK HENRICK
ENDE
AMELIA,
DOOR GODS GENADE PRINCEN VAN ORANJEN:

Geboren met de zon, den 27 van Maij, 1626, in 's Gravenhaeghe.

Hofjoffer, rijck van pracht, die, al van outs vermetel,
Op uwe Graven ſtofte, en Graeffelijcken zetel;
Met kunst gevlochten Haegh, beſproeit van Vijverſtroom,
Die kiesch de wortels leckt van den Oranjeboom,
Oranjeboom die ciert de Tempe van ons landen,
En naer wiens geur en ſap de monden watertanden;
Prijeelnijmf, altijt friſch, vergunme dat ick dael
Op eeuwigh groenen telgh, en, als een nachtegael,
In 't quickſte van den Maij, begin te quinckeleeren,
Om uw Prins Willems wiegh en boortedagh te eeren,
Met lieffelijck gezang; te boeien 't wuft gehoor,
En d'allerruwſte ziel te locken buiten 't oor.
Ick weet wel, fiere Maegt, dat, in dees zoete dagen,
Uw lindetacken puick van ſchelle keeltjes dragen;
En dat uw Konſtantijn met zijn ijvoire luit
En luchten vingredans de Vorſtelijcke bruit
Het Mailiedt ſchenckt, wanneer zijn goude Fenixveder
Heeft 's Vorſten last vernoegt, en 't hart zoo ſpeelſieck weder

Naer dicht en snaren joockt; daergé uwen zin op zet,
En 't slechtste liedie kaeuwt voor 't leckerste bancket;
Nochtans ick ken uw' aerdt zoo heusch, zoo hoofsch, zoo edel,
Dat ghij noch luistren komt naer een geringer vedel.
Ick weet ick heb verlof van uwen Vijverbergh,
En 't zal onnoodigh zijn dat ick 't uw zwanen vergh.
Maer ghij, ô negental, ô Mijterberghgodinnen,
Die 's nachts niet min als daegs gaet waren door mijn zinnen;
Om wie mij 't leven lust, en zonder wie ick niet
De Majesteit der zonne aenschouw als met verdriet,
En droef en eenzaem wensch in duisternis te stronckelen;
Al zitze hoogh in 't gout, betulbant met karbonckelen,
Bemantelt met een kleedt van vlam en purpergloet,
Waer voor al 't Oosten knielt, en wieroockreucken voedt;
O dochters van Jupijn, indien ick uw bevelen
Oit ijvrigh heb verricht; het zij ick speeltooneelen
Deê steenen, en vergoot een' droeven tranenvloet,
Palaizen doofde in asch, de Princen smoorde in bloet;
Het zij mijn cijter schepte uit heldenlof haer weelde;
't Zij ick op dunnen halm een hardervaersken queelde;
Neight herwaert uw gehoor, uw dichters stem verhoort;
Bevloeit met gulden inckt dees zalige geboort.
Ontsluit genadigh ons uw bosschen en uw bronnen.
Ontsluit ons heilighdom en hemelen vol zonnen:
Geeft rijmen, die getoetst der wijzen dichtkund schatt'
Als diamant, in 't goudt van eenen klaeuw gevat.
De Cijpersche Godin, die door haer' boezemprickel,
Meer levens aenqueeckt dan Saturnus met zijn zickel
Gedurigh maeit en velt, had, sedert datze nam
De zorgh van Nassau en den hoogen heldenstam
Ter harten, endelijk op Jupiters begeeren
De zaeck zoo ver gebraght, dat Frederick zijn speeren
En hellem en pistool voor haere voeten leij,
Verwonnen door de deught en schoonheit en 't gevleij

Van Amelij, met wie hij eerlijck, zoo 't betaemde,
In 't kuisch en wettigh bed met ziu en ziel verzaemde.
Elk riep: de Helt bezwijckt voor Venus ſcherpen ſtrael:
Een borst die noit en klopte, al ſtondt 'er 't blanke ſtael
Van vijants degen op, en dreighde door te dringen,
Die laet zich van een kint den ſchicht in 't harte wringen.
Een hart, daer hagelbuij van koegelen opſtuit,
Is nu Cupidoos roof en Cijpris rijcke buit.
Dit ſpeet den Wapengodt, zoo dat hij knarsſetande,
En riep bij trommelſlagh den Veltheer van den lande
Al weder grenzewaert met ongerusten geest;
En ſteurde Hijmens vreught in 't midden van de feest,
Toen 's Vorſten bruiloftskoets verkeerde in legertente:
Zoo treft een guure buij, in 't lachenſte der lente,
Der bloemen ſpickeling, van vuilen mist bezwalckt.
Voor ditmael heeftme Mars, ſprack Cijpria, verſchalckt,
En mijn gewenschte vrucht belet naer lust te pluicken:
Doch 'k zal zijn treken tot mijn voordeel gaen gebruiken:
't Beſtant dat hij me brouwt, om elders krijgh te voên.
Is ſlechts te rugge treên, om grooter ſprong te doen.
Zoo ſprackze, en ging terſtont in Fredericks afwezen
Meer brants verwecken, en haer krachten t'zamenlezen
Op 't hoogh Idalie, en verzamelde te gaêr
De Charites, daar toe een vlugge ſchutterſchaer,
En wijdeze van nieuws, om als gezwore paedien
Te maken haren ſtoet bij groote perſonaedien
En toegerust met al 't geen minneplicht vereischt,
Is zij met haren ſleep naer Hollants hof verreist;
Daer Henrix bedgenoot eerbiedigh komt begroeten
De moeder van de min, en neigende aen haar voeten,
Onthelstze met zoo veel aenbiddings alsze kon;
Gelijk een Oosterling d'eerwaerde morgenzon;
En ſtaet verſlegen, wan dat Goddelijck vermogen
Van Venus aengezicht beſtraelt haer ſterfelijke oogen,

En werpt zijn fchijnsfel op dat voorhooft zonder kreuck:
Terwijl de heilge pruick een' lieffelijcken reuck
Door 't hoflijk welffel fpreit, en wanden en pilaren,
Van veel verwonderings geflagen, nauw bedaren.
Na datze nu allengs wat harts bekoomen heeft,
Ontmoetze de Godin aenminnigh en beleeft,
Met deze woorden: ô ghij oirfprong aller weelde,
En 't fchoonfte dat oit Godt of mensch zich innebeelde,
Wel driemael wellekoom; ghij koomtme wel te pas,
Die aen het mijmeren alreê geflagen was,
Om 't derven van mijn lief, die legers gaet befpringen,
En mij befprongen liet van veel bekommeringen.
Maer Cijpris antwoort haer: ô eer van uw geflacht,
Op wie de zaelge fchaer der hemelgoden lacht,
Grijp moet, gedoogh dat Mars uw' bruigom fpeelen voere,
En met hem onder 't heir der vijanden rumoere;
Jupijn belooft hem u te levren in het endt
Na weinig weken uit zijn rusting ongefchent.
Dan zal hij, krijgens zat, in d'oude liefde blaken,
Terwijle moogtge met dees kindren u vermaken,
Zij wijst op haren ftoet; en Amelije loegh
Om 't lodderlijke volck, terwijlze gadefloegh
Het teere brein met blonde en kruifde pruick beflagen;
De bruine gitten, die door fchalcke winckbraeuw zagen;
De leden fchoon van leest, in 't roeren rap en gaeuw;
Het fpierwit vel, 't welck fcheen door 't zuiver hemelsblaeuw
Van 't prachtigh kleet waer op oranje fluiers hingen;
De parlefchatten aen der ooren goude ringen;
De wiecken wit van pluim, van joffrenooghjes blij,
De kokers op de rugh, de kruitfles op de zij',
De bogen, taeij van pees, de zilvere piftolen;
En fcherpe fchichten, die na 't micken nimmer dolen.
Zij treet vrijpostig toe, en uit genade jont
Dat 't een na 't ander vast met eenen heufchen mont

Haar zuivre handen kust, en wort noch in het naderen
Der lippen niet gewaer de brant, die zich in d'aderen
  Door 's adems gift verspreit, en voedt een zoete pijn,
  Die haren oirsprong neemt van 't kinderlijck venijn;
Dies Cijtherea groeit, wanneerze 't zaet ziet zaeien,
Waervan ze tot haer' wensch de vruchten hoopt te maeien.
  De daeghlijckze ommegang maeckt Cijpris bende stout,
  Na datze op haren schoot nu dien nu dezen hout;
Of druktze aen roozen, versch ontloken op haer wangen;
Of laetze om haren hals wel vast gestrengelt hangen;
  Of staroogt op het oogh dat haer gezicht beloncket,
  En queeckt dit vier 't welk door 't kusfen is ontvonckt;
Of laet een bloetstrael uit de blancke borsten pricken
Door 't minneschichtje, datze bleek wort van verschricken.
  Zij doodverft doodser 't root, dat op haer kaken bloost,
  Wan 't wicht een kleene busch op naeckten boezem loost,
En met minquekende en geen lichaemschaênde vlamme,
Bedecktelijck verzengt de melleckwitte mamme.
  Och, steentze, ik zwijm! Aglaij Sabeesche reuken brengt,
  Terwijl haer Eufrosin met roozewater sprengt
In 't aanschijn, 't welck van vrees zijn purper heeft verschoten.
Thalie ontrijghtze, als waer het hart te vast gesloten,
  En wekt een koeltje, en aêmt haer aenzicht leven in.
  Dit spel behaeghtme niet, graeuwt Pafos koningin.
Dit 's quetselijke vreugt: verziert vrij andre spelen.
Bellone scheure uw heir in twee gelijcke deelen.
  Het een grijp 't ander aen, doch niet als boertens wijs:
  Het een de neêrlaegh hebbe, en 't ander strijk den prijs.
Met hingze in 't midden op een' koker, zwaer van goude,
En pijlen: ijder wenscht dat hij het velt behoude:
  Elck vlamt 'er op. Wel aen mijn kinders, zet u schrap,
  En doet oprechte proef van uwe Ridderschap.
De zoonen volgen ras de woorden, die hen porden.
Men recht er standaerts op: men zet zich in slagborden:

Men treckt en af en aen: 't geraes vervult de lucht.
De treurige Princes loost treurigh zucht op zucht.
z'Aenschouwt dit spel met ernst. Och, spreektze, kuische minne,
Indien 't me paste als eer een oude krijgsheldinne,
Ick zou met forsche moede op een schuimbeckend ros
Verzellen mijnen Heer door vlack, door veldt, door bosch:
Ik zou met dezen arm handhaven zijn banieren,
En geven Hollant stof tot vreught en vreugdevieren.
Dus klaeghtze, en onder des zoo valt de schemerschim,
En Febus drenkt zijn vier beneden onze kim.
't Gedoofde starrelicht begint al meer te flonckeren.
De peinzende Vorstin door naerheit van het donckeren
Is naer, en tocht naer rust. Het drietal haer geleit.
d'Een trekt de kleeders uit, en d'ander 't bed bespreit
Met bloemen mild van geur: een derde vlijt het kussen.
Maer 't vleien van de pluim en kan geen zorge sussen.
Geen zachtigheid den rouw der minnares verzacht.
Geen slaep haer oogen luickt; al zwijgt de middernacht;
Al is de maen geraekt ten halve van haer ronde.
Een wichtje, zeitze, zet zich neder op dees sponde;
Of 't ons gedachten mocht verleiden door zijn' praet.
Ick keer mij om end om, ick hoor den dageraet.
Een jongske, wiens vernuft d'opvoeding had vergouden,
't Welck Brongoddinnen ver voor Hijlas steelen zouden,
(Zoo rijk en zoet van tael, dat op zijn tong een bij
Van Hijbe of van Hijmet, den honighdauw, die zij
Uit tijm gezogen heeft en rieckende violen,
Te storten wenscht, en daar een Godt om zou gaen dolen,
Indien het waer vermist) zich vlijt op 't spondegout,
En met zijn' lieven kout de wakende onderhoudt;
Met kout die brant verwekt, en geensins dient tot leschen:
Hoe Fredrick t'elkemael van Stroom- en Zeegodessen
Belaeght wert en belonckt, wen zijn bemaelde kiel
Door 't schuimend zeegroen bruist: het zij zijn dappre ziel

Op vijants bodem durft de ruiterijen mennen
In veltſlagh: 't zij hij ſtadt of vesting gaet berennen;
  Of aen den Teems vernieuwt 't verbont hem toebetrout,
  Bij dien, die viermael 't hooft bekroont met kroonegout;
Daer hij zich gaet in drang van zoo veel zielen mengelen:
En uitſteekt als een Godt, geviert van juichende Engelen:
  Hoe 't aemloos Brunswijk door zijn vroomheit wert ontzet:
  Hoe hij met moeden hengst ging in de Main te wed:
Of zijn trompetten deê voor Bruſſels poorten ſpeelen,
En d'oorloghsfackel ſtack in Izabels prieelen,
  Tot ſpijt van Spinola; die zagh, als in een droom
  Den Helt, die'm namaels deê vertrekken van den Zoom;
Den Zoom, die root geverft int blaeuwe bloet van d'Iber
Voor Bergens vesten bruist zoo trots als ooit de Tiber,
  Toen Rome zincken zagh den hooghmoedt van Tarquijn;
  En die van Naſſaus roem zal eeuwig tuige zijn.
Maer toen de kouter elk op 't breetſte zou verklaren
Haer oogen allebeij van vaek beſchoten waren,
  Dies mompelde hij zacht tot datze vaster ſliep.
  Terſtont was Morfeus daer, dien Cijpris herwaert riep,
Om haer gerustigheit met fluisteren in d'ooren,
Met minnebeelden en met droomen noch te ſtooren,
  Zoo ras verdreven was 't ſaffraênlicht van Auroor,
  En dat de vijver van den Hove met den gloor
Der zon was overſpreit, die op het water beefde
Met hemelsch ſpiegelgout, dat in het zilver leefde;
  Toen ſchoot de gemalin van den Hollandſchen helt
  Beroert uit haren droom, en grijpende als ontſtelt,
Gelijck offe ijmant wou uit groote liefde omarmen,
Verzuchteze eens (waer van zich Venus moest erbarmen
  Uit 't binnenſte van haer ziel) waeromme met der haest
  Kupidoos moeder haer ontzetten quam verbaest,
En riep: Mijn dochter hoe, wat magh u overkomen?
Och, antwoort de Vorſtin, het zijn ſlechts zoete droomen

Van mijnen Bruidegom. De vaeck nam d'overhant
Na 't waecken, toenme docht dat uit mijn ledekant
Een boom wies hemelhoogh, gelaên met goude oranjen.
Een omweêr rees 'er op van Oostenrijk en Spanjen,
Met donder, hagel, wint, en blixemvier gemengt,
En noch bleef schors en vrucht en bladen ongezengt.
De telgen zaten vol van allerhande vogelen,
Die cierden 't levend groen met geschakeerde vlogelen,
En wekte 's hemels galm met hun gezwolle keel;
Als d'aengelokten deên op Orfeus heilge veêl:
't Gehoorent melleckbeest ging onbeschroomt te weide,
En Hollant in zijn schaedwe een weelich leven leide;
Gelijck het goude Volck in goude weerelds eeuw.
De Prins werd vriendelijk geliefkoost van den Leeuw.
De Vloecken weeken hem en bleeke Razerijen.
Men zagh de lucht gevaeght van klaeuwen en Harpijen.
Geen raedselbreiend Sfijnx leij op verslinden toe.
Chimeren waren ras het vonckespuwen moê:
Geen Gorgons piepten meer: geen Hijdraes nijdig bliezen.
Geen Scijlle bafte, en al de Pijtons staeckten 't biesen.
Elck ingezeten liefde en vreê had tot zijn wit.
De Kruidelezer vont geen dootlick akonit:
De boter geur en kleur kreegh als oranje vruchten.
Maer dit was aengenaem, geen oirzaek om te zuchten.
Ick sluimerde daerna; toen dochtme dat ik was
In onzen lusthof, en daer keurigh bloemen las,
En lauwerkransen vlocht en zoete roozenhoeden.
Mijn heer die quam op slagh, toen wij het minst vermoeden.
Ick grijpende om end om dat ik hem kransen mocht,
Omhelsde niet dan wint en dunne en ijdle locht;
Waer van mijn hart verschoot, als waer 't van doodsche spoken;
En daer meê was mijn slaep en sluimering gebroken,
Toen rechteze zich op, en schoot de kleedren aen.
Haer hebben Charites bekeest gerack gedaen.

d'Een rijght en d'andre snoert; een darde vlijt de ploien.
Dees streelt de pruick, en die den spiegel houdt in 't toien,
Of 't zilveren lampet, 't welck zwaer in 't houden wort,
Een zuiver water op haer zuivre handen stort.
Een ander drooghtze, en nu gekleet, zoo brengtze weder
Den dagh ten ende met veel peinzens op en neder.
Nu mijmertze in den tuin, daer schilpadt Cherubijn
Dolfijn en kopre slang braekt levend kristalijn.
Nu, om op 't heetste van den dagh de zon te mijden,
Haer linde schaduw dekt en ijpegalerijen.
Of ondertusschen, wan 't lang dralen d'uren reckt,
Zij in het kabinet 't begonnen werck voltreckt,
En aen 't borduuren valt om met de komst haers Heeren
Hem met haer eigen kunst en hantwerck te vereeren;
En bootst, terwijlze draen op zijde draden hecht,
Met minneklachten na de slotzwaen van de Vecht.
In 't schildren met de naelt is niemant Pallas nader
In aerdigheit als dees. d'Oudgrootvaêr en de vader
Haers Heeren krijgen hier onsterfelijken lof.
Geboomte naer van schaedwe omcingelt 't Nassausch hof,
Het welck ontzach verweckt in des aenschouwers oogen.
Hier stut de marmerzuil de gladde marmerbogen,
Waer onder hant aen hant verzamen in verbont
Twee machtigen, door eedt geheilight met den mont.
D'een, die een werelt draeght, is Keizer in Germanje,
En d'ander Eduard, beheerscher van Britanje.
Een goude heckenze rijxmantel, hoogh van roem,
Ciert elck gelijckelijck, doch ongelijck van bloem;
Een eer des nazaets, want hij telt zijn overouders.
De mantel, die hier hangt zoo rijck van Adolfs schouders,
Verciert is met Jupijn, die Goddelijck beschrijt
Den Roomschen Adelaer van waer hij vreeslijck smijt
Den strengen blixemstrael, gevat met gramme vingeren,
Op wederspannigh volck en spits, die beeft om 't slingeren

Van 't zwavelige vier, beneden in den boort;
Daer lantſchap in 't verſchiet verſchrickt den donder hoort,
En blaeuwt en flaeut voor 't oogh, zoo meesterlick verdreven
Met naelde, als ooit pinceel eens malers wrocht na 't leven.
d'Aertsengel Sint Michiel gaet met gevelde ſpeer
In 's Konings mantel fel den fellen draek te keer,
Die met gekeerden neck vergift braekt voor zijn voeten;
Gewieckt gekamt geſchubt en kakelbont van ſproeten,
Zom blaeuw, zom groen, zom geel, langs glibberigen huit.
De voncken ſpringen 't dier ten barnende oogen uit:
En 's hemels Veltheer, die vol moeds durf rusting wraken,
Trock aen een' wapenrock van gloeiend root ſcharlaken:
Een goude Cherubin op 's Ridders boezem lacht:
En fijn en hagelwit veldteken ciert dees dracht:
De dartle windekens in 't paradijsweb dwarlen,
Van Engelen gezoomt met zuiverlijcke parlen,
Beſprengt met ſprencklen bloets, geperst met doornekroon
Uit Jeſus heiligh hooft. Godts kamper dus ten toon
Aen zijn ten ruggebeen taeie uitgewasſe pennen,
Met zaelgen dauw beſproeit, is macklijk t'onderkennen.
Maer in het naeste perck verneemt men het geraes
Eens legers, bezich om te trecken over Maes,
Bij uchtendſchemering. Men ziet 'er ruiters hebben
Den voortoght: andren weêr beletten 't weldigh ebben
Des ſtrooms, terwijl vast het voetvolck d'andre zij
Door ſtadigh trekken wint. Men ziet Prins Willem blij
Zijn hopſien groeten die den waterkant opſtijgen,
Vol hoops om Alva nu in 't vlacke velt te krijgen.
Nu prangde ons Amelij de brooſen van den Vorst
Met ſpooren, fijn van gout, wanze uit een bange borst
Verzuchte reis op reis, en kende bij den maenſchijn
Den zoon, uit d'ommetreck van 's vromen vaders aenſchijn;
Zij kuste 't naeldewerck: de liefde is toch niet vrij
Van zulke tederheid en zoete afgoderij.

De ſporengespſter noopt haer vlugge min met ſpore:
Gelijck Pijgmalion, eer noch zijn witte ijvoire
  Gelijkeniſſe geeft gevoelde of aderſlagh:
  Eer hij in 't doode beelt ijet levens blicken zagh,
Of voorhooſdtkreucken, montvertrecken, oogverdraeijen:
Zoo poogt ons minnares haer kranck gemoedt te paijen,
  En vast een zoete wonde in quijnende adren voedt:
  Vermits de ſchutter ſtookt geſtadigh gloet op gloet,
Tot dat haers Heeren koomst ten leste wiert geboren
In 't rijpſte van den oegst, tot Venus oegst beſchoren.
  Dat nu een Zanggodin op 't allerlevendst dar
  Vermelden met wat vreught dees Haegſche morgenſtar,
Die eenen tijt lang van haer zon en ziel verdwaelde
Hem wellekoomde, en meer als vieriglijck onthaelde,
  En ſchepte nieuwen glans en leven uit zijn licht.
  Van blijſchap zeeghze, toen zij 't vrolijck aangezicht
Bekende in open helm, en dat paer glinſtrende oogen.
Kupidoos ſchoten toe of quamen aengevlogen,
  Het een ontgort hem 't van geſteente blinckend zwaert.
  Het ander licht den helm, al bevende en vervaert
Voor 't bleeck Meduſaes hooft, 't welck grijnst uit zijn verguldſel,
Voor 't ſlordigh ſlangen hair, wel eertijds gouden hulſel;
  Voor den gekorven hoedt, geblutst van vinnigh loot.
  Een ander dat ontgespt het harnas, daar de Doot
Tot meermael proef af nam met koegelen en klingen:
't Weelk veele zwoegende aen den wand te pronck ophingen,
  Verwondert om de kunst gedreven in metael,
  Daer Melchiber in wrocht zijn deught en oorlogsprael.
Hij vint zich hier betrapt in Aragonſche lagen.
Wat raet, o jongeling? ick ſchrick, noch durft gij 't wagen,
  Noch wortge hantgemeen, verzelt met Breauté
  En Franſchen Adeldom, en past op ſteeck noch ſnê,
Daer 't ijzer barst en knarst, en ſchampt van helm en ringkraegh,
Na 'et braken der piſtool: en houdt in die beſpringvlaegh

Der vijanden het roer: en loefwaert wel te tij
Geweldigh dringt op hen, die leggen in de lij.
Zij zien hem daer, bestuwt van welgebore Graven,
Op zijnen moor de Groot doorwaden Nieuwpoorts haven;
Askaen al heel gelijck, toen heet op roof en moort
Hij met Trojaenschen stoet beklom den Tiberboort.
De zonne schittert in het harrenas van boven.
Het ebbend zeeschuim wascht het ros, van zant bestoven,
En 't moedig dier met muil en oogen vreeslijck driescht,
En knabbelt zijn gebit; het schijnt hun dat het briescht.
De klepper draeght hier moedt op zijn gedragen meester,
Daer stof en roock en smoock de lucht beweeft. Het vreest 'er.
En beeft 'er alles wat hier bij is of omtrent.
d'Oranje pluim en kam die maken hem bekent.
Zijn vijants heir begint het harte te bezwijcken.
Wie zag een lichaem ooit getart van zoo veel pijcken?
Wie zagh oit jongeling die min voor grijzen suft?
Maer in de lucht om hoogh daer schildert het vernuft
De glori, die zoo trots in hare hant ten toone
Voor beide legers voert een overwinners kroone,
Aenprickelster ten strijde; en maeckt de Ridders stout
Uit hare wagenwolck, die stant daer boven houdt
Met zeven aernen, welcke in parrele garreelen
Verstrecken tot gespan, wanneerze vaert uit speelen.
Hier zweeft de faem voor uit, en blaest nu fijn nu grof
Met zilvere bazuin, wiens klanck is enckel lof:
Leef lang, o Nassausch bloet! ick zie den slach gewonnen,
Den Amirant gevaên, en Albrecht scherp ontronnen.
(*) Een hopman druckt er op de lenden van den Vorst
Zijn zwangre karrabijn, de Prins op 's hopmans borst,

(*) *Strijt bij de Roer, daar Vorst Frederick handgemeen was met den vijand, en graef Triyultius verslagen werd.*

Die bij het veldteecken reede Oranje houdt gegreepen;
Dies Bax zig tot ontzet vind om end om beneepen.
  De Godt des Roervliets doots verheft een' naren schreeuw,
  Eer hij ontworstelen ziet Hollants fieren Leeuw,
Die gins, terwijl zijn volck Borgoensche vanen sloopen,
Is nijver bezigh met Trivultius te stroopen.
  Hier was, o Milanees, uw kracht één ijdle wijck.
  Uw graefschap root beschreit verwacht 't gebalsemt lijck.
(*) Eer 's ouden Titons bruit hier rees met purpre wangen
Bleef Henrick, Bergsche Graef, Prins Henderix gevangen,
  Toen Erkelens te spa de deught en kracht vernam
  Van Frederix petard. Men ziet 'er roock en vlam.
Ten daken uitslaen, al 't omliggend lant zich reppen:
Men hoort er dorp en stadt alarm en brandklock kleppen,
  Zoo onzacht weckt de wraeck de boosheid alsse slaept.
  Terwijle zich de jeucht aen stuck voor stuck vergaept
Verzadicht 't lieve paer nieusgierig het verlangen.
Zij blijft om zijnen hals hij aen den haren hangen,
  Tot dat hem d'avondstand ter tafel nood en zet,
  Daer d'onderlinge kout is 't leckerste bancket.
Zij wecken van weêrzij door liefelijk beloncken
Een' goddelijcken brant, en kuische minnevoncken:
  De toortschen blaken hier geciert met mirteblaên.
  Dus heft de minnereij op pijp en snaren aen:
O ghij die zorgé draeght voor keizerlijcke rancken:
Wie met eerbiedigheit al Nassaus telgen dancken:
  Alstovende Godin, van aenschijn overschoon,
  Die 't bruiloftbedde spreit van menschen en van Goôn:
Wie hemel aerde en zee ontzaghelijck staegh vieren,
En wint en weder dient: wie allerhande dieren
  Begroeten met geschrei, en tuigen datgh'er zijt;
  Wanneer landouw en lente uw Godheit bloemen wijt;

(*) *Prins Henrick plundert en verbrant Erkelens, en vangt Graef Hendrick van den Bergh.*

Wanneer 't bedaude kruit komt plotslijk uitgedrongen,
En bronaêr openbarst met levendige ſprongen:
  Begeerlick alle ziel, het zij waer datge gaet,
  Uw ſpoor volght, en bekoort uw gangen gade ſlaet:
Beest, vogel, visch, verzien met borſtels, veeren, vinnen,
Op bergh, op boom, in beeck, al woedent leeren minnen,
  Getroffen in de borst van uwen prickelſtrael,
  Wiens krachten elck verheft en groot maeckt op zijn tael:
Zoo temtge, walvisch en groothartigheid van leeuwen,
En rijght onendelijck der dingen beurtige eeuwen,
  En ſchakelt de eeuwigheên, vermits ghij, zaet en zout
  Der weerelt, alles teelt en alles onderhoudt:
Wat magh 'er zonder u het keurigh oogh behagen?
Geſlachten vallen neêr met ſidderen en tſagen,
  Met ſchoot vol offers, en met harten vol ootmoeds
  Voor 't hoogh autaer van u, ô oirzaek alles goeds
Die Mavors, onder 's heirs aenſchennende trompetten
Salpeter blixemen en donders, neêr kunt zetten;
  Zet nu een weinig neêr het woeden van den krijgh,
  En geef dat dezen nacht kortouw en trommel zwijgh.
Ghij hebt den Wapengodt met overgroot verlangen,
Gegoten in uw' ſchoot, aenminnigh dick' ontvangen;
  Wanneer, omvloeit van u, hem d'oude vlam beving,
  En hij al ſtarende in u aenſchijn weiden ging,
En gierigh zijn gezicht verzaden in u oogen,
Daer tweelingſchutterkens uit quetſen met hun boogen;
  Of ſtuuren zijn gedachte in het verborgen deel.
  Uw wangen bloosden dan als roozen op haer' ſteel:
De leli bloeide op 't witst: de Schoonheit ſchoot haer ſtralen
Op 't krachtigſte, en hij zagh 'er parlen en koralen,
  En tintelend geſtarnt, en glans die ſchooner brant
  In vrouwenoogen dan in hemelsch diamant:
De tonge vleide 't oor: hij voelde 't ſlaen der aderen:
Die blaeu in wit albast zich ſpreien en vergaderen:

Hij roock 'er amberlucht, en dronck er neckterdranck:
En door de zoetigheên van zoo veel wellusts kranck,
Omarmt in 't weeldigh badt, bezweeck zijn geest na 't woeln,
En nuttighde endelijck 't zoet prickelend gevoelen
Der opperzaligheit, die eenigh afvloeit van
Uw mildheid, en geen lit was van uw Godtheit wan:
Zoo ging Anchifes in een Zee van wellust waden,
O dochter van de zee, wanneer met mirtebladen
Hij overfchaduwt uw omhelzingen genoot,
En won den Troifchen helt en hertogh van de vloot;
En toenge, kusfens zat, u rechtende van d'aerde,
Op 't kruidigh bedde van uw leckre bruiloft ftaerde
Ghij deze woorden fpelde uit nieuwe bloemen: hier
Zijn weeldigh twee tot een gefmolten door het vier.
Verleen, Godinne, dees gelieven uwen zegen,
Dat elck zijn weêrga niet min liefelijk bejegen,
Tot bouwingh van dit hoogh en overout geflacht,
Waer uit dit vrije lant den jongen Helt verwacht.
Dus zong de blijde reij, en loegh, wen onder 't zingen
Een ftille vlam begon door been en mergh te dringen;
Gelijck het moederlicht met heimelijken brant
Na wintervorst doorkruipt en koockt de teere plant.
Hier ftont een oude kop en blonck van gout en fteenen,
Daer Keifer Adolf (toen 't gebalsfemt hair befcheenen
Wert van 's rijks heiligdom, den keizerlijcken hoedt)
Den eerften toogh uit dronck; toen der Keurvorften ftoet
Zijn disch bediende, als geest-en-weereldlijcken blaken
Met armelijnen voêr en heerlijck root fcharlaken,
Een wonderbare pracht: Vrouw Cijpris dezen had
Gewijt ten flaepdranck, en gemengt met 't zelve nat
Daer 't brein van Jupiter weleer meê was befchoncken,
Toen hij Alkmenes min zoo diep had ingedroncken,
En aen haer winnen ging dat overgodlijk zaet,
Beziek met oorloghsdeugt en dwingelandenhaet.

Dien heeft de ſchoone bruit tot wellekomst en eere
Haer' bruigom toegebragt en lang verwachten Heere,
En met der lippen boort den zoom van 't gout genaeckt,
En reickt het haer gemael; die, van haer gunst geraeckt,
Dien toefdranck van liefs hant nam niet onaengenamer.
De met tapijt rondom beſpanne Princekamer,
Daer marmer ſchoorſteen blinckt, de balcken zijn vergult,
Had Venus midlerwijl tot boven toe gevult
Met ware Godheit: want de Helt uit d'oorelooggen
Weêr hofwaert keerend, had zij daetlijck uitgetoogen
Haer zichtbaerlijck geſtalt, en over 't bed een lucht
Gehangen, milt genoegh om een gewenschte vrucht
En princelijcke ranck, tot glori van Nasſouwe,
Te wecken uit den ſchoot der hooghgemelde vrouwe.
Het lieve paer, nu lang verovert door veel gloets,
Treedt met verlangen heen naer dees gewenschte koets.
De kinderlijcke ſchaer 't geleide geeft met toortſen,
En voedt met vlam en roock den brant der minnekoortſen.
Het zwanendons beſpreit met geborduurde ſpreij,
Onthaelt en wellekomt de Vorſten allebij.
'k Zou hier, ô Venus, in uw heiligdommen treden,
Indienghe met de wieck van dicke duisterheden
Uw legers niet bedeckte, en d'ongemete vreught
Had afgeſchut met nacht voor d'oogen van de jeught;
Had eerbaarheid dit niet beſchaduwt met gordijnen.
Zoo ras de dagh begon ter venſter in te ſchijnen,
Hij ſtokebrantjes vont van minnepijlen bluts,
De pulverflesſchen leegh, door 't loozen van veel ſchuts;
En Cijpris ſcheide, en borst door 's kamers trali heenen.
De zommige, op haer ſtreeck haer volgende, verdweenen
Naer Pafos, daerze een kerck en hondert outers heeft,
Die ſtadigh warm zijn; daer 't vol wierroockluchjes zweeft;
Daer verſche krans 't gezicht verheugt met blijde kleuren,
En 't hart verquickt wordt door den adem veeler geuren.

Maer Amelije bleef van die geluckige uur
Bezwangert van een vrucht, daer dagelijx Natuur
Bewijs van deê, zoo lang tot dat men, onder 't rollen
Der maenden, zoetelijck den boezem zagh gezwollen:
Gelijck een korenair van weste wint geleckt,
Of jonge roozeknop, daer zon een ziel in weckt.
De hemel droegh haer gunst als scheppende behagen
Te zeegnen deze vrucht in 't vrolijck kinderdragen.
Het winterweder was gedwee en handelbaer,
De Noordenwint getemt. Het westen vroeger 't jaer
Met laeuwen adem weêr quam troetelen en smeecken:
En 't nieuwe koesterlicht de telgen uit deê breecken.
Al 't aertrijck zwelt tot kruit: men ziet door velt en bosch
Ontspringen 't nieuwe groen en knoppen bot en blos.
De Bloemgodin ging fier op haer kleinoodje treden.
Violen loken op, bestipt met lieflijkheden.
De roozen trocken aen een roodigheit als bloet,
De tulpen blinckend gout, jenoffels eenen gloet
Van purper onder sneeuw. Wech purper, 't welck de borsten,
Der Koningen bedeckt en weereltlijcke Vorsten.
Uw staetsitabbers zijn met greinverwe opgezoôn,
Mijn bloemen versch gedoopt in 't sap en bloet der Goôn.
O Ajax, Hijacint, Adonisen, Narcissen,
k'Wil troon en kercktapijt om uwen luister missen,
Apelles rijk pinceel om deze schilderij.
Mosaische tempelpracht en kunst is doof hier bij.
Bezie eens dat ijvoor, die vlammende robijnen,
Dat gout en dien turkois. Helaes! ick sla aen 't quijnen,
Ick word 'er op verlieft. O wat veldjoffer zal
Mij kransen in een heel aanminnigh bloemendal,
Daer 't voorjaer eeuwigh jongh van rimpels weet noch kreucken
En tot verquickingh staegh mij levert macht van reucken;
Daer ick in laeuwer schaeuw de beexkens ruischen hoor,
En weij mijn vrij gezicht de mengsels door en door;

Daer Junoos pauwepræl of Partſche konings gordel
Bij bloemverſcheidenheit hebb' luttel kans en vordel,
Wen 't op een pralen gaet. Ghij Nijmfen, breit een ſtool
Van bloemen dien, die 't licht eerst zagh in een viool,
En zedert, kieſche bie, verſinaende alle andre tuinen,
Op Pindus heuvels en zijn ſpickelige kruinen
Geſtadig neckter zoogh: en och, of na mijn doot
De Veltgodinnen wit en purper blaeuw en root
Levender, inkarnaet en groen en geel ſchakierden,
En weefden tot een pel, en 's dichters uitvaert vierden
Met Floraes dierſte draght. Maer zeghme, lieve Lent
En zoete koele Maij, mijn oogh was nooit gewent .
Zoo groot een' ſchat en pracht te zien geſloten t'evens;
Hoe zijtghe zoo vol ziels, vol lachens, en vol levens?
Zij antwoort: Vraeghtghe noch wat bloeilust mij ontvonckt?
Aenſchouze, die daer met haer zwanger lichaem pronckt;
Met weesze de Princes in 't midden der Princesſen,
Ick ging om harent wil al mijne machten presſen
Van geur van fleur van loof, op Erijcijns gebodt,
Die reê haer moeder ſpelt van eenen jongen Godt.
Zij zelve voelt hem ook bij wijle ſpartelbeenen,
En wenscht het kortelijk vol groeis te hooren ſteenen,
En is vol hoops, en merkt grootmoedigh op dat pant,
Bij poozen met het plat van rechte en ſlinckehant
Den zetel daer hij rust. O eere van Britanje,
Daer zeitze leit de Prins en glori van Oranje.
Aldus genaeckte d'uur, waer inne vrouw Lucijn,
Die voor het kraembed waeckt, door 't prickelen van pijn
En weedom teken gaf der korts aanſtaende baring;
Waer over onverlet, tot mindring van bezwaring,
Vergaderde al 't verwante en hooghgeboren zaet,
De driemael negenſte-en beſchoren dageraet
In Maij geopent had de Nabatheër (*) poorte,
Toen Febus en het kint zich ſpoeiden ter geboorte,

(*) [*Nabathæa, is een gedeelte van 't ſteenachtigh Arabie.*]

(Geboort die my verruckt. Parnas en Helikon
Uw loof ſtrijckt voor mijn Haegſche en Vyverbergſche Zon)
En zoo hy 't glinſtrigh hooft, met nuchtren dau bepeerelt,
Te water uitſteeckt, ziet hij 't Licht der Kriſte weerelt
Van Keizerlijck van hoogh en heiligh bloet geteelt,
Op wiens glad voorhooft glans van princelijckheit ſpeelt.
De moeder eens verloſt heeft lang de ſmart vergeten,
Nu zy haer' zoon aenſchout, en dauwt van vreugt bekreten
De vochte parlen uit het lieflijck tranende oogh,
En heft haer hert vol lofs tot haren Godt om hoogh:
Wat ſal ick beſt den Heer voor zijne weldaên geven,
Die my na rampen heeft op dezen troon verheven?
Die my tot Princebruit en Princemoeder maeckt,
En ter gewenſchte tijt mijn vrucht haer banden ſlaeckt?
Wat eiſchtghe, rijcke Godt? is 't ſmeer van vette rammen?
Is 't bockenbloet, of vaers, of reuck van wieroockvlammen?
Uw dienſtmaeght is bereit: maar leider zy is ſchuw:
Zy kent haer onmaght, Heer, al 't vee, al 't vee is uw,
Dat langs den ommekring der berregen gaet dwalen,
Of klavergroen erkauwt in diep gezoncke dalen.
Al 't ongediert is uw, dat in ſpelonckèn huilt,
En al 't gevogelt, dat zich buitenbaens verſchuilt,
En ſchuw zijn eiers broet en neſtelt in de telgen.
Wie hier van u yets wijdt, ghy zult u billijck belgen.
Ick zal my niettemin verſtouten, en voor elck
In 't openbaer uw' lof met zidderenden kelck
Verkonden overluit, en uwen roem herhalen,
En mijn beloften, Heer, met danckbaerheit betaalen.
Na dat Elizabeth (*), van een' doorluchten ring
En drang omſcheenen, in haer' purpren ſchoot ontfing
't Met gout bezwachtelt pant, en datze 'er al om blaken,
En vrolijck loncken op den glans der teere kaken;
Gelijck de Najades op 't lieve wicht Adoon,
Toen 't lagh op Egles knie, zoo zuiverlijck ſchoon,

(*) [*Elizabeth, Koningin van Boheme.*]

Dat Cypris namaels, van haer duiven voortgetrocken;
Den hemel liet, om 't kint tot minnen aen te locken;
Zoo hief de Keurvorstin en koningklijke bruit
Haer stem en handen op, en sprack den zegen uit,
In aller vrouwen naem: Luick op, ô Vorst der Vorsten,
En zuigh slechts enckel heil uit voesters zaalge borsten.
Luick op, ô Hollantsch hart, geteelt van Hollantsch bloet;
En erf uw grootvaêrs naem vernuft en oorloghsmoedt,
En d'edelmoedigheit uws vaders, jonge Welhem,
Ghy helm uws vaderlants, onblusbre vryheits hellem,
O elleck toegedane en elleck lieve zon,
Gemeene springaêr, onuitputtelijcke bron,
Oranjeboomspruit, schiet uw tacken naer de wolcken;
Uw wortels afgrontwaert: bestel den vrijen volcken
Een koele schaduw, en den hemel bosch en loof,
En groey tot eer, vermalt van zege en wapenroof.
Ruck ruck, ô fiere Leeuw, met zegenrijcke tanden
Den grooten standert uit des vyants ysre handen,
Op dat het streck' tot vrede, en hij verwonnen blijf,
En elck beschaduwt zy met telgen van d'olijf. --
Zoo stemdeze alle met haer hantgeklap en wenschen.
De Faem in 's Gravenhaegh drong door tot alle menschen,
En vloegh de ruime lucht met brommend klockgeluit,
En lockte Melckerbuur en schrander Elsken uit:
Die quamen in het Hof de moeder zaligh roemen,
En offerden aan 't kint een' krans van boterbloemen,
En room en schapewey, en kaes en uchtendmelck,
En noch een pijpkan, daer tot wondering van elck
Een waterlandsche maeght in scheen met luit geschater
Te lachen, toenze zagh een' zwarten kop te water
Uitsteecken, tusschen twee uitsteeckende armen, als
Van uit een melleckschuit, hy over hooft en hals
Gesneuvelt was in 't diep, niet afgerecht op weêrstant.
De huisman met een' haeck die dreigt hem van den meerkant.
De blaeuwe toppers hoedt vast waeit langs 't groene velt.
De Spanjaert zingt gena, en looft hem maght van gelt.

Oranje loofwerck hangt met appelen geladen,
En ciert den langen hals met kringkelende bladen.
  Na dat het boerfche paar, eerst schaamroot om de pracht,
  't Onnozel kint, dat uit den schoot der Joffer lacht,
Met gaven heeft vereert, neemt Melleker een' hallem,
En zeit, dat is u voor: waer op met zoeten gallem
  Zijn vrijster rustigh volgt, en op dees wijze stemt: --
  Al 't onweêr is verzacht, de buien zijn getemt.
Ons dorp zijn' adem haelt: de landliên zich verblyen.
Prins Willem brengt ons weêr te voorschijn d'oude tyen.
  't Is bruiloft in de wey: 't is boter tot den boôm,
  Die koe is klaverkiesch: de hemel druppelt room:
Ons fuicken zijn vol visch, dat merck men aen 't gespertel!
De leeuwerck quinckeleert: ons kalvers springen dertel:
  't Is pais in onze buurt: geen mensch benijt een aêr,
  Men brantmerckt niemant meer voor schelm, voor lantverraêr.
Geen vrecke schout beslaet de dichters nu in boeten,
Dees edele Princes kan allen druck verzoeten.
  Het wichtje lacht, en zy wort nimmer lachens moê,
  Zôo, kleene zoete knaep, zoo, Willem, ga vry toe:
Verzacht met lach op lach de zorgen van uw moeder,
Terwijl uw vader leit te velde, als 's lants behoeder. --
  Ik zie den tijt te moet dat Willem zal te paart
  Op Spanjaerts rennen aen met lans pistool en zwaert,
En hun noch dier doen staen den moortscheut op zijn' grootvaêr
Of waken op de grens, beducht of ergens noot waer;
  Of boven Lillo slaen zijn schipbrugh over 't Schelt,
  En gaen zijn burghgraefschap veroveren met gewelt.
Zoo, kleene knaap, verzacht de zorgen van uw moeder,
Terwijl uw vader leit te velde, als 's lants behoeder.
  Of wint hy 't Hantwerpsch slot door list en buitekans,
  Dan zal men zien in vier den Haegschen toorenkrans.
Dan vloeit Oranjebier uit Rotterdamsche tonnen:
Dan roept men luider keels: Prins Willem heeft gewonnen:
  Dan schatert en dan lacht de pachter in zijn vuist,
  Die zomtijts al te vreek ons drooge keeltjes kruist.

Zoo, kleene knaep, verzacht de zorgen van uw moeder,
Terwijl uw vader leit te velde, als 's lants behoeder. --
Op 't vrolijck boereliet, uit boezem zonder ergh,
Krioelt van pluimgediert de groene Vijverbergh,
De lusthofs marmerbron van vreugt schreit zoete tranen;
Het bosch vol harten springt: het spuy dat bromt vol zwanen;
De duin van knijnen woelt, de klepper briescht op stal;
Het speelzieck Hollantsch Hof vol tiers is, vol geschal:
De pleiter viert zijn tong, de schrijvers hant haer veder,
De tabbert houdt gemack, en 't volleck speelt moy weder. --
Niet min en toonde zich de Vyvernymf terstont
Genegen, en quam opgeborrelt uit den gront,
Daer 't hofwed wortels laeft van Jofferlijke linden,
Met al wat zich gereet tot haren dienst laet vinden,
Van beiderleye sex, te weten Pruickjenat,
Spuitver en Lobberigh, gehult met lelibladt,
Loeroogje, Roodelip, Muurweeckster, Barckemster,
Zantzifster, Duivekuif, Treckbeckje, en Oeverzwemster,
Met ongegorden kleede, en boven navel naeckt,
Duickin en Stommeldier, die Danslichts tepels laeckt;
Al afgerecht ten reie, op spel, op minnevaersjes:
Al t'zamen blanck van vel, gehooft met purpre laersjes,
Om 't scheenbeen tot de knie: haer lieve vryers zijn
Keiraper, Grondelief, Belblazer, Traligrijn,
Met hoên van krooft gevormt; Kuilgraver, Angeltaker,
En Fuickelichter, korts getoenaemt Visschesschaker,
Rietplucker, Zegenzelf, en Raeckwat nimmer stil,
En Krijtluit, Liezekop, Kijckuit en Waterkil;
Die alle, groen van baert, het onderlijf bevlechten
Met mosch en kruit, daer rijp noch winters niet op hechten.
De Wednymf (*), zilvren nat vast gietende uit een kruick
Van glinstrigh berghkristal, haer parlesnoerde pruick
Verhief in 't loof, daer wuft gevogelt tjilpt en snatert,
Van d'eene schouder hangt een mantel van gewatert

(*) *Namelijck de Vyvernymph.*

Blanecketblaauw kamelot, der Nereïden gift;
En zwenckend hare tronje eens over deze drift
Der dienstbre Godheên, die met parlemoere lijven
Alreede dartelheit op 't glas des strooms bedrijven,
'T Is, zeitze al lachend en niet luttel in haer schick,
Nu tijt, dat elck ten dans zijn wedergade uit pick,
En Willems wiegh vereer' met feestelijcke spelen,
Vier Tritons op dat woort, die elck van toon verschelen,
Trompetten ras een heesch kinckhorenigh geluit.
Blaeuooghde Juffers, voort gepaert, zijn 's vryers buit:
En na een' heuschen kus springt elck met wuften trede.
Zy dansen, en haer beelt dat danst in 't water mede.
De Tegenvoetse en wy elkandren zoo betreên,
De hoofden naer om hoogh, de zolen naer beneên.
't Gulhartigh dansers hart van geile wulpsheit steigert
Wen 't kristalijn ontdeckt 't geen kleet den oogen weigert.
Nu springt men hant aen hant, nu los, nu rechts, nu slinx
Nu voor, nu achter: elck treet hier wat zonderlings.
Zy weeten na 'et geklanck de lichamen te mengelen,
t'Ontwarren, warren weêr, t'ontknoopen en te strengelen.
Ten lesten afgemat zoo duickenze allegaêr
Gelijcklijck grondewaert, tot met bedruppelt hair
Elck op een dollefijn gezeten opkijckt ylings.
De Nymfen zitten dwars, de gollefridders schrijlings.
Zy steecken nu den ring; zy rennen nu om strijt:
Nu is het vechten ernst: nu is 't aftreckens tijt.
De vijver ruischt van schuim: de stomme kudden hijgen.
Geen bloet wort hier gestort, hoe welze vinnigh krijgen. --
De Faam, die Hollant nu heeft opgeweckt in 't endt,
Naer Brussel vlieght, en maeckt het Brabant door bekent,
En laetende achter zich de stroomen en de bosschen,
Heel Vranckrijck juichen doet. Men hoorde Oranje lossen
Tot zevenmale toe al 't grof en kleen geschut.
De berghgoôn kijcken uit, vol twijffels, en bedut.
Het Prinsdom duickt in loof van versche oranjespruiten.
De feest wort ingewijt met trommelen en fluiten.

Al 't volleck roept: die dagh moet eeuwigh heiligh zijn,
Die Willem eerst bescheen. Geen wolck dien zonneschijn
Bedroef, geen damp betreck' den glans van zijn geboorte,
En 't hof de burgery onthael' met ope poorte.
De hovling wijnen pleng': de joffer suicker stroy'
En gelt, en 't feestgewaet dat vloeje rijck van ploy:
En wat Oranje mint dan aen den Maeghdenrey koom,
En leef Prins Willem, leef, zinge om den breeden Mayboom.
Daar rijst een groot gevaert en hemelhooge kerck,
De weereldt door geroemt het achtste wonderwerck,
In 't vleck Eskurial, gelegen weinige uuren
Van 't koningklijck Madrid; de pracht der trotse muuren
Uitheemsche wandelaers als voor het voorhooft slaet;
't Zy 't oogh in 't meesterstuck van binnen weiden gaet,
Of buiten: d'een verheft de stoffe na 't et bedaren,
En d'ander looft de kunst en geest der kunstenaren.
Wat schatten 't Oosten geeft van parlen en gesteent;
Wat rijckdom jaer op jaer de westerkust verleent;
Wat zilver en root gout, ten mijnen uitgegraven,
Filippes goutzucht zwelght, met spilling veeler slaven,
Dat dijt hier voedsel toe, tot heughnis van den slagh,
Waer in de Leüvorst zijn' adel sneven zagh.
Sint Laurens, om 't geloof geroost op gloènden rooster,
Hier zijn autaren heeft en rijck gezegent klooster,
De Koning zijn palais, 't welck een ding slechts ontbeert,
Dat nameliijck de poort geen zorgen buiten keert.
Dees zorgh hiel d'avondtvorst, toen met saffraende wieken
Het morgenroot verrees, het licht begon te krieken,
Onledigh en verzelt met zijnen mijterdrigh,
Aertsbisschop van Toleed, des Priesterdoms ontzich,
In 't eenzaem kabinet. Hier drijven op hun assen
Twee zilvre klooten, die zoo groot een' heerscher passen.
Vijf mannen zouden niet, gesloten hant aen hant,
Omvamen yeder ront. d'een is met diamant
Bezaeit en overciert. twee groote lichten zwieren
En trecken hunnen kreits door schoon bestarnde dieren.

Dees ſtarre flonkert licht en die is luiſterflaeuw.
In 't Noorden grimt de Beer: in 't Zuiden pronkt de Paeu.
Orion met zijn zwaert de Goden doet vertſagen.
De Hyades bedruckt ons ſpellen regenvlagen.
De Midlijn wordt 'er van den Dierenriem geſneên.
Maer op den andren kloot de groote en kleene zeen
Met golven bruiſen, die de drift der wolcken trotſen.
Het ſchijnt als of 'er wier gekaetſt wort op de rotſen.
Te zeldſaem ziet men, hoe dat d'Oceaen omvangt
Den ganſchen aertboôm, die hier zonder ſteunſel hangt.
De zee haer zeilen draeght, het aerdrijck volck en ſteden,
Geſplitſt door heerſchappy en tempelzinlijckheden.
Filips ernſthaftigh hing en overgaepte ſtil
Den aerdkloot, recht als een die 't al opſlicken wil.
d'Aertsbisſchop aen zijn zyde, in overlegh niet trager,
Zijn' rugh had toegekeert den heldren ſtarredrager.
Het brein, van gout vermaſt, nu maelde en overdocht
Door welcken treck het beſt de leeuwswieck korten moght
Des hoeders van Sint Marck, die altijt even wacker
Op Hollants wachter ooght, en moedight zijnen macker.
Dan was hem in den wegh in 't Zwitſerſch ſteil geberght
Het vrygevochten volck, dat Habsburghs heiren terght.
Dan zagh hy Parthenoop ontbloot van Kaſtiljanen,
Ligurie ten dienſt, en 't overgroot Milanen:
Dan ſchoot hem in den zin, gedoodverſt in zijn ziel,
Dat onverziens de Turck in zijn galeien viel,
En had yet wichtighs voor op eenigh Kriſtenſch eilant.
De Toletaen beſturf, bekommert om 's rijx heilant;
En riedt hem dat hy ras zou ſchrijven, waer hy kon,
Met logentael of gelt den Cham of Babilon:
Of doen Janitſer 't hart van vrees getroffen popelen,
Wen hy den Sofiaen ziet voor Konſtantinopelen,
Zelf over Bosforus zijn legerbruggen ſlaen;
Den Perſiſchen kameel met rijcken loof gelaên,
En 't heir van Machomet, op Machomet ontſteken,
Aentrecken, onder ſchijn van Osmans moort te wreken.

Dan ziet de Koning weêr naer Limaes stranden om.
Hier dondert Hollantsch schut: daer dunckt hem slaet de trom:
Hier roockt een lange streek: daer blickt hem vlam in d'oogen.
De Fame koomt terwijl al snorrende aengevlogen,
Die ongewijt zich op gewijden kercktrans zet,
En wringt dees tijding door haer boghtige trompet:
Prins Willem, binnen Delf met moordenaers pistolen
Geschoten, liet de wraeck Godts vierschaer zelf bevolen,
Die weêr een' Willem wekt uit Henrick zijnen zoon.
De Spaensche scepter zwichte en Duitschlants Keizers kroon.--
Dat was een donderslagh in des Monarchen ooren.
Hy draeit zijn oogen vast, en berst in 't end in tooren
Op deze woorden uit: hoe wroekt dit heiloos bloet,
Dat dus veel marrens brouwt, en op ons kusten woedt.
Best gun ik Hollant vrede, en zoeck den Vorst te paien,
Eer d'oorloghsstormen hier op 't lant bestaen te waien;
Reael met Willougby, van Hollander en Brit
Met vloten afgestiert in onze rijcken zit',
En brande en blaecke, en roof en plonder, en verover.
Wat wacht ick beternis: zy maecken 't altijt grover.
Is d'oude Graeflijckheit mijn hoop en toeverlaet,
Zoo leef ick hoopeloos. Wy zien hoe haren Staet
Van bontgenooten staegh gestut wort en gesteven.
Door 't vorstenqueecken zal Oranjen eeuwigh leven,
Hanthavend Hollants zaeck en staet en lantbestier:
En groeien onder Mars, gelijck in vlam en vier
De Salamander leeft: ick ben tot pais genegen.
De Myter neegh hem toe, en gaf den Vorst zijn' zegen. --
Maer toen Prins Frederick, vermoeit van harte jaght,
By avontscheemring lagh van zoeten slaep verkracht
Omtrent den ouden Rijn, bewaeckt van zijne honden;
En 's Vorsten paedje had 's paerts teugel vast gebonden
Aen den gebladen wilgh, die over 't water hing,
Waer in zich bevend lof en maenlicht spieglen ging,
Genaeckt hem een Godin, die zedigh voor hem buckte.
Een ope starrekroon de blonde vlechten druckte,

Die nedervloeiende, als een vierige komeet,
Den rugh tot op den hiel met goude golven kleet;
En tusschen 't schittren en de schemering der wieken
Spreit geuren, die een lijck verwecken door 't wel riecken;
Een' ambrosijnschen geur, de Heiligheên gemeen.
Een hemelschblaauwe keurs bedeckt de schoone leên,
Bestickt met hyacinth, die heel doorluchtigh barrent,
En voort met diamant tot beelden rijck bestarrent,
Omgort met eenen riem, die Cestus overtreft,
Waer zich robijnevlam uit gouden grond verheft,
Met levendigen glans; robijn onvergeleken
In waerde, en opgezocht met moeite, langs de beken
Des hemelschen Olymps: een riem, dien Godt Jupijn
Tot loon van wellust schonck haer moeder Mnemosijn.
De slincke een' passer droegh, de rechte een goude roede,
O allerbraefste Prins van Keizerlijcken bloede,
Zoo sprack zy, en hiel stant, ik ben Urania,
Die 't eeuwigh blinckend hof vol starren gadesla.
Ick wichel niet alleen den loop van 's Vorsten leven
Door starrekund, maer oock door inspraecks geest gedreven
Ontvouw 't geen doncker noch den mensch verborgen is,
En draegh de sleutelreex van Godts geheimenis.
Vertsaeg niet: 'k heb gemerckt hoe mijne lampen wemlen;
En de gestaltenis en kreitsen aller hemlen,
Toen uwe gemalin verloste van haer vrucht,
Een Maizon, die het hooft verhief in Maische lucht:
Toen Titan met zijn torts den droeven nacht beschaemde,
En voor zich rijzen zagh de plaets, daer hy verzaemde,
Heel onlangs met Diaen: hem volgde Erycijn,
Merkuur daer op, om heer van dees geboort te zijn.
Latonaes dochter trat den roedrigh op zijn hielen.
't Geluck, staegh aangebeên van sterfelijcke zielen,
In het horoscopus dees hemelstaetsi sloot,
Waer over Jupiter zijn zoete stralen schoot
Uit Cypris elpentroon. Ick koom van 's hemels plecken
O vader, zeit zy, u het lot uws zoons ontdecken

Godt Godt is 't dieme raeckt: daer is hij. Toen vernam
De Vorst haer hooft omringt van duizendtongde vlam.
Het aenzicht zy verschiep in verwen heel verscheien,
En 't hooft geschud begon zich 't hangend hair te spreien;
Gelijck een bruisend meir, en hijgend zy als dol
Sibylle in 't woên geleeck; behalve dat in 't hol
Dees een' Trojaen berichte, en die in open velde
Aen onzen Delvenaer Prins Willems nootlot spelde;
En met bezeten mont bezweet aen 't woên gebraght
Geleeckze groot, en van Godts mogentheit verkracht.
Zy schud in 't end haer' krop aldus uit na 'et bedaren: --
'k Zie Willem daer in 't spits van Hollants oorlooghsschaaren
Bestormen 't westersch heir van Flippes. 'k Hoor hem ree
Verwinner getrompet te lande en oock ter zee.
'k Zie Willem keeren van Kastiljes nederlagen,
En zitten gelauriert in Godt Augustus wagen,
En latende achter zich den Taegh, beschuimt van bloet,
Sleept Spaensche Donnen na, in ketens afgewoet.
De nieuwe weerelt juicht en zwarte en geele Mooren,
Nu Willem endelick verlosser is beschoren
Tot wraeck der schimmen, van de goutzucht lang verdelght;
Nu Willem hem, die heeft den aerdboôm ingezwelght,
Uit overlade maagh doet kroon en scepter braken.
Ick hoor der dichtren rey in allerhande spraken
Bazuinen zijn vernuft, zijn gaven, zijne daên,
Zijn huwelijcken en verbonden, aengegaen
Met Keizren Koningen, zijn broeders en zijn magen,
Gewoon het hooftcieraat en purperverf te dragen.
Zijn bloet de Keurvorst roemt hem aen den Neckerstroom,
En Rijnsche muscadel huwt aen d'Oranjeboom.
Hem roemt Britanjes pronck, in 't midden van haer zoonen,
Gewijt met hairbant wrong en rijck gesloте kroonen;
En al 't Nassausch geslacht, 't welck heerelijck en prat
Meer glans heeft onder hem, als 't onder Adolf had.
Hem vieren zoo veel steên met neiging harer toornen,
En Indus buight voor hem eerbiedighlijck zijn hoornen,

De Muldau desgelijx, de Donau, en de Rijn.
De vrolijcke Amely, die nau den wederschijn
Van haer' vergoden zoon in 't sterfelijk oogh kan doogen,
Zit tweede Olympias met zinnen op getogen,
Van d'aengedronge schaer gesmeeckt en aengebeên,
En moeder maakt uit gunst haer voorspraak elk gemeen.
't Was uit, en zy verdween. Wie komt mijn' geest verwarren,
Zoo volght haer's Vorsten stem, die noit aen 't lot der starren
Zich ydelijck vergaepte, in voorspoet of in druck,
Maer van den waren Godt verwachtte mijn geluck,
Gelijk 't een Kristen voegt? Toen was zijn rust ten ende,
En 't ros beschryend hy zich peinzend hofwaart wende. --
Terwijl was 's Gravenhaegh in striit geraeckt met Delf.
Elck zocht den meesten roem te strijcken voor zich zelf.
d'Een quam de pallemtack: die was de glori nader.
d'Een moedigh op den zoon, en d'ander op den vader.
Dees stofte op 't vorstenhof, en die op 't princegraf.
Elck was de zaelge schoot, die Princen 't leven gaf.
Na-dat men vinnigh had van wederzy gekeven,
Wert endelijck 't geding aen 's Veltheers mont verbleven,
Die uitspraeck deê aldus: Mijn lantsliên, hoort naa my,
Ghy eedle Delvenaers en Haeghsche burgery,
Mijn naem is Vrederijck, dies schep ik geen behagen
In burgerlijcken twist maer Kristlijck verdragen.
Indien mijn doot u bey kon strecken tot geluck,
Ick snê mijn hart in twee, en deelde u elck een stuck,
Wilt mijnent halve dan elkanderen omarmen,
Als broeders, vry van nijt: ick zal u bey beschermen:
Ick zal uw vader zijn, in oorlogh en in vreê:
Zoo ick Godts zegen erf, ghy erft mijn' zegen meê.
Zoo sprack hy, en elck een zich gaerne liet gezeggen.
De zee wert stil en kalm, en ging haer baren leggen.
Ick endighde mijn liedt: 't gedy tot Willems prijs,
En u tot eeuwige eer, ô Hollantsch paradijs.
Luckzaelge vorsten wiegh, 't zy u ten danck gezongen,
Wiens naem zoo verre klinckt op zoo veel duizent tongen.

Roemt Delos op Apol, ſtoft Kreten op Jupijn,
Ghy Gravenhage zult op Willem moedigh zijn.
Ghy zult uw' voeſterling met eedle borſten koeſtren.
Hy goedertieren Godt zijn voeſter weêr zal voeſtren;
Zoo zal zijn moeder oock, Prins Frederix gemael,
Die 't hart van onzen Helt kan kneden met haer tael,
De rotſen murwen, doen bedaren ruiſſchende elzen;
En wie 't gebeurt twee Goôn te kuſſen en omhelzen
Met geurigh root korael, en wit bezielt albaſt;
Gelijck een vorſtenbruit en princemoeder paſt.

V I R G I L.

Nec puer Iliaca quiſquam de gente Latinos
In tantum ſpe tollet avos, nec Romula quondam
Ullo ſe tantum tellus jactabit alumno.

Dat is:

Geen knaep uit Troyſchen ſtamme en Frygiſche afkomſt gaf
Aen zijn Latijnſch geſlacht die hoop van triomfeeren,
Noch Romulus landouw zal nimmer dus braveeren
Op eenig voeſterkindt.

HET LOF DER
ZEEVAERT,
AEN DEN HEER
LAURENS REAEL;
Ridder, Out Generael van de
OOSTINDIEN.

Al wat bepeckt beteert aangrijpen kan, en vatten
En danſſen op de koorde, en klauteren als katten;
Zeeſpoocken, die geſwint den ſteilen maſt opvlieght,
En zijt in Thetis ſchoot van kintsbeen opgewieght;
Bolckvangerdragend gilt, en blaeuwe toppershoeden,
Die koortſen haelt op 't lant, en lucht ſchept op de vloeden;
Stuurluiden, grijs van kop, die liever rijſt, en zinckt
In 't bedde van de zee, als in de pluimen ſtinckt;
Ghy Schippers die niet lang aen eenen oort kunt ruſten,
En 't ancker licht, en worpt aen vergelege kuſten;
En al wat binnen boorts, van ſchuim en pekel zoor,
Nu ommewegen zoeckt, nu houdt een rechter ſpoor;
Verzelſchapt mijne reis, en voorgenome bevaert,
Die ick geheilight heb den lof der nutte Zeevaert.
Mijn Laurens [niet die eer gerooſt was, en gebraên,
Maer voormaels is, als Hooft, naer Indien gegaen.]
Begunſtige onzen toght; want hy is omgedragen
Op 't grondelooze vlack door ſtormen en door vlagen:
Hij wenckt ons toe alreede, en blijft verzekeraer
Te vryen onze kiel van ſchipbreuck, en gevaer. ---
Van waer de Zeevaert eerſt genoten heeft haer' luiſter
Tot noch hangt in geſchil, en d'outheit maeckt het duiſter.
Wat volck de zeekuſt vrijt, en handelt aen het ſtrant,
Treckt uit dees vinding lof, byzonder Grieckenlant,
Dat op zijn Argo trotſt, en op zijn Argonouten,
En Tiis, die de zee te kruiſſen zich verſtouten

Om winnen 't Gulden Vlies: doch Tyrus hierom lacht,
Die eerst een' hollen balck te water heeft gebraght.
 Egypten geeft niet toe, dat vroegh het lant verliezen
 Dorst met een riesen schuit, en met gevlochte biezen.
Britanje moedigt zich, dat lange wint, en weêr
Dorst tarten met een boot van barstigh bockenleer.
 Voorts 't anckersmeden zich aenmeeten de Tyrrhenen.
 Uranie eerst is aen Fenicie verschenen,
En leert hen gadeslaen, in 't ongestuimig meer,
Des aspunts zincken, en het klimmen van den Beer.
 En Rhodus is besaemt, vermits voor veele jaren,
 Zijn Jaghten van den wint gesleept zijn door de baren.
Cefisus voelde eerst slaen met riemen zijnen vliet.
Het zeil vondt Ikarus, en Dedalus den spriet.
 Men plockhaert om den slagh van veelerhande schepen;
 Des eenes brein heeft dit, des anders dat begrepen.
Zoo dingt men naer dien vont: een yder roept vast mijn,
En niemant wil de leste, en elck wil d'eerste zijn. --
 Wat my belangt, een geest my luistert in mijne ooren
 Dat d'eerste Zeeman is van 't schuim der zee geboren,
Ontrent die streeck daer nu Enckhuizen wort bespoelt,
Wanneer de zuider plas uit zijne diepten woelt:
 Die borst, uit schuim geteelt, zoodanigh van natuuren
 Was, dat hy op het droogh te qualijck kon geduren,
En boomde met een vlot langs d'oevers, tot dat hy
By storm, en onweêr eens geraeckte aen d'overzy:
 En sedert, afgerecht in 't varen, hy de boeren
 Als veerman was gewoon nu hier dan daer te voeren:
Zijn eigen naem was Vreeck, vermits hy vreck onmilt
Kon vorderen zijn vracht, en eerde 't schippers gilt,
 Als hy op 't sterfbed noch, uit zijn verovert goetje,
 Zijn' bolleckvanger schonck, en luchtigh toppers hoetje;
Die van dien tijt Matroos zijn wettigh aengeërft;
Een draght die sterven zal wanneer de Schipvaert sterft. --
 Doch 't zy hier meê hoe 't wil, wy laten d'ouden kijven.
 Ons lust de zaecke zelf wat nader te beschrijven.

Verwondering voor eerst verbaest des Dichters ziel,
Wen op stadts timmerwerf hy leggen ziet de kiel;
Wen hy scheepstimmerliên met byl en zaegh en dissen
De Bosschen, hoogh van top, in schepen ziet verwisslen;
De balcken van weêrzijde een holligheit bekleên,
En wassen uit een hout, als uit het ruggebeen
De ribben van een rif, die tusschen beide laten
Een ruimen buick, bequaem om 't ingewant te vaten:
Dan weder overdwers de plancken aengehecht,
Verdubbelt, gestoffeert, gewoelt, gekromt, gerecht,
Met bouten gelardeert, met houte en ysre pennen,
Gesmeert, en geharpuist, gemoedight tegens 't schennen. --
Maer ziet, terwijl ik rijm, zoo staet daer 't wonderwerck
Gerezen als een burgh, of als Neptunus kerck,
En levert strijt den Goôn, die dit gewelt verwenschen,
Uit vreeze, dat van 't zaet der langgebeende menschen
De Reuzen zijn herteelt, die Jupiter aen boort
Afeisschen rekening van 't bloet, wel eer gesmoort,
En onder 't wight gestickt der omgestorte bergen,
Tot straffe om dat dees aert Saturnus stoel durf tergen.
En als ick 't overlegh zoo lach ick om 't bestaen,
En roep: hoe zal dit tuigh te water konnen gaen:
Die arbeit duncktme zou een' Archimedes passen;
Een' man die wricken kost de weerelt uit haere assen.
Hier dient een' Herkules, of Atlas opgespoort,
Die met zijn schouderen den hemel onderschoort,
Zacht mannen, spaert uw moeit; 't is buiten uw vermogen:
Het is vermetenheit: de waen heeft u bedrogen. --
Men tyt 'er evenwel aen 't ysselijck gevaert,
Als Priaems burgery aen het Trojaensche paert.
Het roert gewisselijck, het wieght, het gaet, het gaet 'er:
Daer valt de zwaerte, en plompt, en rijt een kuil in 't water.
De Stroomgodt van den slagh en 't zacken is ontstelt.
En beurt zijn rieten pruick eens uit het blaeuwe velt,
En graeut: onaerdigh volck, ter quader tijt geboren,
Thans leer ick u mijn rust, en heilge Godheit storen:

Gaet zent te Scheveling te water uwe vloot,
Daer Doris met haer zact ſpeelt in een ruimer ſchoot:
  Mijn ſpoeling valt benaut, en moet ick ſchielijck wijcken,
  Zoo quetſt mijn bracke vloet de Waterlantſche dijcken.
Daer leit de dicke romp, en hobbelt, zijght, en ſtijght,
Die dagelijx al meer en meer volmaecktheid krijght.
  Men recht 'er, boomen op met takelen, en touwen:
  Men kroont 'er mars met mars: het ſchijnt ſchier of ze bouwen
Kercktorens in de zee, van waer men kan bykans
Een weerelt overzien, als uit een' hoogen trans:
  Neen, neen, geen maſten zijn 't, noch marſſen, het zijn katten,
  Om verder meê te gaen, en den Olymph te matten. --
Ten leſte ick mijne Hulck, op 't vlacke van den ſtroom,
Voor ancker ryen zie: 't gelijckt byna een droom.
  Wat vlaggen ziet men hier afzwieren van haer ſtengen!
  Wat kleuren groen, en geel, hun mengſel hier vermengen,
Oranje wit en blaeuw! wat purper, en root gout,
Wat ſchoon ſchakeerſel hier het oogh met luſt aenſchout!
  Wat wapens brommen hier, in wimpels, toppeſtanders,
  En fluiers, fijn van draet! o welcke Salamanders!
Wat Leeuwen zilverblanck in paers, in root, in groen!
Hier zweeft een Adelaer: daer ſlingert een Griffoen:
  Hier pronckt een Pauweſteert, bezaeit met gouden oogen,
  De prael van Junoos kar: en ginder komt gevlogen
Een witte Noahs duif met den olyven tack:
Daer daelt Merkuur om laegh van 't lichtgeſtarrent dack.
  Gins drijft een Pegaſus met Perſeus op de baren,
  En dreight het Zeegedroght, en wil de maeght bewaren.
Ick zie Andromeda beſturven, Orion,
En al het hemelsch heir, en ſtarren, maen, en zon.
  De winden vryen vaſt de levendige verven,
  En lecken 't kaeckelbont, en willen 't noode derven.
Het ſchip met beeldewerck bezet is een goet deel.
Hoe bralt die galery, dat Vorſtelijck kaſteel.
  Hoe Kriſten reeders hoe! wat mannen, ziitge droncken?
  Het geen de noot bedocht misbruicktge om meê te proncken;

Te rijcke ſchatten heeft de Zee u toegebraght.
Zy worpt u peerlen op, ghy bezightze tot pracht.
  De weelde Tyrus eer voor haren val deed dolen.
  Maer zwijg Poeet, dit zy den predickſtoel bevolen. --
O Goddelijck geſticht! ghy lockt mijn zinnen uit.
Ghy juichende Meermin, en Waterlantſche bruit,
  De ſchoonheit van uw pruick Neptunus houdt gevangen,
  Als hy kleenoodje, en gout ziet aen uw ooren hangen.
Ghy ſchijnt een Cypria, die in het parlemoer
Na 't Cyperſche eilant toe op levend marmer voer,
  En met 't aenminnigh vier haers aenſchijns, eerze lande,
  Al wat 'er plompt in 't nat van minne dede branden. --
Wie voet zet binnen boorts, ziet met verwondren aen
De groote en fockemaſt, de zeilen, de bezaen,
  Den boegſpriet, 't galioen, ſpil, beting, anckers, kluizen;
  Om vieren 't anckertou, wanneer de baren bruizen,
't Geſpannen boevenet, de koebrugh, de kombuis,
Waer in men ſpijze koockt voor 't driftigh eicken huis;
  Verneemt de bottlery, de koien, gotelingen,
  Kortouwen, wijt van mont, die veſten zouden dwingen.
De koegels, zwaer van wight, de kamer, die het kruit,
Daer Cerberus voor beeft, in haren boezem ſluit;
  De ſtuurplecht, de kajuit, die buren met malkander,
  De wijde ſtuurmans hut: verbaeſt hy onder ander
Stijgt neder in het ruim, en roept: o Bootsgezel!
Rampzaligh menſch, wat's dit? 't is 't voorburgh van de hel.
  Nieusgierigh loopt vry heen doorſnuffelen, o zotten,
  Te Napels, en te Rome Italiaenſche grotten;
Zeldzamer duiket men hier in onderzeeſchen kuil.
Hier is de Noorder As: hier gaet de zonne ſchuil.
  Een Koninglijcken oegſt zou dezen buick verſlinden.
  De gierigheit vertrout haer ſchatten hier den winden.
De koopman knaeght zijn hert op 't bedde, of by het vier;
Al is het lichaem t'huis, zijn zorgen waken hier. --
  't Gezelſchap, dat dees Bruit en Joffer leit ter kercken,
  Daer bancken zyn van ſteen, en graven zonder zercken,

K

En 't koor ſtaet onverdeckt, is Koopman of Kommijs,
De Schipper, Stuurmans maet, en Stuurman, die om prys,
En winning 't roer bewaekt: Hoogbootsman, Schimman, gieter
Seilmaker, Bottelier, Barbier, en Buſſeſchieter,
De Wachter van 't kajuit, de Putjer, de Provoost,
En 't ſtatigh aengezicht dat zieltjes zalft, en trooſt,
De Timmerman, de Kock die voedſel ſchaft om leven,
En op gezette tijt elck een zijn ſpijs moet geven.
By deze komt Matroos, dick hondert in 't getal,
Twee vanen krijgsvolck oock, als 't ergens gelden zal.
Dees leven welvernoeght na 'et ſchaffen van den Kock is,
By grut, by pekelvleeſch, hy abberdaen, en ſtockvis,
Erweten, zuivel, rogh, 't zeêwater maecktze graegh.
Een Bootsman wel gehart gevoelt geen quade maegh,
Gelijck ons ſlempers doen, die braſſen en vergaſten,
En voor een gaſtgaen dick drie dagen moeten vaſten. --
Vermits ter werelt oock beſtaen moet alle ding
By wetten, by gezagh, by tucht, en ordening,
Zoo neemt men oogh hier op. Men eert 'er goede zeden,
Men predickt 'er het woort; men oeffent 'er gebeden:
Men ſpant 'er heilgen raet, het vierſchaer eiſcht zijn recht:
Men ſtraft 'er dievery: twiſt, vloecken, en gevecht,
Met dagk, gevangenis, kielhalen, boejen, ſlagen,
En temtze die op 't lant geen weelde konnen dragen.
Men ſmetſt 'er viermael daeghs: zes ledigen een' back.
Elck nuttight zijn ranſſoen, zijn koi, en ongemack.
Een yder ſtaet zijn wacht. Men meet den tijt by glazen,
Die ſchendigh wort verquiſt van reuckelooze dwazen.
Dit alles aengemerckt, ſtaet t'overwegen, of
Mijn kraeck niet evenaert met eenigh Keizers hof.
Dat met veel koſt, en moeit ten golven uit getimmert,
Van lijſt, en beeldewerck, van gout en marmer ſchimmert;
Dat zyn vertrecken heeft, daer menigh in verdoolt,
Zijn zalen hoogh en laegh, zijn kelders uitgehoolt,
Wier blacken zijn vergult, wier gevels, tinnen, daken
Het oogh des vremdelings verletten, en vermaken:

Daer knechten, zonder tal, hun plichten gade ſlaen,
En knielen voor hun' heer, en zijn hem onderdaen:
Wier veſten vol geſchuts, en kopre ſlangen leggen,
Om alle uitheemſch gewelt te ſluiten, en t'ontzeggen;
En daer rechtvaerdigheit tot billijckheit geneight,
De deugt met prijzen eert, met ſtraf de boosheit dreigt.
Gelijck een vogel, als de dagh begint te kriecken,
Ter vlught zich ruſt, en reckt, en wackert zijne wiecken,
Zoo doet mijn zeilbaer vlot, en watertreder meê:
Hy ſpant zijn vleugels uit, en maeckt zijn zeilen reê.
De windt de doecken vult, en doet het hennep klemmen.
En d'Eick de baren klooft, en wint de diepte in 't zwemmen;
Recht als een zwemmer doet, die moedernaeckt ontkleet,
Met handen water ſchept, en met de voeten treet,
En ſtiert, en 't oever ziet al meer te rugge deizen;
Zoo neemt ook 't Schip te baet al wat het kan in 't reizen,
En als een duif, ter vaert zich gevend, drymael klept,
Geef vier Konſtapel, is 't, wanneer de kiel zich rept;
Trompetten ſlaen de locht, met trommels, en ſchalmeien,
Met een vermengt geluit van lachen, en van ſchreien. --
Geen duin, noch witten blinck, nocht Faros kan voorwaer
d'Aenſtaende zwaricheit, den noot, het leet, 't gevaer
Van 't varen overzien, noch ons volkomen uiten
Wat golven op de borſt eens grijzen Zeemans ſtuiten,
En breken reis aen reis. Die 't zich beroemt, en pocht,
Dat hy op d'oever 't zant, de ſterren aen de locht,
In zee de baren tell'. Wat ſterfelijcke lippen
Oit melden Stuurmans zorgh, de blinde en ziende klippen,
De ſtaerten, hard van ſteen, de bancken onder zee,
Daer meenigh eicken zwaert zijn' bodem ſtoot aen twee;
Charybden, Scyllen, die nu braecken, dan weêr ſlorpen;
Afgronden, die geen loot kan peilen, noch beworpen.
En platen, ſtijf van rugh, draeiſtroomen diep van kolck,
En rotſen, dick ontzien van 't zeebevaren volck;
Der winden dwarreling, de blixems, donderſlagen,
Onmatigheit van hitte, en koude, en winterſlagen;

De naerheit van de nacht, langdurigh, zonder licht,
Van ſterren, en van maan; den nevel, die 't gezicht
  Der baecken hem beneemt; het waken, en het braken;
  Des waters vochtigheit, het klocken, en het kraken;
Der golven tuimeling; de broosheit van het hout,
Daer hy zijn leven op onzeker heeft vertrout;
  De veerheit van de reis, van magen afgeſcheiden,
  Van vrou, en kinders, die met wenſchen hem geleiden,
Nootdruftigheit van koſt, van takel, en van tou;
Het ſpillen van zijn volck door ongemack, en kou;
  Weêrbarſtigheit van weêr, des roovers dreigementen,
  En wat angſtvallig 't brein kan ſchrick en vrees inprenten.
Een aengename koelt, die over 't vlacke zweett,
Lockt Palinurus uit goetaerdigh en beleeft,
  Belooft hem weêr naer wenſch, en heil, en ſpoet in 't varen.
  Het is voor wint, voor ſtroom, met vollegzame baren.
Men vieft den ſchoot van 't zeil; men zet het in den top;
Het ſchuim bruiſt zoetelijck recht voor den ſteven op,
  Tot dat de ſchaduw valt, en Titan in het duicken
  Wijckt voor d'Atlantides met gout geſnoerde pruicken:
De heldre hemel dicht van ſterren hangt bezaeit:
De doecken hangen ſlap: men twijffelt of het waeit;
  Als onverwacht de wint verzucht langs 't zandige oever,
  De locht betreckt, en dooft de ſtarren langs hoe droever,
En ſteeckt zijne ooren op, en komt den Oceaen
Met dicke nevelen bevatten, en beſlaen,
  Mengt hemel lucht en zee, plasregenen, en buien.
  Het Ooſt is tegens 't Weſt, en 't Noorden tegens 't Zuien,
En d'Op- den Ondergang al bulderende ontzeit.
De Middagh huilt en raeſt: de Middernacht die ſchreit.
  De berning woet op ſtrant, op Sirten, en op platen.
  De winter is ontboeit: de ſtormen uit gelaten,
Vermeeſtren Eolus, die twijffelt of 't Geval
Van hemel aerde en zee een' Baiert brouwen zal.
  De vloet weêrſtreeft den wint: de winden aen het hollen
  Omwentelen de vloet, en golf op golven rollen.

Waer waentghe blijft mijn ſchip, gedreven van den Noot,
Geworpen in de muil en kaken van de Doot?
Men is 'er drock in 't werck met ſtrijcken, pompen, hoozen,
Met kerven, klutſen, ſlaen, met binden, klimmen, loozen.
Nu lijt het achter laſt, nu voor, en nu ter zy.
De Zee vergeet haer perck, en Nereus (*a*) eb en ty.
Nu hangt men aen een' bergh: nu breeckt de maſt de wolcken.
Nu ſlickt de hel ons op door 't ſlorpen van de kolcken.
Men vloeckt 't gewenſte lant al ſchrickt men voor den pl s.
't Schip luiſtert naer geen roer, naer Stuurman, noch kompas.
De kunſt is overheert: gelijck wanneer van toren
't Janitſer ſchuim verhit wil naer geen' Sultan hooren,
En ſchuimbekt, dreight, en drieſcht, en ſtampt, en huilt, en woelt
Tot met der Baſſen bloet zijn' wraeckluſt wort gekoelt:
Mijn Tifus (*b*) dickwils dus, zijns ondankx, de gemoeden
Der Watergoôn verzoent met d'ingelade goeden,
En licht ter noot ſcheeps laſt, en alle maſten kerft,
Smackt willigh over boort het gene hy noode derft,
En worſtelt by den taſt, en hoort de touwen gieren,
Verneemt geen hemelſch licht, noch ziet geen bakens vieren:
Of zoo hem licht gebeurt, 't zijn blixemen met kracht
Geſlingert van Jupijn in 't droefſte van de nacht,
Tot traegh de dagh aenbreeckt, die hem te moet gaet voeren
't Geen met medoogen zoude een ſteenen hart beroeren,
d'Ontrampeneerde vloot, verbaeſt, en afgeſlooſt,
Van zeil van treil, van roer van ſnoer, van maſt berooft,
Geſloopt, verzant, geſtrant, op riffen, en op ſcheeren;
Wanhopigen die hulp in 't uiterſte begeeren,
En hangen van een rots, of zwemmen op een planck,
d'Een levend, d'ander doot, verzopen, ſlaeu, en kranck,
En anderen die ſtijf van vreeze zijn gekrompen,
En wachten op het jongſte, en houden 't op met pompen,

(*a*) *Nereus werdt van de Heidenen gehouden voor een Godt der zee.*

(*b*) *Tiphus was de Stuurman der Argonouten.*

En smeecken noch van verre om bystant met een' schoot,
En and're die gepropt zieltoogen in een' boot.
Help Proteus! (*a*) wonder is 't dat sterfelijcke menschen
Noch smalen op den ploegh, en om een zeelucht wenschen.
Niet minder is 't gevaer, wanneer mijn zeepinas
Nu in den afgront stort, nu slaet de Noorder As,
En voor zijn anckers rijt, en hoort de golven klotsen,
Ontrent een strant omheint met ysselijcke rotsen:
Als Korus (*b*) water stuuwt, en opjaegt uit het ruim,
En mijn Matroozen zijn begraven onder 't schuim
Een etmael twee of dry, en door langdurigh stoocken
't Plechtancker naulijx vat, en alle kabels roocken,
En branden door gewelt van schuren, zonder maet,
Ja breecken dick van een gelijck een dunne draet.
Men viert het armdick touw zomwijl tweehondert vadem,
En geeft het ruimer bot om halen zijnen adem.
Men kleet, men onderleit; men siddert slagh op slagh,
En elcke waterbergh hun dreight den jongsten dagh. --
De Zeevaert evenwel uit zoo veel zwaricheden
Zich pronckeryen weeft, en gaet op 't cierlijckst kleeden
Haer' uitgeblazen lof; gelijck de koningin
Penthesilea doet, de dappere Heldin,
Die op d'Atriden bickt, en durfze 't voorhooft toonen,
En voert de benden aen der woedende Amazonen,
En van geen aerslen weet met haer' gemaenden schilt,
Daer al het Dorisch heir vergeefs geweer op spilt;
En om haer dapperheit de weerelt te vertoogen
Tert met gepluimden helm 't wit van Achilles oogen, --
Maer als nu d'Oceaen, bewogen door gebeên,
De baren kemt, en rust zijn afgematte leên,
Vergeet Matroos zijn smert met vrolijckheit en quelen,
En oefent zijnen geest met deunen, en met spelen,

(*a*) *Dees was oock een Zeegodt by de Heidenen.*

(*b*) *De Westewindt.*

En koeſtert in de zon zijn lichaem, vry van pijn;
Gelijck Halcyone (*c*) by heldren zonneſchijn
  Zich bakert op het meir, en net, en pluiſt haer pennen,
  Die afgeſleten zijn met Ceyx na te rennen,
Haer' trooſt en eegemael, wiens Koninglijcke ziel
Leedt ſchipbreuck, als de ſtorm veroverde de kiel. --
  De Zeevaert is beroemt in veelerley manieren,
  Men ziet een' kleinen balck een groot gevaert beſtieren,
En dwingen naer zijn' luſt, nu voor, nu by den wint,
Dan loef- dan lywaert aen; hoewel de nachten blint,
  En woeſt de wegen zijn, 't kompas dat kanze brengen
  Door ongebaenden plas, en toonen 's weerelts hengen.
De leli doelt naer d'As, en dwaelt, en is ontruſt
Tot datze Arcturus vint, en hem van blydſchap kuſt.
  Aentreckelijcken ſteen! en leidſtar van mijn vloten,
  Wat Godheit, wat geheim, ghy ſtadigh opgeſloten
In uwen boezem voert! mijn ziel om weten joockt,
Waerom de borſten toch der genen, die ghy ſtroockt
  Dus razen om de min van gruwelijcke Beeren,
  Zoo datze tijt noch eeuw verzetten kan noch keeren.
Oock lacht de hemel toe met zonderlinge gunſt
Mijn Zeilkunſt, die zich van de gulde Sterrekunſt
  Als van een uurwerck dient, en leert, hoe uit de kimmen
  De tortſen, op haer beurt ontſteken, hooger klimmen:
Hoe hoogh de gordel, die het midden van den kloot
Omgort, gerezen is uit Thetis blaeuwen ſchoot:
  En of de fiere Paeu, in 't zuider deel geweken,
  Zich rechtende, zijn hooft kan uit het water ſteken:
En waer de Wagenaer op ons gezicht moet ſtaen,
Wanneer het hooftpunt raeckt den vleugel van de Zwaen.
  Dees tekens, ſchoon de kiel van pekel ſchijnt bedolven,
  Ons leiden als een ſpoor en voetpadt door de golven:
Des hebb' Hipparchus danck, Anaximander meê,
Leidsmannen van mijn Hulck, vierbakens in de zee,

(*c*) *Zie Ovid. Metamorph. lib.* IX. *fab.* 10.

En andre lichten meer, Atlassen, Hemelschragers,
Die geerne doen bericht aen yverige vragers:
Oock Tycho (*a*) braef van geest, die tot Saturnus spijt,
Ons weder heeft herstelt den ouden wijzen tijt,
En op dien wetsteen zulcks zijn zinnen heeft geslepen,
Dat hy niet ledigs laet, maer treckt, en schrabt vol strepen
Het schoon gesternde velt, waer door mijn Kastor weet
Te dwalen van de Lyn schier op een' vinger breet.
Zijn leerling (*b*) komt oock lof, die geen bancket van taerten
Noch marssepeinen schaft mijn' Ridderen, maer kaerten,
Graedbogen, Astrolaebs, en klooten hol en bol,
Met tekenen vermaelt, en beelden overvol;
Die boeken brengt in 't licht, waer voorze hem bedancken,
Als hy de gronden peilt, en waerschouwt voor de bancken,
Inhammen, ruim van schoot, en hoecken, krom van boght,
Waer doorze zeker gaen braveeren door het vocht.
Mijn grenen Slot aldus door d'ongeruste paden
Sleept grooter last, en vracht, als duizent wagens laden,
En wint te Pasus op het ancker uit den gront,
Vliegt in een etmael heen den Nilus in den mont;
Of stoot van Parthenoop aen 't lant, daer de Sirenen
Met vleiende gezang Ulysses zijn verschenen,
Stont weêr en wint ten dienst, waer 't vlack een rechte baen,
Men zou om 's weerelts riem in hondert zonnen gaen.
Zoo draeft mijn Pegasus; hy weet van geen vermoeien,
Drijft op zijn wiecken voort daer andre vogels roeien. —
Maer och wat hoor ick hier een jammerlijck geschreeuw!
Zoo haest de pijnboom zwom versmolt de gulden eeuw,
Een ysre tijt begost: de Gierigheit op aerden
Invoerde 't Mijn, en Dijn, en quam te velt met zwaerden,
Met trommel, en trompet, met harnas, en met spies,
En in 't onnozel bloet haer klaeuwen gratigh wiesch:

(*a*) *Tycho Brahe.*

(*b*) *Willem Janszoon Blaeu.*

Voor loch en voor bedrogh Gerechtigheit moeft duiken,
Noch moght haer drempels meer vreedzamelick gebruiken.
Men boude muur en flot: men ftichte burgh en ftadt:
Een yegelijck zijn haef met zorge en angft bezat. --
'T Is waerheit, ick bekent; 't misbruick is waert gelaftert.
Wech met dit vondeling, dien aterlinxen baftert;
Wech met dit Zeegedroght: men fmack' hem buiten boort,
Die de gezelligheit der fterfelicken ftoort.
Bezoekt vrymoedelick de veergelegene oorden,
Maer pleeght oprechtigheit in handel, en in woorden,
Noch brandmerckt door gewelt geen Kriftelick geloof,
Noch meft u zelven niet op 't vette van den roof,
Maer doelt naer 't rechte wit. De Grootvorft van de winden.
Om 't menfchelick geflacht door liefde te verbinden,
Elck lant te macien gaf een' zonderlingen oegft,
Op dat geen rijck noch kunft door oorloogh wiert verwoeft,
Als elck om zijn gebreck, en nootdruft af te weeren,
Verftont hoe qualijck hy zijn' nabuur moght ontbeeren,
En hoe 't een lantfchap was tot 's anderen gerijf:
Gelijck een yeder lidt, oock 't minfte, 't gantfche lijf
Met dienft te ftade komt. Indien men wil bereicken
Het einde van dees kunft met zwaergeladene eicken,
Zoo zal Godts zegen ons toevloeien door de vaert,
Gelijck de balffem droop in 's Hoogenpriefters baert;
Zoo zal de Zeevaert lof behalen door mijn dichten.
Men zal haer Majefteit een eer- en pronckbeelt ftichten,
Een achtfte wonderwerck, voor Teffel op het ruim,
Daer ftevens af en aen gaen bruizen door het fchuim.
Haer pruick met diamant geciert, en gulde fnoeren,
En fteenen, fchoon van glans, een Schip tot prael zal voeren;
Een keurs van fijn fluweel, die op het zeegroen treckt,
Met Indifch gout geboort de lenden overdeckt,
Waer op een mantel hangt, gewatert als de ftroomen;
Van licht en hemels blaau, bepeerelt langs de zoomen;
De flincke zwaeit een vlagh, een ftaf de rechtehant:
Zoo maecktze, als Zeevooghdes, een trotfe, en brave ftant,

Bemoſchte watergoôn beſchouwen haer verwondert,
En wat naer Godtheit aert, bedropen opgedondert
Den kop beurt uit het diep; en groote en kleine ſteên,
Gelegen aen den ſtroom, of palende aen de zeen.
Ick zie 'er, die den Golf verlooft is, rijck Venedigh,
Het pratte Liſſebon, Marſilje ſtaegh onledigh,
En Londen, Koningsſtoel, haer Zuſter, en gebuur,
't Welvarende Amſterdam, en Dantzick Korenſchuur.
Ick zie 'er uitheemſch volck handklappen, en haer groeten,
En Mooren, zwaer van huit, neêrvallen voor haer voeten;
En wenſchen mijn Godes geluck, en ſpoet, en heil,
En al die om haer eer een ooge ſlaen in 't zeil. --
Ick vind my onder lant: wy zien de Lootſluy naren,
Een volck dat kennis heeft aen gronden, wint, en baren.
Zy leggen ons aen boort: die wel ervaren maets,
En Tritonts van het meir ons ſturen binnen gaets.
Wy krijgen in 't gezicht den hoogen Burgh van Muien,
Daer Hooft, der Dichtren hooft, met vaerzen ſtreelt de buien,
De Nymfen van de Vecht op 't ſtrijcken van zijn veêl
Met Glaukus leid ten dans. Wy zien het Zee-prieel,
De merckt van Kriſtenrijck, daer weelde in haren zetel,
De trotsgewelfde Beurs, ten hemel vaert vermetel.
Wy naecken Schreiers hoeck, daer lieffelyck en bly
Een Waterlandſche Rey, de Joffers van ons Y,
Met ongehuifde pruick en kletten geeſtigh zingen,
En, naer den toon van zang en ſpel, haer treden dwingen:
Twee Diertjens (*a*) in den hoop aenminnig groeten ons:
d'Een volght met zoet muzijck des anders violons.
Zy hebben toegewijt haer kuisheit Febus Zuſter.
Laet vallen 't ancker; ſtrijck; hier is de vloet geruſter.
Hier gaet noch eb noch ty: hier hoort men geen geruis.
Hier open ick mijn reis in 't zaligh Roemers huis,
Wiens vloer betreden wort, wiens drempel is geſleten
Van Schilders, kunſtenaers, van Zangers en Poëten.

(*a*) *Anna en Teſſelſchade dochters van Roemer Viſſcher.*

Vaerzen uit C. van Baerles Latyn vertaelt,

OP DE BLYDE INKOMST VAN

MARIE DE MEDICIS,

t'AMSTERDAM,

In den jaere MDCXXXVIII.

OP DE KONINGIN EN DE STADT.

Haere Majesteit

Ontfing van Thetis groote Heeren
Tot zwagers, die de zee regeeren.

De Stadt is

Allengskens van een lage vest
En kleen gebiet dus hoogh gewassen,
Zoo datze nu des hemels assen
Bereiken kan, en oost en west.

De Koningin is

Moedigh op de Goôn, haer zoonen,
Al verciert met Konings kroonen,
Die te zijner tijt om hoogh
Zullen cieren 's hemels boogh.

De Stadt

Komt billick lof en danck om haer liefstallige aert,
Om dat de vreemden daer, als in hun lant, verkeeren;
Om dat wy wijd en zijd ons geven op de vaert,
En tot in d'yszee toe in 't noorden gaen laveeren,
Ontdecken onbeschroomt de veergelege landen,
Ons eertijts tot een' schrick: dat wy den dorst verslaen
Met bruizenden Oront, en schuimenden Rodaen,
En zijn, gelijck een volck, verknocht door eendragts banden.

Op de Vertooning des Huwelijx van

HENRIK DEN IV, EN MARIA DE MEDICIS.

Hier trouwt 't Hetrurisch bloet de hant, die 't lemmer past,
En stijght door huwelijck op 's weerelts hooghste toppen;
En Henrick aen haer zijde, al blanck geharrenast,
Verwacht uit haren schoot gekroonde Konings koppen.
Ay zie, 't is Herkules, 't is Pallas, die hier staet.
Hy stut met dapperheit de Rijcken; zy met raet.

Op de Vertooninge van Berecinthia.

LÆTA DEUM PARTU, Blyde Moeder van de Goden.

Als eertijts Berecinth, zoo wijt befaemt door 't baren
Van vele Goden, reed door Frygiaensche steên;
Zoo kom, ter goeder uur, gezegent ingevaren
De poort van Amsterdam, tot blijschap van 't gemeen,
O groote Koningin; sla over al uw oogen:
Mijn kercken, mijn gebouw, en torens trots van stant,
Mijn havens dicht bezet, getuigen mijn vermogen.
Ick zwerf den aerdboôm om, te water en te land.
De beide weerelden my haer schenkaedjen stieren.
En d'oude, en nieuwe wort hier op haer' prijs gestelt.
Uw grootvaêr schonck my eer, om mijnen schilt te cieren,
Zijn Keizerlijcke Kroon. Nu wensch ick 't hooghgemelt
Geschenck met danckbaerheit zijn Nichte te vergelden;
Te toonen dat zijn deught noch in mijn harte staet.
Zoo stont ick in de gunst van dezen Helt der helden,
Uw' man; zoo komt uw Zoon my jaerlijx noch te baet,
Nadien ghy nu (dat 's meer) zelfs Goden hebt gedragen,
Vergeefme indien ick poogh hun Moeder te behagen.

Op het

OOSTINDISCH-HUIS.

Fortuin trock over zee, en ging naar Oosten bruizen,
En hielt in Indien ten lange leste stant,
Daer was zy wellekoom in der Molucken huizen,
By Memnons Koningen, verbonden hant aen hant,
De Dageraet ontsloot zijn kamers voor ons kielen,
Daer werden Hollanders van Mooren wel onthaelt.
't Was niet genoegh dat zy in Neêrlant 't velt behielen;
Zy zeilden 't aerdrijck om, zoo wijd de zonne straelt;
Vermaeckt om dat de zon getuighde van hun daden,
Zoo verre en zoo uitheems. Ons Hollant streckt een schuur
Voor Indiaensch gewas. Het Noorden heeft geladen
Al 't geen het Oosten teelt. Al wat het hemelsch vuur

Des zomers koockt en braet, bewaert, in dit gewefte,
De kille wintervorst, die vier uit peper kaeuwt.
Arabië geeft ons zijn wieroockvat ten befte.
De handel met den Pers tot noch toe niet verflaeuwt.
Hy mangelt zijne zijde, en zijn kattoene waren.
Het groote Java deelt ons zijne fchatten meê,
En China 't porcelein: wy Amfterdammers varen
Al waer de Ganges looft zijn wateren in zee;
Alwaer de winft ons voert, naer alle zeên en kuften.
Gewinzucht liet tot noch geen havens onbezocht.
Wy deelen met den Taegh de zee en 't lant, en ruften
Ten oorloogh tegens een', die alles overmoght.
Wie twijffelt, fla maer 't oogh op fchanffen, fteên, en wijken;
Ick wijs hem andre fteên, een ander vaderlant,
Daer andre ftarren zijn. Zoo wiffelt men met Rijcken:
Zoo koopt de weerelt zich, en ftreckt 't verkochte pant:
Aldus wort d'oegft gemaeit op wijd verfpreide gronden,
Heel Indiën in een Ooft-Indifchhuis gevonden.

Op het gerecht der Ooft-Indifche Koopmanfchappen, voor 's Konings Moeder aengerecht.

Des Konings Moeder ftont gelijck voor 't hooft geflagen,
Om d'ongemeene fpijze, en proefde met haer' mont
Het Indiaenfch bancket, daer zy ten difch zagh dragen
Het edele gewas van 's aerdrijx Morgenftont,
De vrucht des Arabiers, de Perfiaenfche waren.
Zy proeft met grooten fmaeck welrieckend pijpkaneel,
't Verquickende gerecht, dat d'Oofterfche ackers baren.
Zy rieckt de vruchtbaerheit van 's weerelts ander deel,
De wieroock, balffem, myrthe, als heilige offergiften,
Een yder op zijn plaets: het een haer oogh behaeght,
Het ander fmaeckt de tong. Wie zal partyen fchiften?
Hier pleiten Reuck en Smaeck, terwijl men rieckt en knaeght.
Men at op Thetis feeft noch noit dees leckernyen.
Jupijn wert noit genoot op diergelijck bancket;
Noch Cezar, toen hy quam het Kapitool opryen
Met zegenrijcken roof, van 's vyants bloet befmet.

De weerelt, zeide een man, die Griecken Kosmos heeten,
Noot Kosmus dochter dus op haer bancket ten eeten.

OP AMSTERDAM.

Keer om de Stadt: z'is bosch van onder, en gebouwt
Op boomen, onlangs noch gehaelt in 't Noortschewout.

Op den Slangestaf van MERKUUR,

Waermede

Hy geesten, doodsch van verf, uit Plutoos jammerpoel
Verdaghvaert, of hen drijft naer 's afgronts duistren stoel.

Een schoone Maeght, uitbeeldende AMSTERDAM, *Verwellekoomde de Koningin met deze vaerzen.*

Met welck een offerhand zal ick den hemel dancken,
Dat my bezoecken komt de grootste Koningin,
Die bey de weerelden beschaduwt met haer rancken,
En my een voorspraeck streckte, en trouwe Nootvriendin
By Vader en by Zoon, in hare heerschappye?
Weest overwellekoom, gezegende Marye.

Op Neptun, Merkuur, en d'Amsterdamsche Maeght, die de Koningin op het Rockin, ontmoeten, en begroeten.

De Zeegodt, grijs van kop en kin, en straf van oogen,
Die met zijn spitse vorck opborrelt uit den vloet,
En in een vloocke schulp van monsters wort getogen,
Daer waternymfen vast hem strecken tot een' stoet;
Merkuur, des koopmans Godt, beleider van den handel,
Die met zijn gladde tong nu koopt, en dan verkoopt,
En wispeltuur in gunst, en licht van aert en wandel,
Veroorzaeckt, dat de winst nu stant houdt, dan verloopt;
En deze schoone Maeght, die met een nedrigh wezen
Zich neight eerbiedighlijck; dees Godtheên algelijck
Verwellekomen hier de schoone, d'uitgelezen'
Onsterflijcke Godin van 't Fransche Koningkrijck.

Zy ſtorten over haer een' algemeenen zegen,
  De Zeevooght draeght haer op 't gezagh der ganſche zee,
Van alle wateren, en hobbelende wegen;
  Zoo veer van Sein, of Teems, of Spanjes veerſte reê
De Scepters van haer wijd gevreesde kindren reicken.
  Der Goden Taelman wijd zijn Stadt dees Koningin,
En hare Lelien, tot een gehoorzaem teicken:
  Maer d'Amſterdamſche Maeght, ons Stroom- en Zeeheldin,
Van Zee- en handelgod geſtut, vernedert blode
  Dees Koopgoôn voor Marie, en haer alleen voor Gode.

Op de Vertooninge van het huwelijck van

FRANCOIS VAN MEDICIS,

Groot Hertogh van Toskanen, en

JOANNE VAN OOSTENRYCK,

Keizer Ferdinands Dochter.

François, Toskaenſche Vorſt, hier treet ghy op 't tooneel,
  Met d'eer van Ooſtenrijck, Joanne, uw uitverkoren.
Hier trout uw halve ziel noch eens haer ander deel.
  Waer uit Hertogen en regeerders zijn geboren.
Door huwelijcken rijſt de Zon van Medicis,
  En ſteeckt haer ſtarren aen, die ſtralen van zich ſchieten,
Haer heldre ſtarren, daer Maria een van is,
  Die door de gunſt van Godt, die elck niet magh genieten,
Geen blijde moeder wort, zoo menighmael zy baert
  't En zy van Koningen. Dat's baeren; dat's beklijven:
Dat 's 't aerdrijck geregeert door haer geſlacht en aert.
  Dat heet door hylicken de koningkrijcken ſtijven.

Op de Vertooning van de Schenkaedje der Keizerlijcke Wapenkroone.

MAXIMILIAEN ſpreekt:

O Aemſtelers, die, wijd te water en te land,
  Verkoopt, en koopt, en wint, en winnen doet veel andren,
En ſtutte 's oorloghs laſt, het zy oock van wat kant,
  En hoe veel vyanden my druckten met malkandren;

'T Zy my Venetien, of Vlaendre dreighde uit haet.
En Burgh zijn' eigen Vorst en lantsheer hiel gevangen;
Aenvaert ons goude Kroon, der Keizren hooftcieraet,
En wil die, tot een loon van uwe deught, ontfangen,
Dat zy in 't midden sta by leeuwen, root van gout,
Voor den nakomeling, om met die eer te proncken.
Ghy triomfeert ter zee met vlugh en zeilbaer hout.
Ons Keizerlijcke Kroon zy u uit gunst geschoncken.
Te lande blinckt mijn kroon, en wort alom gevreest:
Maer uwe Schildkroon blinckt te water allermeest.

Op de Vertooningen van den Rijxkloot van Vranckrijck onder
HENRICK DEN III
gescheurt, door
HENRICK DEN IV
geheelt en herstelt.

Als Vranckrijck jammerlijck den Rijxkloot ziet gereten
Door burgerlijcken krijgh, en 't lant gedeelt in twee,
De Vorsten hantgemeen, en hart op hart gebeten,
Den Koning zelf vermoort; doet dit haer herte wee;
Om dat de Kloot des Rijx met kracht leit afgesmeten
Van zulcke schouderen, waar op zich elck verliet,
En d'assen uit de naef geheven, dies bekreeten
In dien benauwden schijn het naer den hemel ziet,
En smeekt Jupijn om hulp, en al de groote Goden,
En wacht van boven troost in dien vervallen Staet.
Pomoon, en Bromius, en Ceres wechgevloden,
En van het zwaert verdruckt, en Venus, bloot van raet,
Met d'andre Godheên staan bedrukt aan Vranckrijx zijde.
De Goôn erbarmen zich om die verlege schaer,
Verdaghvaerden Borbon, dat hy hen al bevrijde,
En op zijn schouders neem' een last van 't Rijxgevaar.
Tritoon met Mavors helpt den Helt, op Vranckrijx bede,
Waer hy door hun beleyt de vyanden verstoort:
Zo wordt het rijck geheelt door langgewenschten vrede.
Navarre, sterck van hals, den Rijxkloot onderschoort,

Zet d'assen in de naef met kracht: zoo wort herboren
De rust van 't oude Rijck: zoo bloejen alle steên,
De kercken, en het lant weêr heerlijck, als te voren,
De Vreê keert wederom. Astrea gaet bekleên
Haer' troon en eersten staet: gevluchte Goden keeren
Uit hunne ballingschap in 't voorige bezit.
Dit wort u hier vertoont: dit wil Alcides leeren,
Daar hy 't gerabraeckt lant weêr zet in zijn gelidt,
En heelt 't gesplifte Rijck, gelijck dees stommen spreken.
Met recht wort Henrick dan by Herkules geleken.

Een Oost-Indisch Schip, dat de Koningin naer haren naem noemde, magh nu zeggen:

Maria is mijn naem, mijn toenaem Medicis;
Het streck' tot gunst, is 't niet tot mijn behoudenis.

Op de afbeeldinge van de Koninginnè, door Honthorst *gedaen, en van hare Majesteit aen de Burgemeesters van Amsterdam vereert.*

De groote Medicis, een Moeder van drie kroonen,
Quam dus, ter goeder uur, zich in ons Stadt vertoonen.

Op de geboorte des Dolfijns, gevallen juist ten zelven dage, en op die uure, toen MARIA DE MEDICIS *uit Amsterdam vertrock: den* V *van Herfstmaent,* MDCXXXVIII.

Gelijck de starren staêgh verrijzen, weder dalen,
Veranderen van beurt door op- en ondergaen,
En nu in d'een, en dan in d'andre werelt stralen;
Aleveneens, terwijl de koningklijcke raên
Ontvoeren Amsterdam de starre van Florenssen,
Verschijnt 'er aen de Sein een Zon, een ander licht,
En d'Erfgenaem des Rijx, tot heil en troost der menschen;
Geboren juist dien dagh, toen wy het aengezicht,
De Majesteit en glans van Medicis verloren:
Op d'uur, dat Amsterdam betreurde haer vertreck,
Was 't hooghtijt te Paris, daer een Dolfijn geboren
Gansch Vranckrijck juichen deed met opgeheven neck.
Leef lang, Mariaes neef: dat Hollanders en Vrancken,
Van uwe Lelien gezegent, u bedancken.

HENRIETTE MARIE,

Koningin van Groot-Britanje, Vranckrijck en Yrlant,

t'AMSTERDAM.

Semper honos, nomenque tuum, laudesque manebunt.

Aen hare Majesteit.

Zoo lang het hemelsch licht, met zijn saffrane toomen,
Zich spiegelde, in 't kristal der Amsterdamsche stroomen,
En zegende met gras en bloemen Gijsbrechts wey;
Roock Aemstels burgery noit bloesemrijcker Mey;
De leeuwerck quinckeleert: de boomen en prieelen
Onthalen dezen dagh, als met herbore keelen;
De koeckkoeck houdt zijn' toon, daer 't groen gulhartigh lacht.
De nachtegael verheft de klancken uit zijn kracht,
En loopt gevaer, dat hy zal bersten door dit brallen,
En uit den hemel in de luit, zijn grafsteê, vallen.
Het scheeprijck Y houdt feest, maer noit zoo wimpelrijck.
De jaghten op den stroom, de Ridders op den dijck,
Braveeren, elck om 't braefst, met brieffchen, en trompetten!
De stadt loopt overendt: de burgervendels zetten
Zich rustigh in 't gelit: het zwangere metael
Baert onweêr, niet tot schrick, maer heerelijck onthael.
Men ziet een aengezicht in duizenden ontwaken,
Op steigers, wal en brugh, op straten, dam en daken.
De bogen van triomf verlangen hun gordijn
Eens t'openen voor 't licht van zulck een' zonneschijn,
Die 's weerelts Koopstat komt voor 't hooft slaen, en verbazen,
En met een' glans van vreught doorstralen alle glazen.
De huizen zwellen van het schaterend geluit.
De vensters springen op: de blydschap vlieght 'er uit. --
My dunkt (of is 't een droom?) ick zie den weêrhaen draeien,
En met verheven kam de velden tegenkraeien.
Ons zeemaets vliegen met de vlagge op, by den mast,
Reckhalzen al verbaest van verre, en gapen vast
Wat Godtheit, waerdigh om de starren aen te leiden;
Dus aenzweeft langs de lijst der lage klaverweiden,

En 't velttapijt, daer left der Goden moeder ftont,
Die den Bourbonfchen Mars kon breidlen met haer' mont,
En goot in 't harte een hart tot Batoos ingezeten,
Die nimmer breet genoegh de deughden uit kan meten
Van 't bloet, waer in wy noch zoo hoogh gehouden zijn.
Matroozen varen met hun' wenfch in een' dolfijn,
Of zeepaert, om niet droogh op bogen en tooneelen,
Maer in hun element voor Watergoôn te fpelen,
En nymfen op den rugh te dragen, die zoo kies
Vercieren 't zwaeiend hair met waterroos en bies;
Om Nereus gemalin, die Thetis fchijnt te paren,
Te leiden langs 't geruifch der zoetgekrulde baren,
Voor 't nimmer zat gezicht der fterfelijcke liên;
Nieuwsgierigh, voor hun doot, een Zeegodin te zien;
Geluck, dat zelden beurt: triomfen, die onze oogen,
Om hondert jaren eens, of fchaers, verquicken mogen. --
Wat wonder is 't, dat elck om 't uitgelatenft bromt,
Nu 's grooten Henrix beelt, nu Henriette komt,
Heer Karels gemalin, geviert van groot Britanje,
Als Koningin, nu eerft de moeder van Oranje:
Verzelfchapt met den roem van 't Keizerlijk geflacht,
En bey de Princebruits, en Bruigoms, rijck van pracht,
En zoo veel ftaets en ftoets van Graven, Joffren, Heeren;
Al godheên, die den Haegh, dien Pelion, ftoffeeren.
Wie kan in 't midden van dat hooghtijdt ftilleftaen?
Op, dichters, op: 't is tijdt om aen den rey gaen. --
Ghy fteeft weleer den toon van bloênde zegezangen:
Doch 't feeft, met wapenroof en treurtapijt behangen,
Vervloeckte vreught, gefchept uit wonden en verdriet
Van 't fchreiend Kriftendom, behagen 't Raethuis niet;
Maer Princebruiloften, en Hymens, die Europe
Vermaegfchappen, en voên met Kriftelijcke hope
Van goddelijcken pais, die duizent jaren duurt.
Wat ftat, wat lant den krijgh nu jammerlick bezuurt;
Ghy Amfterdam mooght wel met danck den hemel eeren,
Die, midden in den brant, u gunt te triomferen:

Een wonderlijcker eeuw dan d'eeuw was van Auguſt.
In 's oorlooghs maelſtroom holp een Godt u aen dees ruſt.
Monarchen komen 't hart van uwen Veltheer winnen,
En kroonen Batoos Rijck met d'eere der Vorſtinnen.
Men huwt de koningklijcke aen uwe Keizerskroon,
Die wijt haer ſtralen ſchiet, maer noit zoo hel en ſchoon
Als heden; overmits haer diamante glanſſen
Verdubbelt, om dit licht, als nieuwe ſtarren, danſſen.
De leeuwen dragen zelfs veel trotſer uwen ſchilt. —
Naſſauwers waren voor drie eeuwen al gewilt,
En overwellekom by Gallen, oock by Britten,
Die over Hollant op twee elementen zitten,
En ſchrijven zee en lant geſtrenge wetten voor,
Met ons zoo wijt gevreeſt, als 't goude zonneſpoor
Den zonnewagen volght, van daer hy, zwaer geladen
Met dat alziende hooft, komt op robijne raden
Oprollen uit het wier, tot dat hy nederſtort,
En 't weſten zoomt met gout, terwijl het avont wort. —
d'Ondwingbare Adolf, van Germanjen aengebeden,
Was eer met Engelant in een verbont getreden,
En ſtreckte een kopre zuil aan 't huis van Eduart;
Toen met zijn' nagebuur in 't harnas diep verwart:
En Reinout, die zich eerſt liet Vorſt van Gelder groeten,
Op d'oevers van de Main, voor 's Duitſchen Keizers voeten,
Behaeghde zoo den Brit, om zijn verbaesde faem,
Dat weêr een Eduart, de derde van dien naem,
Hem met den bruitſchat ſchonck zijn dochter Leonore,
Wiens rijpe ſchoonheit gaf 's mans dapperheit een ſpore,
Om zonder ommezien de heirbaen van de deught
Te houden, in de bloeme en 't heetſte zijner jeught.
De naem van Gelder, dus ter werelt uitgevaren,
Danckt Nasſau voor een reex van driemaal hondert jaren,
In 't loffelijck en wijsberechte Hertoghdom,
Dat noch op Reinout roemt, en maeckt den laſter ſtom;
Om dat des weerelts oogh den dagh der Gelderſche eere
Zagh ſchittren op 't helmet van dien Nasſauſſchen Heere;

Wiens hooghgeboren bloet noch dier bevolen zijn
De schiltwacht van de Maes en Yssel, Wael en Rijn:
Vier vlieten, die zoo lang, met neêrgeslagene oogen,
Voor het Sicambersch hooft hun spitze horens bogen.
Ook gaf 's lants Hoogheit lang de hanttrouw voor 't altaar
Aen Fransche en Britsche bruits gekranst om 't hangent hair.
Vrou Ada, zuster van 't gekroonde hooft der Schotten,
Trout Florens, klagende dat zulck een beelt moet rotten.
Drie Wilmen koelen 't vier der minnetortse uitheemsch:
Twee blussen 't in de Seine, en d'ander in den Teems;
Zoo dat Marie en Jeanne en Machtelt schaemroot blozen,
En bleecken in haer bedde, als lelien, en roozen.
Oock let vry hoe de Min zijn vorstepijlen wet,
Terwijl Graef Floris zoon belonckt Elizabeth,
De spruit van Eduart; en hoe Filippes ziele
Bestraelt zijn lelibloem, d'opluickende Michiele.
Maer Berte en Flippe bey gaen strijcken met de kroon,
Nu elck een Gravenkint magh heerschen op den troon,
Met sceptren door de vuist van Julius gedwongen,
En door den Brit en Gal den Cezars weêr ontwrongen. —
Wy bouwen dan van nieuws, op dien aelouden gront,
Doorluchte Bruiloften, en huwelijxverbont,
Met zulck een' nagebuur en vrient van zeven staten,
Die Nassau mint, niet min dan zy die voor hem zaten;
Zoo doet zijn gemalin, d'elckwellekome zon.
Breda zag Buren lest te koor gaan met Bourbon;
De Necker, over wien, als ooms ons Princen stonden,
Het juichend Heidelbergh onthalen 't licht van Londen,
Noch onlangs Willems nicht, maer nu zijn liefste moey.
Oock kruipt het hart der Bruit, die in ons beemden woey,
Gelijck een lente, 't hart des Bruidegoms te nader,
Vermits zijn vader draeght den naem van 's moeders vader,
Die trouwe hooftpylaar aen 't waterleeuwenhof.
Waer stof van liefde ontbrack, hier schort het aen geen stof,
En nimmer kan hier stof van liefde en gunst ontbreken:
Want Kristus weerelt noit ten vollen uit kon spreken,

Wat zalighcden haer, die in Godts glori groeit,
Zijn uit den boezem van Britanje toegevloeit;
't Gezalighde eilant, daer Helene wiert geboren:
Geen zwanetweeling, 't welck 't geterghde heir der Doren
Van Priams velten zagh aenvallen op 't gewelt
Van Hektor en haer boel, in 't omgewroete velt;
Maer Koïls dochter, hier voortbrengende den grooten
Verloffer, Konstantijn, die, op de Roomsche floten,
En 't Apostolisch graf, zijn kruisbanieren plant,
De Razernyen boeit, den afgront leit aen bant,
Een spoock en afgoôn ziet getuimelt voor zijn voeten;
Gevoert van standerden, die hier hem Keizer groeten.
Zijn moeder vont het Kruis, waer op de hemel draeit
Om d'aerde, van haer hant met kercken overzaeit.
Godtvruchtige Heleen, en stof van kuische dichten,
Al 't Heidensche vernuft moet voor uw' lofzangk zwichten. --
Van dees begaefde kust stack af de zuivre ziel,
Die met haer' sleep, gelijck een dauw van roozen, viel
Op 't Rijngras t' Agrippijne, en koelde de gemoeden
Der heete Hunnen; taeie en scherpe martelroeden,
Geweeckt om al dit weeck en wit albast te slaen.
Helaes? mijn Ursel valt; neen neen, zy krijght de maen
En zon beneden zich, van schooner dagh beschenen:
Die kuische druppels bloets veranderen in steenen;
Karbonckels aen de kroon, die Henriette draeght,
Op 't zedigh voorhooft, 't welck zoo klaer en helder daagt,
Dat schalckheit en bedrogh, en Plutoos helsche Vloecken,
Beschaemt voor zulck een' dagh, haer doncker schuilhol zoecken. --
Britanje boodt men aen door aller helden stem
Den koningstittel van 't verlost Jerusalem,
En 't Heiligh Graf, getrapt van vuige Sarazijnen.
Britanje ontzagh den Nijl, noch Libysche woestijnen,
Noch bastert mauritaen, zoo dickwils het Bouljon,
Of 's hemels standertvaen, ten dienst van Aragon,
De godgewijde hant godyverigh ging bieden;
Getroost voor 't outer eer te vallen dan te vlieden. --

Dat troofte uw Rijckert zich, die 't Cyperfch roofaltaer
Op Cypris eilant quam met een gefchubde fchaer
Beftoocken uit der zee, befnoeien Kurzacks vinnen;
Toen hem zijn eenigh pant, en bey zijn Koninginnen
Beweenden, daar hy tam de zilvre boeien droegh,
Die eerft dit weêrloos volck in rincklende yzers floegh.
Van Cypers vloogh zijn vloot naer Akkon op dien zegen,
En ftreef den Franfchen Flips, en won met blancken degen
De kroon van Salomon, en Godts gehoonde ftadt:
Hoewel zijn voorzaet lang die kroon geweigert hadt.
Het fchijnt wat Goddelijx het hair met gout te drucken,
Maer 't valt een laftig pack: 't gekroonde hooft gaet bucken. --
Byzonder loven noch Baethauwers Vries en Sticht
Het Engelfch Delos; 't welck geen ondergaende licht
Van een' verzierde Apol of een Diane baerde,
Maer Vader Willebrort, een' glans van meerder waerde,
Een nieuwe maen, die 's nachts voor 's moeders bedfteê ftont;
En daer volgroeit, en in haer' flaperigen mont
Gevallen, en geflickt, haer ingewant verguldde,
En met orakelen en profecyen vulde;
Een voorfpoock, 't welck niet loogh, toen al 't gedoopt gebiet
Des lants, dat van de Leck tot aen de Lauwers fchiet,
Vulkaen en zon en maen en Wodans woutaltaren,
Vol duifternis, om 't noit verduiftert licht liet varen;
Al floegh de Noortfche buy hier na 't gekerftent hooft,
Dat, meer dan eens, den gront en kercken zagh berooft
Van menfchen, vee en vrucht, en 't heil der heiligdommen;
Zoo dick die plonderaers de muren overklommen:
Tot dat de helt Radboot, een roem van Teifterbant,
Ging treffen zegefriet, en fchuimen 't woefte lant. --
Ter goeder uure ry dan onder 's Princen daken,
O Zufter van Louys! terwijl de gilden ftaken
Den arbeit, Banck en Beurs haer handel; en de Raet
En 't Raethuis zich de zorgh voor 't burgerlijcke ontflaet,
Om d'onverdienbre deught der Majefteit t'erkennen,
Ten minfte met den wil: nadien geen aertfche pennen

Genaken kunnen uw grootmoedigheit, zoo hoogh,
Als een Godin in top, voor aller volcken oogh
Gezeten op die wolck, waer voor een zee vol zielen
En lucht vol Engelen voor over neder knielen,
En recken met gebeên en wenſchen uwen tijdt,
Den onderzaet tot heil, den wrevelen te ſpijt. --
Want overmits de menſch, uitſchuddende de Reden,
Den menſch zoo licht verdruckte, en paſte op trouw noch eeden;
Ging Godt d'onbillijckheit bepalen door de wet,
En 't billijck Recht, van hem of Wijzen ingezet,
Gehanthaeft door een maght uit zijnen troon gezonden.
De zuchtenden, die trooſt en hulp en toevlught vonden
By ſcepters, loofden hen, als vaders van den Staet:
Zoo wies hun glori vaſt, tot datze door het quaet
Veraerden van hun Ampt, geleent, maer niet geſchoncken:
Aldus, door al te veel gelux en weelde droncken,
Quam dwinglandy in zwangk, met haer d'afgodery.
Die onder Godt ſtont, dorſt zich zetten aen Godts zy,
Dat meer was, in Godts ſtoel, den ſtarrelichten zetel,
Bewieroockt van 't altaer, te ſchendigh, en vermetel. --
Maer Michaël, met recht nayvrigh van Godts eer,
Smeet al de Lucifers door 't ſtralend Kruis ter neêr,
En onderwierp dees maght aen Godts gekruiſten Zoone.
Uw voorbeelt Lucius heeft met geboge kroone
Zich, na het drietal, dat van 't helder ooſten quam,
Eerſt neêrgebogen voor den Vorſt van Davids ſtam,
Aen wien ghy manſchap zweert en hulde met vier ſtaven,
Op 't ſpoor der kruisheldinne; aen wiens gewijde gaven
En Godtsgebouwen al de weerelt hangt verplicht;
Een roem, waer mede ick meng de verwen van mijn dicht,
Herlevende in uw lof, alwaerde Henriette,
Die Jakobs huis zoo hecht op vijf rijxpylers zette,
Dat het de Nijdigheit aen uwen Teems verdriet;
Van waer zy Stuarts heil al dreigende beſpiet,
Het hart doorknaegt, en durf met 't oor op d'aerde luiſteren
Naer muitbazuinen, die 's Monarchen ſtem verduiſteren:

Want Nijdigheit is blint en brufck in haer bedrijf,
En volgt de kroon alfins, gelijck de fchaduw 't lijf. —
Dan Godt, een wreecker der verwate lafterftucken,
Laet wel verdrucken, maer niet ganfchlijck onderdrucken
De weereltlicke Goôn, Stathouders van zijn maght.
Hy handhaeft t' zijner tijdt 't geheilighde geflacht,
En reickt eens over zee met albereickende armen,
Tot hulp der billijckheên, die zijn gemeent befchermen,
Lieftalligh en beleeft, als Titus en Trajaen.
Het misbruick van zijn' Staet paft Vorft noch onderdaen.
't Zijn vrome Vorften, die hun vrome burgers loonen.
't Zijn booze burgers, die gewenfchte Vorften hoonen.
Een yeder waere 't ampt, dat hem is opgeleit.
Verwaentheit en bederf volght toomloos onbefcheit.
De beften zullen u onfchenbre trouw bewijzen,
En ghy, naer uw gewoont, der goeden yver prijzen. —
Verftiet men u, dan zoude, op een fchuimbeckent paert,
In 't velt eens blijcken, dat ghy Henriette waert,
Des grooten Henrix krooft, ten oorelogh geboren,
Niet min dan Henrix zaet, vrouw Machtelt, die den toren
En 't flot, waer in men haer zoo naeu benepen hadt,
In 't hagelwit gewaet ontglippend, baende 't padt
Des uitvluchts op den Teems, befneeuwt en toegevrozen;
En biênde 't bofchfwijn 't fpits, met roozen tegens roozen
In 't zyden velt gezaeit, en met den helm op 't hooft,
Herwon haer vaders kroon, te godloos haer ontrooft:
En liever zoudt ghy, dan het flaefche juck te dragen,
Een wiffelbaare kans met Baudicea (*a*) wagen;
Die, toen de dolck 't gefchil rampzaligh had gefchift,
Voor 't fchendigh leven koos het eerelijck vergift:
Waer voor de hemel u, uit zoo verlichten bloede
Gefproten, als een fteen aen Kriftus kroon, behoede. —
Ja 't ganfche Kriftenrijck, nu bloedigh op de been,
Zoude al dat ftaetkrackeel gaen fmilten onder een,

(*a*) *Ziet het* 14 *jaerboeck van Tacitus.*

Om, u ten dienſt, de zee en eilanden te decken.
De magen moghten voor de bontgenoten trecken.
De voortoght van de vloot zou landen, 't Riick te ſta,
Met Willem, die zijn' klaeuw beproefde voor Breda,
En, brullende op den Nijt, wil ſterven voor zijn moeder.
Gaſton beveelt men 't hecht van Luidewijck den broeder.
De zuſter daelt met hulp van 't Savoiaenſch gebergte.
Florenſſe heeft de jeught des Arnoos voortgetereght.
De vogel van Jupijn voert Ferdinand zijn wapen.
De Spanjaert ſiickt den buit, eer iemant hem ziet gapen,
Haer Oom, de Cimber, drijft met hondert maſten in.
De ſabel des Sarmaets verquickt mijn Koningin.
De zeeleeuw van Sint Marck komt brullen ongebeden.
Guſtavus dochter ſteeckt den donder aen van Sweden.
De helden van den Palts, aen 's Konings rechte hant,
Aen d'andre zy 't geweer, dat met den kouſſebant
Geſtrickt hangt aen de Roos, braveeren 't velt vol Wilden.
Daer ſchragen Roelanden en Reinouden, als ſchilden,
Met onvertſaeghde borſt den vader en den zoon,
En ſtutten met hun kruin een jonger Karels kroon.
En ſchoon ghy ſtont ontmant, ò Mediceeſche parel!
O Karels moeder! trooſt en halve ziel van Karel:
Al 't vrouwetimmer nam uw zaeck met yver aen.
De Joffers gingen om haer Amazone ſtaen;
En 't hair, niet meer met hoên, maer met bepluimde helmen
Beſchaduwende, in 't oogh der eervergete ſchelmen.
Betoonden, dat een man in vrouwenboezem ſteeckt,
Die, naer gelegenheit, nu Mars nu Venus queeckt. --
Maer 'k hoop de ſmaeck van zoete en vorderlijcke vrede,
Gevloeit uit 's Konings aert, zal 't ſlaghzwaert in zijn ſchede
Herſteken, is het wat te reuckloos uitgeruckt.
Hem gaet veel weedoms aen, die 's konings diſtels druckt,
En omziet naer den ſtaert van zijn nakomelingen.
Want of men d'ouders dwong, wie kan hun kinders dwingen,
Of bloetverwanten, wijt en zijt geſpreit van een?
Oock wreeckt de nazaet 't leet, in 's voorzaets ampt geleên.

Het zaet des scepters flacht het zaeisel in de voren,
Dat sterft wel voor een poos, maer wort met winst herboren,
Gemaeit met zwaerden, en met knodsen uitgedorst.
Wie diamanten kraeckt, breeckt kiezen op hun korst.
De puimsteen slijt zich zelf op diamante tanden.
Wie stierehorens wrickt, verwringt zijn eige handen.
De steen loopt zorgelick (het spel draeie op wat zy
Het wil) zoo yemant speel' met maghtiger dan hy. –
Een bergeick, lang volgroeit, reickt verre met zijn tacken,
Schiet diepe wortelen, en grijpt, voor 't nedersmacken,
Met klaeuwen taey en krom veel aerde, en klompen klais.
Hy vreest geen ackerliên; al kerft men, reis op reis,
Zijn schors en bast, beproeft van 't zuiden en van 't noorden.
Men breeckt 'er bijlen op, en kracht van dicke koorden:
En zoo hy 't geeven moet, na 't kraken heen en weêr,
Zoo rucken stronck en stam en wortels alles neêr,
Wat met hem was belent van huizen, heggen, boomen.
Hy sleept een' baiert na ten bergh af, stopt de stroomen,
En opent aderen; zoo dat men overal,
Met traanen op de wang, gewagh maeckt van zijn' val. --
Men magh den blixem niet dan met gevaer genaken.
Men kan niet straffeloos de zon haer vier ontschaken.
Prometheus evenwel brengt leven in zijn beelt
Door levend vier, dat hy de bron des lichts ontsteelt,
't Welck alles ziende, hoeft aenbrenger noch verklicker.
Maer 't vier betaelt hy dier, daer hem de leverpicker
By daegh doorpickt en flickt 't by nacht aengroeient vleesch.
Hoe hijght die vlammedief: hoe luit zijn keel zoo heesch
Van 't gillen; daer de vuist des Godts der gloende voncken
Hem aen de steenrots houdt geketent, en geklonken. --
Men ziet, hoe Haman in zijn spinweb hangen blijft,
En Mordocheus hals op Hesters hairbant drijft;
Daer Asueer verguldt de diensten des getrouwen,
En schenkt dien schelm den kelk, voor 's vromen mont gebrouwen;
Die nu met zangk doorgalmt al 't Persiaensch palais,
Op 't hoftooneel, gekeert voor 't moortspel, vol geschreis. –

Maer ondertusschen, o juweel der Koninginnen!
Of Godt, die 't al bestiert, een zee van dolle zinnen
Liet hollen eene poos, daer koningsstijl op stijl
Den hals ten beste gaf aen bast, en dolle bijl;
Zoo zijt ghy uitgeleert te harden, onder 't lyen
Van 't zaligh hout, gelijck geduldige Maryen
(Van wie ghy uwen naem godvruchtighlijck ontleent)
Niet zwichten op den berg, daer 't hooft der Vorsten steent;
Der landen Heilanden, de moeders en de vaders
Der volcken staen ten doel van bystere verraders;
Verslijten zomtijts wel heur jaren, in den nacht
Des naren kerckers; of, op 't moortaltaer gebraght,
Besprengkelen de kroon met onverzoenbren bloede,
Noch dienen zulcke quaên godtvruchtigen ten goede;
Wanneer dees weerelt valt Rechtvaerdigheit te kleen.
Daer boven heerscht men vry, en breeder dan beneên,
In dit ondanckbre slijm, vol opgezwolle padden,
Die 't purper van de deught bekliecken en bekladden:
Zoo krijght de beste Prins den schijn van aertstiran.
De woesthеit ziet op 't kleet: het kleet maeckt toch den man;
De dolheit dier van mensch, by loeiende Bachanten.
De moeder holt vooruit, gevolght van allen kanten,
Verscheurt haer liefste kint, den wettigen Thebaen, (*a*)
En, na 't et benuchtren, ziet wat stuck zy heeft begaen,
Citheron (*b*) raet ons niet, uit hemelhooge dennen,
Te zien in d'Orgien, (*c*) met geen gebit te mennen,
Daer dichtgewassen loof de razerny verberght.
Wie 't nachtgeheim ontdeckt, heeft reê den Thyrs getergt;
Dees luistert naer geen' galm van minnelicke snaren,
Die bosschen gaende maeckt, en luipers leert bedaren:
Terwijl de Mænas (*d*) vast, verwildert in een dier,
Apolloos zoon (*e*) vermoort, op 't kittlen van zijn lier.

(*a*) *Pentheus.*
(*b*) *Een Berg in Bœotie.*
(*c*) *Feesten van Bacchus.*
(*d*) *Mænades zyn Bacchanten.*
(*e*) *Orpheus.*

Al gaen de golven hol, laet u blazoen u leeren,
En zalven met uw zalf: GODT DIENEN IS REGEEREN.
Een Alexander ruckte een ſlip van 's weerelts prael;
Maer wie zich zelf beheerſcht, beheerſcht het altemael. --
Zo heerſchte uw Heilant, 't licht van uwe onſterſlijcke ouders:
Die met zijn heerſchappy, den dwersſtaf, op de ſchouders,
En dat gevloeckte hout, gepaſt naer 's menſchen vorm,
Geen reedlick menſch geleeck, maer een' getrapten worm,
En ſlang, vol gift, geſpitſt om yder te vernielen;
Doch heelzaem in der daet, en balſſem voor de zielen.
Die alles ſchiep uit niet, wert zoo geſtampt tot niet,
Ja daelde in 't diepe graf, het ſlot van 't kruisverdriet;
Van waer hy uit die laeghte, en 't allerdiepſt vernederen,
Zich zettende in zijn kracht op Cherubinne vederen,
En, daer beheerſchende den hemel, aerde en hel,
Zagh alle mogentheên aenbidden zijn ſchabel. --
Zoo heerſchte uw vader, die met Herkles knods kon kneuzen;
Verworgen met der vuiſt Chimeren, ſlangen, reuzen,
En begenadigen wat neêrviel op zijn plat,
Ja zelf den moort, die hem den doot gezworen hadt.
Hy kon moeraſch en meer en bergen overrucken,
En heeft dien eedlen rock des Rijx, geſcheurt aen ſtucken,
Den vreemdeling ontruckt, de ſcheuren toegeheelt,
De zeden ingevoert; en zyn geharnaſt beelt
Verdient, dat op de brugh in eeuwigheit zal pralen,
En den uitheemſchen gaſt zijn daden op doen halen. --
Zoo zal men, daer ghy hebt vier ſcepters afgeleit,
Graveeren op uw graf, wat uw godtvruchtigheit,
Van Pythons, die ſlechts roof uit lucht van oproer rapen,
Moſt uitſtaen neffens haer, die aen uw zyde ſlapen.
De bloemen op de wang verliezen ras haer kleur;
De gaven van de ziel bewaren verf en geur.
Een miſt, een ſtercke ſtrael verſticken roos en leli;
Maer nardus van een vrou rieckt noch, waer 't Euangeli
Wort uitgegoten, voor den Heiden, Turck, en Joodt;
Tot roem van die 't albaſt op Godts Geſalfde goot. --

Zoo kroonen wy luits keels noch, op den dagh van huiden,
d'Aeloude Koningin, uw tegenzon in 't zuiden;
  Die van haer zonnetent belommert voor de zon,
  En vinnigheit des Kreefts, dien wijzen Salomon
Quam voor den leeuwentroon des dappren vaders hooren;
En, schatten offrend', riep: O godtgeluckige ooren
  En oogen, die den mont der Wijsheit hoort, en ziet,
  't Orakel dat my mijn orakelen bediet!
Jerusalem is eer dat lot te beurt gevallen;
't Geluckt nu Amsterdam t'omhelzen met zijn wallen
  En watren zoo een Vrouw, die van haer' Englentroon
  Komt dalen over zee, en Willem, Fredrix zoon,
In d'armen brengt dit pant, waer by hy zoons zal winnen,
Stadthouders, die dees stadt en dezen staet beminnen.
  Leef lang, Maria: leef: verwerf ons veel gena
  By Willem, Willems neef, uw rechte wederga. —
'k Zie, uit uw dochters schoot, in Neêrlant pais geboren:
Want als haer Heer erkauwt, in 't knarssen van zijn' toren,
  Hoe Koning Flips nu oom staet over hem, en haer,
  Die, droomende uit zijn arm 's nachts opschiet, om 't gevaer
Des oorloghs, en haer lief op zachtgespreide bedden
Eer van een minneschcut, dan zwaertquetzuur kan redden;
  Terstont zal hy, om 't bloet van 't wroegende misdrijf
  t'Ontlasten, vader Neys gezegenden olijf
Aenvaerden, voor eene eeuw van hondert gulde jaren,
Die ongelijck meer lofs dan 't gruwlick moortspel baren.
  Maria zal dien dagh verzegelen met een' zoen,
  En gaen met Willem schuil in 't myrtepauweljoen,
Bestroit met roozen, en vol geuren van Oranje;
Daer heeft hy pais met haer, en vreê met oom van Spanje. —
  Geeft dan een Gabriël en goddelijck Gezant
  Den Vorsten des geloofs Godts blixem in de hant,
Om 't Mahometsche zwijn te klincken uit Europe,
Eer het al 't overschot der koningrijcken stroope;
  Zoo zien wy Willem t'zee, als Kristen Amirael
  Van hondert vloten, en Godts helden, altemael

Zijn maeghſchap, blakende van zilver gout en baggen,
Om timber en geveſt; op 't vliegen zijner vlaggen
  Vaſt volgen, in zijn zogh, den leeuw, in 't gouden velt,
  En bruizen met den boegh, waer voor het zilver zwelt,
En ſchuimt, en daeght den dagh van Konſtantijns herboorte;
Die na 't verweldigen der Byzantijnſche poorte,
  En veſten, root van moort, het onderdruckte Kruis
  Herſtelt op 't hoogh altaer van Godts geſchantvleckt huis.
't Gebeent der Keizeren wil berſten door de zercken.
Sofia dan, verzoent met d'onvernoegde kercken,
  Aen 't wedergalmen, op 't geluit van Guldemont;
  Bazuinende daer thans een Godsverrader ſtont,
En laſterde op Godts lijck, door heer Arimathye
Begraven, en beluit met kermen van Marye.
  'k Zie Ottomans blazoen en Agars dootſe maen,
  Van 't ſchittrent hout gedooft, te Mecha ondergaen,
En u, doorluchtſte Vrouw, verwachten, op den oever
Den ſchoonzoon; die de ſtraet van Kalis en uw Doever
  In 't midden klooft, en zoeckt, gelijck een jonge Auguſt,
  Zijn hof, na dat hy al den aertboôm broght tot ruſt. --
Op zulck een zege wort van losgeborſte tongen
Den rechten Vredevorſt zijn glori toegezongen,
  Die, ſchandelijck bezwalckt van tweedraghts bittren ſmoock,
  Noit helder op kon gaen; terwijl 't rampzaligh ſpoock
Des afgronts ſtofte, dat een ry van eeuwen ſtranden
Met lijf en ziel, verſtrickt in ſlaefſche en ſnoode banden,
  Van Atlas af tot aen den ſchuimenden Euphraet,
  En waer de dwinglandy des tulbants Kriſtus haet,
En ſchockt den aertboôm, of de weerelt reed op ſtelten,
Dan zal Godts vier zoo veel gedeelde harten ſmelten,
  En ſmeten, in den vorm der Kercke, weêr tot een,
  En eene ziel: dan ſchat men 's weerelts ſchat gemeen.
De Vorſten zullen zich in 't ſtof voor JESUS buigen,
De lammers leeuwemelck, de wolf de ſchaepsſpeen zuigen.
  De lantbouw erft zijn eer: geen ackers leggen woeſt.
  Het zwaert, in zein herſmeet, gaet weiden in den oegſt

Vol airen, daer het flus dorst beckeneelen maeien.
't Is vrede al wat 'er wanckt. Wat winden dat 'er waeien,
Wat regen dat 'er valt, het zegent vee en vrucht:
Gelijck in 't paradijs, daer aerde en vier en lucht
En water eensgezint malkandren wel verstonden:
En Adam en zijn bruit, door 't klappen van twee monden,
Oranje en zijne rib beriepen tot den toon,
Die hun te houden staet ter eere van hun kroon. —
Maer sterven moet ick, daer ons Hoven u geleiden,
En d'oevers van de Maes het bloet van bloet zien scheiden:
Daer 't kint de moeder, doots, en van haer tranen nat,
Voor 't einde kust, en met zijn tangere armen vat;
Zoo dat men 't naulix van dien trooftpylaer kan trecken.
Ay, zie twee harten, zie vier lippen treckebecken.
Wie schakelt zoo veel rouws aen 't opperste geluck?
O hemel, troost die beide, en matigh yders druck.
Help, moeye Elizabeth: help, moeder Amelye.
Hier lijdt Natuur gewelt, en klaeght van tirannye.
Op 't bitter scheiden heft de Dichter klaghten aen,
En hangt aen 't koningsschip: gelijck een vege zwaen
Haer lijck en uitvaert spelt, op d'oevers van Meander.
Hoe deerlick zien zy om! d'een zeestar ooght op d'ander.
Tot daer de strael zijn punt, het oogh zijn kracht verliest,
De kiel, voor 't Hollants zant, het Engelsch krijtstrant kiest.
Die zon loock vrolick op, en gaet met wolcken onder.
Hoe wort dat prinslick weêr geslagen van den donder! —
Ay, droeve Zeestar, staeck dat deerlijck zeegeschreeuw.
't Is waer, ghy laet de Maeght bevolen aen een' leeuw,
Maer die zijn' roof vernielt, en maeghden weet te sparen.
Dit Hof bekleet het ampt van maeghden te bewaren.
De nagels van zijn klaeuw verberght hy op zijn tijdt,
Hy lonckt Maria aen, en quispelstaert, en vrijt,
En lickt, en flickt, en kust den Nektar van de karssen
Des ampren monts, om 't hart by beurten te ververssen,
Met kriecken, aen uw borst gewassen, en gezooght.
Het is dan redelick, dat ghy uw kaken drooght,

En geenſins klaeght, dat zy, om Willem haren hoeder,
Om liever, leider laet; als ghy, die zelf uw moeder
  Om Karels kroon verliet: die was u 't ſcheiden waert.
  Verdraegh dan, dat het kint naer zijne moeder aert. —
Al d'Amſterdammers ſtaen gereet om u te zweeren,
Dat zy u Dochtertje voor eeuwigh zullen eeren,
  Met zulck een eere, als ghy te Londen wiert gegroet;
  Toen 's Konings zetel danſte op uw' gelanden voet.
De Hollanders zijn ſchuw van hartewee te brouwen
Stadthouders van hun Staet, en hooghgebore Vrouwen.
  z'Ontzien hen, die van Godt tot Goôn zijn ingewijt,
  Ten dienſt van 't algemeen. Zy kroppen haet noch nijt
En kunnen nimmermeer verdienen, min beloonen,
De vaderlijcke gunſt der beide nabuurkroonen,
  Van outs hun toegevloeit: dat zette uw hart geruſt,
  Als ghy Maria kuſt, en zeilt van Willems kuſt.

M D C X L I I.

GELUCK

AEN

LOUYZE MARIE,

KONINGIN VAN POLEN EN SWEDEN,

Hertogin van Mantua en Nevers.

Hoe kan mijn veder ftille ftaen!
Nu my Auguftus trotfe Zwaen,
In Duitfch vertolleckt, leert de wijze,
Waer mede ick Koningin Louyze,
Die 's Mantuaners Wiegh bewaert,
En nu naer Vladiflaus vaert;
Geleide door een ftraet van zielen,
Die om haer' Bruiloftswagen krielen. –
Geluck, o Koningklijcke Bruit!
Geluck, daer zoo veel nijts op ftuit.

Een lente volghze, nimmer moê,
Van haer Nevers tot Warffou toe:
In 't hartje van de winterdagen
Beftroy' geen fneeuw, maer roozevlagen
Het rijck gezegent bruiloftspadt;
En elcke rooze bloze, als 't bladt,
Dat op haer minnelijcke wangen
Nu opluickt om den kus t'ontfangen
Des dappren zoons van Zegemont,
Wiens affche juicht om dit verbont.

De Bruigom, met de borſt vol gloet,
Vol yver blaecktze te gemoet,
En wenſcht dat hem dees zon beſchijne;
Gelijck de leeuw in een woeſtijne,
Naer zijn afwezende leeuwin,
Zoo prickelt hem gekroonde Min,
Die zijne pijlen wet op borſten
Van Helden en doorluchte Vorſten
En Koningen, hem onderdaen,
Waer zy zijn' boogh ten doele ſtaen.

Zy nadert dien befaemden ſtaf:
Hy wiſcht, hy drooght haer tranen af,
Verzacht op prickels van haer ſmarte,
En ſpreecktze moedt en trooſt in 't harte:
Hy kroontze met een dubble Kroon,
En wijdt haer in op 's Vaders troon;
Daer 't puick der Ridd'ren haer, in 't midden
Van 't hof vol Adeldoms, aenbidden,
En dus bejegenen, gelijck
Haer deught verdient aan 't Poolſche Rijck:

O Koningin, ontfang den kus
Van hem, die Tarter, Turck en Rus
Door wetten toomt, en drijft te rugge,
Langs velt, door ſtroom, en over brugge,
Bezoedelt van hun eigen bloet,
Waer zijn geverfde ſabel woet,
Waer hy vertrappelt met zijn paerden
En hoeven, helmen, veltſtandaerden,
En vaendelen, en ſtreckt een wijck
Voor 't aengeſtormde Kriſtenrijck.

Dat tuige u Osman, die het zagh
Van 's torens toptrans, op dien dagh
Toen ons Karakas quam bestryen,
Die op den gront van Walachyen
Den witten Adelaer zoo fier
Zagh zwaeien in ons rijxbanier,
Noch hooger dan zijn halve manen;
Waer meê zich Machometh wou banen
Door 't edel bloet van 't Kristensch heir
Een heirbaen, tot aen 't Baltisch meir.

Dat tuigh' de nazaet Amurath,
Die Polen op de hielen zat,
Door zijn geharrenaste Bassen;
Terwijl de Poolsche benden passen
Smolensko van belegh t'ontslaen;
Daer Fedrowicz moet schaemroot staen;
En zijn beleggers ziet belegen,
Zoo vast dat zelf Sehin den degen
Uit dwangk voor 's Konings voeten leit,
't Welck Moskou zulck een' brant voorzeit.

Zoo dra Smolensko adem schept,
Het heir zich naer Ruslemburgh rept;
Daer hem de Thracische Gezanten
Bevredigen, van alle kanten,
Uit schrick voor 's Helts zeeghaftigheit;
Podolie, zoo heesch geschreit,
Verrijst met ingetrede necken,
En ziet Murthazi angstigh trecken
Den Nester over, ruim zoo ras
Zijn wraeckzucht aengetrocken was.

Dees Mars versmaet nu zijn helmet,
En wacht de Schoonste in 't zachte bedt,
Dat pas dien zegen kan verzwelgen,
En bloeien zal van Roomsche telgen,
Niet ongelijck dien grijzen stam,
Waer onder 't Rijck tot ruste quam,
En alle starren ons beloofden
Een' zegen van bekranste Hoofden,
Zoo groen als Cezars lauwerier,
Ten trots van al dat oorlooghsvier.

Uw Bloem in onze Korenschoof
Verciert het Katholijck Geloof,
Verbint Fransoizen en Sarmaten;
De zuilen van de Kriste Staten.
O glori van Gonzagaes huis!
Wy Ridders, trouw aen Godt en 't Kruis;
Beloven u, tot 's adems ende,
Getrouwicheit, zoo lang dees bende
De wapens voer', tot heil en eer
Van uwen noit verwonnen Heer.

Zoo groet haer, op den hooghsten trap,
De bloem der oude Ridderschap;
Terwijl de Wijssel, rijck van granen,
Voortaen den Aemstel voller kaenen
Belooft en toegiet, op dees trouw,
Waer d'ackerlieden in den bouw,
De Lelien in 't koren pluicken;
De Lelien, die geurigh ruicken
Door hagel, wintersneeuw en ys,
Nu Dantzigk feest houdt met Parijs.

Aen de Heeren Gezanten van Polen.

De groote Kantfler Offolijn
Verfcheen in zulck een pracht en fchijn
Te Rome, voor den Achtfte Urbaen;
Toen Mars van Polen onderdaen
Zich boogh voor 't Heiligh Kerckgebiet;
Gelijck men u verfchijnen ziet
Lefcinski, eer van Vrouwenborgh,
En Opalenski, die uw zorgh
Voor Pozen voeght by d'eer van Bnin,
Geleiders van uw Koningin
Naer 's Konings ftoel, haer toegewijt,
Waer in Europe zich verblijt.
Zy heeft een veiligh toeverlaet,
Die tusfchen twee Orakels ftaet.

* *
*

DE KLEEFSCHE

HOFZWAEN,

Aen de doorluchtigste Princes

LOISE VAN ORANJE,

Keurvorstin des H. Roomschen Rijx, Princes van Oranje.

Nu zal het Zwaneslot een Helikon verstrecken,
Louize een Pallas Haer geboomte en bosschen decken
De dichters met hun versch en nieuw gewonnen loof,
By zulck een edel groen staen Tempe en Pindus doof.
Haer Rijnstroom geeft meer nat dan duizent Hengstebronnen.
Hier rijst een nieuwe dagh, en schooner morgenzonnen
Bekooren het gemoet om adem in het velt
Te scheppen, daer verraet, en lagen, en gewelt
Niet langer duren, en alle oorlogsgeruchten
Voor onze Hertogin verbaest te velde uit vluchten.
Hier valt de schaduw koel: hier spreit de beemt een bedt
Van kruiden, onbeschroomt voor trommel en trompet,
En zwaert en donderbus. De vogels quinckeleeren,
En voeren 's menschen geest ten hemel op hun veeren.
Op op, ghy Klevenaers: vermaeckt u in dien glans:
d'Oranje Keurzon rijst: vereertze krans op krans. --
De Kleefsche Hofzwaen zagh, ten trans uit van den toren,
Zoo verre door al 't lant, het lantkrackeel geboren,
Drie Vorstendommen schrap om 't kiezen van een' Heer;
Toen Hertogh Jan, helaes! dien grijzen stam ter neêr
Zagh storten op zijn lijck, en al zijn onderzaten
Rontom zijn tombe in rouw, verlegen en verlaten,
Gelijck een kudde, die haer' trouwen herder mist.
Zy zagh den rock des staets verscheuren door den Twist,
En al haer eerste weelde in jammeren verandert;
Terwijl Bellone plant den standert tegens standert,
Ja voertze tegens een met zulck een hitte en kracht,
Dat al de bodem dreunt, een schrickelijcke nacht

Van ſtof en pulverſmoock de lucht en 't licht verduiſtert;
Daer woeſtheit naer geen' toom van recht of wetten luiſtert.
Hoe worpt de Twiſt om verre al wat de Vrede plant!
Hoe raeckt dit Hertoghdom in zijnen eerſten ſtant! --
Op 't endeloos gekerm van Adel en gemeente,
Nu zonder bloet en mergh in adren en gebeente,
Gaet Themis endelijck in 't billijcke gerecht:
Daer wort voor haren troon het lantgeſchil beſlecht;
De rijcke vredeſchat tot ruſt des volcks gevonden,
En Kleef ter goeder ure aen Brandenburgh verbonden,
Aen d'onverwelcklijke eere en glori van den Keur,
Die 't Sleutelrecht bewaert van Cezars hooge deur.
Zoo wort gemeene ſcha met overwinſt gedragen.
Zoo durf de voorzaet zich des nazaets niet beklagen. --
Want let men op den Burgh van dees doorluchtſte ſpruit;
Hy munt in 't Kerckelijcke en in het Weerlijcke uit:
Befaemt door meenigh Vorſt: verwant aen Koningskroonen;
Gehuwt aen Adelaers en 's Keizers oppertroonen;
Aenzienelijck door d'eer der Burreghgraeflijckheit:
Vereert door 't Sleutelampt van Cezars Majeſteit:
Verheven door de Keur: verheerlijckt door de ſtralen
Van 't purper en den Hoedt der grijze Kardinalen,
's Aertsbiſſchops Herdersſtaf, en Myters zonder vleck:
Vermaert in 't Duitſche Huis: ontzaghlijck om den neck
Des Kriſtens van het juck der Turcken te verlichten,
Door d'orde van Sint Jan, wiens helden nimmer zwichtten.
Een tweede Cicero, en andre Achillers trock
Den Roomſchen Tabbert, en den Griekſchen Wapenrock
Den ouden van het lijf, hoe zeer 't hun mogt verdrieten,
Op dat dees brave ſtam die glori zou genieten.
Hoe klimt het Hof van Kleef door zulck een' erfgenaem!
De ſtarren maecken plaets, en wijcken voor de Faem
Van dezen Adelaer, dat groote weereltswonder.
O Hertoghdom, nu ſchrick voor blixem noch voor donder. --
Het antwoort: och ick wort geknaeght van nieuwe zorgh,
Zoo lang als Frederick, ons ſpruit van Brandenborgh,

Zich niet door huwelijck op eenen ſtam laete enten,
En loten winne, en ſchutt' by tijts de dreigementen
Der onverzoenbre Doot; die geene Vorſten ſpaert.
Wat onbekende Bruit, hem toegewijt, bewaert
Voor ons de hoop des lants, noch nauwelijx ontſprongen
Den muil van 't oorlooghszwijn, na zo veel ſtrijts gedwongen?
Ons hoope ſteunt alleen op zulck een wederga.
Wy drijven zonder haer in zee op Godts gena. --
Zoo klaegde 't Vorſtendom. De Keurvorſt aen 't ontvoncken,
Begon in 's Gravenhaegh zijn Schoone te beloncken,
Te quijnen in den gloet van 't ſchoone minnevier.
Haer wezen, haer gelaet, haer opſicht, ſpraeck en zwier
Gaen waeren door zijn ziel. Nu denckt hy om geen Heeren,
Noch wildezwijnejaght, noch renſtrijt, noch regeeren.
Hy acht op lant noch liên: al zijn gemoedt en zin
Blijt ſtaeren op Louiſe, om hare wedermin
t'Ontvoncken, en haer pruick met zijne Keur te kroonen;
Tot heil van zoo veel volcks, en al zijn erreſtroonen.
De Vader ondergaet zijn Dochter, die beſchreit
En bang voor 't juck des echts, te noô van Hollant ſcheit;
En wiſſelt 's Vaders hof om al 't gewas der zomeren
Van 't graenrijck Pruiſſen, en den korenoegſt van Pomeren.
Een teedere Princes verlaet haer ouders noô.
De teederheit, en ſchaemte, en jongkheit maecktze bloô. --
Haer Bruigom trooſtze: Ick zal uw Vaders plaets vervullen,
Wanneer hy u ontvalle. Ick wil u laten hullen
Te Kleef op mijnen ſtoel, uw Vaders nagebuur,
En ſchenck dien Bruitſchat u, zoo lang uw leven duur'.
Daer wachten op uw komſt veel duizent onderdanen,
Dien ghy een' ruimen wegh kunt tot genade banen,
En winnen jeders hart door uwen heuſchen aert.
Indien ghy eenen zoon, der landen zegen, baert,
Die zal uw Vaders naem, en mijnen Keurmuts dragen.
Op zulck een hope laet dien trouring u behagen.
Zoo ſpreeckt hy: zy aenvaert dat Vorſtelijcke pant,
En trouwt de Keur des Rijcks met 's Vorſten rechtehant.

Leef lang, o Keurvorſtin, en queeck zijn' minnevlammen,
Om haeſt van wederzijde uw Keizerlijcke ſtammen
  Te kroonen met een vrucht, de glori van haer tijt.
  Zoo vreeze uw erfgebiet noch ongeval noch ſtrijt.
Zoo ſcheppe 't Heiligh Rijck, de bodem van Germanje,
Veel heils uit Brandenburgh, en 't heldenrijcke Oranje,
  Waer ghy uw treden zet, en zegent ieder een.
  Verdadigh en beſchut den Vrydom van 't gemeen.
Verſchoon des lantzaets hals van al t'ondraeghbre jucken.
Laet niemant, die u eert, verdelgen of verdrucken.
  Dat goedertierenheit in alle uw daden blijck',
  De goetheit maeckt Vorſtin en Vorſt een' Godt gelijck.

AFZETSEL

DER

KONINGLYCKE PRINTE.

Deas Supereminet Omneis.

O Agent, ghy hebt naer 't leven
My d'opwassende Heldin
In uw' brief volmaeckt beschreven:
Maer wat is uw wit en zin?
Dat mijn rijm met doove verve
Zulck een print, en kunstjuweel,
Zulck een tekening bederve?
Ay, verschoon mijn slecht penseel. —
Magh mijn bloode hant niet vieren?
'k Zal dan echter eens bestaan,
In die heerelijcke zwieren
En uw schaduw, ga te slaen
Hoe dees Kroon der Koninginnen
Als in eenen ringk besluit
Wonderen van veel Godinnen,
Zulcks dat d'afgunst op haer stuit. —
Juno kome om hoogh vry pralen
Met haer paeuwen, en gewaet,
Rijck van majesteit en stralen,
Trots van opzicht en gelaet;
Deze komt met Leeuwen brullen,
Die in 't wapen, trots en heet,
Manen schudden, staerten krullen.
Deze zaeit haer kroon in 't kleet. —
Zy vergeet het vrouwentimmer;
Daer de manlijcke achtbaerheit
Heur naer d'oogen ziet, en nimmer
Dan verwondert van haer scheit.

Joffers zijn flechts aengenamer,
Daerze 's avonts ruften gaet,
Of zich kleet in hare kamer,
's Morgens voor den dageraet. --
Wanneer Overfte en Kornellen,
Daerze draeft, of zit, en ftaet,
Haer omringen, of verzellen,
In het hof, op wegh, en ftraet,
Komtze als een Minerve aenftooten;
Schijntze een Pallas, braef van aert,
Uit heur Vaders brein gefproten,
Daerze 's Vaders roem bewaert. --
Een kaftoor bedeckt de vlechten,
Een pluimaedje den kaftoor;
Ofze zonder helm wou vechten:
En zoo ftuiftze alle andren voor.
Laet haer zon en muggen fteecken;
Zy ontziet noch zon, noch lucht.
Zoo betoomtze de gebreken
Van de traegheit, dieze vlught. --
Siet Le Blon heur locken zwieren,
Als zy moedigh hene rijdt
Naer den gaerde van de dieren;
Hy belacht den bleecken Nijt,
Daerze blixemt met piftolen,
Schermt, en fpringt, en loopt, en rent;
Als Achilles in de fcholen
Van zijn Chiron was gewent. --
Thetis zoon in Joffrekleeren,
Binnen Lykomedes hof,
Vlamde op fchilt, op helm, en fpeeren;
En rechtfchape krijghsman ftof,
Als Kriftijn op zwaert, en wapen,
Op een bus, of op een' boogh.
Laet Vorftinnen bloemen rapen;
Wapens flickren in haer oogh. --

Themis spreeckt geleerde Orakels
  Door haer' mont, waer meê zy 't volck
Leit, gelijck met goude schakels,
  Als een Godtheit uit een wolck,
Van een ieder aengebeden,
  Toegejuicht, terwijlze rijdt
Door haer Rijcken, rijck van steden,
  Dieze voor gewelt bevrijt. --
Maer indienze schiep behagen
  In het kriecken van den dagh
Door het woudt het Wilt te jagen,
  En het vreeslijck Boschzwijn, zagh,
Elck heur aen voor een Diane,
  Die het spits biet beer en zwijn,
Op het spoor, of van de baene,
  In een heide, of een woestijn. --
Zoo quam Dido 's morgens stappen
  Uit haer kamer, van 't pallais,
Daer een jaghtpaert, by de trappen
  Van den hove, reis op reis
Stont en trappelde, en grootmoedigh
  Speelde op 't montstuck, wit van schuim;
Briesclite, en haeckte snel en spoedigh
  Haer te voeren op het ruim. --
Laetze zich met riemen roeien
  Naer heur lustprieel, Zwart-zee;
Venus kan niet schooner bloeien
  In haer' opgang, daerze alreê
In het parlemoer komt vaeren
  Naer het Cypersch eilant heen,
En zich spiegelt in de baren,
  Daer noit zon zoo schoon op scheen: --
Of z'is Thetis op het water,
  Daer gansch Pelion op wacht;
z'Is een kuische Kleopater.
  Cydnus voert geen schooner vracht,

Daer Antoon zijn Bruit bejegent,
Haer galey van rijckdom blinckt,
Al de ſtroom haer groet en zegent,
En de riem van zilver klinckt. --
Kleopatre dreighde Auguſten
Op te komen met een maght,
Diep verzopen in haer luſten,
Zonder nadruck, zonder kracht;
Maer Kriſtijn gewent haer leden
Door een mannelijcke vlijt,
Schuw van wulpſche dartelheden;
Tot een' ſpiegel van haer tijt. --
Zoo gewenden Hippolyten
d'Amazonen, trots in 't velt,
Meir en ſtroomen op te bijten,
Af te ſtooten helt op helt,
Sneeuw en hagel te verduren,
Bergh noch afgront aen te zien;
Op te klautren ſteile muren,
Daer de mannen weer uit biên. --
Daeltze in een ontdeckte mijne,
En een ader van metael,
z'Is een andre Proſerpijne,
Rijck van koper, yzer, ſtael;
Rijck van onderaertſche ſchatten:
En die ſchoonheit loopt gevaer
Dat haer oock een Godt magh vatten,
Eer 't de lijfwacht wort gewaer. --
Zou de graengodin van Pruiſſen,
Haere moeder, niet beſtaen
Lant en ſtrant, en zee te kruiſſen,
Langs een ongebaende baen,
Om deeze eedle ſpruit te zoecken,
Dieze by Guſtavus won,
En doorſnufflen alle hoecken,
Of menze ergens vinden kon. --

Och, zy zou met Zweden schreien,
  En gaen dolen overal,
Op het water met galeien,
  Of in bosch, en bergh, en dal,
En alom Kristijne roepen.
  Och, wie heeft mijn kint beloert?
Jaeght hem na met heele troepen.
  Och, wie heeftze wechgevoert?
Blon gelooft de Rijcksraeên zouden
  Staecken al dat Duitsch gevecht,
Quam een Godtheit hun onthouden
  Zulck een Rijckspant tegens recht:
Zweden zou kortouwen planten
  Voor de poort van 't naere hof,
En dien muur van diamanten
  Brijzelen tot gruis en stof. –
'k Zagh den Helhont by de Gotten
  Door Stockhollem omgevoert,
Door heel Zwedenrijck bespotten,
  En dien dollen muil gesnoert
Met een' ysren bant van Zweden,
  Om drie halzen stijf en vast,
Door die barsse wapensmeden.
  Daer hy langer bijt noch bast. –
Laet d'aeloude Faem onze ooren
  Niet verbazen met een' smoock
Van volmaecktheên en Pandoren;
  Kluchten, droomen, wint, en roock:
Vrouw Natuur smolt al heur gaven
  In dit eenigh Schoon, wiens lof
Zonder schaemroot wel magh draven
  Tegen 't wijdtberoemtste Hof. –
Want heur May draeght bloem noch blaren,
  Maer een herrefst, rijp van ooft;
En haer jeught, zoo jong van jaren,
  't Geen een ouderdom belooft.

Welck een lot wil hem gebeuren
  Dien haer trouw wort toegeleit,
En de minnelijcke geuren
  Van dees frisſche Majeſteit. --
't Rijck verwacht uit haer zijn zonen,
  En het Koningklijcke bloet,
Toegeheilight aen drie Kroonen,
  En den hoogen Koningshoet
Met een' weereltkloot geladen,
  Daer 't gekroonde hooft meê praelt,
Trots op zoo veel wapendaden,
  En den palm, door 't ſneeuw gehaelt. --
Magh dees Noortſtar triomfeeren
  Over Mars in vollen vreê,
Al dat woeden hem ontleeren,
  't Bloedigh ſlaghzwaert in zijn ſchee;
Zeeglen, en het ſtormen ſtaecken,
  Moê van wraeck, en wapenroof;
Geen robijn zal ſchooner blaecken
  Aen haer Kroon als Pallas loof.

DANKOFFER

AEN KONINGIN

KRISTINE,

Toen het hare Majesteit beliefde de Nederduitsche Poëzy met de goude keten en Koningklijcke medalje te vereeren.

VIRG.

Semper honos, nomenque tuum, laudesque manebunt.

Hoe rijst mijn dicht! de Groote Koningin,
Zoo hoogh in 't gout op 's Vaders troon gezeten,
Vereert uit lust ons Duitsche Zanggodin
Haer eigen beelt aen eene goude keten.
De woestheit heeft d'aloude Hengstebron
In 't Oost gestopt: die borst weêr uit in 't Weste:
Maer nu verhuist de grijze Helikon
Uit Latium in 't Noorden op het leste.
Kristine voert de Kunsten in haer Rijck:
Zy bouwt den stoel der Letteren in Zweden;
Het Negental vint daer een vaste wijck:
Daer koestert zy de burgerlijcke zeden.
Apollo stelt zijn lier in 't hofgewelf
Van dees Vorstin, en mengelt zijn laurieren
In haren palm. Men zwijgh' van Filadelf,
En zijnen schat van boecken en papieren:
Zy zamelt zelf de Griecken en Hebreen,
Latijnen, en geburen der Latijnen,
En spreeckt met elck in zijne spraeck gemeen.
Wat Babilon, om uitgeleert te schijnen,
Wat oit Chaldeeuw aen Alexander schonck,
En hy den Prins der letteren bestelde,
Dat hooftze hier, dat zette hier te pronck,
Oock vonden, daer geen Outheit van vermelde.

Dees zeilfteen der Geleertheit ftrijckt noch raeckt
Geen edel hart, al fchuilt het noch zoo verre,
Dat derwaert niet getrocken wort, noch haeckt
Naer 't licht der Noortfche en eerft opgaende Starre.
Toen Venus left, zoo hoogh in 't Noorden, haer
De boecken zagh, als in flaghorde, zetten,
Och, riepze, zoon, verwacht hier geen altaer:
't Is nu geen tijt uw pijlen fcherp te wetten
Op deze borft, die al te fpade ontdoit.
Dees Pallas, uit haer Vaders brein gefproten,
Ontbreeckt noch tijt, eer 't werckftuck is voltoit,
Het welck zy eens heeft in haer' geeft befloten,
Haer' grooten geeft, die weerelden omvat,
Als d'Oceaen onmetelijcke ftranden.
Hoe rijft hoe waft haer vaderlijcke ftadt!
Hoe vloeit hier 't volck naer toe uit alle landen!
Amfion heeft zijn Theben dus gebouwt,
En duizenden aen zijne tong verbonden,
De fcepter, aen een dochters hant vertrouwt,
Heeft mans verftant in jeughdich brein gevonden.
De voorgang zet den onderdaen de maet
En regel van zijn wandel en zijn leven.
Zy luiftert naer de Wijsheit; al de ftaet
Naer 't voorfchrift, dat haer andren luft te geven;
En hier uit groeit d'eenftemmige muzijck
Van groot en kleen, van meerder en van minder.
Zoo draeft het al, gelijck en ongelijck,
Op eenen trant: zoo lijdt de ftaet geen hinder,
Gelijck een geeft al d'elementen knoopt,
En onderling de ftrijdigheit der dingen
Verbint, terwijl de hemel ommeloopt,
En flaet een' ring om zoo verfcheide ringen;
Gelijck een geeft, een eenige oppermaght,
Het al doordringht, en matight de faizoenen,
Den dagh verlengt, verkort den langen nacht,
Waer door men 't jaer verjongen ziet en groenen;

Zoo dringt zy 't al, gelijck een Godtheit, door:
Een ieder voelt de kracht van hare ſtralen,
Een zacht gewelt: een ieder houdt het ſpoor
Van zijnen plicht: geen ampt verlaet zijn palen.
Wat ſtroit men dat het eene Majeſteit
Niet voeght te ſtaen in top der boeckgeleertheit?
Zy heeft dit met oraklen wederleit,
En ſtopte vroegh den mont van dees verkeertheit.
De wetenſchap ontfangt in haer de kroon,
Zoo dickwils zy zich ſpiegelt in kronijcken.
Hoe bloeit de kunſt in Koningen zoo ſchoon,
Die hoogh in eere, in yver niemant wijcken!
En Plato moght wel roemen op 't geluck
Der Staten, daer de Grooten wijsheit ſchaffen.
Het Koningdom ſtreckt niemant tot een juck,
Daer Themis weet van loonen en van ſtraffen.
Eneas zagh Elize door 't gewoel
Der menſchen hene, aldus den troon bekleeden.
De balling hoorde een Godtheit uit den ſtoel,
Die hem ontfing, en trooſte op zijne beden.
Guſtavus telgh elck ding op zijn waerdy
Wil ſchatten, en gebruicken en ontbeeren.
Zy draeght om 't volck den laſt der heerſchappy,
En leert zich zelve, om 't gantſche rijck te leeren.
De Noortſtar ſtreckt aldus by nacht op zee
Een heldre baeck voor die de zee bevaren:
Zy wijſt de ſtreeck, de haven, en de reê,
En baent den wegh in ſpoorelooze baren;
Maer ſtrijck, mijn pen: hier zit de wyze Maeght
Gewapent met haer ſchriften in den tempel,
Bekranſt met loof, dat blonde olyven draeght,
Genaeckze, en eer Minerve op haren drempel.
Godin van Nieuw Athene, ontfang dees gaef,
Het offerdicht, waer mede wy u dancken
Voor uwe gunſt: o Dochter van Guſtaef,
Uw hooge roem verdooft ons lage klancken.

AFBEELDINGE
VAN
CHRISTINE,
Der Zweden Gotten en Wenden
KONINGINNE,
Door David Becks, hare Majefteits Kamerling, gefchildert.

RAMIS INSIGNIS OLIVÆ.

De weereldt wort getoomt van wyder te verwilderen
  Door goddelijck gezagh, dat uit de wolcken ftraelt:
Maer 's hemels Majefteit, van niemants hant te fchilderen,
  Met haer gezagh en glans in Vorften is gedaelt;
Onfterflijckheit in klay, die fterflijck is, verfchenen,
  De Godtheit in den menfch, de mogentheit in ftof,
Dus drijft de hooghfte maght al d'ontucht voor zich henen,
  En fchenckt de deught haer prijs en wel verdienden lof.
d'Aeloutheit koos hierom de heerelijckfte deelen
  Uit encklen, om een' Godt te brengen aen den dagh.
Zy fchiepen iet volmaeckts en goddelijcks uit veelen,
  En broghten 't woefte volck tot ootmoedt en ontzagh,
Want nimmer leit Natuur den rijckdom van haer giften
  Aen een alleen te koft, maer giet haer fchoonheit uit
By druppels, dies penfeel en beitel leerden fchiften
  Het minder fchoon van 't fchoonfte, om 't hemelfche geluit
Van een rechtmatigheit en zwier en 't vier der leden
  Te vinden, dat ons oogh, gelijck muzijck het oor,
Vernoeght, en krachtigh treckt, en overtuight door reden
  Dat eerens waerdigh zijn, alle eeuwen door en door,
De Majefteiten, die al 't uitfchot wijt verdooven,
  Door 't leven, in den doeck of marmerfteen gevat.
Zoo dreef de Kunft van outs, t'Athene en Rome, boven,
  En wert op haer waerdy ja goddelijck gefchat.

Hoe veel geluckiger was Becks nu boven d'ouden,
Die niet te zoecken had, uit duizenden, een fchets,
Een eenigh voorbeelt, op dat wy zijn kunft aenfchouden
Met opgetogenheit, en [dat ick niemant quets']
Een Godtheit, die de kroon van boven wert gefchoncken;
Een Godtheit, daer Natuur de volle Majefteit
Der Koningen in blies, en kracht van eedle voncken;
Waerom zy hier van zelf de kroon heeft afgeleit,
En koninglijcken ftaf, en 't rijxgewaet, vol kroonen,
Als ftarren, dicht gezaeit. Wat hoeftze diamant,
Of gout, of purperverf? Zy durf zich zelf vertoonen,
Gelijck Natuur haer fchiep, beftiert van hoger hant.
Wie noit Guftavus zagh, aenfchouw' hem in deze oogen,
De fpiegels van haer ziele en trotfe minzaemheit.
Zy heerfcht door dit gelaet: maer neen, ick word getogen:
Ick volgh van zelf, en zie hier loutre Majefteit.
Gezegent was 't penfeel, dat, zonder 't recht te breken
Des opperften Jupijns, aen dit opgaende licht,
Aen dit gezegent vier, zijn' yver moght ontfteken,
Gelijck het nu ontvonckt den geeft van mijn gedicht.
Apelles hadze diep gevat in zijne zinnen,
Als kriftalijn den fchijn van 't aenfchijn, dat in 't glas
Zich fpiegelt ongetoit, en geene gunft wil winnen
Door 't vleien van een kunft, die d'ydelheit genas.
Hoe wenfcht de Min een pees te vlechten van die locken,
Te fpannen zynen boogh met zulck een heerlijck hair!
Maer vreeft dat blaeuw turkois. Haer geeft wort opgetrocken
In kunft en wetenfchap, voor Pallas hoogh altaer,
Van waerze den olyf met eere heeft ontfangen,
In 't barnen van den ftrijt; waerom dees wyze mont,
't Orakel van onze eeuw, uit blyfchap en verlangen
Naer pais, de heiren dreef van Duitfchlants vetten gront.
O goude mont, wat vloeide uit u een dauw en zegen;
Toen, op uw fiere ftem, de trommel en trompet
De donders van kortouw en buffen teffens zwegen,
En 't briefchend paert van Mars gehoor gaf aen uw wet!

Waer plaghten Koningen hun ſtaetzucht in te toomen,
Ter liefde van het volck, en hondert duizent man
t'Ontwapenen, om 't bloet te ſtelpen, dat by ſtroomen
Quam bruizen naer de zee? Haer zucht tot vrede ſpann'
In eeuwigheit de kroon, en prickele alle geeſten
Te zweven op haer' lof, die zoo veel hooger zweeft
Dan bloedige triomf, en duizent lauwerfeeſten,
Waer over 't aertrijck ſchreit, en 't hart der weerelt beeft.
Zoo leef CHRISTINE in 't velt der geeſtighſte papieren,
Zoo draefze op Pallas loof, veel trotſer dan laurieren.

OP DE ZELVE.

Een tweede Apelles heeft de hantveſt dus te malen
De Majeſteit, waer in d'aeloude deught herleeft.
Al voert het hooft geen kroon noch diamante ſtralen;
De heerlijckheit, die Godt en vrouw Natuur haer geeft
In 't wezen en gelaet, geen rijckdom hoeft te leenen
By armoe van geſteente, en gout, en purpre ſtof.
Guſtaef, de Groote, ſchijnt door deze ooghappels henen,
En blixemt wederom, en brult van hof tot hof.
Maer neen, zy heeft den helm en 't harnas uitgetogen,
En zoo veel heiren, aen haer kroon en eedt verplicht,
Ontwapent met een' wenck en opſlagh van deze oogen.
Men ziet nu vrede in 't hart, uit dat bedaert gezicht.
Een enckle pais behaeght haer meer dan triomfeeren,
En duizentmael in 't velt te draven door het bloet.
Laet alle Koningen van haer dees hoofddeught leeren,
Die uit geen ſtaetzucht twiſt noch bloedigh oorlogh voedt.
Zy heeft den dollen Mars ganſch Duitſchlant uitgebannen,
En dreight, indien haer 't lot de kruisbanier vertrouw,
Den noit gedwongen hals der grimmige Ottomannen
Met kracht te ketenen, en in een kopre kou
Te voeren in triomf, ten ſchimp van alle hoven.
Wie voeght dit beter dan ons dappere Amazoon,
Die met de Zweedſche bijl den Ysbeer 't hooft zal klooven,
En zelf den wreeden Cham beſtoocken op zijn' troon?

Dan zal de Tarter niet in China konnen duren,
  Daer hy de fluierkroon en tulbant trapt in 't zant;
Maer bruizen door de breuck der endelooze muren
  Te rugge, om met CHRISTYN te vechten, hant voor hant.
Hoe wil dees Noortftar dan, gelijck de middaght, blincken,
  Terwijlze ftreeft door fneeuw en fteil geberght van ys!
Haer faem in 't noorden zal tot aen de zuid-as klincken,
  Wanneerze wederkeert, bevlochten met dien prijs
En overfneeuwden palm, daer d'ouden noit van hoorden.
  My dunckt ick hoor alreê haer trommel en trompet
En zwangere kortouw beftormen eerft het Noorden,
  Dan zuidwaert donderen in 't heir van Machomet.
Mijn zangluft rijft, en volgt het briefchen van haer paerden.
  De hoefbron berft met kracht op 't kleppen van den hoef,
Op 't vliegen van haer vaen, en 't fchittren van haer zwaerden,
  Zoo blinckt de dapperheit, geloutert door de proef.
Vergeefme, o Koningin, indien mijn pen de wolcken
  Van zulck een Majefteit te traegh bereicken kan.
Vereenigh en bedwing met ons de woefte volcken,
  En ftoot dien Cerberus, den fchendigen tiran,
Te Londen uit het neft, met al zijn dolle honden,
  Die, tegens eer en eedt en 't heiligh recht en Godt,
Met 's Konings lievery zoo helfch in 't harnas ftonden,
  En zopen Stuarts bloet, dat afdroop van 't fchavot.
Die gruwelijckfte fmaet, geleên in 't recht der kroonen,
  Eifcht wraeck van Hollants Leeuw en uw metale vuift,
Dees fcepterkancker en dees roeft van Vorftentroonen,
  Dees Knipperdolling, die de Majefteit verguift,
Vereifcht de ftale kling, en kan geen uitftel lyen.
  De Teems, nu half geworght, met zijn benaude keel
Roept jammerlijck om hulp. Leeuwin der heerfchappijen,
  Ontruck 't gedroght dien roof: vergun ons het tooneel
En al den Helikon op 't heerlijckft te ftoffeeren,
  Met uw manhaftigheit, die, op Alcides treên,
Ter moortfpeloncke inberft, en Kakus helpt verleeren,
  Geen' diefftal van een os [dat fchelmftuck was te kleen]

Maer zulck een' vadermoort, 't verslinden van drie Rijcken.
Hy schrickt, daer hy op 't lijck des Konings leit gestreckt,
Alree voor 't zeegewelt, waer voor de golven strijcken,
Zoo wijt ons beider vlagh en vloet de Noortzee deckt.
Ick zie ons d'eilanden van deze moortpest vagen,
En hoor ons door Europe, op een gemein geschal,
Den tytel en den naem van Kroonverlossers dragen;
Een' tytel en een' naem, die eeuwigh leven zal.
Zoo dancken u de steên, en lang verdruckte wetten,
Zoo moet uw knods en deught Godts vyanden verpletten.

MDCLIII.

BLYDE INKOMSTE
VAN KONINGINNE
CHRISTINA
MARIA ALEXANDRA
TE ROME.

Zy quam van het einde der aerde om Salomons wijsheit te hooren, en ziet hier is meer dan Salomon.

Nu zing ick van geen Noortlantsche Amazoone,
Die Thetis zoon, den dappren oorloghshelt,
In zijnen schilt durf vaeren, op het velt
Voor Troje, om d'eer van een verwelckbre kroone:
Die zich gewende in sneeuw op 't ys te draven,
De stroomen op te bijten met de bijl,
De borst afzette, en speer en boogh en pijl
Hanteeren kon, ten trots van alle braven:
Het lust me nu CHRISTINE na te stappen,
Van daer de kou den steilen Noortbeer terght,
Te treên door 't sneeuw van 't Italjaensch gebergt,
Tot Rome toe, en voor Sint Peters trappen.

Eêlmoedigheit van 't goede noit veraerde:
Wat in zijn' bloey en groeizaemheit bezwijck',
Deze is zich zelve alom doorgaens gelijck.
Een eedle vrucht getuight wat telgh heur baerde.
De leeuwskracht kan men uit zijn klaeuwen mercken.
De treck getuight des zeilsteens geest en aert,
De proef de deught van 't ridderlijcke zwaert.
Elcke oirzaek wort ons kenbaer door haer wercken.
Maer als Natuur, waerze uitmunt, wort bejegent
Van Godts Gena, den oirsprongk van het goet,
Dat zy bezit, dan springtze in overvloet,
Gelijck een bron, die heele landen zegent.
Indien men hier zit om bewijs verlegen,
CHRISTINE, alleen zet dezen grontslagh vast,
En wijst ons wat een Christverlichte past,
Die verder ziet, en oogen heeft gekreegen.
De hemel had haer tot de kroon gekoren,
Geschapen tot het erf van 's vaders Rijck,
Of liever tot dry scepters te gelijck,
En zulck een' bergh van lauren haer beschoren.
Vernuft en geest van jongs op in haer blonck en.
De lust tot kunst en letterwetenschap
En wijsheit holp haer aen den smaeck van 't sap,
Door Plato milt den leerling toegeschoncken.
De wijsheit, van Egypters en Chaldeeuwen
Aen 't grijze Athene, en van Athene weêr
Gereickt aen Rome, ontstack haer meer en meer,
Om ga te slaen het spoor van 's weerelts eeuwen.
De Wijsheyt leert haer elck tot nut te leven,
Hoe 't vreedzaemst Rijck geen bloedigh oorlogh past,
Waerop zy heir op heir ontbarrenast,
Belust Europe en elck den pais te geven.
Toen stont de kroon van Sweden om haer vlechten,
En blonck, gelijck de Noortstar, op dit hooft,
Met eenen glans, die diamant verdooft.
Men leerde uit haer den onderzaet berechten.

Men leerde uit haer de Majesteit bewaeren
In eere, ontzagh, en aenzien, te gelijck
Gevreeſt, bemint, en aengebeên in 't Rijck,
En buiten 't Rijck, zoo wijt haer zeilen vaeren.
Noch kan zoo veel gelucks haer niet vernoegen,
Zy voelt den ſlagh der onruſte in 't gemoedt,
Die, nacht en dagh, heur jaeght naer 't hoogſte goet,
Dat 's menſchen hart beſchut voor 't eeuwigh wroegen.
Wat goet is dit? beſtaet dit goet in ſchatten,
Of weetenſchap, of Staet, en heerſchappy,
Of eere en faeme, of lichaems leckerny,
En wellusten, en wat de zinnen vatten?
Neen zeker, neen: die goedren zijn vergangbaer,
Verwelcken, als de bloem, door hitte en rijp,
Vergaen, als roock: een goet voor aertſch begrijp
En zinlijckheên bekoorlijck, en ontfangbaer.
Het hooghſte goet, dat weinigen ontfingen,
Beſtaet in niet geſchapens, maer alleen
In 't kennen van 't oneindigh eenigh Een,
Begin en eint van ons beſpiegelingen.
De weetenſchap, gevat by d'eerſte kloecken,
Bereickte dit, als met een vergezicht,
En zagh 't, gelijck een vonck, geſpat van 't licht,
Geholpen door Natuur, en d'outſte boecken:
Maer dieper dringt het oogh in deze waerheit,
Als Godt van Godt, bekleet met ſterflijckheit,
Godts Zoon den menſch naer 's menſchen oorſprong leit,
En voorlicht met zijn heiligheit, en klaerheit.
Dees Herder draeght het lam op hals en ſchouder
In zijnen ſtal, dat deerlijck liep verdwaelt:
En als hy vaert in 't licht, dat endtloos ſtraelt,
Beveelt zijn mont dees zorgh Godts Stedehouder;
De Sleutelmaght, die zeſtienhondert jaeren
Den hemel ſloot, en wederom ontſloot,
Uit haren ſtoel, elx vryburgh, daer in noot
Alle afgedwaelde in veiligheit vergaêren.

CHRISTINE komt van boven dit te vatten:
Zy zweert terstont het Rijck der weerelt af,
Verworpt heur zwaert, en purper, kroon, en staf,
En kiest voor 't aertsch den grootsten schat der schatten.
De rustige aert en moedt, haer aengeboren,
Van 's hemels Geest gedreven, en verlicht,
Acht haet, noch smaet, en kiest, aen Godt verplicht,
Het beste deel, dat oit wert uitgekoren.
Gelijckze in 't eerst haer geesten wist te scherpen,
Om in den top der heerschappy te staen,
Zoo lust het haer zich stil en onderdaen
Den stoel van Godt en Christus t'onderwerpen.
Men kan Godts dienst gebruicken of misbruicken,
Misbruicken als men 't oogh op 't weerelt'ch slaet,
En dees ons dient een sterrelelr om naer staet
Te steigren, daer de vroomsten dickwils duicken.
De godtsdienst wort gebruickt naar Godts behagen,
Wanneer men hem met kennisse eert, en dient:
Als Abraham, geheeten 's hemels vrient,
Die Ur verliet, zijn vaderlant, en maegen:
Als Moses, die den rijckdom van Egypte
Versmaede, vroegh de kroon met voeten tradt,
En, Christus smaet voor wellust eere en schat
Verkiezende, het blinde hof ontglipte.
Zy ruckt hier op van 't Noorden naar de sloten
Van Rome, door haer Gotten omgewroet,
Op datze zelf die schennis decke, en boet',
Daer zoo veel bloets en traenen zijn vergoten:
Op datze zelf 't onfaelbre Orakel spreecke,
Daer Godt door spreeckt, en levendigh ontvouwt
De raetsels, aen zijn' tolck en tong betrouwt,
Op dat Godts volck geen raet noch troost ontbreecke.
Aldus vergeet de bruit, in Davids zangen,
Haer eigen volck, en vaders huis, en stam;
Zy smilt haer hart in 's bruigoms zuivre vlam,
Die haer verwacht, gereet Godts bruit t' ontfangen.

Zoo quam voorheen de Koningin der Mooren
Te Sion, uit den Zuiden, en haer zon,
Om Davids zoon, den wijzen Salomon,
Met raetſelen te toetſen, en te hooren.
De Koningin, die zich ontkroont, zoeckt d'ader,
Daer Salomon zijn wijsheit zelf uit haelt.
Zy zoeckt de Duif, die uit de wolcken daelt
Op Godt, den Zoon, en mont van Godt den Vader.
Zy zoeckt de Stadt, daer d'eerſte Kruisgezanten,
Gemartelt, en begraven, 't hoogh altaer
Door hun gebeent nog zeegnen, jaer op jaer,
En 't heilig Kruis, ten trots des afgronts, plantten.
Zy zoeckt haer heil by geenen Roomſchen ſtander,
Noch arent, maer by Godt aen 't heilzaem hout,
Daer Vatikaen, tot aen de lucht gebouwt,
Haer welkomt door den Grootſten Alexander.
Hy zalft dit hooft, nu kroonloos, en bezegelt
Haer' nieuwen eedt, op 't juichen van de Faem,
Verrijckt met noch twee naemen haeren naem,
Die nu, vol geurs, zoo veele hoven regelt.
Zy ſchept haer' naem uit Chriſtus, den Behoeder,
Als een gezalfde; uit die met hem regeert,
En zy haer kroon en ſcepter heeft vereert,
Maria zelf, de zuivre maeght, en moeder.
Haer ſtomnaem eert een grooter van vermogen
Dan hy, wiens zwaert het Ooſten dwingen kon,
Dan Fabius, die Hannibal verwon;
Het Hooft, waervoor zich 's weerelts aſſen boogen.
Al wenſchtze d'eer van ſtaetſiën t'ontbeeren,
En wellekomſte, en ongemeene prael:
Haer ootmoedt eiſcht een Koningklijck onthael.
Op 't blijde feeſt, daer d'Englen triomfeeren.
Naedien de kroon in 't ende wort geſtreecken,
Zoo zeegne Godt haer endt, gelijck 't begin:
Zoo blinck' het ſpoor van deze Koningin;
Een heerlijck licht, dat duizent kan ontſteecken.

MDCLVI.

INWYDINGE
VAN HET
STADTHUIS
t'AMSTERDAM,

Toegeigent

Den E. E. Heeren Burgermeesteren en Regeerderen der zelve Stede.

Tectum augustum ingens.

Gelijck nu d'ackerman de zeissen slaet in d'airen,
En heen streeft, door een zee van gout en goude baren,
Zoo weckt ons Amsterdam, door overvloet van stof,
Om in den vruchtbren oeghst van zijnen rijcken lof
Te weiden met de penne, en vrolijck in te wyen
De hooghtijdt van 't Stadthuis en burgerheerschappyen,
Met een de jaermerckt, die, met haeren open schoot,
Alle omgelege steên en bondtgenooten noodt
Op 't heerelijck bancket van allerhande gading,
Die 't nimmer zat gezicht genoegen en verzading
Belooft, door zoo veel schat, gerief, verscheidenheên,
Als kunst en hantwerck hier nu stapelen op een.
Dat zoo veel duizenden, als sterck ter poorte indringen,
Zich spoeden naer den Dam, om 't wyfeest in te zingen,
In 't midden van ons vloên, den Amstel en het Y,
Met al de burgerjeught van d'oude en nieuwe Zy,
Op 't heldere geklanck der zilvere trompetten,
Het dondren van kortouwe, en maetklanck van musketten,
Het vliegen van de vaene, en luit triomfgeschal;
Terwijl elck element van blyschap juichen zal,
De hemel huppelen, en alle starrestralen
In 't rondje, als hant aen hant, rontom ons Raethuis dansen,

De Bruit, daer 't al om danst, en die, zoo fier en rijck,
Op haeren schoonsten dagh en 't kussen, zit te prijck.
De Leeuw des hemels schijnt de hooftstadt van de landen,
Wiens schilt gehanthaeft wort van leeuwen, onder 't branden
Te zegenen, met een lucht, uit zijne keel gestort,
Te matigen zijn vier, om frisch en onverdort,
De graftlaen en het loof der boomen te bewaeren.
De straelen van zijn maene en glinsterende hairen
En oogen steecken niet zoo vinnigh op ons hooft;
Als had hy dezen dagh en zijn triomf belooft
Een koele lentezon: want dit gestarnt, by vlaegen,
Den geest verstickende, door 't gloên der heetste dagen
En weecken, koestert nu den zanglust, en de Min,
En Oegstmaent gaet met lust, gelijck de Maymaent, in. —
Ghy Heeren, die de Stadt, gelijck vier hooftpylaeren,
Met raet en wysheit stut, in 't rijpste van uw jaeren,
Grootachtbre Vryheer GRAAF, en Ridder MAERSEVEEN,
Oprechte telgh van POL, en SPIEGEL, die 't Gemeen
Ten burgerspiegel streckt, gewaerdight ons gezangen
Te hooren, daer 't muzijck uw' intre zal ontfangen
Met blyschap op den stoel, en 't eerlick wapenkruis;
Uw burgermeesterschap het ingewijt Stchuis
Vercieren, meer dan kunst, besteet aen witte marmers;
En d'oude burgery haer hoofden en beschermers
Begroeten, uit den drang, van overal vergaêrt,
De burgervaders zijn met recht alle eere waert. —
De zwackheit van den mensch behoeft gestut te worden
Door loon, en straf, dit eischt gezagh, en wettige orden:
Gezagh en orden melt terstont het onsterscheit
Van volck en burgerye en 't ampt der Overheit:
Het ampt vereischt een plaets, en huis, hier toe gekoren,
Ten dienst der stede; aldus wort hier 't Stehuis geboren,
Uit een nootwendigheit, tot heil van 's burgers Staet.
Stadthuizen dienen dan alom ten toeverlaet
En vryborgh van het volck, dat, vry van alle zorgen,
Gerust zijn' handel drijft, en heenslaept op die borgen,

Het oogh der Vaderen, dat voor de kindren waeckt,
En toeziet, eer de ſtorm de poorte en wal genaeckt.
Dus lijdt het volck geen' laſt van ſchipbreucke, in 't verheffen
Der oorloghsbuien, die de burgerſtaeten treffen,
En ſtorten in den gront, ten zy 't de hemel ſchutt',
Die Heeren hanthaeft, en door zulcke pijlers ſtut
Veel duizent huizen, als in een Stehuis geſloten,
Het hart van al de ſtadt en trouwe ſtadtgenooten.
Die 't hart bedancken, voor zijn' levendigen gloet;
Terwijl het al de leên der burgerye voedt,
In 't leven onderhoudt, veel honderden van jaeren.
Zoo ſtaet Venedigh pal, in 't midden van de baren,
Als een metaele rots, na twaelf eeuwen tijdts,
Beſtreden van de peſt, en dierte, en zoo veel ſtrijts;
Geſtreden met den Turck, en 't huis der Ottomannen
En vorſten, tegens 't Recht der vryheit ingeſpannen.
Zoo blinckt de ſtadt, mijn wiegh, gebouwt van Agrippijn,
Gelijck een halve maene, op d'oevers van den Rijn,
Na zeſtienhondert jaer, en toont haer lauwerieren,
Geſtrickt in 't vreverbont met d'oude Batavieren.
Aldus ſtont Rome vaſt, ſchier zes paer eeuwen lang,
Eer 't Noorden met zijn bijl, by haeren ondergang,
In 't ommewroeten groeide, en 't ſloopen der gebouwen,
Gewortelt al te diep, te hardt om uit te houwen.
Al hanthaeft d'oppermaght, in oorloge, en gewelt,
De ſteden, eeuw op eeuw, haer paelen zijn geſtelt,
Haer oude ſtuit in 't endt, gelijck des menſchen leven.
Wat menſchen bouwen, wort geene eeuwigheit gegeven.
Wie iet geduurzaems zoeckt, die heff' zijn hart om hoogh.
Men kan niet zekers hier beſchieten met ons oogh. —
Hoe 't Raethuis by het hart met reden wort geleecken,
Waernaer de vyanden der burgervryheit ſteecken
Met heimelijck geweer, en laegen, en verraet,
Of inbreuck van de poorte, uit openbaeren haet;
Dat bleeck, toen Beuckels rot haer moedernaeckte waerheit,
Het licht der logentaele, als een herbore klaerheit,

Wou planten op den Dam, ten trots van 't wapenkruis;
Gelijck de Schilderkunst; op 't afgebrant Stadthuis,
Getuighde menigh jaer: dat bleeck, toen d'eerste Gallen
Na 'et winnen van de Stadt, noch zochten t'overvallen
Het Roomsche Kapitool, beletter van hun kans;
Daer Manlius zoo braef, gewaerschuwt van de gans,
En haer verbaest geschal, het burgerrecht verweerde,
Door 't overschot des volcks, en Brennus heirkracht keerde;
Die, zeven maenden langk, verrijckt door roof en buit,
Most slaecken zijnen roof, op 't Kapitool gestuit. --
Gelijck Heer Gijsbrechts stadt van visschers is begonnen,
Door haer gelegentheit, en na heeft aengewonnen,
Zoo wert haer Raethuis oock tot driewerf weêr verzet.
Het eerste stont daer 't Y zich uitstreckt in zijn bedt,
Met biezen riet en helm geboort, van wederzijde;
Daer d'Aemstelheer, van outs, de zeekapelle wijdde,
Ter eere van Godts Helt, Sint Olof, die zijn' troon
In 't Noorden had gebouwt, en wien de martelkroon
Met recht wert toegekeurt: want toen hy onder d'Ieren
Tot kennis quam van Godt en Christus kruisbanieren,
En in Nieuw Megen sprack d'orakels van Godts mont,
Liet hy zich Kerstenen, en wasschen op de vont,
Van 't heiloos Heidensch slijm. Dus zuiver, en herboren,
Zocht hy Godts dienst en Kruis te planten by zijn Nooren,
En, die een Koning was, verkondighde het licht,
Waer voor de zon en maen en steile Noortstar zwicht.
De maght der afgoôn raest, en, als een stroom gedreven,
Bejegent hem in 't velt, daer hy geroost zijn leven
En kroon ten beste schenkt aen Christus kruisaltaer,
Geheiligt door het bloet van zulck een martelaer. --
Het tweede Raethuis stont, daer nu de kant gesleeten,
Wort van het waterrack, dat, naer den Dam geheeten,
Allengs ten Zuiden, van het Y, te rugge springt
Tot daer de middensluis en duicker 't water dwingt,
Of weder uitgiet, als de stercke wint van 't Zuien
Den Aemstel viert den toom, en afjaeght met zijn buien;

Gelijck de ſtroomen ſtaen ten dienſt van weêr en wint,
Naer dat der winden Vorſt hem uitlaet, en ontbint.
Men zagh de derdemael het Raethuis weêr verrezen,
Als of Natuur den gront had met haer hant gewezen.
Daer Kalverſtraet en Dijck noch uitzien naar den Dam,
En reicken aen de merckt, daer 't Sticht ter merreckt quam,
De Goier, Aemſtelaer, de Veene-en-Waterlander.
Zy ſtaplen vrucht en vee en zuivel op elckander,
Gevogelte, en gewas, en wat de nootdruft eiſcht,
Ter liefde van 't gewin, daer 't al om draeft, en reiſt,
En vlet, en vaert en woelt; terwijl de burgeryen,
Van d'eene aen d'andre weeck, by deze merckt gedyen,
En kelder en ſchappra, met opgepropten ſchoot,
Bezorgen, als de mier haer hol, voor hongers noot. --
De Koning van de Stadt, wiens kruin 't gewelt zou tergen:
Verkoos Tarpeius bergh alleen, uit zeven bergen,
Omtrent den Tiberſtroom, en zijne waterkolck,
Om daer den Adelaer en ſtoel van 't ſtrijtbre volck,
Als op den vryburgh van 't gemeenebeſt, te planten,
Dat tegens al de maght der weerelt zich zou kanten.
Dus rees het Kapitool, op dezen ſteenen bult,
Van Romulus met riet gedeckt, en na vergult,
Gelijck een gouden bergh, om, in het onderdaelen
En opſtaen van de zon, de zon ten trots te praelen;
Een eer, waer voor de bergh den vader Numa danckt,
Zoo lang 't Romainſch gebiet, dat nimmer zackt, noch ſchranckt,
Maer op zijn wyze duurt, de weerelt zal verduuren;
Terwijl de Noortſche byl en heirſchap Remus muuren
En menigh trots gevaert, gelijck een ſteenrotsduin,
Noch noit begraven kon, in 't omgewroete puin. --
De Raeden van de Stadt vier van hun leden zetten,
Graef, Wavren, Maerſeveen, en Geelvinck, om te letten
Op 't voorgebeelde ontworp van 't Raethuis, wijs en rijp
Beraetſlaeght, en bepaelt in zijn vereiſcht begrijp,
Beſpiegelt door en door, in 't oogh der Trezoorieren
En burgermeeſteren, tot dat uit meer papieren

De waertste tekeninge, en d'eelste niet ontbrak,
Waer aen de breede Raet in 't endt zijn zegel stack. --
De Raet van Amsterdam verkoos, met rijpe reden,
De plaets van 't out Stadthuis, nu moede, en afgereden,
Van hoogen ouderdom, en arbeit, zorge, en last;
Als 't midden van de stadt, het hart in 't lichaem, past,
Gestut van wederzy met heur vermaerde stroomen,
Om af en aen in zee, of aen den Rijn te komen,
En Schelt, en Wael, en Maes, buurinnen van den Rijn,
Verheerlijckt door de steên, waer van zy voesters zijn.
Hier keert ons trots gevaert zijn aenschijn naer het Oosten,
Den opgang van de zon, die d'aerde komt vertroosten,
Verquicken met haer glans, waer naer elx oogh verlangt.
De flincke vleugel deckt de Noortzijde, en ontfangt
Den offer uit der zee; de rechte deckt den zegen
Van Beurze en vliet, van wien dees zeestadt heeft gekregen
Haer' naem, de weerelt door gevlogen, en bekent,
Zoo wijt zy 's weerelts oeghst op alle merckten zent,
En inhaelt uit der zee, met overlade kie'en
Gestuurt van Watergoôn, en snelle waterzielen,
Die, schuw van weide en ploegh, in zee te weide gaen,
En dansfen op den rugh van vader Oceaen. --
Maer 't weifelende lot, dat noit zijn rust kon houwen,
Quam 't rustigh raetsbesluit des Aemstels, onder 't bouwen,
Bespringen, slagh op slagh, niet anders of de Nijt,
Die schendige Harpy, uit wrevel, schimp, en spijt,
Het nootwerck scheuren wou, en met verwoede klaeuwen
Der Burgermeestren gunst verbijstren, en verflaeuwen,
En dwingen af te staen van dezen arrebeit,
Zoo noodigh, en zoo nut, gevordert en beleit
Door opzicht en het oogh der meestren, die bedreven
Steenhouweren hun maet en wet en regel geven;
Dies 't uurwerck van dien bouw gestadigh schijnt te gaen,
Van hant tot hant, gelijck de wyzer, op zijn raên,
De ronde doet, en past op klockeslagh en uuren,
Zoo net, gelijck de zon om hoogh haer' loop kan stuuren.

Gestadigheit verwint, al draeit de wyzer kort
Den dagh om, niemant merckt dat hy bewogen wort. --
De Nijdigheit zocht eerst de poorten stil te ontgrendelen, (†)
En daeghde, uit eenen mist, voor stadt op, met haer vendelen,
Door Amsterdam betaelt, en van den haenekraey,
Ontdeckt, eer 't nachtgedroght belande aen wal, en kaey,
Dat van verbaestheid zwichte, in ste van aen te vallen;
Toen al de burgery 't geschut voerde op de wallen,
En blanck in 't harnas blonck, gelijck een ysre rots,
Die geenen aenstoot vreest, den Oceaen ten trots. -
Noch rustze niet, maer streeft naer d'onbevrozene oorden, (*)
En hitst met volle kracht den blaesbalgh uit den Noorden,
Op dijck en dammen aen, dat Hollant schud, en yst.
De zee verlaet haer bed. De springvloet wast, en rijst,
En overschrijt haer peil. De waeckende Aemsterlanders
Aen 't zweeten, in dien noot, met schuppe en zoôn, niet anders
Als warenze getroost den springvloet van Neptuin
Het hooft te biên, gelijck een strantbeer van arduin.
Neptuin, hier tegens aen, wil toonen dat geen zoden
Vermogen zijne vorck en opgepreste Goden
Te stuiten, op den toght; ontziet noch dijck, noch pael,
Noch eicke planck, en komt u, boven Outewael,
Geborsten in de weide, en, bruizende op zijn riemen,
Vaert voort, en zackt, en rijst, en valt in 't meer van Diemen,
Zet hofsteên, vee, en vrucht in 't water, dat wel eer,
Zijns ondancks, ruimen moest den boezem van zijn meer,
Daer d'Amsterdammers, die hier lucht en adem schiepen,
Al morrende om 't stehuis, nu huis en hof verliepen.
Het open Aemsterlant, de polder rontom heen,
Al 't vlacke velt lagh blanck, tot in het Sticht en 't Veen
Geleeck een bare zee. Men kon het meer van Leiden
En Haerlem, room noch sloot noch wegen onderscheiden.
De hoybergh berghde 't vee. De droeve huisman stack,
Met vrouwe en kindren, 't hooft gedootverft uit het dack,
In 't uitgemaelen meer. Onwetenden aen 't schelden,
En 't kostelijck stehuis de lantscha most ontgelden. --

(†) 1650. (*) 1651.

Na zulck een zeestorm woelt het zeezieck Brittenlant. (†)
De Faem gewaeght hoe dit de waterketen spant,
Van Doever af aen 't hooft te Kalis, en zijn krammen.
De hoop van Londen vischt een net vol Amsterdammen.
Karthage en Rome zien elckandre grimmigh aen,
Als leeuw en tigerdier. Alle oorloghsvensters staen,
Als Plutoos blicken, root van gloet en zwavelvlammen.
Zy treên in 't waterperck, als strijtgezinde rammen,
Of stieren, dol van wraeck, en nimmer stootens moe,
Hervatten strijt op strijt, en stooten vreeslijck toe;
Terwijl hun schuim en bloet ontloopt, en, in 't vertoornen
De herders toezien, hoe zy, met gewelt van hoornen,
Elckandre gaen te keere, en booren door de huidt
In 't vleesch, en ingewant, en menigh toestoot stuit
Op ribben, en gebeênt. D'een pooght, met d'achter voeten
En klaeuwen, stof en zant in 's vyants oogh te wroeten,
Van achteruit te slaen, te stuiven voor den wint:
En d'ander slingert fel den staert om, en verblint
't Gezicht des vyants vast, met heêne en weêr te zwaejen.
Zy loejen schrickelijck, en wenden zich, en draejen,
Tot dat de worstelstrijt en dagh zijn ende neemt,
En ieder wenscht om rust, in zijnen eigen beemt. --
Geduurende dien storm en strijt der worstelaeren,
Vernam men hoe om hoogh Saturnus quam gevaeren,
Op bey zijn vleugels, schier gesleeten van de vlught:
En zwevende rontom den Dam, in onze lucht,
Met zijne scherpe zeîn, waermeê hy d'eeuwen maeide,
Het uurglas op zijn hooft, de grijzaert d'oogen draeide
Naer 't afgeleeft stadthuis, oft eer zijn overschot,
Gereten, onderstut, verminckt, en half verrot,
En evenwel, ter noot, 't verblijf der Amptenaeren,
Om schrift, gerief, en schat, en diensten te bewaeren.
Wat, ben ick, zeght hy, dan mijn kracht en zickel quijt,
Dat dit bouwvalligh dack mijn' ouderdom verslijt,
En wacht het noch gerust, als leggende op zijn sterven,
Dat menschen handen voort het slechten, en bederven?

(†) 1652.

Ick wil een' korter gangk met dit geraemte gaen. --
Zoo fpreeckt hy, en verzinckt in 't fmitshol van Vulkaen,
Beveelt hem 's middernachts dien ouden romp te floopen.
Vulkaen, toen 't nachtglas net ten halve was verloopen,
De wachters, van den flaep befchooten, ftom en ftil,
Vergaten hunne wacht, voltreckt Saturnus wil,
Ontfteeckt het zolderveen van boven, met zijn voncken.
Het veen geraeckt in brant, dat eertijts lagh verdroncken:
Dus brant het vier den balck, den zolder, en het dack.
De ganfche ftadt waeckt op. De vlam ging op, en ftack
Het torenbuskruit aen. Nu ruften geene bedden.
De trouften fchieten toe, en reppen zich, en redden
De brieven, boecken, gelt, trezoor, en banck en fchat;
En bergen in dien brant de ziel der ganfche ftadt;
Terwijl de vlam in top blijft weiden, als een wonder,
Uit gunft, die 't vier ons droegh, dat tijt gaf, om van onder
Te redden have, en goet, ten oirbaer van 't Gemeen.
Dus liet Vulkaen hier niets dan muurwerck, puin, en fteen,
Waerna de bouwkunft breet haer vleugels ging ontvouwen,
De nieuwe fenixpluim en kroon van 's lants gebouwen,
Als ryzende uit den grave en d'affche en 't lijck van 't out,
En een geduurzaemheit van eeuwen toebetrouwt. --
Maer 't is aenmerckens waert hoe Godt zich openbaerde,
In 't midden van die vlamme, en door zijn zorgh bewaerde
De hooge fteigering, rontom 't begonnen werck,
Toen vlam en roode gloet den leffcher viel te fterck,
Met zijne tong, voorwint, alree de maften leckte,
En blaeckte, en eene wolck van fmoock het volck bedeckte,
Daer Stalpaert, op zijn wacht, gelijck Brantmeefter, ftont,
En zagh het gapend vier, zijn' vyant, in den mont.
Hy fterckt het tegenweer, dan onder, dan van boven.
De ledren eemer blufcht al kiffende den oven
Van 't grimmigh element, dat fchrickelijck kraeckt, en knerft,
En niet een kant noch fteen van 't nieu gefichte berft.
Waer zulck een heiloos ramp tot dit gevaert geflaegen,
Het was om 's bouwers glans uit al zijn werck te vaegen,

Den moedt der Overheit te kneuzen van verdriet,
Te schenden 't aengezicht, daer al het lant op ziet. --
Een voorspoock scheen voorheene ons in te willen prenten
Den opgang van dien brant, toen heele regementen
· Van rotten zich verbaest begaven op de vlught,
Drie dagen voor den noot, gelijck van eene zucht
Tot haer behoudenis al heimelijck gedreven,
En, boven ons begrijp, dit, ondier ingegeven,
Dat, vroeger wacker, eer zijne ongevallen vat
Dan ons vernuft, dat traegh, tot kosten van de stadt,
Voor 't naeckende onweêr duickt. Hoe onvast staen dees gronden:
't Geluk der steden is aen 't out Stehuis gebonden:
Men vraege Schelt en Eems; zy hebben 't ons geleert
Hoe met den raethuisbouw 't geluck der steden keert. --
De bouwer van 't Stehuis wist noch van geen verhuizen,
Toen schon de bouwplaegh flux een' watervloet van muizen
Op Hollants kusten aen. Dit heir, in 't lang en 't bree,
Geslingert staert aen staert, quam dryven over zee,
Van 't Noorden, op ons strant. Hier baet geen tegensportelen.
Zy knaegen hoy, en gras, en klaver, met hun wortelen
En groente en steelen, af. De geest des beemts verdwijnt.
De lantheer, by gebreck van voêr en klaver, quijnt.
Men troost hem dat de scha der muizen 't lant zal baeten,
En zy een' gouden tant in velt en weide laeten;
Gelijck het naeste jaer de muizescha vergoedt,
Met driemaal zoo veel winste, en weide in overvloet:
Maer 't ryzend Raethuis wort met smaet en hoon bejegent,
En houdt een zelve streeck, zoo hoogh als 't nu, gezegent
Van al de burgerye, een ieders oogh behaeght,
En d'eer van al de stadt in 't staetigh voorhooft draeght. --
De Kerck van Sint Kathrijn, gelijck menze innewijde,
En bouwde tot Godts eer, bekleet de slincke zijde,
Een rijck gebouw, waeraen de Heer van Purmerent,
Heer Eggaert, by 't geschrift voor bouwheer noch gekent,
Den eersten grontsteen ley, dies wy zijn eedle rancken
Gehouden zijn met lof, voor 's vaders deught, te dancken.

Wie Amiëns bezoeckt, dat hy zijne oogen ſla
Op 't grootſte kerckgeſticht, de rechte wederga
Van Eggaerts arrebeit, en lette of ons pylaeren
Gewelf en kooren min den bouwluſt openbaeren
In Hollants Graeflijckheit, dan in het Konings Rijck,
Den Grave in majeſteit en maght al t'ongelijck. --
Het heerlijck orgel noot geen dwaze zangverquiſters,
Maer Wijzen, op 't bancket van veertien paer regiſters.
Vier orgeldeuren noôn alle oogen, door de gunſt
Van Bronckhorſts tekengeeſt en ſchoone ſchilderkunſt,
Hem van Natuure alleen miltdaedigh ingegeven.
Men ziet hier geene verf, maer louter ziel, en leven,
Daer Saul zit te paerde, en David voert het hooft
Van Goliath, den Reus, gelijck hy wort gelooft,
Om zulck een trotſe daet, en ingehaelt van reijen,
Die, zingende in triomf, den helt ter poorte inleijen,
En wetten Sauls haet, en kroonzucht door dien zang,
Bezuurt van Jeſſes zoon, zoo veele jaeren lang.
Men ziet, daer Davids harp en ſnaer den Godtvergeten
En dollen Saul ſtreelt, hoe eerloos en vermeten
De Haet dien jongeling den ſchicht toedryven wil,
Terwijl hy dien ontduickt, en balling wort al ſtil,
Tot dat een flux ſoldaet hem bootſchapt, hier beneden,
Hoe Saul op den bergh, van wanhoop overſtreden,
Na zulck een nederlaegh, met zijn verwaete ziel,
Op drie verſlage zoons, in zijnen degen viel. --
Op dat men het gevolgh aen deze keten ſchakel,
Vraeght David Godt om raet, daer Abjathar 't orakel
Zal ſpellen, uit den glans van 't heiligh borſtgeſteent,
Dat hem naer Hebron wijſt, die Sauls doot beweent. --
Wanneer de dubble deur van 't orgel hangt geſlooten,
Wort David, daer hy knielt, gezalft, en overgooten
Ten Koning, over 't huis van Juda, toen die ſtam
Te Hebron, met gejuich, op deze ſtaetſi quam,
Waer op d'eenſtemmigheit van uitgeleze keelen,
De joffers en de jeught, met zingen, dans, en ſpeelen,

En cyter, en tamboer, en rinckeltuigh, en luit,
Verheffen haeren galm, die aen den hemel ſtuit. --
Graef Willem, tot den ſtoel des lants van Godt geſchapen,
Beſchenckt, in 't Noorder glas, met haer doorluchtigh wapen,
Dees ſtadt, waer over hy, als wettigh Graef, regeert;
Waerna Maximiliaen, Roomſch Koning, hoogh ge-eert,
Haer' wapenkruisſchilt kroont met diamante ſtraelen,
En paerlen van zijn kroone, om eeuwighlijck te praelen,
Als met een danckbaer merck van zijne majeſteit,
Voor Ridder Boelens gout, en 's helts grootdaedigheit,
Ten dienſt van zijnen Heer, voor ieders oogh, gebleecken;
Een eer, die blijft, en duurt, als 't broſſe glas zal breecken;
Gelijckze oock op de kruin des Weſtertorens blinckt,
En blincken zal, zoo lang de zon verrijſt, en zinckt. --
In deze hooftkerck gaet de Batavier ten grave
Naer Galen, die de doot wou kiezen, eer dan ſlave
Te worden op de zee, geboeit aen 't Britſch gebiedt,
Daer hy op 't Midlantſch meer den brant in 't buskruit ſchiet
Van 's vyants zeekaſteel, en leert hem, op de baren,
In weêrlicht roock en ſmoock, in Plutoos hemel vaeren,
En ſtuiven, recht voor wint, om in dien waterbrant,
Als voorbo, naer den Teems, en 't vyantſch Brittenlant,
De tijdinge aen het hof van Withal zelf te draegen.
Hetrurie en Livorne en 't zeeſtrant zal gewaegen,
Veele eeuwen na zijn doot, hoe ſtout dees watervorſt
Den vyant boort aen boort groothartigh klampen dorſt,
Gelijck een oorloghshelt, uit louter hart geſchapen,
Waerom de grafzerck noch gekroont hangt met zijn wapen,
En ridderlijck geweer, en met de vaen bedeckt,
Terwijl dit lijck de deught der levenden verweckt. --
De Waegh, aen deze zy voor 't Raethuis, weet den zegen
Van 's weerelts koopſtadt niet maer nimmer af te weegen,
Door toevloet van de vaert. Zy voert met haer gewin,
De ſtede een' Potozy van daeghlijx zilver in,
Door tweepaer poorten. Als om ſtrijt, van vier geweſten,
Om Hollants vryen Leeuw te weeliger te meſten,

In uitgemaelen meer, of duin, en poldergras.
Hier groeit het Hollantsch hart. Hier zwelt de zuiveltasch,
Van zilver, en root gout, en vriendelijcke schyven,
Die, by gevaer en noot, onze oorloghszenuw styven,
En leeren dat men licht den Amsterdammer terght,
Maer zijn gedult den krijgh niet ongewroken verght,
Zoo lang de schildwacht waeckt, en hier, langs steene trappen,
Gewapent nacht en dagh, de waeghtrap op zal stappen,
En uitzien, vroegh en spa, en luisteren of 't Stehuis
Geen laegen wort geleght, ten schimp van 't wapenkruis. --
De Vischmerckt woelt vooruit, en leeft van spartelvisschen,
Schaft stroom- en- zeevisch, en bezorght de burgerdisschen
Met allerhande teelt van 't vochtige element,
Tot 's levens onderhoudt. Het Gilt was hier gewent
Sint Peters feest, van outs, met kroonen te vereeren,
Te zingen, hant aen hant, naerdien 't zich moet geneeren,
Als 't Galileesch geslacht, by 's hemels zegening,
En 't uitgeworpen net, dat 's waters vruchten ving. --
De Beurs [daer d'Amstel stuit, en door vijf steene boogen,
Met waterpijlen schiet, als van een pees gevloogen,
Wanneer het water valt, en adem haelt in 't Y,]
Ontfangt den burgerzwarm van d'oude en nieuwe Zy,
En al het uitheemsch bloet, dat 's middaghs hier te gader
In eenen boezem vloeit, en uit zoo menige ader
Gevloten, leven geeft aen 't lichaem van 't Gemeen.
Hier wort Merkuur gedient, geviert, en aengebeên,
Met zijnen slangestock, en vleuglen aen de hielen.
Hier zweet het koopmans brein, geprop van vrachten, kielen,
Papieren, wisselkansse, en munte, en beurskrackeel,
En winninge, en verlies. Elck grijpt naer 't beste deel,
In schipbreuck, havery, verzekert kilt, en packen,
En berght zijn have en 't lijf op masten, en op wracken.
De weisselende Fortuin smijt blinding 's weerelts goet
Te grabbel in den drang. De rijckdom stijft den moedt
Des koopmans, door het lot, zoo rijck hem toegevallen.
Dan steigeren om strijt de gevels, poort, en wallen,

En torens hemelhoogh. De Staet en burgerdraght
Getuigen van 't geluck, door schattingen, en pracht.
Gewinzucht propt de breede en lange galeryen,
Die brommen in 't vierkant, gelijck een korf, vol byen,
En uitgelezen geur, gewonnen op het velt.
Dan roept de Beurs zich heesch: waerheen met al uw gelt,
O geltrijck Amsterdam? mijn nissen zien u draeven,
En missen midlerwijl haer driemael twalef Graven,
Uit klaren marmersteen te klincken, tot een eer
Van 't koopmans Kapitool. Of magh men nimmermeer
Gebeuren dit geluck, het welck mijn Beursgenooten
Verdienden, die het gout met heele schepen gooten,
In uwen open schoot door kommer, zorgh, en zweet,
Ten bouw van uwen Staet, en 't vrye lant besteet?
Vijf hooftgebouwen, hier in 't ronde te bereicken,
Uit 's mercktvelts navelpunte, is geen onkenbaar teiken
Van majesteit, en maght, die nu doorluchtigh blijckt,
Naerdien de Dam in naem Sint Markus plaets niet wijckt,
Noch zelf het velt van Mars, zoo wyt befaemt by d'ouden,
Die Rome, in zijne kracht en middaghglans, aenschouden,
Toen, Cezars erfgenaem, Augus, in vollen vreê,
Het heiligh Kapitool in zyn triomfe opree. --
Hoe luchtigh kan men nu op 't mercktvelt adem scheppen,
En ieder 's mercktdaghs zich, op zulck een ruimte, reppen.
In alle stallingen, en inkoop, en verkoop,
Daer volck en burgerdrang en huisman, in den hoop,
Vast vellen, loven, biên, en afslaen, en besteden,
Verkochte waeren laên, op burrien, en sleden,
Of torssen op den hals, of onder hunnen arm,
Of kruien op het raedt. Geen wackre byenzwarm
Is drocker op het velt, en in de honighkorven,
Wanneer de boeckweit bloeit, die doot lagh, en gestorven,
In d'aerde, eer klont en zon en dau haer leven schenckt,
En naer dien edlen geur de honighzuigers wenckt.
Hier is de wandelstreeck van Amsterdamsche Heeren
Wethouderen en Raet bekommert met regeeren,

En deftigh ftaetgefpreck. De koopman luiftert hier
Naer luchten uit der zee, en zamelt uit papier
Den zin der letteren, van overal gefchreven.
Dan valt, dan rijft de merckt. Hier is een fchip gebleven,
En ginder een belant, dat met Turckyen floegh,
De roofgalajen brande, of binnen Tunis joegh,
En 't roofneft, out Algiers, noit zat van fchepeplonderen,
Dan hoort men hier van 't Y een' oorleghsman opdonderen,
Of vlooten uit de Stracte, of van de Spaenfche kuft:
Dan groeit het koopmans hart, nu zeker, en geruft,
In zijn bekommeringe, en danckt Godts weêr en winden
En watren, die by ftorm zoo menigh fchip verflinden.
De rijcke zee is nu niet rijcker als de man,
Die met dees blijde maer zijn zolders laden kan,
Verquicken zijne hoef, en groene Gravelanden,
En Beemfters, klaverrijck, vol vee, en vol waeranden.
De Stadthuistoren ftelt zijn kunftigh klockwerck, rijck
Van klanck, Hemoni fpeelt een hemelfch klockmuzijck,
Zoo fnel, gelijck een luit, of Swelings orgelpijpen,
En fnellen cimbeltoon, met vingeren te grijpen.
Hier blazen fchuiftrompet en kromme en rechte fluit
Orlandoos grooten grooten geeft ter heerenvenftren uit,
Ter eere van de Wet, en burger wandelieren,
Verquickt door bly muzijck, in ongerufte maeren
Van oorloge of tempeeft. Hier leeft men de geboôn
Der ondertrouden af, die op den zondaghstoon
Naer hunne trouwboey treên, met onverzaet verlangen;
Terwijl de drang des volcks en toeloop vaft de wangen
Der bloode bruiden verft, in 't op- en- nedergaen
Van 't Raethuis, naer hun ftraet, beftroit met pallemblaên;
En goude loveren, door eene ftraet van menfchen,
Die 't nieugetrouwde paer den fchoot vol zegen wenfchen;
Of weegen onderling de bruit, en bruidegom,
Te rijck, te vreck, te lang, te kort, te wijs, te dom.
Hier leeft men 's lants plackaet, of oude en nieuwe keuren,
Of vonniffen, wanneer de jongfte dagh het treuren

Des ſterfdaghs inneluit, en 't ſpiegelent ſchavot
Den ſcherreprechter daeght, die 't hooft van 't lichaem knot,
De keel de lucht verbiedt, en ſtreept met taeije roeden
De ruggen, op 't geſchrey, en brantmercktze, onder 't bloeden,
Met 's Heeren wapenkruis. Hier treckt de ſtadts ſoldaet
Op trommelſlagh ter wacht, naer 't wachthuis toe, en ſtaet
's Wachtmeeſters oogh ten dienſt: hy zelf ontfangt de leuze,
Het woort der nachtwacht, van des Burgermeeſters keuze
En orde, tot een merck en veiligheit der wacht,
Om alle misverſtant te ſchuwen in der nacht.
De vlijt en bezigheit der burgeramptenaeren,
Die ieder hunnen plicht bekleeden, en bewaeren,
Vermeerdert hier den zwarm van 't Raethuis, af en aen.
Hier waeckt de burgery. Hier oefent zy haer vaen,
De wapens, en 't geweer, zoo trots in harrenaſſen
Gegeſpt, en uitgeruſt, als ofze waer gewaſſen
In 't yzer, uit de wiege, en van haer moeders mam.
Wie Amſterdammers dreight, die vint hier Amſterdam,
Gereet om toe te treên, groothartigh uit te vallen,
Het zwangere geſchut te voeren op de wallen,
Tot voorſtant van haer Recht, en vryheit, zoo verraet
Haer poorten onderkruipt, of Mars de trommel ſlaet. --
Het Damrack voert den Dam de vrachten toe met ſchepen,
Gemackelijcker dan veel duizent ſleden ſleepen,
Veel wagens konnen laên. Tien wegen, nimmer moê
Van woelen, loopen drock naer 't vrye mercktvelt toe,
En kruiſſen 't heene en weêr, met menſchen, en met roſſen,
Van burghwal, ſtraete, en graft. Heeft Orfeus eertijts boſſen
Verplant met zijne lier, Amfion met zijn ſnaer
De ſteenen oit verzaemt, om Thebe wonderbaer
Te ſtichten tot een ſtadt; 't is t'Amſterdam gebleecken
In waerheit, onverbloemt, en zonder dichters ſtreecken.
Het Noortſche maſtboſch neemt het Raethuis op den rugh.
De rots van Benthem danſt. De Wezerſtroom wort vlugh.
De Weſter marmerklip den maetzang volght van Kampen
En Stalpaert, die bezweet noch arbeit vliên, noch rampen,

Noch opſpraeck, nu en dan geſprongen voor hun ſcheen,
Te vrede datze zich verbouwen voor 't Gemeen. —
De mieren, in den bouw, om nootdruſt te vergaeren
Des zomers, eer de kou des winters, zonder airen
En vrucht, haer overvall' zijn bezich in het velt,
Vervoeren ordentlijck de rijpe tarwe en ſpelt
Met yver in het hol. D'een ſleept en torſt het koren
Al zweetende op den neck. Een ander geeft de ſpooren
Aen traegen, en beſtuurtze, en drijftze op 't ſmalle padt.
Het is 'er alſins drock. D'een geeft, en d'ander vat.
Zy bijten 't zaet in d'aerde, eer 't wortel koom' te ſchieten.
Voorzichtige arbeit zwicht voor laſten, noch verdrieten. —
De bouw van 't Raethuis ſchijnt op dezen trant te gaen.
Dus komt een regement ruighwerkers op de baen,
En ſchickt den baiert op van balcken, ſteen en maſten.
Steenzaegers, kanters, en polijſters, fluxe gaſten,
Een ieder paſt zijn werck te ſpoeden, even drock.
Men draeft 'er af en aen, op 't luiden van de klock.
Men voert pylaſters aen. En voedſel voor de muuren.
De bickſteen waſt en groeit, om al de ſtadt te ſchuuren,
En d'afval van arduin, vertreden, en veracht,
Als puin en ſtof, betaeit den Trezoorier noch pacht. —
Men ziet den Bentemer en Bremer gront geſleten,
En vratigh ingeſlickt, om hier een rots te meeten,
Tweehonderttachtigh breet, tweehondert voeten diep
Daer 't Raethuis het vernuft der eedle bouwkunſt riep
Tot ſtichtheer, om gerief en aenzien te bewaeren,
En een geduurzaemheit, de drie, die hier vergaeren,
Als krachten van de ziel der bouwkunſte, in 't geſticht,
Dat eeuwigh tuigen kan van 's bouwers trouwe en plicht,
Aen zijne arbeitzaemheit en overlegh te mercken,
Ten trots der grijze Faem van zeven Wonderwercken.
Wien namaels luſten zal te toetſen 't recht beſcheit,
Wanneer, en oock van wien, de grontſteen wiert geleit,
Dat hy ter vierſchaer ga den ſtommen toetsſteen ſpreecken,
Daer Polsbroeck in Latijn, tot een gedenckbaer teken,

Uitheemschen klaer berecht, en, door de goude tong
Van 't bouwschrift, alle kunne, en staet, en out en jong
Vernoeght, als hy gedenckt hoe 't wit der oorelogen
Getroffen, en de pais in haeren krits voltogen,
Den Aemstelraet bewoogh te vallen aen den bouw
Van 't Raethuis, toeverlaet van 's burgers deught en trouw.
Graeff, Pankras, Valckonier, en Schaep men hier te zamen
Ziet glinstren in den toets, met hun doorluchte naemen,
Als Burgermeesters zoons en neven, in 't gemeen,
Grontleggers van 't Stehuis, en zijnen eersten steen,
In 't gulden vredejaer, en 't aenzien van hunn' Vaderen
En oomen, die hierop, omringt van 't volck, vergaderen;
Het welck hun zegen wenscht, tot dat de leste steen
Den eersten volgen zal, daer zy den stoel bekleên. —
Een, die te naeu gezet, wat hy bedilt wil pluizen,
Verschoont zelf d'afbreuck van den terling burgerhuizen,
Nu ruimte en stadtgerief dees schade ruim vergoedt.
Geen dolle Nero heeft de stadt hierom in gloet
En lichten brant gezet, belust den nacht van Troijen
Te speelen, en de boght der Wijcken af te roijen,
Op lant- en- stadtgeschrey. Geen Celer, geen Sever
Versmolten schat en stadt, voor ooghlust van hunn' Heer,
Aen overdaet van kunst, die veel te dertel steigert,
Daer vrouw Natuur, te zwack, de Bouwkunst grontvest weigert:
De noot, de nutbaerheit, in 't dringen even stijf,
Vereischten dack, en ruimte, en lucht, en veel gerijf
Van ampten, die beknopt by een zich t'zamen quijten,
Ten dienst van Amsterdam, die d'eeuwen zal verslijten,
Indien de Zeevaert haer getrouw blijve, en de Twist
En Tweedraght niet den Raet van Hollants steden splist.
Door onderkruipingen, en baetzucht, van geen muuren,
Zoo sterck als diamant, en yzer, te verduuren. --
De Bouwkunst, toenze in 't werck beooghde haeren wensch,
Koos tot haer voorbeelt uit het lichaem van den mensch,
Zoo meesterlijck volbouwt, van buiten en van binnen,
Dat niets hieraen ontbreeckt, en d'allersnelste zinnen,

Die dit doorſnuffelen, van 't meeſte aen 't minſte lidt,
Bekennen moeten dat het allerminſt miszit
Wat hieraen wort herſtelt. Herſtellen is misſtellen.
Wie dit hervormt, misvormt. Laet overmeeten, tellen,
En weegen, wien dit luſt, het lichaem ſchroomt geen licht;
Geen klaere middaghzon, noch maet, getal, en wight.
Zoo blijckt dit bouwſel dan van lidt tot lidt rechtvaerdigh
In evenredenheit, en zulck een' Bouwheer waerdigh,
Die ieder bouwer wijſt, en, als Godts leerkint, trouw
Het oogh leert ſlaen op hem, en zijnen ſchoonſten bouw.
De bouwers van 't Stadthuis den eiſch der wet voldeden,
En volghden zulx de Kunſt, dat geen van all' de leden
In zijnen ſtant bezwijckt. Vitruvius trede aen,
En zelf Apollodoor, bouwmeeſter van Traijaen,
Wiens naelt noch heden praelt te Rome, voor onze oogen;
Zy vinden dit gebouw door al zijn leên voltogen,
Van boven tot beneên. Geene outheit dit verdooft.
Het heeft zijn middenlijf, zijne armen, voeten, hooft,
En ſchouders, elck om 't netſt. Het heeft zijn ingewanden,
Elck lidt, elck ingewant zijn ampt, gebruick, en ſtanden.
Hier leeft en zweeft de ziel van ons Wethoudery,
Gelijck een Godtheit, in, en ziet het zeilrijck Y
Met 's weerelts ooghſten en Ooſtindiën geladen.
De Zeven landen zelfs ons Heeren en hun Raeden,
Orakels van den ſtaet, bezoecken, reis op reis,
In tijt van oorloge en ongeſtoorden pais,
En leeren, beter dan by Griecken, en Romainen,
Hoe zich de Grooten hier tot 's nabuurs dienſt verkleinen.
Hier houdt het burgerhof de wateren in toom,
Geplant op Aemſtels gront, gelijck een hooge boom,
Die zijne wortels ſchiet heel diep en taey in d'aerde,
En, waſſende in de lucht, zijn pit voor lucht bewaerde,
Voor regen, hitte, en vorſt, met ſchorſſe, en ſchelle, en baſt;
Geene overwightigheit in 't groejen hem vermaſt.
Hy geeft den hemel boſch, en loof, en groene bladen,
Den gront zijn ſchaduwen, en hangt met ooft geladen.

De waterstroomen voên de wortels, en zijn groen
Wort van den dau verquickt. Al 't jaer is zijn saizoen.
Men hoort de vogels schel in zijne tacken zingen.
Men ziet de melckbron versch, rontom geduurigh springen,
En vloejen, tweemaels 's daeghs; wanneer de zon, gehult
Met straelen, 's morgens rijst, en 's aerdtrijx lijst vergult,
Of 's avonts ons ontzinckt, en schuil gaet achter duinen.
De Noortsche blaesbalgh schud de bosschen, en hun kruinen,
Of knackt den eicken stam; maer dees, al even vast
Gehanthaeft van om hoogh, ontziet noch leedt, noch last.
Men ziet, van buiten en van binnen, drie kolommen,
Gekoren uit de vijf aeloude, kunstigh brommen,
In bey de stadiën. voor 't opgetogen oogh.
De laeghste uit twee gemengt, en d'ongemengde om hoogh.
D'Ionische, en Korintsche, als in een hawlijck, onder,
Gesmolten ondereen, wort, tot een wereltsch wonder,
Gedraegen van den voet, en draeght Korinthen weêr
Uit Griecken t'Amsterdam om hoogh, tot Aemstels eer.
Wie dees verknochtheit ziet en orden, zagh niet vasters
Niet netters uitgewrocht. Gestreepte muurpylasters,
De hangende festoen, of die zich zelve spant,
Het marmeren poortael, de vloer, gewelf, en pant,
Het kroonwerck, zinrijck loof, rontom elcks innegangen,
Naer eisch van ieders ampt, gevlochten en gehangen,
Geen ledige ydelheit, het beelt, dat draeght, of ciert,
Geen woeste wildernis. maêr alles gemaniert,
De voet, de lange pijp, de kapiteel, de friezen,
En listen, elck om 't rijckst, by d'ouden niets verliezen.
Doch eer wy noch gerijf en cieraet gadeslaen
Inwendigh, laet ons voor de beide gevels staen,
En in elcks voorhooft eerst de beeldewercken eeren,
Daer wy Quellijns vernuft en geest zien triomfeeren. —
Het ooster voorhooft draeght hier moedt op Amsterdam,
Een dochter, voortgeteelt uit Aemstels grijzen stam,
En endelijck gekroont, door 's Keizers gunst en handen,
Met zulck een hooftcieraet, de zon der Duitsche landen.

De leeuw ſtut haeren ſtoel, en waeckt aen elcke zy,
Daer d'Aemſtelnymf haer kruick, de Stroomgodt van het Y
Zijn water giet in zee, en ruſten in hun biezen,
Die, al den zomer groen, by wintervorſt bevriezen.
De Watergoden ſlaen een ongelijck geluit,
En blazen haeren lof op alle watren uit.
De Zeegodinnen, nu geweckt door zulcke galmen,
Vereeren haer met wier, en krans, en moſch, en palmen.
De krokodil de zwaen de zeehont, reis op reis,
Zich domplen, daerze heerſcht met haeren tack van pais.
Ick hoor de Tritons heeſch trompetten, zie dolfijnen,
En meereminnen, nat van vlechten, hier verſchijnen
Ter wyfeeſt, Godt Neptuin gezeten, met zijn hulp
En trouwe gemaelin, in zijne wagenſchulp.
Hier woelt de waterjaght van Zeegoôn en Godinnen.
Zoo kil een element kan noch de kool van 't minnen
Niet bluſſchen in den vloet, of Peleus, heet en warm,
Neemt Thetis op den ſchoot, en drucktze in zijnen arm.
En dunckt dit iemant vreemt? zy toeten op den horen
Dat Venus uit het ſchuim en zeeſchuim wert geboren.
Al 't zeedom leeft hier nu, in 't groeijen van ons Stadt,
Als of het haer geluck om ſtrijt gezworen hadt.
Zy roepen, waer een vloot de baren door komt bruizen:
Vaert heene: propt de ſtadt, de zolders, en de huizen,
En kelders met uw vracht: wy ſchencken u 't geley.
De koey geeft Hollant melck, maer dit's de vetſte wey,
Waerby de koey gedijt. Wie twijfelt aen dit zeggen,
Zal Gijsbrechts wallen noch aen Pampus uit zien leggen.
Geen Koeijenuijer maekt de ſteên en dorpen rijck:
De Zeevaert bouwtze, en brengt eerſt zoden aen den dijck.—
Indien 't geoorloft waer ter zijde eens af te treden,
Om ieder hooftgebouw der Koopſtede aller ſteden
Te gaen beſpiegelen; ick ſleet den dagh en tijt,
Die den Stehuisbouw nu alleen is toegewijt:
Ick overvlocht het hooft van Amſterdam met kranſſen,
Of, als een Cybele, met heldre torentranſſen,

En ſpitſen, op wier kruis de goude weêrhaen draeit,
Aenwijzende uit wat ſtreeck de koopvloot overwaeit.
Luzy, daer 't weeshuis groeit, zich dagelijx verwondert,
Als zy haer weezen telt, en opvoedt zevenhondert,
Uit haeren milden ſchoot. Sint Klaere ziet Raſpijn
Betemmen met zijn raſp het wilt, dat in de lijn
Het Braſiliaenſche boſch moet maelen en verſleepen,
En ſiddren voor den knoop en 't klatren van de zweepen
Der overſtrenge Tucht. Het Spinhuis raeght de ſpin,
Die looze netten ſpant voor breizelooze Min.
Het Dolhuis ſluit en ſtilt ontzinde Razernyen,
In ſtille ſchaduwen. Sint Peters Galeryen
Geleiden ons naer 't bedt van krancken man en vrouw,
Door Koſters kunſt verquickt. De Bajert herberght trouw,
Drie nachten achtereen, verlege wandelgaſten,
Die, naeckt en geldeloos, vermagert zien van vaſten.
Het nabuurgaſthuis trooſt den ouderdom in rouw,
Ontfangt den ouden ſtock, en d'afgeleefde vrouw.
Het Amiraelshof dient den *Zeeraet*, ſcherp geſleepen
Op 't veiligen der zee, gekruiſt met oorloghsſchepen.
Ontfanger Spiegel hier 't geleigelt wort betrouwt,
Ten ſteun der zenuw, die de zeekuſt ploeght, en bouwt.
Het ront Begijnhof berght de Maeght in zijne muuren.
De Zuid- en- Noortkerck en de Weſtkerck haer gebuuren
Ten dienſt ſtaen. Sint Niklaes wint aenzien, door de kunſt
Des torens, net gedraeit, en Swelings Faem en gunſt,
Wiens geeſt door d'orgelkeel zoo hemelſch quam gedrongen,
Dat Englen op den galm van Jeſſes nooten zongen.
De dubbele orgeldeur, een ſtichtigh tafereel,
Verweckt noch Heemſkercks geeſt ten grave uit, door 't penſeel,
Dat David, die den Reus het hooft heeft afgeſlaegen,
Op maeghdegalmen ſchijnt tot aen de lucht te draegen.
De Koningklijcke harp, voor 't heiligh Kiſtverbont,
Zijn voeten gaende maeckt, die raecken naulijx gront,
Daer Michol, uit het hof, te blint vervoert, eilaci,
Dien ommegang beſchimpt, en godtsdans met zijn ſlaeſſ,

De Godtskist, zevenmael gedraegen om den wal,
Dreight Jericho verbaeſt met eenen zwaeren val.
Maer 't heerlijck kerckglas, daer ons Lievevrouws kapelle
Van outs geſticht was, geeft getuighnis van het ſnelle
Vernuft des ſchildergeeſts, die 't werck zoo ſchicken kon;
Dat 's Engels Groet, Godts Kribbe, en oude Simeon,
Daer Christus wort vertoont, de grootſte meeſters leeren
Hun verwen maetigen, hartstoghten, ordineeren,
En bouwen naer de kunſt; te ſchildren een gewelf
Natuurlijck, en gelijck de kerck in 't leven zelf.
Ick zwijgh van 't koorglas, daer de kloeckſten naer verlangen;
Van Ridder Heemskercks graf, met zijnen ſchilt behangen.
't Gewelf, van Heiligheit in d'oude tijt befaemt,
Op achtien pijlers ruſt. Sint Agnes ſchool betaemt
Door Baerle en Voſſius de Koopſtadt te ſtoffeeren
Met wijsheit, die de jeught t'Athene plagh te leeren.
De Schouwburgh licht de ſtadt, gelijck een morgenſter,
En ſchuift tooneelen op, daer Engel Lucifer
Uit zijnen hemel ploft, en ſtarrelichte ſtoelen,
In 't onuitbluſchbre vier der helſche zwavelpoelen;
Een treurſpel, om een hart van diamant, als glas,
Te brijzelen tot ſtof, te kneên, als maeghdewas;
Naerdien 't veranderen van heil in ongelucken
Noit grooter ommezwaey in 's trotſen brein kon drucken.
De Schouwburgh plant en ſtampt de zeden in de jeught,
Ontmomt de weerelt, leert welſpreeckentheit, en deught,
En wijsheit, uitgebeelt door rol, en perſonaedje,
Gelaerſt, of licht geſchoeit, gevoert op haer ſtellaedje.
De tooneeldichter zuight, gelijck de bie, zijn ſtof
En geur, uit heiligh en onheiligh, om met lof
t'Onthaelen al de Wet en wijze Burgerheeren,
Die met hun achtbaerheit 't geſtoelte hier vereeren.
Sint Joris hof bezorght den onbezorghden koſt
Zijn macke vooglen, van bekommering verloſt.
De Heerenherbergh ſtaet voor alle Grooten open,
En zweet om 't vaſte goet in 't veilen, en verkoopen.

Het rijcke Ooſtindiſch huis verſlaeft zich, mat en moe,
En rieckt ons met den geur van 't kruidigh Ooſten toe.
't Weſtindiaenſche wil noch eens den Portugiezen
Afeiſſchen 't geenwe by de zeefortuin verliezen.
Het Schrijnwercks pant beſtelt ons tafel, en kantoor,
En glimt van ſackerdaen, en ebben, en yvoor.
De Vleeſchhal, ſchaft ons vee, wiens keelen afgeſteecken
Niet blaeten, daer voorheen Sint Peter plagh te preecken
Van d'oude viſſchery. Het dienſtbaer Leenhuis plant
Zijn nutte leenbanck, daer het ingebroghte pant,
Den noot der armen ſtut. 't Geſchuthuis ſmilt aen 't vlieten
Van koper, root van gloet, om donders af te gieten,
En blixems op haer' vorm. De korenſchuur ſchaft graen,
Betoomt de vrecke merckt, en ſpijſt den onderdaen.
Steenhouwery, Stetuin bezorghen ſtadts gebouwen,
Daer zaegh en beitel knerſt, in 't zaegen, en in 't houwen.
d'Aelmoeſſenier bezorght den nootdruft, in den noot,
Door al het ronde jaer, en deelt uit zijnen ſchoot
Der burgren ſchaelgifte uit. Huiszittevaders winnen,
By winterdagh, het hart der naeckte huisgezinnen,
Door armoede uitgeput. De Schermſchool treckt haer eer
Uit Aemſtels Schutterye; en oefentze in 't geweer.
Zy monſtert den ſoldaet, op haere monſterrollen,
En helpt hem aen ſoldy, en munt, betaelt ten vollen.
Van 't Peſthuis rep ick niet, dat, buiten ons ſteveſt,
De lucht der ſtede vaeght van doodelijcke peſt;
Noch oock van d'Oſſemerckt, daer vette en magere oſſen
De weide en Eiderſteê van hunnen laſt verloſſen;
De gladde klepper van ons Ridderjeught zoo vroom
Leert luiſtren, in den ring, naer roede, en ſpoore, en toom.
De ſcheepswerf bouwt een vloot, ten dienſt der Amiraelen,
En Bickers eilant ſchept eilanden, om te dwaelen
Op 't wijzen van 't kompas, en al de ruime zee
Te dwingen met geſchut, van d'eene aen d'andre ree.
Het bezigh Werckhuis kan de luie koorts verjaegen,
Die voor den arbeit gruwt, als 't hooft van alle plaegen.

Nu zwijgh ick van de Wael, die zwart van schepen krielt,
En 't mastbosch om de stadt, zoo levende, en gezielt.
De stadt verrijst, gelijck een weerelt, uit het weilant,
Doorvloeit van aderen, bezaeit met menigh eilant,
Met steene bruggen, boogh by boogh, aen een gehecht.
Noch zwijgh ick van den stoel, gewijt aen 't Waterrecht
De zegen van den bouw der Zeevaert is gebleecken,
Nu Amsterdam braveert, dus heerlijck uitgestreecken,
En haere bolwercken en wallen heft om hoogh,
Die, storm op storm getroost, uit een heel ander oogh
Op hunnen vyant zien; terwijl 't geluck, ons gunstigh,
De stadt door Haimens sterckt, zoo heerlijck als wiskunstigh.
Maer deze uitspanning dient het wyfeest tot een kruis,
Dies keer ick naer de pracht van 't steigerend Stehuis. —
De gevel voert in top Voorzichtigheit, en Vrede.
Rechtvaerdigheit bekleet, ter slincke hant, haer stede,
Regeert met haeren staf, en weeght een ieders Recht,
Gelijck en ongelijck, door 's weeghschaels tong beslecht. —
De westerzon verzinckt ontrent de westkim zachter,
Om zich te spiegelen in 's gevels prael van achter,
Daer deze hooftstadt draeght den hoedt van Godt Merkuur,
Den graetboogh en kompas en kaertboeck kaert en stuur
Kanaster bael en kas ziet slingren voor haer voeten,
Als schatten, die door winst al 's koopmans zorgh verzoeten.
Vier weerelden, en elck uit een verscheide lucht
Genaecken de Godin, en offren haere vrucht,
Uit rechte eerbiedigheit. Het goutrijck Amerijcke,
't Wijdtheerschende Asia, het leeuwenvoênde Afrijcke,
Het burgerlijck Europe ontvouwen door dien schat
En gaven haere gunst, gedraegen deze Stadt,
Die alle kusten kent, en omzeilt, en bewandelt,
Met geele en zwarten Moor, en alle uitheemschen handelt,
Van daer het gouden hooft des morgens straelt, en praelt,
Of 's avonts in den schoot van Thetis nederdaelt,
Of 's middaegs blaeckt, of 's nachts, by 't grimmen van de Beeren,
Geen ys ontdooijen kan, noch sneeuw en sneeujaght deeren.

Dus schijnt de weerelt heel om Amsterdam gebouwt,
Gelijck menze, op haer' troon gezeten, hier aenschouwt.
Drie beelden staen in top. De Sterckheit, grof van leden,
Zich aen den pyler houdt. De breidel is de Reden
Met reden toegeleght, en Atlas onderschraeght
Op zijne schouders fors den hemel, dien hy draeght,
Waer in al d'aerdtkloot hangt, gedeelt aen aerde en baren,
Om wien de zeeman durf naer alle kusten vaeren,
Op 't wijzen van 't kompas, en schieten van den boogh,
Die 't wackerste vernuft van Tifis noit bedroogh. --
Toen Romulus begon zijn nieuwe stadt te bouwen,
Met kracht, op Palatijn, uit louter rots gehouwen,
Omtrent den Tyberstroom, en met een smalle gracht
Omtrocken voor gevaer; had iemant oit gedacht
Dat deze stadt al d'aerde en zee zou wetten stellen;
Zoo menigh aertsgewelt en Rijck ter nedervellen,
Gelijck een Keizerin der weerelt, die het zwaert
Uit 's hemels troon ontfing, en niemants wrevel spaert?
Toen Kennemaers, van outs, om 's Graven moort te wreecken,
In Gijsbrechts houten muur den peckstock quamen steecken,
Zoo menigh rieten dack begraven in zijne asch,
Wel tweewerf achtereen; had iemant op dit pas
Gelooft dat zulck een nest, nu andermael begraven,
Verrijzen zoude, om noch behantvest van 's lants Graven,
Ten toon te staen, zoo trots, gelijck een lantspylaer,
En uitstaen zoo veel noot en lant- en- zeegevaer? --
Toen Amsterdam herbouwt, omgort met steene muuren,
En toornen half gebrant, zoo bitter moest bezuuren
Den honger van het los verreuckeloosde vier;
Had iemant wel gedroomt dat deze in 't lest dus fier
Haer kroon verheffen zou, na 't entloos oorelogen,
Met zulck een heerlijck dack en overwelfde boogen?
Gelijck dit Raethuis nu geen Kapitoolen wijckt,
Dat, als een schim den mensch, het out Stehuis gelijckt;
En, onder 't branden van het oude, quam te wassen
Uit ydel puin, en roock, en smoock, en stof, en assen;

Gelijck de Fenix wort herboren uit de vlam,
En 't vaderlijcke lijck: dies roept nu Amſterdam:
Laet Nijt, gevalt haer dit, zich by mijn koolen warmen,
Hier ſtaet het ſpreeckwoort vaſt, dat branden niet verarmen
Het afgebrande huis: gelijck nu menighwerf
De brant tot viermael toe verheerlijckte mijn erf,
En ſtadt, en Stedehuis, waer by men klaer kan mercken,
Hoe 't lot behagen neemt door ſtrijdigheên te wercken,
Te zeegnen, onder ſchijn van vloeck, elende en ramp.
Zoo blinckt de zon op 't ſchoonſt, die aenbreeckt uit den damp,
Zoo lant de vloot, na ſtorm, geluckighſt in de haven.
De ſcha van baverye en packen te begraven,
In 't onweêr, wort met vreught door overwinſt geboet,
En zet het rijck kantoor op eenen vaſter voet. —
't Gerief van binnen eiſcht dat wy de bouwkunſt loven,
Op haeren ondergront, hier valt de dagh van boven,
Door twee vierkanten, doch langworpigh, om het licht
Te ſcheppen uit de lucht, van binnen, voor 't gezicht,
Ten dienſte van de breede en diepe galerijen,
En alle duiſternis inwendigh te vermijen.
Hier ſlaept het donderhol, de koker van 't metael,
Het welck in arbeit gaet, bevrucht van yzer, ſtael,
Salpeter, blixem, vier, gereet gewelt te baeren,
Ten ſchrick van vyanden, en 's lants geweldenaeren.
De Noortſche kercker duickt in droeve ſchemering,
Noch dieper voor den hals, gedoemt ten ſtroppe, of kling.
De gyzelkamers, die het Noorder licht ontfangen,
Zijn min met ſchaduwen en ſchemering behangen.
De folterkamer met vertrecken is voorzien,
Op datze het gerecht naer zijnen eiſch bedien'.
Hier herberght de cippier, gelijck rontom gegooten,
Terwijl hy kerckers ſpijſt, en toeziet op hun ſloten.
De Pander woont in 't weſte: en 't zuiden, diep en langk,
Ontfangt geheel Peru, op zijne wiſſelbanck,
En lichts genoegh van ſtraet, beſcheenen klaer en helder,
Hier ſlaept een zilvermijn, in Kreſus zilverkelder,

Men toetst hier silver, gout, gemunt, en ongemunt.
De Wisselheer vooraen den koopman toegang gunt;
d'Ontfanger, achter hem, ontfangt de ronde schyven,
Of keertze weder uit, om ieder te geryven;
De wisselschryver houdt de boecken, dicht hier by,
Bekleet den Wisselheer, en hangt aen 's meesters zy.
De laege rechtbanck volght, en dan, van wederzijen
De Vierschaer, waeckt de Wacht, het oogh der burgeryen,
Als Argus overal, op 't Raethuis, en den Dam.
De Vierschaer, als de mont van 't heiligh scherprecht, nam
In 't midden haeren stoel, om den ter doot verwezen
Zijn vonnis, voor de straf, rechtvaerdigh voor te lezen:
En wie de Vierschaer ziet, en let op haeren stant,
Gelooft dat Ctesifon met zijn vernuft de hant
Den kloecken bouwheer boodt, om deze t'ordineeren:
Want wie de bouwkunst zoeckt, hier eeuwigh uit zal leeren.
Nu roept de bovengront my boven naer de prael
Van 't heerelijck gewelf, de groote burgerzael.
Wat vloer betreet men hier! wat wil ons nu gemoeten!
Hier wort de hemelkloot en aerdtkloot met de voeten
Getreden, en men ziet hier aerde, en Oceaen,
Twee weerelden, gevloert: de starren, zon, en maen,
De twaelf tekens me, waerdoor de zon haer ronden
Voltreckt, van jaer tot jaer, gehoorzaemen de vonden
Van 's bouwers schrandren geest, en straelen, nimmer moe,
Den burger, van beneên, met haere glanssen toe.
Wat schept mijn hart al lucht en zon, van wederzyen!
Hoe weide ick in 't vierkant, door d'ope galerijen,
Waer langs men, stap op stap, naer ieder Amptheer gaet,
Die hier zijn ampt bekleet, en burgerlijcken Staet!
De groote zael des volcks is net in 't hart begreepen,
Om van het Oosten 't oogh te houden op den Schepen,
Die zich in 't Westen zet, en daer elcks Recht bewaert.
De pleitbezorger en 's Rechts voorspraeck zyn vergaêrt
Van vore, aen elcke zyde, om op hun pleit te letten,
De Keuren, 't Roomsche Recht, en Keizerlijcke wetten.

De Rekenkamer houdt hier by haer ſchrijfkantoor,
Ontfangt het gelt, en ſluit het ſlot van 't rijck trezoor.
De trooſtelooze boël zucht midden in het Noorden,
Terwijl de ſchultheer zich niet paejen laet met woorden.
Zijn ooſterbuurzael zet de zeeſcha net betaelt,
Beſlecht verzekertwiſt, zoo lang Fortuin verdwaelt,
En haeren koopheer ſolt, op wilde en woeſte baren,
Door ſtorm, en rovery, en brant, en zeegevaeren.
Het noortooſt pauweljoen de Weezemeeſters deckt,
En 't zuidweſt het trezoor voor al het lant verſtreckt.
Geheimnisſchrijvers ſtaen ten dienſt van volck en Heeren,
Daer boecken en papier de kamer dicht ſtoffeeren,
In 't midden naer de ſtraet, van waer de middagh ſtraelt.
In 't zuidooſt pauweljoen wort aen de ſtadt betaelt
De rent, of burgerſchap, of huiſhuur, lang verſtreecken.
Hier komen amptenaers en ambachtsmeeſters ſpreecken
Om amptloon, en verſchot, by Aemſtels trezoorier,
En zijne rijcke kas betaelt den ſoldenier.
De groote raetzael, en de zesendertigh Raeden,
Aen 's vierſchaers ſlincke zijde, als burgerpylers, laeden
Den laſt van Stadt en lant op hunnen ſtercken neck.
De Burgermeeſters zael bekleet, met zijn vertreck,
De vierſchaer van om hoogh. De borſt der hooge puien
Steeckt midden uit, en melt 's Wethouders wil, op 't luien
Der ſchelle torenklock, door 's Heerenſchrijvers mont,
En wat de Heer, tot heil des volcks, geraeden vondt.
Van hier wert, op 't gejuich der aengedronge ſtede
En alle de gemeent, den zeevaertnutten vrede,
Geſloten tuſſchen Brit en Batavier, gehoort,
En 't volck verkuntſchapt hoe nu d'yzere oorloghspoort
Ter zee geſloten was, en zoo veel kopre monden
Van 't gruwzaem zeegedroght, die ſchip op ſchip verſlonden.
Men zagh de ſteigeringe en maſten ganſch in 't groen,
En 't onvolbouwt Stehuis met loofwerck en feſtoen
Behangen in triomf, met hangende prieelen.
Den Dam ontvouwt hierop de pracht der ſchouwtooneelen,

De waterzege fteeckt haer vreuchdevieren aen,
Die geven fchooner glans, by d'uitgeblufchte maen.
De Vredefaem fchept lucht op allerhande tongen,
En zet de havens op, die teffens openfprongen,
Als deuren uit haer flot. Wat zeilvlugh is de ree,
Licht ancker voor den wint, en kieft de vrye zee. --
De tweede ftaedje om hoogh [gewijt voor 't bloedigh outer
Van vader Mars Bellone en 't ftreng geflacht, dat ftouter
In 't harnas, op de trom en 't vliegen van de vaen,
Gereet is naer den flagh, als naer zijn feeft, te gaen,]
Bewaert in haer gewelf, noch trotfer dan Venedigh,
De wapens, en 't geweer, dat, fpits, en fcherp, en fnedigh;
En zwanger, op zijn tijt, van Plutoos kruit en loot,
De grootfte fchoonheit ziet in 't grimmen van de Doot;
Indien de noot vereifcht te ftrijden op de veften;
Of buiten, voor de poorte, ons dijcken vet te meften,
Met heiloos bloet, en mergh; of, op den Aemftelftroom,
En 't Y, den vyant kort te houden by den toom;
Of ergens op de grens voor 't Vaderlant te waecken;
Of op een vlacke hey, daer d'elementen kraecken,
In pulverroock, en fmoock, en ftof, en vlamme, en vier;
Te haelen uit den flagh, een' lofkrans van laurier,
En zegenrijcken roof, na 's vyants nederlaegen,
Gefpreit langs 't open velt, verwonnen, en verflaegen.
Wie luft heeft toe te treên in 't ridderlijck gefpan,
Hier fchaft men wapentuigh, om vijftigh duizent man
Te wapenen van teen ten tanden toe, met helmen,
En ruftingen, ten fchrick van eervergete fchelmen,
Tot voorftant van de rufte en vryheit der gemeent',
Haer hantveft, goet, en bloet, en al wat Godt verleent,
Tot 's levens onderhoudt, om maetigh te gebruicken,
Daerze in de fchaduwen der Burgervadren duicken. --
Nu 't overigh beeltcieraet van binnen aengemerckt,
De Vierfchaer eerft om laegh, die, naer den eifch beperckt;
Den rechterftoel bekleet met driederhande ftoffen,
Van oordeelen, met kunft, als op het hooft, getroffen,

De wyze Salomon, in 't midden, scheit, niet blint,
Het duistere geschil om 't levendige kint,
En weet den boezem van Natuur dus uit te putten,
Dat hy zijn oordeel bout op onverwrickbre stutten;
Naerdien hy klaer, door 't bloote en schitterende zwaert,
Het waere moeders hart en 's valsche moeders aert
Zoo levendigh ontdeckt, dat geene haer gepeinzen
Voor zijn doorzichtigh oogh kan decken, noch ontveinzen. --
Ter rechte zyde laet Seleucus zelf het licht
Uitblusschen in zijn ooge, om 't halve gezicht
Van zijn' beklaeghden zoon te spaeren, te verschoonen,
En onbesproken zich oprecht in 't Recht te toonen. --
De straffe Brutus hout gestreng de flincke hant,
Eischt halsrecht van zijn zoons, in heimelijck verstant
Getreden met Tarquijn, om Rome te verraeden:
En schoon de volgende eeuw dit vonnis magh versmaeden,
Als al te scherp en wreet voor 't vaderlijck gemoedt;
Hy draeght, ten dienst des Staets, geen kennis van zijn bloedt. --
Godts oordeel, boven 't hooft der Rechteren t'aenschouwen,
Verschrickt 's verwezens geest, verquickt zijn flaeu betrouwen,
Naerdien genade en straf hem noodight, en ontstelt
Daer 't hemelsche penseel het jongste vonnis velt. --
De Vierschaer, daerze zit ten oordeele opgetoogen,
Twee zuivre beelden ziet verschijnen voor haere oogen,
't Rechtvaerdige Gerecht, met een Voorzichtigheit:
Want alle vierschaer doolt, die dit paer zustren scheit. -
Acht marmerbeelden, daer men d'Ouden op magh nooden,
De zeven Godtheên, en de Moeder van de Goden,
Vrouw Cybele, om de kunst, van 's beeldhouwers hant,
Naer 't leven, en vol ziels, tot bouwcieraet geplant
Om-hoogh, in d'enden van de lange gaeleryen,
Verdienen dat Athene en Rome hun benyen.
Fortuin wou Amsterdam in 't bouwen gunstigh zijn,
Toen zy, ter goeder tijt, hier Fidias Quellijn,
Van 't Schelt aen d'Oevers van den Aemstel, nederzette,
Op dat hy zijn vernuft op ons cieraeden wette;

Toen Koningin Christine, in 't bloejenst van haer tijt,
Hem, als een perle, had haer kroone toegewijt.
En noo dien helt ontsloegh, ten dienst der bontgenooten.
De Tijber had voor hem de hooge school ontslooten.
Hy staet voor Angeloos noch geen aelout vernuft,
In zijn beelthouwerye of tekenkunst, verbluft.
Eisch iemant van dien lof een blijck, en kenbaer teken,
Men vraege elck meesterstuck: de stommen zullen spreecken,
En pleiten voor den man, die zulck een kunst en schat,
Als Aertsbeelthouwer van de zegenrijckste stadt,
Besteede aen 't Kapitool der Amsterdamsche Heeren,
Die hun Stadthuis met kunst, gelijck met schat, stoffeeren;
Dus most de Schilderkunst de Beeldehouwery,
Verzelschappen, als twee gezusters, zy aen zy. --
De Schilderkunst zocht stof by Grooten, niet by kleinen,
Uit Godts gewijde blaên, en d'outheit der Romainen,
Bemaelde gaelery, schoorsteenen, boogh by boogh,
Naer eisch van ieders ampt, beneden, en om hoogh.
Men ziet 'er Burgerhart, het hooft der Batavieren,
Bestrijden d'adelaers, en Cezars krijghsbanieren,
Tot voorstant van zijn Recht, met opgeheve kling.
Men ziet 'er den triomf, en handel onderling.
De Tijber leert de maght des Rijns beneden kennen,
Omhelst dien bontgenoot, waerop de Faem haer pennen
Ontvouwt met eenen klanck, daer 't aerdrijck van gewaeght;
Terwijl de Batavier geen juck van Rome draeght,
Maer op de vryheit praelt, verworven door zijn wapen.
Aldus eert Tacitus dit bloet, ter deught geschapen. --
Plutarch en Livius verleenen geest en gunst,
In hun historien, de rijcke tekenkunst,
Op 't Raethuis, overkleet met Roomschen, en met Griecken,
Der Burgermeesteren deught, zoo liefelijck te riecken,
Door hun trouwhartigheit, die Rome 't hooft ophoudt,
[Daer dreigement, noch doot, noch eigenbaet, noch gout
Deze ackermans beweeght in hunnen plicht te wancken,
Waer voor de Stadt dat bloet niet ophoudt te bedancken.]

Behoudt haer verwe noch. Lykurgus, zonder vrees,
Beschermt het wettigh Recht der Koningklijcke wees,
Hier spreeckt de Poëzy, die stom is, alle spraecken.
Medea wapent zelf den vlieshelt tegens draecken,
En doodelijck venijn. Kalipso berght, uit noot
Van schipbreuck, noch den Grieck in haeren zachten schoot;
En om in 't heilighdom der letteren te treden;
Men ziet 'er Josefs maght geviert, en aengebeden,
Daer hy Egypten stut, gelijck een Konings stijl,
Den hongerigen buick verzadight aen den Nijl,
Met voorraet van gewas, en opgeleide graenen,
In eenen dorren tijt, bedaut van ieders tranen.
Men ziet hoe Amrams huis, tot weering van gewelt,
Den volcke een wijze wet en vrome rechters stelt;
Hoe Salomon geknielt, na 't bouwen van Godts drempel,
De wijsheit bidt van Godt, in Godts gewyden tempel;
Hoe Moses elders met de wet ten berge afdaelt;
En elders hoe men Gode en Cezar tol betaelt,
Door last van 't eeuwigh Woort, zoo lang in kracht gebleven;
Terwijl het elck beveelt zijn schuldigh recht te geven.
Wat noch te maelen staet, zal blijcken, als 't penseel
De jongste streeck voltreckt, op ons stehuispaneel. —
De beeldehouwery zou zich met recht beklaegen,
Indien ick hem vergat, die, op den zegewagen
Gezeten, triomfeert, na dat hy stadt en wal
Beschutte voor den arm en 't zwaert van Hannibal,
Door 's helts beleit misleit, en schrander opgehouden;
Toen al het morrend volck den heirtoght toebetrouden;
Den grootsten Fabius, belaste, zonder schult.
Zoo redde een man den Staet door wijsheit, en gedult.—
Toen Stalpaert my de kunst aldus liet zien, en hooren,
Op 't Raethuis, steegh mijn lust, daer Sint Katrijnes toren,
Wanneer hy dien volbouwt, in zijnen vollen krits,
Noch hooger dan de Dom van Uitrecht, met zijn spits
Die lucht niet raecken zal, waerin mijn geest ging weiden,
In beeld- en- schilderkunst verruckt, en afgescheiden,

Verwondert dat het brein des menſchen zulck een' ſchat
Van beitel en penſeel beknopt te zamen vat,
En onder 't eenigh dack, een ieder op zijne orden.
Wie nu boumeeſter, of een ſchildergeeſt wil worden,
Of Fidias in kunſt en beeldehouwery,
Die zal, uit ganſch Euroop, zich ſpoeden naer het Y,
En onzen trotzen Dam, met penne, en verwe, en koole;
Om in dit nieuw Stadthuis, als in de hooghſte ſchoole
Van Pallas, uit het brein van Jupiter geteelt,
Te tekenen al wat de leerluſt hem beveelt
t'Ontworpen op papier, en perckement, en doecken.
Zoo ging de Grieck van outs de kunſt te Memfis zoecken;
De Roomſche jeught t'Athene, en elck by dien Romein.
Nu toont u Amſterdam, beknopt by een, in 't klein,
Wat Memfis, wat Athene en Rome t'zamenhaelden;
Toen deze, als eigenaers, met al hun leengoet praelden,
En zwoeren, elck om 't zwartſt, met onbeſchaemden mont,
Dat dit geen leenkunſt was, maer ieders eigen vont,
Inzonderheit de Grieck, al kan hy niet ontſchreeuwen,
Dat d'eerſte kunſtbron vloeide uit d'ader der Chaldeeuwen.
Maer naeugezetheit ſchijnt zich, om de prael en pracht
En 't ruim begrijp des bouws, te belgen, met dees klaght:
Waer is de zuinige aert van onzen Aemſterlander
Gebleven? anders gingt by d'ouden, toen Evander
Eneas, den Trojaen, zoo gaſtvry, zijn gemack
Hiet neemen in zijn hof, en onder 't ſchamel dack,
Dat Herkles, met zijn knods en leeuwenhuidt behangen,
Wel eer geherberght had, gewelkomt, en ontfangen.
De gaſt van Troje ziet het hart aen van dien Heer,
Hy vlijdt zich op de huidt van een beerinne neêr.
De groote Koning ſlaept op eene ſtroje bulſter;
Daer kunſt noch overdaet, ſteenhouwſter noch vergulſter
Van poorte of welfſel was, als nimaels; daer yvoor
Noch toets noch marmer blonck. Op dat bekrompen ſpoor
Zocht Rome in ackeren haer eerſte Staetgenooten.
En hoe vergeet dees ſtadt, uit viſſcheren geſproten;

Zich zelve aen zulck een pracht, by d'ouden ongewent!
Geluckigh is de Staet, die zijnen oirſprong kent,
De middelmaet bewaert, en omziet onder 't ſtuuren.
Het wanckelbaer geluck kan zelden ſteen verduuren. --
Gelijck de tempels ſtaen den Godtsdienſt toegewijt,
Die 's hemels eer bewaert, van 's afgronts ſpoock benijt;
Zoo paſt het ons den Staet van 't burgerlijck regeeren,
En 't Recht, dat heiligh is, en 's Rechts geſtoelte t'eeren,
Naerdien hun achtbaerheit eerbiedigheit vereiſcht,
En 't oogh dit ziet in zwang, zoo wijt ons Zeevaert reiſt.
Zijn 's volcks regeerders hier ons mombers, anderde ouders;
Zijn ſtadts Wethouders zelfs Godts ſtoel- en- ſtedehouders;
Wie weigert hun een huis, gelijck hun waerde voeght,
Een onbekrompenheit, waeraen 't gebruick genoeght,
De burger, en de Heer, en zoo veele amptenaeren,
Al ſlaven der gemeente, en wit van grijze hairen,
Geploeght met rimpelen in 't voorhooft, door den laſt
Der koop- en- zeeſtadt, vol uitheemſchen, en vermaſt
Van dit zwaermoedigh pack, door Atlas t'onderſchraegen,
Die hier op zijnen hals den weereltkloot moet draegen?
Wie gunt elck ampt geen plaets, en voeghelijck beſteck,
En elcke kamer niet een eerlijck amptvertreck?
Hoe zat de heerſchappy zoo jammerlijck bekrompen,
In luchten, die benaut der zinnen ſpe verſtompen,
Den dienaer volcke en Heer, hunn' dienſt en plicht verbiên;
Beluiſtert al te ſcherp, of al te naeu bezien;
Geſteurt door pleitkrackeel, geſmoort in hun papieren;
Verkort aen kiſt, en kas, en laden; zonder vieren,
En haertſteên, koudt van vorſt, of van het vier gezengt;
De kamers en het volck, verdrongen en gemengt,
En onderling verwert. De kerckers, naeuwe holen,
Vol ſlijm en vochtigheit, die vuile ſtanckgioolen
Vergiftighden terſtont, verſtickten, als een peſt,
Het lichaem, dat gezont beklemt wert in dit neſt.
Het hair viel uit, als of de wortel was vergeven,
De dootkiſt berght een lijck, een lichaem zonder leven;

Dees dootkist zinckt te vroegh den levende in zijn graf,
Eer 't vonnis leght gevelt, en d'overwoge straf
In 't recht gesloten is. Om 't out Stadthuis te noemen
By zijnen rechten naem, en zonder te verbloemen
Die rotte vuiligheit van 't afbreck, och, wat was 't?
Een yslijck rottenest, zich zelf een overlast.
De schryver en de klerck verschrickten voor de dieren,
Wanneerze menighmael de boecken en papieren
By avont knaeghden, of, niet zonder meer gevaers
Van brant, al brandende het einde van de kaers,
En lecker op dat aes, in hun deurboorde kloven
Versleepten, zonder schroom, naer onder, en naer boven:
Want een bouwvalligheit, van zijn geval gestiert,
Verstreckt de legerplaets voor gruwzaem ongediert,
En nachtgebroet: en quaem het manck gebou te storten,
Al teffens, och wien zou, wien zou die val verkorten
Alleen met eenen slagh? wien anders dan de Stadt,
De gansche Stadt, en 't volck? geene eeuw, geen aenwas had
Dien zwaeren val geboet, die schade kunnen keeren,
Daer boecken, brieven, schat, en volck, en burgerheeren,
Als teffens in een graf begraven, en vergaen,
Den lastermont ten schimp rechtvaerdigh zouden staen,
Om d'onvoorzichtigheit, en vreckheit, en het sloffen
Van toe te zien, eer ramp hun hoofden had getroffen.
En waerom stoot men zich aen pyler, en gewelf,
Bevrijt voor vier, en vlam? de brant van 't Raethuis zelf
Ontschuldight dit: want vonck en vlam en vier vint vatten
Aen balck, en zoldering, stelt boecken, brieven, schatten,
Ter noot, en by geluck geborgen uit den brant,
In 't uiterste gevaer. De hooghte ciert den stant,
Is niet alleen in 't oogh ontzaghbaer, aengenaemer,
Maer weert oock vochtigheit, om voor een wapenkamer
Te dienen, in den noot: want of men gout vergaêrt,
Het gout is, zonder stael en yzer, slecht bewaert,
En een gereede roof voor wettelooze snootheit.
Geen Wijze kan zich dan verstooren om de grootheit

Van 't overwelfſt gebouw, daer 't noodigh eerlijck nut
De Stadt en burgery en welvaert onderſtut.
Men moet den wijzen Raet des Aemſtels meer betrouwen.
Wie wetten hanthaeft, kent zijn wet en maet in 't bouwen,
En houdt zich aen de ſchets, niet wuft, en onbedacht.
Geen rijpe raet mistrouwt zijn voorgewoge kracht. --
Latinus raethuis, daer Eneas aen quam vaeren,
Verhief zich, als een kerck, op hondert hooftpylaren,
In 't hooghſte van de ſtadt, aen 's Tybers ouden ſtroom,
En ſtont rontom in boſch, en ſchaduwen, om ſchroom
Om ootmoet en ontzagh, in 't harte des aenſchouwers,
Te wecken, als het wit des overkloecken bouwers.
Hier wert het hoogh gezagh in zijne kracht gezet,
Gewettight by den Raet der Vaderen, en de Wet.
Men zagh den voorzaet hier uit cedren hout geſneden.
Saturnus, wit en grijs, en Janus, ſtram van leden,
Met dubble troniën, bewaeckten het poortael.
Bellone en vader Mars de groote wapenzael,
In 't ronde geſtoffeert, langs wanden, en aen poſten,
Met zegenrijcken roof, en wapenen, op koſten
Van burgerbloet gehaelt, tot heil van 't vaderlant,
Op al wat voor de vuiſt met boosheit inneſpant,
Tot afbreuck van den Staet der moedige Latijnen,
By wie de Bataviers in 't ende ontzaghbaer ſchijnen. --
Het burgerlijck gebiet, zoo ſchuw van tiranny,
En ſlaende op onzen aert, hier oock, naer zijn waerdy,
Zijn' ſtoel verheven heeft, daer Gysbrechts Burgerheeren,
Als op den hoogen burgh der Vryheit, nu regeeren,
En leiden de gemeent met eenen zachten toom.
De Stadt, op hun gezagh, zal, als een cederboom,
Votlrecken haere Kroon, en altijt hooger waſſen.
Zy zal op haer kleenoot, de gulde Vryheit, paſſen,
Het wit, waerom zy 't zwaert getrooſt op zijde bondt,
En ſchier een bloedige eeuw in 't vier des oorloghs ſtont.
Wie deze grieft, met een de zegels van haer brieven,
Die zal haer kroon, haer oogh, haer hart en hartaêr grieven.

Want zy naeryverigh geen vleck lijt in haer kleet,
Geen schipbreuck zwaerder acht dan 't schenden van haer' eedt
En eer, hoe reuckeloos hier andren mede speelen,
Die min in 't erf van deught, en meer in 't ydel deelen:
Waerom de hemel oock, in 't schocken van al 't lant,
Haer Staet gehanthaeft heeft, en in een' vaster stant,
Ten schimp van zoo veel nijts erghlistigheên en laegen,
Verzekert, en gelijck op zijne hant gedraegen.
De bondtgenooten en 's lants vyanden, die 't zien,
Na d'overdrift van mist en misverstanden, biên
Haer burgren alle gunst, en haeten, die haer haeten.
Zy eerenze, als pylaer van Zeven vrye Staeten,
En schatkist van den Staet, die zich verbonden houdt
Door eendraght, maghtiger dan stael, en Indisch gout.
Aldus is Rome in top van 't hooftgebiet geklommen,
Van waerze wetten gaf aen Rijcken, Vorstendommen,
En heerschappyen, van den Ganges, met haer roê,
Tot, achter groot Britanje, aen 't eilant Thule toe,
En van de zuider Kreeft aen d'oversneeude vlieten,
Daer d'Ister zijne kruick in Pontus uit komt gieten.
Geheel Europe viel haer' ruimen geest te kleen.
Zy smolt drie weerelden tot eenen klomp in een,
En zette zich in top des aerdtkloots, als een wonder.
Wat voor haer lagh in stof, zagh dees Godin, van onder,
Met ootmoet en ontzagh en vreeze eerbiedigh aen,
Als 't grootste dat oit wiert beschenen van de maen,
Die wisselbaer haer licht dan ebben zagh, dan vloeien,
Terwijl de Staet van Rome en 't Roomsch gebiet bleef groeien;
Dies Cezars loftrompet haer noemt, gelijckze praelt,
Het eeuwigh hooftgezagh, van tijt noch grens bepaelt. —
De Burgermeester weet den breidel hier te vieren,
En aen te haelen; weet alle ampten te bestieren
In orde, en kan nu zacht dan weder strenger gaen,
Naer eisch van elcks natuur en staet; niets onberaên
Verhaesten; wrevelen, die hooge en laegen hoonen,
Betemmen; misverstant verbloemen, en verschoonen;

De laften minderen, zoo veel de Staet dit lijdt,
Ter 's koopmans koopkans keere, en winfte en welvaert flijt'.
Uitheemfchen gunt hy plaets, en welkomtze uit ontfarmen.
Hy zorgt doorgaends met luft voor Godts nootdruftige armen.
'T Geweten, min of meer door onverftant verruckt,
Befchut hy. Niemant wordt in zijn gemoedt gedruckt,
Noch in zijn billijck Recht verkort, of opgehouden.
Getrouwheit aen 't Gemeen wort rijckelijck vergouden.
De deughden draven hoogh, op 't voortreên van den Heer;
De boosheit fmilt allengs. Geen gout gaet boven eer.
De kunften winnen velt. De nutte wetenfchappen
Geraecken op den troon. Geene averechtze ftappen
Misleiden nu de kiel in 't zogh van fnoden buit.
Men koeftert pais en vreê, tot daer de zeevaert ftuit,
Houdt ieder een ten vrient, en acht de baetzucht fchande.
Dus bloeit d'olijftack bly te water, en te lande.
De Zeven volcken, alle uit eenen Duitfchen ftam,
Bekennen dat hun heil, van Godt en Amfterdam,
Gelijck een morgendau en zegen, neêr komt vallen.
Zy eeren nu, om ftrijt, de Wijsheit, daer dees wallen
Op waffen, in hun ronde, en ftercken 's lants gezagh.
Zy wenfchen datze noit van 't Raethuis fcheiden magh,
Maer kroonen dezen bouw, met titelen en naemen
Van Heeren, die hunn' ftoel en kuffen niet befchaemen.

MDCLV.

§ §
§

ZEEMAGAZYN,
GEBOUWT OP KATTENBURGH t'AMSTERDAM,
AEN
De weledele en mogende Heeren Zeeraeden ter Amiraliteit in de gemelde Stadt.

Super & Garamantas & Indos
Proferet imperium.

Gij HEEREN, wien de zorg der zeevaert is bevolen,
Die uit geen winckelen, noch vergelegen holen,
In 't perſſen van den noot, het ſcheepstuigh t'zamen raept;
Maer op uw Magazijns gereeden voorraet ſlaept,
Geruſter dan voorheene, en vloot aen vloot kunt mannen,
Tot heil der koopſteên, en ten ſchrick der zeetyrannen;
Naerdien men, onder ſchijn van wettigheit, nu ſtout
De vlagh voert, en de hoop van roof te haelen bouwt
Op uw gedult, gezint het ongelijck te ſlechten
Door reden, liever dan uw Recht door 't zwaert te rechten;
Gy RAEDEN, die den Raet ter waterkamer ſpant,
En, onder 't hoogh gezagh van 't vrygevochten lant,
Den luiſter en den glans bewaert van Seven Staeten,
Die op uw ſchiltwacht zich, naeſt Godt, geruſt verlaeten;
Vergunt dat mijn klaroeen den toon op 't zeepaert zett',
Gelijck 't de Bouwkunſt leide aen 't ſcheeprijck Y te wedt;
Om, als het Triton hoort den plonderhoren ſteecken,
Door waterſtormen en ſlaghordens heen te breecken,
Te brieſchen over 't vlack, te trappen, en te treên
De zeepeſt van den Staet der vrygebore ſteên.
Het luſtme 't ſchuim te zien neêrbruiſſchen langs zijn toomen;
Te hooren hoe het brieſcht, als d'oorloghsvlooten komen
Zeeghaftigh uit der zee, met nageſleipte vaen
En vlaggen, van den roof des vyants overlaên.

Natuur en Noot leert elck opwaecken in gevaeren,
Zich zelven wapenen, en voor gewelt bewaeren,
Te wercke ftellen wat hem 's hemels voorzorgh gunt,
Tot tegenweer van ramp en jammer. Op dit punt
Let al 't gezielde, wat de reden is gegeven,
Of een gevoelzaem, of alleen het groeizaem leven.
Zoo wapent zich de boom, en vrucht met loof, en baft,
En fchors, en fchel, voor koude, en hitte, en overlaft.
Zoo wapent Godt de flang met fchubbe, en fpitfe tongen,
En dootelijck venijn. Zoo worpt de leeuw zijn jongen
In fchuilhoeck, en fpeloncke, uit vreeze voor verlies.
Zoo wort hy uitgeruft met fcherpen klaeuw, en kies.
Zoo houden d'oogen wacht voor 't lichaem. Zoo befchermen
De menfchen zich, met hulp van handen en van ermen,
Voor aenftoot, vier, en vloet. De Noot, al valt het zuur,
Ontziet geen moeite, en, in den boezem van Natuur
Gedrongen, ondertaft al haer geheimeniffen,
En weet geweeren uit een' afgront op te viffen,
Natuur te bezigen ten oirbaer, en tot nut
Van 't leven, en zijn' eifch. De reden onderftut
De nootweer, die niet ruft op veiligheit te letten,
En kloecker tegens ramp, by tijts, zich fcharp te zetten.
Zoo ging 't Athene, dat, van Pallas niet mifdeelt,
Zich op zijn' burgh verliet, en trots heldinnebeelt,
Een levend voorbeelt van de Wijsheit in haer wapen.
Dees ftadt fcheen op haer' burgh en burgerwacht te flaepen
Geruft en veiligh, eer de groote Xerxes quam
Aenvliegen met zijn heir uit Perfen, als een vlam,
Om weeligh Griecken, en Athene met zijn daecken
Wraeckgierigh en verwoet, te branden, en te blaecken,
Dat overmaghtigh volck te delven in een graf.
Toen fprongenze uit den flaep, geweckt te hardt, en ftraf,
En leefden raet om 't heir des vyants te verduuren.
d'Orakels rieden hen terftont naer houte muuren.
En veften toe te vliên, zich, buiten alle zorgh,
Te bergen in 't begrijp van dezen vryen borgh.

De burgh t'Athene, eerſt hout, ſcheen in dien naem begrepen.
Themiſtokles, hun hooft, verſtont alleen de ſchepen
Met dezen naem bediet. en zagh de ſcheepsvloot aen
Voor dezen muur van hout, om 's vyants zwaert t'ontgaen.
Hy riedt de burgery, tot voorſtant van haer leven,
De wal te ſlechten, zich te water te begeven,
Te ſcheiden uit de ſtadt, op Delfis raet en mont,
Dewijlze in geen gebouw, maer eer in volck beſtont,
En brave burgery. Zoo gavenze ten leſte
Zich t'ſchepe, en redden zich, den Grieckſchen Staet ten beſte.
Ick mocht van Amſterdam en haer verbonde ſteên
Dit tuigen, toenze, van 's Eilanders nijt beſtreên,
En, zonder ſchijn van recht, baldadigh aengevochten,
Van duizenden gepreſte en dolle zeegedrochten,
Ontwaeckende uit den droom, noch rijper letten wat
De mogentheit vermagh van zulck een houte ſtadt,
En hoe de vrye Staet beſchut wort, min door ſteenen
Dan door een eicke ſtadt, en afgehouwe greenen,
Gemant met helden van maetroozen, en een hel
Van gruwzaem grof geſchut, den afgront zelf te fel.
De dogh der Britten, die bloetdorſtigh op quam ſteecken,
Vatte onzen zeeleeuw aen, wien 't ſcheen aen kracht t'ontbreken.
Men merckte flux aen 't dier, hoe zulck een zeebrants gloet
Gereeder klaeuwen eiſchte, en wackerheit, en ſpoet,
Tot leſſing van een vier, waer van ons kuſt en ſtranden
En wateren in 't ronde opflackerden, en brandden,
Als of de ganſche zee vol zwavel dreef, en peck.
De Leeuw gevoelt zijn' rugh verzengen binnen 't heck
Des zeetuins, daer hy ruſte, een poos in ſlaep gevallen,
Niet denckende aen de maght van zijne houte wallen,
Waerin het heil beſtont van Batavier en Zeeuw
En ongedwongen Vries en 't volck, dat op zijn' ſchreeuw
Nu d'oogen opſloegh, en bevroede aen alle hoecken
Hoe 't ſcheepstuigh in dien noot verdwaelt was, en te zoecken.
Men pooght vergeefs een' dijck door 't laege lant te ſlaen,
Wanneer d'oploopenheit van vader Oceaen

Met loſſen toom, alreê te hoogh aen 't overvloeien,
De weiden overzwalpt, en ſtulp, en dorp, en koeien,
En vee, en velt verdrinckt; de lantzaet al verſtijft
Ten daecke uitſchreit, of op een karnemelckvat drijft.
Voorzichtigheit ziet uit, brengt; zonder eens te wijcken,
De zoden by der hant, worpt dammen op, en dijcken.
Zy houdt een' bergh van ſteen en rijs en paelen reedt,
En wat de noot vereiſcht. Zoo ſchutze ramp, en leedt,
Zoo ſlaeptze niet te lang op 's waters ſchijngenade,
Terwijl d'onwijze traegh geleert wort met zijn ſchade. —
De Maght van 't vrye lant, en Zeeraet, om den kam
Te heffen uit de vloên, vondt raetzaem t'Amſterdam,
Op 't nieuwe Kattenburgh, het wapenſlot te bouwen,
En 't Magazijn des lants haer ſcheepstuigh te betrouwen,
Ten dienſt van Nereus volck, dat op de dijning woelt,
Die blaeuw en zeegroen om de zeekaſteelen ſpoelt.
Men wou den rugh van 't Y, zoo veele en lange jaeren
Geploeght van kielen, en gekruiſt door ſtadigh vaeren,
Dees glori gunnen, als een' ſtroom, die, altijt ree,
De zeilen wellekoomt, en weêr geleit in zee,
Geduurigh laedt, en loſt, en uit naeryver luiſtert
Waer 't hapert, als een wolck van roof de vaert verduiſtert;
Op dat hy 't water ſchuim' van dit baldadigh ſchuim,
Van peſten, die den vloet bevlecken, en, te ruim
Op 't water weidende, de koopvaerdyen ſteuren. —
De kerck van Janus ſloot weleer metaele deuren,
En d'oorlogspoort aldus te Rome, in tijt van pais,
Daer Mars geketent zat in 't yzeren palais,
Op 't bloedigh krijgsgeweer, en ſtandert, vlagh, en vendels,
En brieſchte, en knarſſetande op kopren boom, en grendels
Met zijn' bebloeden beck. De volcken wijdt en zijt
Ontzagen zijne wraeck te tergen, en den ſtrijt
Met hem t'ontginnen: want geraeckte d'oorlogh buiten
Zijn poſten, zwaerlijck viel 't de poort in ſlot te ſluiten,
Of ſlootze, 't was met dwang en ondergang van 't Rijck,
Dat 's Tybers wapens terghde, en ſtelde in 't ongelijck. —

Zoo ziet hier Janus kerck door mist en waternevels
Met dubble tronjen, twee voorhoofden, en twee gevels,
Van voore en achter uit, en voert voor ieder een
Haer ampt en ooghmerck, daer zy rijst, in marmersteen
Gehouwen door Quellijn, des Aemstels beeldehouwer,
Tot licht en kennis van den keurigen aenschouwer. --
Aen d'eene zijde staet 's lants Zeebewint ten toon
Op eene waterschulp, verheerlijckt met een kroon
Van schepen op het hooft. De rechte vingers grepen
Een jaght, de slincke 't roer, den breidel van de schepen.
De schulp op anckers rust, die kruiswijs aen het strant
Gebecht zijn door 't gebit van hunnen ysren tant.
Het bootsvolck voert de vlagh, en wimpel, zwaeit de zwaerden,
Rolt tonnen buskruit voort, of zadelt roode paerden,
Ontsteeckt den rooden haen, die moort kraeit al den dagh.
Men laedt 'er 't grof geschut, dat steent zoo luide als 't magh,
Grof zwanger van bederf, en donderkloot, en donder,
En blixem. 't Watervolck komt borrelen van onder
Met hagel, en kompas, en riem, en kokerrol.
Zoo rustze een krijghsvloot uit : zoo staet de zeekracht vol.
Neptuin, aen d'andre zy ter schulp uit, trotst op 't water
Wat zijnen drytant terght, en elcken handelhaeter.
's Lants Zeebewint, met kroone en zeekompas om 't hooft
Gekroont, verzoeckt zijn gunst, uit minne haer belooft.
De Zeegodt, die gestreelt zijn woort niet wil verkorten,
Gebiet de Waternymf zich rustigh uit te storten
Met eenen horen, rijck van schat, en vloot op vloot,
In 's lants gezegenden en wijt ontvouwen schoot.
De Levenwecker, aen des Zeegodts rechte zijde,
Begroet 's lants Zeegezagh, en blaest, verheught en blijde,
Een lucht van roozen, en van allerhande heil,
En dertlen geur van weelde in 't opgezwollen zeil.
Men ziet 'er Amsterdam, ten trots van entlooze eeuwen,
Met 's Keizers kroon gekroont, braveeren op haer leeuwen,
En beide Watergoôn, grontleggers van haer' Staet.
De zeeschaer levert haer wat Middelzee, en Straet,

Europe, en Asiën, onvaste en vaste landen,
De Zuid- en Noorder-as, de stroomen, en de stranden
Uitlevren: zy bestelt de vracht van overal,
Ontlaên met vlotschuit, boot, en lichter, op de wal,
In packhuis, kelder, en op zolders, en in schuuren.
De balcken buigen van den last. De dicke muuren
Bezwijcken door 't gewight van kruidery, en graen,
En schat, haer toegevoert van vader Oceaen,
Genegen vloot op vloot met rijckdom te bestoppen,
Kanaster, zybael, kist, en koffer vol te proppen;
Als of hy tol van al de Watervloên ontfing,
Om eene zeestadt, zijn verkore voesterling,
Te zegenrijcker, als een biekorf, te stoffeeren,
Waerby de zwarmen der gebuursteên zich geneeren. —
Het lichaem van 't gevaert, zoo prat aen 't Y geplant,
t'Ontleên van lidt tot lidt met al zijn ingewant,
Vereischte een bael papiers, vol letteren, en printen,
Veel ganzepennen, milt gedoopt in Maroos inten,
Veel duizent handen, om dien voorraet uit te reên,
De bergsmis van Vulkaen om yzerwerck te smeên,
Veel gieteryen, om de donders af te gieten,
Veel stroomen van metael, veel kopre en yzre vlieten,
Een lange lijnbaen van veel mijlen, onder dack.
Hier valt de schouder van een' Atlas veel te zwack,
Om zulck een' ballast van behoefte t'onderschraegen,
En zoo veel krijghsgeweer op zijnen hals te draegen.
Hier wort het Noortsche bosch met zoo veel zeils bedeckt,
Dat het een schaduw voor de Spaensche zee verstreckt.
Veel velden henneps wort hier in een perck gevonden,
Aen kabels, en aen touw gestapelt, en verbonden.
Veel wapenhuizen gaen hier schuil in een gevaert.
Veel Troische paerden steeckt godt Mars hier in een paert;
Musketten, donderbus, schuiftangen, speeren, pijlen,
De sabel, helbaert, dreg, granaeten, enterbijlen.
Hier hagelt loot, en schroot, en kogel, Plutoos schroom,
Zoo veel als 't nootebosch van zijnen nooteboom

Kan schudden, of een buy van hagelsteen by vlaegen
Op korenvelden schud. Hier grimmelt het van plaegen.
De Zeezorgh zamelt hier dien dieren oorlogsschat
Van zeil- en wapentuigh, ten dienst van Gijsbreghts stadt;
Die Kennemaers van outs, en Waterlantsche streecken,
In 's Graven eedt getreên, de trots en 't vier zagh steecken
In haeren houten muur en torens, toen de gront,
Noch zwack, geen toevlught aen den eicken scheepsmuur vondt,
Aen hemelhooge mars, en drijvende kasteelen,
Gebolwerckt tegens ramp, en bloedige krackeelen. —
Hier grimt de slangeschilt van Pallas, die elck een
Voor 't voorhooft slaet, misverft, zoo dootsch als marmersteen.
Hier is 't Palladium, de wacht van Aemstels schatten,
Daer Diomedus noch Ulysses niet op vatten.
Dees zeedraeck houdt de wacht, en slaet den boomgaert ga
Van Atlas dochteren, by daegh, en 's avonts spa.
Hier weit het gulden vlies, de Zeevaert, onder 't waecken
Des Zeeraets, vryer dan in schaduw van veel draecken.
De dappre Perseus, op dit vliegent paert zoo fier,
Beschut d'onnoosle maeght voor 't grimmigh waterdier.
Hier is de vryburgh en de toevlught der oprechten.
Hier zweet Vulkanus smis, vol reuzen, winckelknechten,
Die geene blixems smeên, gelijck Parnassus droomt,
Maer donders, door wier kracht de hel wort ingetoomt;
En 't helsche zeegedrocht, dat opsmoockt van beneden,
De wateren ringeloort, en ketens waent te smeden,
Als stroppen, om de zee te worgen, en de keel,
Waerby de weerelt leeft, en ieder weereltsdeel.
Zoo schept de Zeevaert lucht: zoo leeft men onbesprongen:
Zoo wort al 't zeegewelt door zeegewelt gedwongen. —
Al spanden nu Karthage en Syrakuzer aen
Om naer de watervorck van godt Neptuin te staen,
En om den roozekrans een waterkans te waegen,
Te zien wien Jupiter de zeekroon geeft te draegen;
Men schroomde geen gevaer, van d'eene aen d'andre ree;
Zoo Hollants Amirael zijn vlagh opstack in zee,

En ſtreefde recht vooruit, gevolght van alle kielen,
Om zeegeweldenaers te zitten op de hielen,
Aen boort te klampen, aen te grijpen, naer dien ſtijl,
Met laegen vol geſchuts, en dregge, en enterbijl,
Den vloet te decken, na het kraecken, na het enteren,
Met maſten, ribben, al 't ſcheepsingewant aen flenteren
Te ſcheuren, of het vier te ſteecken in den ſtaert
Of buick van 's vyants vloot, dat zy ten hemel vaert,
In 't onweêr van dien ſlagh, daer d'elementen knerſten,
Het aerdtrijck in de zee aen duigen ſprong te berſten.
De Goden in de lucht verdweenen met hun wolck,
Angſtvalligh voor maetroos, en ſpoockende oorloghsvolck;
Dat vier noch vloet ontziet, en vecht, als of 't verwaten
Een ander lichaem t'huis had in de kiſt gelaeten. --
Dit zeegevaert, dat Mars in zijnen boezem ſluit,
Ruſt reedtſchap voor een vloot van hondert ſchepen uit
Ten oorloge, en verbaeſt den ſchendighſten vrybuiter,
Die Godt noch Koning vreeſt. Een Amirael, als Ruiter,
Ten dienſt van Amſterdam gewettight, en gewijt,
Is waert dat hy op zee het kloeckſte paert berijt,
In 't midden van de vloot der wackere Aemſtelheeren,
Te moedigh dat hun zeegeweldenaers braveeren:
Noch zoo niet, neen voorwaer: een hooger maght regeert,
Die met een' ſlingerſlagh den ſtoutſten reus verneêrt,
De bergen inneſtort, en die te moedigh draven,
En ſteigeren in puin en aſſche kan begraven,
Of ſlingren in den noit gepeilden Oceaen,
Om nimmer, na dien ſmack verrezen, op te ſtaen.
Men ſteeckt zich 't een oogh uit, om andren twee te rooven;
Men ſchroomt den helhont niet ten afgront uit naer boven,
Te ſleipen in den dagh, Godts erfdeel te verraên,
Om vroomen op den hals te komen, langhs een baen
Van helſche gruwelen, en, tegens recht en wetten,
De grenspoort voor den Turck en Tarter op te zetten,
Met wien men in verbont en vloeckverwantſchap treet,
En zweert de ſtandertvaen des afgronts met een' eedt,

Dat Gode om hoogh verdriet, en quetst de vroomste harten,
Die hem aenschreien, en aenroepen in hun smarten,
  Of hy, in 't endt verbeên, den scheut der boozen schutt',
  En den geschockten Staet des Heilants onderstutt'. --
Gelijck de kudden gaen by duizenden te weide,
En groeien by het gras, zoo drijft nu 't zeegeleide
  Van 's lants geleivloot al wat hongert naer gewin
  Den mont van Tessel en den Vliestroom uit en in.
Nu houdenze elck hun' koers, op twee en dertigh streecken,
En volgen 't zeekompas. Noch vracht noch schip ontbreecken,
  Den handelsman. Men hoeft geen zeeverzekeraer,
  Nu alle watren zijn geveilight van gevaer
Van Turck en halven Turck, of slimmer waterdieren.
Merkuur zit zelf te roer, en schept vermaeck in 't stieren,
  Hy zet de winden naer zijn hant, tot 's koopmans heil.
  De zegen komt van zelf gevallen in het zeil.
Men spant geen keten meer, daer landen t'zamenloopen.
De Straet van Gibraltar, de Sont staet voor ons open.
  Het hooft van Kalis en van Doever, pleitens moe,
  Staet Hollant, van weêrzy, zijn recht, den sleutel, toe.
Al wat ons dreighde is in zijn schulp gekroopen.
De weerelt is nu veil: men valt alom aen 't koopen,
  En aen 't verkoopen, aen 't bevrachten. Werckt, en wint,
  Nu packt, nu zackt, en slaeft, en draeft, en weeft, en spint,
En schrijft, en wrijft: de nacht is tot geen rust geboren.
Krioelt, en woelt, en vlieght: de schrijfpen tusschen d'ooren.
  De Warmoesstraet, de Dam, de lange nieuwe Dijck,
  En 't Water, huis by huis, de winckels worden rijck.
De lakenreedery ziet andren in de kaerten,
En slijt haer fijne stof en wol op alle vaerten.
  De kruidenier verteert een gansch Oostindisch huis.
  De zijdewinckel ruischt, gelijck een volle sluis,
Van treckgetouwen, en van goude passementen.
De rentenier besteet zijn gelt op hooger renten.
  De Beurs valt veel te naeu. De Wisselbanck vertelt
  Een' schat van Krezus aen 't gereede wisselgelt.

De Waegh is afgemat van waren af te weegen,
En roept om arbeitsvolck, tot aen den hals verlegen,
De Spaensche zilvervloot wort hier aen gelt vermunt,
In 't aenzien van den haet, die niemant zegen gunt.
Nieu Nederlant bezaeit, belooft ons maght van koren.
Een ander Polen schijnt voor Hollant daer geboren.
De Geldersman, en Sticht, en Yssel, Maes en Wael,
En Rijn, en Merwe, en Eems, de steden altemael
Gedyen bij den oogst der Zeevaert. Alle menschen
Begroeten Amsterdam, bezichtigen met wenschen
't Gezegent Magazijn, door Stalpaerts kunst gebouwt,
Uit last der Watergoôn. Nu blinckt onze eeuw van gout;
En zilver, als voorheen, toen Salomon zijn schepen
Naer Ofir heenzondt, om gansch Indiën te sleepen
In 't juichend Sion, en het lang beloofde lant,
Daer melck en honigh vloeit. Wat ziet de waterkant
Al zegens te gemoet; nu alle zeen en golven
Voor Hollant openstaen, geen wegh is opgedolven,
Gesloten voor de vaert, en zeevaert! nu ons heck
Den Leeuw ziet wentelen in klaver, zijnen neck
Afschudden 't lastigh juck van alle dwingelandyen,
Te water, en te lande, en maght van vlooten ryen
Op ancker, of zoo weits laveeren af en aen!
Zoo houdt een Magazijn, een huis, 's lants welvaert staen.
Staet vast, gy STAETEN: staet, als onverwrickbre stijlen.
Verzekert met een' knoop den schoonen bondel pijlen,
Noch vaster dan voorheen, dat Tweedraght niet verswack'
Deze Eendraght, en de bant in 't ende met een' krack
Van een springe, en geen Twist, het out bederf van Troie,
Bekoorlijck twistooft, en den gouden appel stroie
In uw vergaderinge, en schenne uw stercke steên
En landen, tot een vreught des zeevloecks, tegens een.
Het is geen mindre deught 't gewonnen te bewaeren,
Dan veel triomfen tot een staetsi te vergaêren.
De Nijdigheit werckt loos en listigh, en bespiet
Het heck van uwen tuin, of zy een open ziet.

Om in te booren, of een ſpaeck in 't wiel te ſteecken
Van uwen wijzen Raet. Geen ſchaduwen ontbreecken
  Het lichaem in de zon: zoo ſleipt oock ſtaetgeluck
  Een' ſtaert benijders na, die weegen ſtuck voor ſtuck.
Zy zoecken al'ſins ſtof om harten te vervreemen,
En u, eer 't iemant rieck', dees kroon van 't hooft te neemen.
  Geluckigh is hy, die, geſteigert tot zijn wit,
  Den rijckdom kent van 't goet, dat hy met Godt bezit.
Bemint dan Amſterdam, de glori van uw ſteden,
Den pijler van den Staet, de trouwſte van uw leden,
  Die onvermoeit getrouw by 't lant heeft opgezet
  Wat zy met zweet vermoght: die uit haer beurze redt
Den nootdruft van den Staet, zoo menighwerf verlegen.
Zy heeft, gelijck een zon, met haeren rijcken zegen
  Haer buuren toegeſtraelt, gekoeſtert, en verwermt,
  In koele ſchaduwe elck gehanthaeft, en beſchermt,
Geenſins den loon verdient, dien nijdigen haer gonnen,
Als of ze by 't verlies der halsvriendinne wonnen.
  Bedencktge dit, men ziet uw vyanden in ly,
  Triomfen op triomf uit zee in 't zeilrijck Y
Opdondren, en den roof op Kattenburgh gehangen,
Daer duizent duizenden het aenzien met verlangen,
  Op 't loſſen der kortouw, die vier geeft op den ſtroom,
  En heet den Amirael met jaghten wellekoom.

MDCLVIII.

KEURGEDICHT
OP DE
KEURSTEHOUDERSCHAP
Van den doorluchtighsten Vorst en Heere
J. MAURITIUS,
Prince van Nassau, Vorst des H. Rijx, Stadhouder te Kleef, &c.

Toen zijne Vorstelijcke Doorluchtigheit, in den naam van Keurbrandenburgh, ter Keure van den Roomschen Koning trock.

PROFERET IMPERIUM.

Het Keurhof Brandenburgh, gesterckt door 't kinderbaeren
Der Keurvorstinne, stont nu vast op twee pylaeren;
  Europe en Christenrijck gewaeghden van de Faem,
  Die Koningsbergen, om den tweeden erfgenaem
Van Fredrick Willem, noode op die geboortefeesten
En staetsien des zoons, begroet van duizent geesten,
  Op 't dondren der kortouwe; als MAURITS wiert verzocht
  Zich ree te houden, om op 't heerlijckst den toght
Naar Franckfort te bekleên, den Keurvorst aen te treecken,
En 't armelijnen voêr, besprengt met schoone vlecken.
  Zoo braef een Vorst van 't Rijck, geschapen tegens last
  En eere, weigert niet het geen zijn Hoogheit past,
Die willigh, Christenrijck en elck ten dienst, wil streven
Naer onverwelckbren palm, der helden lust en leven.
  Het weldoen aen 't geslacht der menschen voeght een' Godt;
  Die volcken wetten stelt, en stiert door zijn gebodt. —
Men zagh het voorspel van dees staetsie aen lievreien
Van zilver groen en root, aen pagie, en lackeien,
  Aen paerden, en karros, trompet, en banderol,
  En hofsleip, elck om 't braefste. Al wat men ziet staet vol

In pracht, en heerlijcheit. Geweer en wapens blaecken,
En blickren van gesteente, en gout. Gewaeden kraecken
Van rijck borduurssel, als een koningsvaert vereischt.
Zoo rijst de Vorst van 't licht des morgens, eer hy reist
Ter kimme uit, op den glans der heldre morgenstarre,
Die ieders oogen weckt, om uit te zien van verre
Hoe 't eenigh schoon, de zon, op 't voortreên van den glans
Des blijden daegeraets, zal steigren naer den trans
Der heemlen, op den troon van haeren gouden wagen,
Met gloeienden robijn en diamant beslagen;
Terwijl een frissche dauw van lelien, een wolck
Van roozen om haer zweeft, die van het juichend volck
Zal werden aengebeên, daer duizent nachtegaelen
Uit lustprieelen haer begroeten, en onthaelen;
Dewijl zy 't al verlicht, en, vroegh en 's avonts spa,
Wat leven zoeckt verquickt, en aenqueeckt uit gena:
Een stoet van Edelen, Vryheeren, Riddren, Graven
Staet reede, om op dien draf het Keurhooft naer te draven,
In dit doorluchtigh stof, den Rijn op, die vast wijckt,
Daer elck een trots Romain in zulck een' drang gelijckt,
Een adelaer in 't Rijck der Duitsche Roomsche Heeren,
Die onder Oostenrijck en Cesar triomfeeren,
En stuiten door het zwaert van 't Keizerlijck gebiet
Den wreeden Mahomet, die Christus grens beschiet,
En maghtiger in 't velt, door 't jammerlijck krackeelen
Der Christe Vorsten, vlamt om Christus rock te deelen,
Die heel en nadeloos van 't krijghsvolck wert verschoont,
Toen Godt, aen 't kruis gehecht, met doornen hing gekroont.
De Scepterdraeger en Aertskamerling der Kamer,
Voert, als Grootmeester van zijne Orden, nu geen' hamer,
Noch heirbijl, maer den staf, en rijdt naer 't keurpalais,
Gelijck een vader van den algemeenen pais,
Die blinckt hem liefelijck ten oogen uit, zoo zedigh
Dat elck bezadigt wort door dit gezicht, en vredigh
En vriendelijck verlangt en luistert naer den toon
Van zijne wijze stem, de stut van d'oude kroon;

Waeronder duizenden van vroome zielen schoolen,
Die al te noode van den grijzen stam verdoolen:
En Otto d'Eerste, die het Duitsche Keizerdom
Zoo zegenrijck verhief, en Godts gebiet alom
Bevredighde, vermaent, zoo 't schijnt, het keurorakel
Dat nu geen Koningshooft veraerde van de schakel
En keten, die een ry van eeuwen achtereen
Germanje hielt verknocht, de Vorsten, en de steên
Door liefde en trouw verbondt, gelijck een riem de lenden
En leden t'zamenbint. Zoo stuit de Vrede benden
Van burgerlijcken twist door een voorzichtigh hooft,
Dat al de weerelt heil en zegening belooft. --
De norste Tweedraght [die de Goden holp aen 't hollen,
Toen d'appel, root van gout en blozend root, quam rollen
Door 't feest van Pelion, daer Thetis met een' krans
Van wier om 't hangend hair, in 't midden van den dans,
De Godtheên danssen zagh,] zal uit een' nevel loeren
Om op haer twisttrompet de maghten aen te voeren,
Te kanten tegens een. De hemel keer' die pest
Uit dezen hoogen Raet, en drijfze in Plutoos nest,
Dat niet dan slangen broet, en draecken, en Chimeeren,
Alektoos, Tisifons, en razende Megeeren.
De zwarte Helhont, die op menschespieren vast,
En uit de nachtspelonck met zijn drie muilen bast,
Zy verre uit onzen dagh geketent, en verbannen.
Men haet hier gruwelen, en purpere tyrannen,
Gewelt, dat schoon vergult, beholpen met wat schijns,
Afgrijslijckheên bedeckt met een vernifte grijns.
De hantschoen rieckt van musk, en deckt, in schijn van handen,
Den klaeuw van een Harpy, die met vergifte tanden
Metael en stael verbijt, en, altijt even graegh
En gulzigh naer den roof, haer onverzoenbre maegh
En balgh met wiltbraet van onnozelen wil paejen.
Men drijfze wegh, die moort en brant en oproer kraejen,
En oorlogh, die verstockt eens menschen tijt verduurt.
Germanje heeft, helaas, den krijgh te lang bezuurt,

En ziet haere ackers noch te droef verwildert leggen,
Begroeit met kreupelbosch, en doornehaege, en heggen.
Zy ziet haer steden noch en merckten zonder glans,
Haer kercken omgewroet, de torens zonder trans,
De sloten diep in assche en bloedigh puin begraven,
En duizenden verarmt en uitgeput, als slaven,
Van stof en zweet begruist, met een vermoeide ziel
Herbouwen pijnelijck wat snel te gronde viel.
De hemel, nu verzoent, bestelle 't volck een' wachter,
Die Mars geketent hou, zoo laet hy nimmer achter
Zijn' rugh een woestyny, en plat getreden gront,
Daer 't hem een paradijs van weelde voor zich vondt. —
MAURITIUS, die wijdt ten Westen heen ging streven,
En voor zijn aengezicht de woestheit heeft verdreven,
De menscheneeters temde, in 't noit getemt Brazijl,
Geeft hoop aen 't Keizerdom dat hy, gelijck een stijl,
Het Rijxrecht stutten zal, en stuiten dees Barbaeren,
Die, onder Christus naem, het Christendom bezwaeren
Met een metaelen juck, veel lastiger alom
Dan oit de Heidenschap, en 't bloedigh Turckendom
Den neck der vroomen druckte: oock gaet het vast dat d'Orden
Der Duitsche Ridderschap, zoo wijt befaemt geworden,
Ten hooghste was gedient met dien oprechten helt,
Wiens dapperheit beproeft zijn oorlogsspoor in 't velt
Van d'andre weerelt liet, en plante zijn banieren
In 't midden van het spoock en 't brullen van de dieren,
Langs d'Indiaensche kust, en hielt den vyant staen,
In 't lant vol wildernis, en op den Oceaen,
Daer Portugezen, en afgrijsselijcke Wilden,
Op hem hun grof geschut, en bitse pijlen spilden.
De Koning aen de Belt vercierde noit de borst
En boezem van een' helt en zegenrijcken Vorst
Met zijnen Olifant, rechtvaerdiger noch trouwer,
Dan dezen lustigen en moedigen Nassouwer,
Van Keizer Ferdinand verheven, tot een blijck
Dat deught dien Kruishelt zalft ten Vorst van 't Roomsche Rijck.

Waerop de broederschap van zijn geheilighe Orden
Getrooster 't heiligh zwaert ging op haer zijde gorden,
En zwoer de horens van de Turksche halve maen
Te breecken, waerze 't licht van 't Kruis in 't licht quam staen.
Toen scheen de Bosforus, gedeckt met kruisgaleien,
Daer hy Europe houdt van Asiën gescheien,
Te juichen, en het hof van Ottoman vermant
Te vlughten door de lucht, en over zee en zant,
Met zijne pesten, en verdoemelijcke vloecken,
Arabie, en het graf van Mahomet te zoecken.
Zoo moedight MAURITS, op het zwaeien van de vaen,
Met zijn Grootmeesterschap de Christe Ridders aen.
De grens der waerheit vrees' noch ramp, noch ongevallen,
Noch dat 's erfvyants heir te Weenen voor de wallen
De tenten spannen zal, zoo lang dees wachter leef,
En uit den toren waeckt van 't Vorstelijcke Kleef. —
Dees, gravende aen 't gebergt naer versche watersprongen,
En levende aders, die om strijt door d'aerde drongen,
Van hem tot eene bron vergadert in een vat,
Ontdeckte ons zijn fortuin, den opgedolven schat,
En in dien rijckdom een medalje, daer de lezer
Noch Cajus Julius in las, en 't beelt van Cezer
Zagh straelen uit metael, dus lang den dagh misgunt,
En noch zoo klaer, als of de munt eerst was gemunt;
Een heilzaem voorspoock, dat die vorstelijcke panden
Der Roomschen, lang gestroit, noch vielen in de handen
Van zulck een' dappren Vorst, die recht naer Cezar aert,
Wanneer de noot vereischt dat hy het wettigh zwaert
Voor 't algemeene best magh voeren en gebruicken
Op vyanden, voor wiens gewelt het Recht moet duicken.
Toen gaf het beelt een' glans, en scheen dus MAURITS aen
Te spreecken; groote Vorst, ick zie een weerelt staen
Gereet tot uwen dienst. Ick zie op hooge troonen,
Eer 't jaer zijn ronde fluit, den Roomschen Koning kroonen
Te Franckfort met uw stem, op Fredrick Willems naem,
In 't aenzicht van de Nijt; en Duitschlant zal uw Faem

Verheffen aen de lucht, zoo hoogh zy ſtijght in 't vliegen
Ten top uit van uw hof, het vorſtelijcke Siegen.
Aenvaert hierop ons beelt, en zet het Cezar by,
Als hy de kroon ontfanght, op onze profecy,
Gelijck een nazaet van den ſtoel, by ons bezeten,
En, na de zeſtiende eeuw, noch gaef, en ongeſleeten.
De Keizer Adolf, d'eer van uw' Naſſauwſchen ſtam,
Die, na de dertiende eeuw, zoo hoogh te ſteigren quam,
Bewaerde d'eer van 't Rijck, het welck ten lange leſte
Verdooven wil den glans der Byzantijnſche veſte,
Die nu van verre, alree gedootverft, beeft, en ſchudt,
Dewijl ghy mijnen ſtoel in 't Weſten onderſtut
Met uwe ſchouderen, in 't midden van de Heeren,
Gemoedight op uw punt den dollen Mars te keeren,
Die zelf voor 's Gravenwaert u dreighde met de doot,
En met zijn karrabijn het oor in ſtucken ſchoot,
Waerom gy waerdigh waert met Schencks geweer te proncken,
En 't harnas, daer hy me ter Waele in is gezoncken,
Om Kleef te dienen tot een trotſe zegeprael,
Zoo lang de zon verrijze, en ſchittere in 't metael. --
Gelijck de Zevenſtar in 't Noorden en zijn plecken
By wijlen eenen rock van gout ſchijnt aen te trecken,
Die heerelijcker blinckt, wanneer de nevel vlught,
De wint den hemel vaeght en zuivert aen de lucht,
Die lang betrocken hing voor 't aengezicht der volcken;
Zoo wil, op uwe komſt, de Nijt, met al haer wolcken,
Lang zwanger van 't gedroght en aengehitſte ſpoock,
Verdwijnen al verbaeſt, gelijck een vuile ſmoock,
Die 't keurgezicht verblint, en, voedende 't miſtrouwen,
Belet den heldren glans der hemelen t'aenſchouwen,
Te letten op het heil der volcken, en de ruſt
Van 't lieve Vaderlant, met reden waert gekuſt,
Als echte moeder van de vrygebore zoonen,
Die onder haer gezagh een zelve huis bewoonen,
Gevoedt met eene melck, gequeeckt in eenen ſchoot,
Verdaedight door haer trouw in wederſpoet, en noot.

De Zevenſtar des Rijx, om 't rijxgeſchil t'ontwarren,
Nu aengegroeit tot acht, de heilige myterſtarren,
Vijf weereltlijcke, klaert aen d'oevers van de Main
Nu op, daer d'oude ſtadt en 't marcktvelt valt te klein
Voor zulck een' dicken drang van allerhande ſtaeten,
En ſtercken t'zamenvloet des volcks, uit alle ſtraeten.
Hier rijdt d'Aertsſchenker, die, by ieder wellekom,
De kroon des Muldaus voert en van den Donauſtroom,
Geſterckt met Godts gewijde, een tritsſe Rijxkantzelieren,
Bewaerders van 't geheim, en zegels, en papieren;
d'Aertstruckſes van het Rijck; dan die 's Rijx ſchat bewaert;
d'Aertsmaerſchalk, wijt en zijt ontzien door 't Recht van 't zwaert.
De Keur Brandenburgh, wiens zwagh de ſcepter wert gegeven,
Als 's Rijx Aertskamerling, ziet MAURITS, aengedreven
Van yver, om met lof zijn keurampt te bekleên,
Zoo loflijck als dit huis oit aen de Main verſcheen,
Waerom zijn edel paert nu hooger draeft, op 't praelen
Des ſcepters, root van goudt, en d'oogen troeſer ſtraelen
Uitſchieten, nu de zon van Naſſau het berijt,
Daer 't ſchuimbeckt, en, vol gloets, den gouden breidel bijt,
En knabbelt zijn gebit, oock zonder te verwilderen.
Zoo kon Apelles kunſt den Alexander ſchilderen,
Wien eene weerelt veel te nauu viel, en te kleen,
Toen hy om d'andre docht, daer MAURITS heeft geſtreên,
Te water en te lande, en, in der Mooren oogen,
Geblixemt met geſchut, den hagel van hun boogen
Op zijne borſt geſtuit, en ſtadt, en ſlot gebouwt,
Die noch naer zijnen naem den titel voert en houdt,
En eeuwigh houden zal, zoo lang zijn Batavieren
Hun vlooten, rijck bevracht, rondom den aerdkloot ſtieren.
Een roock van wieroockgeur en offren en gebeên
Betreckt alom de lucht, en ſtijght, uit alle ſteên
En kercken, naer den ſtoel der Godtheit, daer Aertsengelen
Hun hemelſch koormuzijck uit negen kooren ſtrengelen,
Gereet om d'Eendraght af te zenden naer beneên,
Uit liefde tot de ruſt, den welſtant van 't gemeen,

Ziet de Heeren en gehoorzaeme onderdaenen
ijde marmer met den dauw van zilte traenen
Tngkelen, om Godt te zoenen, nimmer moe;
Zoo r ecken dat de straf, en 't snerpen van zijn roe,
En niet jaer beproeft, den rugh des volcks verschoone,
Van d ijxkroon van den Koning in een kroone
Misverft verkeer', die Christus hair en hooft
En 't heiligh sprengk'en bloets, dien heldren glans verdooft,
Terwijl hy ui bedroeft, dat neder plagh te schijnen;
Ons jammert troon van blijde Cherubijnen,
Vol oproer, schout, in dezen dreeven tijt,
Schept moedt, gy en twist, en onverzoenbren strijt. --
Een lichaem, door ken van een tonge en menigh lantschap,
Prins MAURITS ziel vereent, nu 't Keurgezantschap
Zoo gadt in 't steig 't betrouwt, op eenen top, zoo steil,
En vollen overvloet m ; verwacht van boven heil
De rijpe muskadel, en c tgeschudden horen.
En zilver, en fijn gout en weeligh koren,
In 's aerdrijx aderen, vo ertz, en wat de Mijn
Zoo helediep begroef, wor licht, en zonneschijn,
De steden half verwoest, de uw' schoot gegooten.
De woeste wildernis, en ack vervallen sloten,
Van kliffe, en onkruit; hof, overgroeit
Herbouwt, herstelt, herploeght, wijngert, noit gesnoeit,
De telgen, stadt en dorp den goed bint hy, dat de rancken
Zijn lust is weldoen, door een on MAURITS dancken.
Hy weit zijn hart in 't gras, daer moeit beleit.
En baeckert in de zon, terwijl zijn ui ee zich zat in weit,
De bykorf levert was en nektar uit zijn zwellen.
Het snedigh kouter glimt, en glijt door llen.
De herder weckt den galm met ruischpij ette klay,
En riet, en Duitsche fluit, in koele en frisse en schalmey,
Ontslagen van verdriet, en vry van zorge en lommer,
Zoo piepte 't suickerriet, toen hy, der zede kommer.
Verdaedighde den Staet van 't leckere Brazijl. stijl,

Dat onder hem het hoofc zoo ruſtigh op dorſt beuren,
Als 't hingh na zijn vertreck, en deerlijck ſloegh aen 't treuren,
En quijnen, toen het bleeck hoe braef een eenigh man
Van kloeckheit en beleit een nieuwe werelt kan
Bevredigen door gunſt en goedtheit, daer geen menſchen,
Maer wilden uit den aert om zulck een' vader wenſchen,
Die, meer dan menſch, een' Godt gelijckt in menſchen ſchijn,
Wiens zegen vloeit, en groeit, gelijck by wijl de Rijn
Niet voor zich zelven ſtroomt, maer uitberſt, om ten leſten
Het quijnende ackerlant te voeden en te meſten
Met ſlib van zijnen ſtroom, en regen, uit de lucht
Gevallen in zijn kiel, ten dienſt van vee, en vrucht.
Prins MAURITS vaeght den pas en alle heereſtraeten.
De reizende magh zich op Naſſaus zorgh verlaeten,
De vrachtkar vaert geruſt. De wagens kraecken vaſt
Met zijde, ſchat, en gout, en zilver overlaſt.
De burger op zijn wacht mach vranck en veiligh ſlaepen,
Hy ſchijnt ter heerſchappy geboren, en geſchapen:
En, zoo zijn keur tot ruſt der weerelt iet vermagh,
En luiſtert deze ſchael en zulck een overſlagh
Naer 't woort, hem toebetrouwt; men hoeft niet eens te duchten
Dat Duitſchlant, overſtroit van ydele geruchten,
Een Roomſche Koning ſta te vreezen, die zijn' eedt
Min waert acht dan zijn kroon en glansrijck purpren kleet:
Dat zal men uit de Faem en keurtrompet verneemen.
Zoo zy Prins MAURITS by 't gekroonde hooft van Bemen
En Hongaryen op dees hooghtijt wellekoom.
Zoo houde al 't Keurgezagh de woeſtheit by den toom.

MDCLVII.

* * *

JACHTZANG.

Aen den Doorluchtigen Vorſt en Heer

J. MAURITIUS,

Vorſt des H. Rijcks, Prince van Naſſau, Stadthouder te Kleef, &c.

Over het wildbraet, den Heeren Burgermeeſteren en Wethouderen van Amſterdam, op hun keurgetijde en blijde maeltijt, toegeſonden.

OMNIBUS IDEM.

De koeſterende zon, tot 's avonts van den morgen,
  Voltreckt haer ronde, toont elck een haer aengezicht
En ſtraelen, dagh op dagh, blijft nimmermeer verborgen,
  En begenadight elk met warmt, en heilzaem licht.
Zy ſchijnt rondom den ringk des aerdtrijx, naer elx wenſchen,
  Een ieder even na, een ieder even ſchoon,
Gewelkomt, en onthaelt by dieren, en by menſchen,
  En planten, waerze blinckt uyt haeren gouden troon.
Haer luſt is weldoen, en alle oogen te verquicken,
  Te koeſteren al wat leeft, te bloeijen in elx bloey,
En opganck: kruyt, noch bloem, noch zaet te laeten ſticken,
  Het leven aen te voên, te groeijen in elx groey,
Zoo kan de Duytſche Zon van Zonnenbergh niet leven.
  Noch jaegen voor zich zelf naer ſchuw en weeligh wilt;
Zy moet zich zelve, noch ons ſtadt ten beſte geven,
  Of acht haer daghreis moeite en arrebeit geſpilt.
Zijne edelmoedigheit gewaerdight zich aen veelen
  Genadigh te beſteên, uyt aengeboren luſt:
Gelijck een' bronaer ſpringt, haer ader ſplijſt aen deelen,
  Landouw en beemden laeft, en oevers, zonder ruſt.
Toen Vorſt Eneas quam te landen by Karthage
  Uyt zee, zoo fel beſtórmt van Junoos wrock en haet,
Hy zeven harten ſchoot, uit zijn bedeel te laege,
  En ſchonckze aen zijne vloot, en Frigiaenſchen Raet;

De milde Dido 't wilt, dat d'Edelen verrasten,
  In 't rennen, daer zy paert en Hof hun krachten verght,
Zent hondert zwijnen aen haer welkome gasten,
  En welkomt den Trojaen, aen Tyrus kust gebergt.
De jaght was d'oefeningh en 't riddrspel der Grooten.
  Zy had van overouts haer Godtheit, als Diaen,
En haeren jaghtsleip me, die hart en hinde schooten.
  Zy had altaer en kerck in bosch en wouden staen.
De blijde jaeger plagh haer t'eelst te vereeren,
  En zijn gevangen roof te hangen aen den knoop,
Den slotknoop van 't gewelf. De Koninghlijcke Heeren
  Verlieten nooit de jaght, het terghiel van hun hoop.
Zy zochten 't weerlooze, of gewapende met klaeuwen,
  En schuimende gebit. Adoon en Ganimeed,
Twee Konings zoonen, in dees renbaen niet verflaeuwen,
  Hoewel het everzwijn den eenen dootlijck beet:
De Schildtknaep van Jupijn, den andren op dorst packen,
  En voeren in de lucht, terwijl de hazewint
Den hemel aenbaft, schrick en anghst den knaep verzwacken,
  De grijse lijfwacht gript nae 't opgegreepen kint.
Hippolytus, zijn jeught, de kuisheit opgedragen,
  De jaght had toegewijt, en hart en zin gezet
Op 't wilt in 't groene woudt en wildernis te jaegen,
  Op zwijnspriet, boogh, en pijl, en winthont, brack en net.
d'Arkadische Atalante is d'eerste, die den jaeger
  De plaegh van Kalydon holp vellen op het velt,
En 't zwijnshooft tot een' prijs ontfinck van Meleager,
  Die op dees jaghtheldin zijn hart en zinnen stelt.
De grooten volghden 't spoor der dieren, om rechtschapen
  De zenuw t'oeffenen, op datze niet verslapp',
Vertraegh' door ledigheit, hun krijghsgeweer en wapen
  Leer' handlen, naer den eisch, met kunste en wetenschap.
De jaght leert Oversten de vyanden belaegen,
  Of keeren op de grens, of slaen in 't vlacke velt,
Wanneer de hooge noot de Vorsten uit komt daegen;
  Geschapen tegens last, tot nootweer voor gewelt:

Tot voorstant van den Staet der vryheit, en haer wetten?
  Zoo stuit MAURITIUS, Prins Henricks rechte hant,
Den inbreuck van het heir, dat, om de Maes t'ontzetten,
  Quam bruysen, als een stroom, op zijnen legerstant.
Zijn trotse legerhoedt, doorhouwen, en doorschooten,
  Getuyght zijn zuyvre trouw, en dappren oorloghsmoedt,
Getuyght uit welck een' boom dees krijghstelgh is gesprooten;
  Uit Keizerlijcken stamme, en 't Koninglicke bloet:
Uit bloet, dat lang de kroon aen Baltische oevers spande,
  En in 't Sarmaetsche Rijck, ten trots van 't ongeloof.
s'Helts dapperheit, beproeft te water en te lande,
  Zet vrede en 's vollecks rust in top voor wapenroof.
Sy haet de raserny, verbit op bloet vergieten:
  Maer zoo de hooge noot het rijck van Christus dreight,
De Tarter en de Turck de kruisgrens durf beschieten,
  Het flaeuwe Europe 't hooft ter slavernye neight,
Dan zwicht zijn yver niet om hantgemeen te worden.
  Te vliegen op het spits in d'Ottomansche maen,
En zijn Grootmeesterschap van Duitschlants heilige Orden
  Groothartigh te bekleên, en als een post te staen.
Voor 't schandigh leven kiest hy vechtende te sterven
  Een eerelijcke doot, te houwen op zijn' zerck
Den titel, die de blode en moedeloozen derven,
  Begraven met hunn' naem, en buyten 't heldeperk.
Men zagh dien braven Helt de Braziliaensche Reuzen
  Verschricken met zijn knods, den Lissebonschen Taegh
De horens en het hooft in d'andre weereldt kneuzen,
  De menscheneeters steut verslooren in hun laegh.
De wilde woestheit, langs de kust, uit schrick geweecken,
  Geschoolen in haer bosch en ruighten uit ontzagh,
Begon op zijn vertreck haer hooft weêr op te steecken,
  Te groejen, daer Olinde in puin begraven lagh.
Zoo ging 't naer Herkules, zeeghaftigh weghgetogen,
  Spelonck, en bosch, en poel geveilight had van moort,
Van leeuw, en everswijn, en slang, met knodse, en boogen,
  En brantuigh, in hun bloet en bloedigh nest gesmoort.

Indien hem 't vrye lant niet weder naer ons ſtranden
 Gewenckt had, om zijn wacht en toghten uit te ſtaen,
Hy had in 't zuyden reeds ons onbekende landen,
 Een vijfde werelts deel gezegent opgedaen.
Nu ſtoft het Kleefſche boſch op zijn doorluchte treden,
 Daer d'oude Hertogen, begruyſt van ſweet en ſtof,
Te paerde, met de zon des avonts, afgereden,
 Gelaên met verſchen roof, zich wenden naer hun Hof.
Nu groeit de Rijnſtroom, als de Rijxvorſt, langs zijn kanten,
 Komt draven, of hem neemt met blyſchap op den rugh,
En op- en nedervoert, langs 't wijt befaemde Santen,
 Daer Ceſar reedt te paerde, op d'oude legerbrugh:
Daer Burgerha t, na hem, de Roomſche Keurebenden
 Vernefelde in haer neſt, en Rijn, en Maes en Wael
Durf ſchuimen van dien aert, tot datze in 't einde kenden
 Den aert des Bataviers, geſpitſt op uitheemſch ſtael.
De Rijnſtroom, daer de Lip hem tol geeft met haer eicken,
 Slaept veiligh en geruſt op 's Helts getrouwe wacht,
Wiens armen wyder dan de nieuwe weerelt reicken,
 Zoo hy ten ſchutsheer dient voor 't menſchelijck geſlacht.
Zijn plantluſt wandelt ſtil in ſchaduw van zijn boomen,
 Om Wezels hoogen wal, en kroont de ſchoone ſtadt.
Zy levert ſchaduwen aen bergh, en dal, en ſtroomen,
 En koelte in zomerzon, geſchut op loof, en bladt.
Dat tuight de vreughdenbergh, daer Klevenaers vergaren,
 En zingen hant aen hant, rondom hem, aen den rey:
De rijcke hemel wil den Stedehouder ſpaeren,
 En zegenen, gelijck den bloezem in den May.
Het Hof te Kleef g tuight zijn' bouwluſt, die 't verwoeſten,
 Der werelt haet, en ſchuwt, den burger reickt de hant
In 't bouwen, nu de vre de zwaerden laet verroeſten,
 En zegeltze in de ſcheede, in 't groeijen van ons Lant.
Zoo lange Vryburgh noch in 't Weſt ſijn' naem zal dragen,
 Wil 't blijcken waer Brazijl dien Archimedes zagh.
Zijn huis in 's Gravenhaegh kan levendigh gewaegen
 Hoe 't Vorſtelijcke hart hier in te groeijen plagh.

Gelijck hy ſteden bouwt en Princelijcke hoven
  Van marmer en arduin, zoo bouwt hy een palais
Van harten, daer de vree verjaecht was en verſchoven,
  Herſtelt d'eendraghtigheit door burgerlijcken pais.
Soo bluſcht hy 't eeuwkrackeel, dat tuſſchen Vorſt en Stenden
  Veel jaren broeit, en ſmeult, eer 't vier al 't lant ontſteeck,
En uitſloegh, met een vlam van jammer en elenden,
  Gelijck een groote brant van 't een in 't ander dack.
Die vreedzaeme aert en tong gaf rijcke ſtof voorheenen
  Te dichten hoe de muur van Thebe wiert gebouwt
Door zangk en ſnaereſpel, die d'ongelijcke ſteenen
  Vergaerde tot een ſtadt, ſoo wijdt befaemt als out.
Het overzeldſaem lot van ieder te believen,
  Te winnen ieders hart, viel weinigen ten deel,
't Is verre minder kunſt door dwangh party te grieven,
  Dan tweedracht ſcheiden, danckt te haelen na 't krackeel.
De Grooten, die zich zelfs ten dienſt des volcks verkleinen,
  En konnen matigen, ontzien, en meer bemint,
Zijn dapperder dan d'outſte en edelſte Romeinen,
  Wie herten wint, beſchaemt den helt, die ſteden wint.
O rechte keurhant, oogh van zeven vrye ſtaeten,
  Men ziet een tijt te moet, die allen dichtren ſtof
Zal geven op Parnas, om geeſtig uyt te laten
  Te weiden in den beemt van uw verdienden lof.
Dan groeijen in uwe eere al d'Amſterlantſche Heeren,
  En 't Raethuys, dat uw wil, gelijck uw hart, ontfing,
Daer op hun keurgety, om uw ſchenckaedje t'eeren,
  De berckemeijer op uw' welſtant ommeging.

Op de geboorte van onze Hollantſe Sappho
ANNA ROEMERS.

Als 't heiligh Nootgeheim wat zeldzaems ons wou jonnen,
En zaligen onze eeuw, toen quam in 't licht der zonnen
  Dees kunſtrijcke Anna, van den hemel zelf bezint.
Zoo haeſt de Goden en Godinnen dit vernamen,
Zy met de Muſen uit hun hooge zetels quamen
  Om te begroeten, en te zegenen het kint.

Zy lagh in 's voesters schoot, en sloegh de tedre lichten
Op d'ommestaande Rey en blinckende aengezichten:
  Een heilge glans, zoo 't scheen, zweefde om haer edel brein.
De Rey der Hemelliën schiep een te zonderlingen
Genoegen, en bestont eenstemmighlijck te zingen,
  En heil te wenschen 't kint, dat meer was als gemein. --
Groei, zongen zy, en bloei, ontluick, o blom der bloemen!
O roem van uwe tijdt, daer Roemer op magh roemen!
  Eer van uw vaders huis, en pronck van uwe stadt
Gedurende de lent van uwe onnoosle jaren
Moet u noch leet, noch ramp, noch onspoet wedervaren,
  Die d'hemel opgeleit heeft als een waerde schat. --
De tijdt genaeckt, dat om den lofkrans te bejagen,
Gy noch Arachne met uw naeldwerck uit zult dagen;
  Nature met pinceel, graefyser, kole, en krijt,
Polymnia met zang, Erato met uw snaren,
De Schrijvers met uw pen, die in elck een zal baren
  Verwondering, als ghy der Schrijvren Fenix zijt. --
Der Kunstbemindren oogh zal gaen de muren vryen,
Die rijcklijck zijn bekleet met uwe schilderyen;
  De spiegelglazen, die te fierlijck zijn bemaelt,
De boecken gestoffeert met duizenderley dingen,
Vol kunst, vol printen, en verscheide teeckeningen;
  De zyde stoffen, die gezielt zijn van uw naelt. --
Maer dit sal 't minste zijn, wanneer de Faem zal loven
Uw rijm, en proze, dat zijn ziel ontfing van boven,
  Als Grotius verstomt: als Cats verbaest toekijckt:
Als Hooft verwondert staet, als Heins met zijnen Schrijver
Uw gulde veerzen leest, en d'een uit grooten yver
  By Pallas, d'ander u by Saffo zelf gelijckt: --
Wanneer ghy met uw dicht verdient de lauwerbladers,
En ciert de Poppen, en uitbeeldingen uws Vaders,
  Die u in wijsheits School van jongs heeft opgequeeckt.
Wie dan uw Spreucken, en uw Rijmen komt t'erkouwen
Zal roepen; dit's geen maeght, noch van 't geslacht der Vrouwen
  't Is Maro die hier zingt: 't is Kato die hier spreeckt. --

Was op, geluckigh kint! was op in goede zeden,
Die van 't verwondren noch zult worden aengebeden;
Vermits uw oordeel, en uitsteeckende verstant.
Was op, geluckigh kint! ciert met van uwe tijden!
De Hemel u beschut voor al die u benijden.
Was tot een wonder van 't gezegent Nederlant. –
Zoo eindighde de groet en zegening der Goden,
Die hun geschencken milt de jonge vrucht aenboden,
En met een hemelsch spoock verdweenen uit 't gezicht.
De spruit nam toe, en hoe zy meer bestont te bloejen,
Te meer de wijsheit met haer jaren scheen te groejen,
En 't geen eerst minder was dat wert een grooter licht. –
Ten lange leste moet de nijt nu self belyen
Dat in haer zijn vervult der Goden profecyen,
Dat 's hemels schatten zijn te recht aen haer besteet.
Geestrijcke Jongkvrouw, O wat zullen wy u wyen!
De Nymfen van ons Y zich in uwe eer verblyen,
En staen tot uwen dienst wilvaerdigh en bereet. –
Maer uitgeleze Maeght! vermits der grooten gunsten,
En 's levens ydelheit verdwijnt met alle kunsten,
Vergaep u niet aen 't geen dat schielijck zal vergaen.
Wil met uw schrandre geest niet hier beneden marren,
Maer altijdt hooger gaen, en zweven naer de starren
En hemelwaert 't gezicht als een Sibille slaen.

Zy was geboren MDLXXXIV.

DE NACHTEGAEL

VAN

AMISFORT.

Hic ver assiduum, atque alienis mensibus æstat.

Schoon Uitrecht eertijts praelde op 's Bisschops staf en myter,
En stoel en hoogen Dom, noch wil ick AMISFORT,
Van Grooter waert benijt, verheffen op mijn cyter,
Als rechte hant van 't Sticht, in zegen noit verkort.

Wie haeren oirſprong zoekt, ſpring' zevenhondert jaeren,
Min vijftigh jaer, te rugge, en kuſſ' den eerſten ſteen,
Daer veele ſteenen tot een' ſtadt en muur vergaêren,
Op 't nachtegaels gezangk, het welck de bouwheer ſcheen.
Natuur verkoos den gront in liefelijcke ſtreecken.
Dat Griecken Tempe love, en d'oude Hengſtebron:
Ick loof dit lantprieel, op 't ruiſchen van de beecken;
Ick loof den Heilgen Bergh, den Duitſchen Helikon.
De pijnboom, en cypres, en eicken, koel van lommer,
Beſchaduwen haer velt. De wackre honighby
De geeſten aeſt met dauw, en nektar, vry van kommer.
Natuur vereert den diſch met ooft, en leckerny.
Zy ſchenckt u honigh, meede, en ſap van muſkadellen.
Hier loeit het weeligh vee u uit de beemden toe.
Men jaeght 'er 't wilt, en hoort de bijl de boomen vellen.
De wagen voert het graen ter korenmerkt, noit moe.
Het laken ſchietſpoel ruiſcht door d'aengeſpanne keten.
Zy kemt, en ſpint, en breit, en weeft de ſchaepevacht.
Hier wort den vreemde, van den gaſtvrye ingezeten,
Gewelkomt, ſlecht en recht, en zonder dwaze pracht.
Hoe ruſtigh heeft dees Stadt van outs verdreve Heeren
Geberght in haeren ſchoot! hoe ridderlijck herſtelt
In hunnen eerſten Staet! zy dorſt Borgonje keeren
Wel tweewerf op haer' veſte, en vreesde geen gewelt.
Zy levert mannen uit, de bloem der ruiteryen,
En draeght noch moedt op 't bloedt van Oldenbarnevelt,
Wiens glori blincken zal, ten trots van die 't benyen,
Zoo lang voorzichtigheit en trouw op d'aerde gelt.
Haer godtshuis troost de krancke en wees, en afgeleefden.
Zy koeſterde in haer ſchool de letterhelden aen,
Die naer den ceder palm in deze renbaen ſtreefden,
En leven door de Faem, nu 't lichaem is vergaen.
De Helt van Randebroeck (*), de bouwheer van de Vorſten,
En 't Raethuis t'Amſterdam, verheerlijckt haeren lof:
Want ſy hem baerde en zooghde aen haer getrouwe borſten,
Om bouw- en tekenkunſt te leeren uit het ſtof.

(*) *Jacob van Kampen.*

Godts hant beproeft de Bruit van d'Eem, als Godts ver[illegible]
  Door 't water van den Rijn, als 't ſneeuw te ſnel ontdooit;
Hy treft door 't vier de kroon van haeren ſchoonen toren,
  Nu heerlijck herbouwt, en in den top voltoit.
De hemel wil haer lang voor vier en vloet beſchutten.
Zy ſta, en help' den Staet der goude vryheit ſlutten.

MDCLVI

J. V. VONDELS KLINCKDICHTEN.

OP HET

VERONGELUCKEN

VAN DOCTOR

ANTONY JACOBSZ. ROSCIUS,

Den 27 van Louwmaent MDCXXIV.

Zyn Bruit t'omhelzen in een' beemt, bezaeit met roozen,
Of in het zachte dons, is geen bewijs van trouw:
Maer ſpringende in een meir, daer 't water ſtremt van kou,
En op de lippen vrieſt, zich te verreuckeloozen;
Dat 's van twee uiterſten het uiterſte gekozen,
Gelijck mijn Roſcius, beklemt van druck en rouw,
In d'armen houdt gevat zijn vrucht, en waerde vrouw,
En gloeit van liefde, daer 't al kil is, en bevrozen.
Zij zucht: och lief, ik zwijm: ick ſterf: ik ga te gront.
Hij ſprak: ſchep moet, mijn trooſt, en ving in zijnen mont
Haer' adem, en haer ziel. Zy hemelt op zijn lippen:
Hy volght haer bleecke ſchim naer 't zalig paradijs.
Vraeght yemandt u naer trouw, zoo zegh; zy vroos tot ys,
En ſmolt aen geeſt, en hy gingh met haer' adem glippen. --

OP HET
DERDE DEEL
VAN 'T
LICHT DER ZEEVAERT.

Was nu de Straet geveeght van hun die luttel ſtuiten,
De Middellantſche zee benauwen vroegh en ſpa,
En trecken hun gewin uit vromer lieden ſcha,
En tergen Godt, en 't Recht met ſteelen en vrybuiten;
De Straetſche handelaer gaf geen twee kopre duiten
Uit vreeze van gevaer; 't verzekren bleef haeſt na:
De Koopman ſliep geruſt, terwijl op Gods gena
Hy wiſſelt in Katoen, en Zy zijn zilvre kluiten:
Want angſt voor ſchipbreuck is van yders hart geſtreken,
Nu 't Licht der Zeevaert blaeckt, en helder is ontſteken,
Men vreeſt 'er noch Charybd noch Scyl, noch plaet, noch banck,
Nature, die jeloers angſtvalliglijck ons banden,
Met klippen onder zee, van Turxe en Griexe ſtranden,
Moet dulden, dat wy daer gaen landen vry en vranck.

OP DEN
BURGERKRIJGH
DER
ROMEREN,

Door den Heer Fiskael STORM *uit Lukaen vertaelt.*

Wat vordert Brutus deught, dat zy de dwingelanden
Uit hunnen zetel ruckt, en breeckt de troonen af,
En ſticht een' vryen Staet; na datze nu den ſtaf
Tarquijn geweldigh heeft gewrongen uit zijn handen;
Als 't Roomſche volck zoo dol zijn eigene ingewanden
Gaet rijten met zijn zwaert, dat eertijts wonden gaf
Uitheemſche vyanden; en draeght naer 't duiſter graf
Verkregen vrydom, met gemengde en bloênde handen.
De ſtaetzucht eens Soldaets was veler helden doot,
En Rome een hart gelagh; als 't aenzagh en moſt lyen,
Dat Cezar, met laurier omvlochten, op zijn koets
Keerde uit de ſlaghting van zoo brave burgeryen
Als oit Italie gequeeckt hadde in zijn' ſchoot.
Hy won 't gebiet, maer met verlies van zoo veel bloets,

AEN DE

OUTVADERS, PRIESTERS, KONINGEN, PROPHETEN, EN HELDEN.

Outvaders, uit wier ſtruick de ſtammen zijn geſproten;
Aertspriesters, die 't altaer met vier en vee beſloegt;
Gekroonde Koningen, die heilge ſcepters droegt;
Profeten, die voor 't volck hebt Godts geheim ontſloten;
En ſtrijtbre Helden, die met ſchitterende degens
Den vyant boodt het hooft, en rande Moab aen,
En Ammons Ridderſchap, en t'huis keerde, overlaên
Van bloedige trofeen, en zoo veel roofs en zegens;
Lijt dat mijn Zangheldin koom met haer harp verbreên,
Hoe ghy geteelt, geſmoockt, geheerſcht, geſpeelt, geſtreên,
En overwonnen hebt; lijt dat ick my vermake,
En ſpiegele in uw deugt; en andren mededeil'
Al 't geen de Geeſt beſchreef, tot 's menſchen dienſt en heil;
Op dat elck een met my van 's hemels liefde blake.

OP GODTS HELDEN.

Och, of 't geoorlooft waer te danſſen met de reien
Der heilge zielen, die der hemellieden ſpoor
Navolgen, en Godt lof toejuichen in het koor
Des hoogen hemels, wijdt van droefheit afgeſcheien:
Hoe zou de geeſt, van 't lijf ontſlagen, gaen verbreien
Des allerhoogſten roem, en met een ſchelle ſtem
Hem zingen in de kerck van 't nieuw Jeruſalem,
En volgen met zijn keel der Engelen ſchalmeien:
Maer overmits wy hier, noch ballingen, beneên
Vaſt zuchten eer men magh het Heilighdom betreên,
Dat ons Aertspriester heeft geopent voor ons allen;
Zoo offren wy u, Heer, der vromen wandel, dien
Wy in 't gewijt papier uws Geeſt uitmunten zien,
Laet u den lagen toon uws dichters toch gevallen.

Op 't vertolcken van Bartas, *door den Heer*

WESSEL VAN BOETZELAER,
Vrijheer t'Aſperen.

Onduitſche pleiters, zwijgt: ghy hebt uw tael vergeten;
Gaet haelt uw moeders tong, en kakelt dan op 't Hof.
Komt ſchool by Boetzelaer; die heeft vertaelt met lof
In plat en zuiver duitſch den Fenix der Poëten.
Spreeckt zoo wanneer ghy dingt, zoo zal uw lantsman weten
Hoe zijne zaken ſtaen. Ontleent geen vreemde ſtof.
Uitheemſche Walen ſchuwt, en maeckt het niet zoo grof
Dat wy noch kalck voor ſteen aendragen, datwe zweeten.
Gemeene beſt, ſchep moet, een Vryheer, een Baron
Bouwt uw vervalle ſpraeck, en rijſt, gelijck een zon,
Die, rijck van vier en glans, het hooft heft uit de kimmen:
En ghy, Jupijns geſlacht, hoe wel bekomt u dit,
Dat in der Staten Raet zoo groot een Dichter zit,
Die Febus lauwerhoet verdient, na 't moeilijck klimmen!

OP DE

HEERLIJCKHEIT VAN SALOMON,
Aen Keizers, Koningen, en Vorſten.

Ghy die van paerlen, gout, en diamanten ſchimmert
Op 't voorhooft, waer in Godt zijn beelt heeft ingedruckt;
En kraeckt van purper, en verkreucelt uw hair, gejuckt
Met glinſtrend kroonegout, te prachtigh opgetimmert;
Benijt het niet, wanneer ghy Salomon ſiet brallen,
Die op ſijn vaders troon der Rijcken ſchepter zweit,
En met den blixem van ſijn groote Majeſteit
Verſlaet en dootverft, die voor hem op 't aenzicht vallen.
Hoe ſterck zijn glori ſtraelt, noch is 't maer enckel roock.
Zijn pracht en prael verwelckt: zoo ſmilt uw blyſchap oock.
Zijt dan op tijtlick erf hoovaerdigh noch vermetel.
Geen Rijck is duurzaem, als het hemelſch Koningrijck,
Daer Jeſus heerſcht; die u Monarchen te gelijck
Geweldigh dagen zal ter vierſchaer, voor zijn zetel.

OP D'AENKOMSTE DER KONINGINNE VAN 'T ZUIJDEN TE JERUSALEM.

Aenſchou, wat ſchooner zon verlaet de morgenſtralen,
En heft haer hooft om hoogh, dat tegens zonnen ſtraelt;
Met ſteenen, daer Natuur zoo goddelijck meê praelt.
Wat yver prickelt haer zoo wijt te loopen dwalen?
Of is het om een parle aen hare kroon te halen?
Och neen, de liefde heeft haer edel hart gewont,
Met luſt tot dauw, die uit des wijzen Konings mont
Noch liefelijcker vloeit dan honigh in de dalen.
Een vrouw, een Koningin, een Heidenſche afkomst komt
Beſchamen onzen roem; hoe ſchoon men dien verblomt.
Dees blickerende lamp verdrijft door hare klaerheit
Den luiſter onzes naems; naerdien wy, zwaer gejuckt
Van 't aertſch, door yver noit ten bedde uit zijn geruckt;
Dies derven wy de vrucht der aengeboode Waerheit.

OP DE VERWOESTING VAN JERUSALEM, AEN DE JOODSCHE RABBIJNEN.

Uw ganſche Prieſterſchap was, als van blyſchap, dronken,
Toen Chriſtus hing aen 't hout met armen uitgeſtreckt,
Gekruiſt, gegeeſſelt, en van dierbaer bloet bevleckt,
Daer hem dien bittren kelck des doots was toegeſchoncken.
Zy dochten luttel, dat Rechtvaerdigheit, die boven
In 's hemels hoogen troon de fixe weegſchael houdt,
Onſchuldigh bloet waerdeert noch meer dan 't fijnſte gout;
En telt al 't zuchten van de waerheit, hier verſchoven:
Maer toen de dagh eens quam, dien Godt beſchoren hadt
Tot wraeck van 't ſchellemſtuck der godtvergeete ſtadt,
Die veiligh docht te ſtaen op haer gewijde drempels;
Bleek klaer, wat zulk een ſtuk al plagen met zich braght,
En dat den wrevlen tot geen borſtweer ſtrecken mocht,
Geweld van muuren, noch ſchijnheiligheit des tempels,

OP HET TREURSPEL VAN JEPHTA.

Euripides deed lang den Griexschen Schouburg weenen,
Toen Ifigenia bebloede zijn tooneel,
En, als een schoone bloem, van haren groenen steel
Gemaeit, ter neder viel, gelijck een schim verdwenen.
De dichter doet niet min, wanneer hy met zijn steenen
Het treurspel ons ververscht, en 't maeghdelijcke bloet
Van Jephtaes eenigh kint vergiet, gelijck een' vloet;
Dan sterft het al met haer, dan bersten schier de steenen.
Zoo wordt een oude daet vergetenisse onttogen,
En levende op een nieuw gestelt voor ieders oogen.
Zoo wordt het out Hebreeusch met Duitsche stof bekleet.
Treurspeler, o ghy hebt ons teder hart verraden.
De roos van ieders wang met tranen hing geladen,
Als ghy dat schoone hooft van 't witte lichaem sneet.

OP HET METALEN PRONCKBEELT, TE ROTTERDAM OPGERECHT; TER EERE VAN DEN GROOTEN ERASMUS.

Wat wijsheit Latium en Griecken hiel besloten
Begreep gansch Kristenrijck, zoo ras Erasmus quam,
En schonck met zijnen naem aen 't nedrigh Rotterdam
Een' naem, naerdien hy was uit haren schoot gesproten.
De Stadt, verheught om d'eer van zulck een' zoon genoten,
Zijn rottende gebeent noch stuivende assche nam;
Maer rechte een steenen beelt. De Nijt spoogh vier, en vlam,
Om haren zuigeling van 't hoogh altaer te stooten:
Dan och, die Groote keert zich niet aen nijt noch spijt.
Geen graf bestulpt zijn faem. Hy heldert met den tijdt.
Zijn krans groent onverwelckt, en bloeit, voor afgunst veiligh.
Die onlangs was van steen, nu glinstert van metael:
En zoo de nijt zich steurt aen 's Heilts verdiende prael:
Wy gieten licht van gout dien Rotterdamschen Heiligh.

MDCXXII.

OP DE VERTALINGE VAN WILLEM BARTAS door ZACHARIAS HEINS.

Gebreck van tolck hiel lang de Nederlanders buiten,
Die in het heilighdom der Vrancken wilden gaen,
Daer Willem ſtack voor hen het heil'gh reuckwerck aen;
En volghde 's hemels heir met duizent orgelſluiten:
Doch Zacharias, als Aertspriеſter, quam ontſluiten
Dees kerck, beſchildert met de verf der beſte blaên,
En huwde, op dat zijn lant den Fransman moght verſtaen,
Aen Bartas klare ſtem den weêrklanck zijner luiten.
Nu geven wy niet toe de geeſten van Britanje,
Noch brommenden Tuskaen, noch oock 't hooveerdigh Spanje,
Noch wijcken de trompet van het Latijnſche volck.
Wie luſt hebb' dien Gaskon in Nederduitſch te hooren,
Deurlees dit Godlijck boeck, en leen leergierige ooren
Aen Heins, die ons verſtreckt des grooten Dichters tolck.

AEN DEN DROST VAN MUIDEN, EN ZIJN BRUIT.

O die malkanderen gemoet met Bruiloftskarren,
En houdt voor Juno ſtant, die u te gader trouwt;
Zon die uw Maen beſtraelt, Maen die uw Zon beſchouwt,
En 't hemelrijck belooſt den aenwas veler Starren;
Gepaerde kroonen, die by beurt ons oogh doet marren,
En blaeckt in 's hemels kerck met uwen glans in gout;
Hoofdlichten, vry van roock, vergeeft het ons, die ſtout
Met ſmooken van dees toorts uw heldre klaerheit ſarren. —
Aldus draeght ydel brein noch water in de zee.
Aldus tart Pan Apol, beſtuwt van blatendt vee.
Zoo is gebrijzelt glas by diamanten koſtelijck.
My moedight dat geen gift van Godheên wort veracht,
Het zy men haer een lam of hondert vaerzen ſlaght.
Ick offer danckbaerlijck, al rieckt het luttel Droſtelijck.

MDCXXVII.

OP DE VEROVERING VAN GROL.

Filips had korts gedroomt, hy zou heel Hollant dwingen,
En Zeelant, op een' ſprong: maer Frederick te gaeu,
En 't minſte niet verſchrickt voor kits of tigers klaeu,
Beſtont met moet en maght den muer van Grol t'omringen.
De poſten in der yl met deze mare ſpringen
In Spanje, d'Avontvorſt ſcheen dat gerucht te blaeu:
Doch nader onderrecht, bezweem, en wert heel flaeu,
En ſprak: verlies ick Grol, vaer wel mijn Graeflijck Lingen.
Terwijl was Spinola om gelt belaên ten hoof.
Hy leende 't hier op borgh, en daer op goet geloof:
Maer al vergeefs helaes! hy bleef een ydel hoper:
Want toen Filippes zocht naer Flippen in zijn kas,
Bevont hy dat zijn munt van ſtof verandert was,
Al 't zilvergelt in loot, al 't gout in louter koper.

MDCXXVII.

OP HET GRAETBOECK VAN WILLEM BLAEU.

Ghy die ten Noorden nu daelt by de bleke ſchimmen,
Nu in 't geſicht krijgt 't ſchip, waer over Tiſis waeckt;
Nu weſtwaert ſpoet, daer 't licht zijn groote daghvaert ſtaeckt;
Nu daer de morgenſtar haer pruick heft uit de kimmen:
En die dik buiten 's weeghs geſlingert door 't vergrimmen
Des woeſten Zeevooghts, die 't de kielen bange maeckt,
Niet weet, hoe verre of na ghy afdwaelt, of genaeckt
Den Evenaer, die d'een noch d'andere As ziet klimmen:
Aenvaert mijn onderwijs, 't welck wijſt waer ieder licht
Van Godt geplant zy, juist in 's hemels aengezicht.
Ick ſtreck den Zeeman ſtaegh een baek en helder vuurwerk,
Dwaelgeeſten, leght ghy toe te dwalen wijt en zijdt,
En wilt ghy zeker zijn van plaets, en uur en tijt;
My tot uw' ſtuurman neemt, uw wyzer, en uw uurwerck.

AEN DEN HEER LAURENS REAEL, RIDDER, OUT GENERAEL IN DE OOSTINDIEN.

Eer quijnt een leeuwenhart, benepen tusschen muuren,
Dan het zich temmen laet; zo doet mijn Laurens oock,
Die 't bussepoeder sleept door golven, vlam, en roock,
En met een' ysren moedt de Spanjaerts kan verduuren:
't Zy dat in 't geurigh Oost, daer 's lichts gebraden uuren
Gaer koken 't rieckend kruit, uw heerschend hart ontloock:
't Zy dat ghy, onder 't Britsch en Hollantsch watersppoock,
Recht op den Vorst van 't West gingt onze vloten stuuren;
En zont hem 't oorlogh t'huis, en deed zijn grootzicheit
Verschricken voor den Leeuw, die in de Roozen weit,
Voor deze Eenhoorens, die zich mengen in 't Oranje;
Dies overwelkom ghy op Karels krooning zijt:
Daer 't koninckliijcke zwaert u d'eersten Ridder wijdt,
Die 't vaderlant verlichte, en 't rijck van groot Britanje.
MDCXXVI.

OP HET OVERLIJDEN(*) VAN CORNELIS PIETERSZ. HOOFT,

Raet en out Burgermeester van Amsterdam.

Treck om 't Raetheerlick lijck geen droeve terenklock:
Het burgerlijck beklagh zal deze baer geleien.
De balling, weeu, en wees beluien hier met schreien
Hun' waert, haer' man, haer' voegt, daer 't leven uit vertrock.
Hangh aen den wand van 't Koor dien Burgemeesters rok,
Dien tabbert, wijd van baet- en staetzucht afgescheien,
Dien Deeglijckheit hem ging zoo onbesproken breien:
Hier aen heeft Eigenbaet niet d'alderminste vleck.
Dat nu Amstelredam in 't rouklcet valle aen 't huilen:
Haer zegenrijcke beurs ontbeert een harer zuilen,
Haer raethuis een pilaer. Hoe druckt ons dit verlies!
Doch troost u, rijcke Stadt, men zal u zaligh roemen;
Als Room Fabricius, en Katoos deught wil roemen,
Zegh: Hooft dat was de man waer door mijn glori wies.

(*) *Den eersten dagh des jaers* 1626.

OP HET TREURSPEL VAN HEKUBA.
HEKUBA spreekt:

't Was Sparte niet genoeg, dat, na langdurig krijgen,
  Ick met mijn oogen zagh hoe Pyrrhus voor 't altaer
  Het grijze Koningshooft greep by 't gewrongen hair,
En met zijn lemmer ging den ouden strot doorrijgen;
Dat ick de vlam van 't Hof ten hemel op zagh stijgen,
  En, afgemat van rouw en jammer en misbaer,
  Mijn' fluxe Zoonen had begraven, en zoo naer
Noch weduw bleef, gemengt in 't overschot der Frygen;
  Ick most noch, onder schijn van Godts bevel, zoo 't scheen,
  Mijn' Neef Astianax, mijn dochter Polixeen
Zien sneuvelen door 't mes, zien storten van den toren,
  En Trojes heerlijckheit vergaen in roock en damp,
  En out verschove wijf bestenen ieders ramp.
Hoe is een taeje ziel zoo veel verdriets beschoren!

MDCXXV.

AEN GUSTAEF ADOLF,
Koningk van Zweden.

  De diamante knoop van 't maghtigh Roomsch verbont
Most entlick zwichten voor den Koningklijcken degen;
Die weeligh weiden gaet in 's triomfeerders zegen,
  En Ferdinand verschrickt op zijnen eigen gront.
  Dit 's eerstof voor de Faem, en haren kopren mont,
Om Alexanders en om Cezars lang verlegen,
Terwijl de jonge voor d'aeloude tijden zwegen,
  Eer zy ter weereldt zoo volmaeckte deughden vont;
Vernuft, en dapperheit, een lichaem ingeschapen.
In raetslagh blijckt het een, het ander in de wapen.
  O hemelsch wonderwerck! O overzeltzaem lot!
Wie lust schept in uw' lof, voltoit de zaeck met zwijgen,
Geen menschelijck begrijp kan tot die hooghte stijgen.
  De sterflijcke tong die stamelt van een' Godt.

MDCXXXI.

(*) ORAKEL.

'tAeloude Rome heeft eer barens noot geleden,
Toen, overrompelt van der Gotten overtoght,
Het proefde, 't geen het schonck, dien die het overmoght,
En zagh in roock vergaen zoo veel Tuskaensche steden.
Nieuw Rome, in arbeit, hoort de barsse wapens smeden,
Waer meê de nederlaegh des Tibers wort gezocht,
Door eenen Kristen Mars, aen 's hemels eet verknocht,
Geboren in den schoot des ysren Rijx van Zweden.
Dees blixemt met zijn zwaert, en zwangere pistool,
En trappelt met zijn hoef op 't harte van den Pool,
En d'Oostenrijckers heup. 't Is tijt dat Remus schrome:
Want meester van die bey, vervolght hy 't oorlogslot,
En voert zijn nootlot uit, en schrijft zich, als een Godt:
Gustaef, de tweede August, en heerscher binnen Rome.

MDCXXVIII.

OP FREDERICK HENRICK,

Prins van Oranje.

Noch leeft, tot Hollants heil, de Wachter van den tuin,
Gebroken door en door met diepe waterplassen,
Met stroomen hier omheint, en daer met zijn moerassen,
En ginder met de zee, zich wentelende in duin.
Noch tart u Fredricks helm, verwaende Konings kruin,
Die aen uw Rijcken noch meer Rijcken waent te lassen.
Nu koom vry, eer hy zelf uw steden koom verrassen,
En delve uw heerlijckheit in roock, en stof, en puin.
Gy dreight hem, doch vergeefs: ghy dreigt den onvervaerden,
Die voormaels by de Roer, omcingelt van uw paerden,
Den ruiter velde en 't paert, en redde zich 'er door.
Zijn lemmers deugt versmaet de sneê der Spaensche klingen,
Zijn harnas uw pistool. 't Is quaet een' Leeuw te dwingen,
Die door 't benaeutste streeft, en maeckt 'er 't ruimste spoor.

MDCXXV.

(*) Boven het eerste affchrift stonden dese woorden: *Tot tol van zijne Majesteit van Zweden, betaeit te Gottenburg, aen den Heere Jacob van Dyck.*

AEN AMELIA, Princes van Oranje, *Op heer Zoons geboorte.*

De hemel had in u dat heiligh pant besloten,
Dat naer zijn Moeders zweemt en Vaders majesteit,
Dat zegenrijcke pant, 't welck in borduursel leit,
Op 's voesters zachten schoot, met schoonheit overgoten:
Oranje tot een troost, en Hollants bontgenooten,
En met veel wenschen van veel duizenden verbeit,
Van mijne Kalliop veel zegens toegezeit,
En aengebeén alreê van Kriste weerelts Grooten.
Hier springt de Hengstebron: hier bruist een diepe zee,
Hier weide ick ruim: hier is de hoorn van Amalthé.
Mevrouw vergeefme toch deze openhartigheden;
Zoo zal mijn Zanggoddin zich rekenen te zijn
Geluckiger dan oit Hofschencker van Jupijn,
Die Nektar inschenckt, daer de Goden zijn gebeden.

MDCXXVI.

DE TRIOMFEERENDE EMILIA, Princesse van Oranje, *Op 't veroveren van 's Hertogenbosch.*

Dus lange was mijn borst belegert en beschoten,
Van angst en zorgen voor mijn Bruigoms ongeval.
Mijn hart vol bressen sprong met 't springen van den wal.
Ick dacht het ongeluck nu kleinen treft, dan grooten:
Maer toen de vesten vrede, en wy de vest genoten,
En dat de vreught opdaeghde, en vulde 't overal
Met juichen, hantgeklap, en schaterend geschal;
Toen was mijn ziel ontzet van schroeven en van floten.
Triomfen reede ick toe, en vloogh den Helt te moet,
Met geen vergangl'ijck vier, maer Goddel'jcken gloet,
Daer Cypris haren Mars mede is gewoon t'onthalen:
En 't onverwinlijck hart, dat voor 's lants vrydom vocht,
Daer oorloghs donderkloot nocht blixem op vermoght,
Verovert wert van Mins onlesschelijcke stralen.

MDCXXX.

LOF VAN WILLEM CORNELISZ SCHOUTEN,
die eerst de Straet van Le Maire *ontdekte.*

Toen over Horen blies de Faem haer' gulden horen,
Hoe Schouten om den kloot der weerelt was gegaen;
Niet als zijn ouder door de Straet van Magelaen,
Maer d'engte van Le Mair, daer niemant voer te voren;
Nu is, sprack Ferdinand, mijn waterkrans verloren:
De Draek spoogh vier, en vlam, en Thomas zagh men staen
Verbaest uit wangeloof: van Noort sprack: nu welaen,
Dit 's Oly in het Vier, om naer iet nieuws te spooren:
En Spilbergh alzoo ras dees Maer hem quam verrassen;
Nu leggen, riep hy, al mijn spillen in der asschen.
O Magelaen, vaer wel, Draeck, Kandisch, Olivier,
En Spilbergh, die uw eer te water woudt bewaren;
't Is uit; want Schouten is ons nu voorby gevaren.
Men strijck' de vlagh: hem komt de waterlauwerier.

Aen den Edelen Heer JAKOB WITZ, *eersten Krijghsraet en Opperften Wachtmeester van de Legers der vereenighde Nederlanden.*

Wie zal ons Vryheit meer verdadigen dan Witz,
Die raet weet om een rijck van overlast te schuimen;
Wiens hant de penne past, gelijck zijn' helm de pluimen,
Wanneer Kastilje vreest te rennen op zijn spits.
Zijn hert dat is vol moedts: zijn schriften zijn vol pits;
't Zy dat hy krijgens hebb' of schrijvens lust en luimen.
Hy zweemt naer Cezar, die zijn haters 't velt deê ruimen,
En vedren werck bestelde, en wackren wapensmits.
Doch Cezar en gelijckt hy weder niet met alle,
Die als een vloeck bestormt de vaderlantsche walle;
Daer dees den Vrydom vrijt met onvermoeiden arm.
Hoe kon Prins Henrick ons een' betren Hopman zenden,
Als dien ervaren Helt, den Wachter van zijn benden,
Om Aemstels burgery te nemen in zijn scharm?

MDCXXVIII.

AEN
KEIZER FERDINAND DEN TWEEDEN.

Hoogduitſche Keizer, neigh naer Nederduitſche toonen
Uw ooren, en ontſla den ruſtigen Reael;
Op dat hy met my bouw' mijn moederlijcke tael,
En help' den Rijn Parnas en Pindus top bewonen.
Die heuſcheit zal u meer vercieren dan uw kroonen,
En boeien zijn gemoedt veel ſtarcker als met ſtael.
In Godtheit blinckt geen glans zoo hel als goetheits ſtrael;
Ja goetheit Godtheit is in aengebeên perſoonen.
Dees deught tot heiligh wijt den Koning Luidewijck,
En paſt vooral Jupijn, die over 't Roomſche Rijck
Den Adelaer beſchrijt, en hout Euroop verwondert:
Wen hy den blixem zwaeit, elck ſiddert, ſchrickt en yſt;
Maer 't wieroock van 't autaer der herten opwaert rijſt,
Wanneer hy lieflijck is, en niet wanneer hy dondert.
MDCXXVIII.

OP HET
TWALEFJARIGH BESTANT DER NEDERLANDEN.

De hemel, krijgens zat, erbarmt zich onzer qualen.
Kaſtilje wort bewoeght den Vrede ons aen te biên.
De Staet geeft hem gehoor, dies wy vol hope zien
De Middelaers van pais genaken onze palen.
Na onderlingh geſpreck en reênſtrijt, en lang dralen,
Beſluit men het Beſtant voor een paer jaer en tien,
Op hoop of met de tijt de Vredezon miſſchien
Den Nederlanden moght gedurigh overſtralen.
Naſſau ontwapent zich om ruſte te verwerven,
Steeckt op zijn dreigend zwaert, geſchaert van al het kerven,
En 't vrye lant geniet de vruchten van zijn zweet.
Van blijſchap golven viers ten hemel opwaert varen,
Men offert eer en prijs den Heere der heirſcharen,
Die in volkome vreught voleindight als ons leedt.

OP ABRAHAMS OFFERHANDE.

'T Aertsvader leit zijn zoon, de hoop van zoo veel zielen,
Den bergh gewilligh op, op dat hy 't eenig pant
Hier offere voor Godt en overgeef ten brant.
Hy bint hem d'armen vast, en laet het jongske knielen,
De Liefde ontvonckt het vier, om 't offer te vernielen.
'T Geloove houdt het lam gebonden by den bant.
De Hoop geeft Abram 't zwaert in zijne rechte hant.
De Doot is al gereet om Isaks bloet te grielen:
Maer d'Engel, die met lust om 's vromen leger wackt,
Den wreden slagh belet, het bloedigh schouwspel staeckt
Van vader en van zoon, twee onbestorve harten.
Natuur van verre zagh het schriklijk treurspel aen,
En riep: O sterk Geloof, wat durftge niet bestaen!
Een vader slaght zijn kint, en durf de Doot uittarten.

Opdracht van HIPPOLYTTUS, *aen den getrouwen Hollander.*

Een kijsacs, en niet meer, dat baet u 't lieve leven;
Sprak flauwelijk de tong der ongerechte schael,
Daer vrydom tegens bloet gewogen wiert, het stael
Gestroopt en ree was om den tweeden slagh te geven.
't Ontsloopt die nederlaegh, 's lants Vader was gebleven.
Gy bleeft gevangen, en verreest weêr andermael,
Na datge een levendlijk ontdookt de zonnestrael,
En tuighde wat het kost door deught naer lof te strêven.
O die de werelt zijt herschenen, als een zon,
Behaegelijk aen stam en telgen van Bourbon,
En met uw wijse tong gantsch Kristenrijk bevredight;
Ick bidde uw dapperheit beschut mijn' Hippolyt,
Zijn kuischeit heb ik uw getrouwheit toegewijt,
Die 't Vaderlant en alle onnozelen verdedight.

Op het Huwelijck van LAMBERT JAKOBSZ SCHILDER, *en* AEGHTJE ANTONIS.

De Schilderkunst, die praelt met puick van oude stukken,
En aen den Tiber wort geviert en aengebeên
Van aller geesten bloem, gedreven derwaert heen,
Om daer met doode stof het leven uit te drukken,
Dees hoe aenlokkend kon den geest zoo niet verrukken
Van onzen Schildergeest, die in 't gemoet bestreên
Geen doode verf vernoeghde, albast, noch marmersteen,
Om een ontloke bloem in Nederlant te plukken.
Na veel berets hy dus den schellen weêrgalm vraeght:
Hoe heet mijn echtgenoot? hoe noemt men deze maeght?
Aeght, riept de wedergalm. Aldus om uit te kiezen
Een Aeght uit duizenden, zo komt de Bruigom t'huis,
En zoekt zijn wederhelft, zijn Bruit, niet zonder kruis,
En vint haer endelijk met vreught in 't Hof der Vriezen.

MDCXX, *den 23 van Hoymaent.*

MISBRUIK DES KERKELYKEN BANS.

Die Kristenen ontzeit den Kristelijken beker
Is een geweldenaer in Kristus Koningkrijk;
Godt Vader heeft zijn feest bereit voor yegelijk,
Die in den Zoon geloost, dat woort blijft vast en zeker.
Wat meet ghy u dan toe, o zotte logenpreker!
O overdwaelsch tyran! schijnheiligh stof en slijk!
Die dwingelandery pleeght in een anders wijk:
Gewetens Beudel vrees den Goddelijken wreker.
Een oprecht harder weit met zorgh zijn lieve lammeren,
Behoedze voor den wolf, en zal zich hunner jammeren;
Een reukloos huurelingh misbruikt den harderstaf,
En slaet en schopt en stoot des Heeren lieve kudden,
Verwaerelooft zijn wacht, in stede van beschudden.
Een harder liefljk is, een huurlings harte straf.

MDCXXIII.

OP PALAMEDES TREURSPEL.

Het leet geen zeven jaer, of Palamedes ſchaeu
Ging 's nachts de tenten van zijn Rechters doorwaren,
Die rijſende verbaeſt met opgerechte hairen,
Een ſchim vernamen, ſtraf mishandelt, blont en blaeu.
De baert hing dik van bloet: de keel ging ſchor, en ſlaeu,
Zy riepen: Och, wie komt ons met een torts vervaren!
Hy ſprak: Ik ben 't, en lees uw vonnis uit deze blaren,
Die mijne onnozelheit ten rove gaeft aen 't graeu.
Zy zidderden van ſchrik: zy vloden niet, maer vlogen,
Dan ginder heen, dan hier, voor 't branden van zijne oogen.
Hy ſtiptſe na, en liet een bloetvlek waer hy tradt
Tot dat het ſchemerlicht, in 't Ooſten opgelooken,
d'Angſtvalligheit verdreef van 't naer en yſlijck ſpooken,
En vont de vaderbeuls door 't knaegen afgemat.

MDCXXV.

AEN DE EDELE MOGENDE ZEERAEDEN T'ENCKHUISEN,

Fatalis equus ſaltu ſuper ardua venit.

Wat heeft de ſtoffery der ouden ons vervaert
Met Perſeus, en Pegaes, die, over zee gevlogen,
De weerelt ſloegh voor 't hooft met een gedichte logen,
Een logen, in 't geſtarnt geſteigert hemelwaert!
Het brave Enckhuizen draeft, vol moedts, op 't Roode Paert,
Met zijnen koprен mont, dat gloênde blixems brackte,
En donderklooten, daer Noortzee en lucht af kraekte,
Een Paert, op 't Princenhof in eeuwigheit bewaert.
Het quam, toen Volkaert dien Duinkercker had gedrongen
Uit 's meeſters zeekaſteel, in 't Hollantſch ſlot geſprongen,
De zeehelt greep het by den zeetoom zonder laſt.
Het opent met zijn hoef een Bronaêr voor den zanger.
Wy drincken op Parnas noch Helikon niet langer.
Dit is ons Paerdebron. Hier is geen droom aen vaſt.

MDDLXI.

VOOR DE KEUR VAN ZIJNE HEYLIGHEYT ALEXANDER DEN VII.

Hylax in limine latrat.

Wie roosen ſtroit voor 't zwijn, beluſt in ſtank te wroeten,
Verquiſt dien eedlen fleur, d t Chriſtus ſelf mishaegt.
De ſtoel die veertigh en twechondert Herders draegt,
Moſt zomtijts het gebrek van Godts Stadthouder boeten:
Doch geen godtvruchtige aert den Bybel treet met voeten,
Schoon David zit van moort en overſpel beklaeght,
Zijn nazaet Godts altaer met boel en afgodt plaeght,
Sint Pieter Godt verzaeckt, daer dienſtboôn hem gemoeten.
Schoon Paulus heet en wreet, vervolghde Jeſus ſchaer,
En Sint Matheus ſtonk, gelijck een tollenaer.
Dees ſmet verdoofde nooit den luyſter van hun pennen.
Wie geen gewettight ampt van misbruik onderſcheit,
Onteert met een den Stoel der weereltſche Overheit.
O Midas, dek u hooft, en duyk; men mocht u kennen.
MDCLV.

DE KONINGKLIJKE IDEA.

d'Idea van de Deught en Schoonheit was verloren:
Natuur, verlegen om een voorbeelt, zocht in 't ront,
Tot datze Schoonheit, Deucht, en Wijsheit t'effens vont
In eene Koningin, ter heerſchappy geboren. --
Zy had, uit luſt tot Vrede, in 't brullen van zijn' toren,
Den Oorlogh afgevoert van Duitſchlants vetten gront:
Nu zaghze Plato zelf d'orakels uit den mont,
En ketende aen haer tong zoo veler vorſten ooren;
Die zagen noit de zon, des morgens opgeſtaen,
Zoo rijk in haren glans met meer verbaeſtheit aen
Als deze, die men wenſch' dat eeuwigh 't rijk beſchijne.
Toen riep Natuur: ons oor en oogen zijn verzaet:
In eene triomfeert al 't edelſt, zonder maet.
De hemel helpe ons aen afzetſels van CHRISTYNE.